Simona Gurbo

**POLITIKA UN RELIĢIJA:
LATVIJAS GARĪDZNIEKU
POLITISKĀ UZVEDĪBA
(2002–2012)**

Promocijas darbs politikas zinātnes doktora
zinātniskā grāda iegūšanai politikas zinātnes nozarē
Specialitāte – 51310

Rīga, 2013

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

Simona Gurbo

POLITIKA UN RELIĢIJA:
LATVIJAS GARĪDZNIEKU POLITISKĀ
UZVEDĪBA (2002–2012)

Promocijas darbs
politikas zinātnes doktora zinātniskā grāda iegūšanai
politikas zinātnes nozarē

Specialitāte – 51310

Darba zinātniskā vadītāja:
Dr. hist., profesore **Ilga Kreituse**

Rīga, 2013

ANOTĀCIJA

Valsts un baznīcas savstarpējo attiecību attīstībā 20. gs. ir notikušas būtiskas un dinamiskas izmaiņas. Neskatoties uz diskusijām par sekularizāciju, baznīcas turpina pildīt daudzas sabiedrībā svarīgas funkcijas. Analizējot garīdznieku vēsturisko darbību Latvijā, nākas secināt, ka pirmskara Latvijā, Satversmes Sapulcē un 1.-4. Saeimā garīdznieki veidoja apmēram 10% no deputātu kopskaita, bet kopš neatkarības atjaunošanas 5.-11. Saeimā tikai 1,4%. Lai arī garīdznieki mūsdienās vairs neieņem tikpat nozīmīgu stāvokli sabiedrībā kā iepriekšējos gadsimtos, nereti medijos viņi līdzdala savu viedokli par procesiem, kas norisinās valstī, bieži tādā veidā paužot arī savu politisko nostāju. Tā kā Latvijas Republika ir sekulāra valsts, tas reizēm rada diskusijas par valsts un baznīcas šķirtību. Tomēr šī darba mērķis ir aplūkot šo jautājumu nevis valsts un baznīcas tēmas kontekstā, bet gan reliģijas un politikas, pētot Latvijas tradicionālo kristīgo konfesiju garīdznieku politisko uzvedību.

Promocijas darbs pamatojas uz ASV un Eiropas pētnieku iestrādēm garīdznieku politiskās līdzdalības un uzvedības teorijā. Kā svarīgākie minami Džeims Guts, Teds Jelens, Laimans Kellstets un Džons Grīns, uz kuru pētījumu bāzes tad arī tiek izvirzīti teorētiskie uzstādījumi dažādo konfesiju garīdznieku politiskās uzvedības un sociālpolitiskās aktivitātes empīriskai pētīšanai Latvijā. Gan empīriskais pētījums, gan periodisko izdevumu analīze atklāj, ka Latvijas tradicionālo konfesiju garīdznieku politiskā aktivitāte aktualizējas, ikreiz, kad tiek skartas četras nozīmīgas tēmas, kuras baznīcas ir izvirzījušas dienas kārtības augšgalā: kristīgās vērtības; ģimenes vērtības (bieži tiek pretnostatītas seksuālo minoritāšu jautājumiem); izglītības jautājumi (ticības mācības ieviešana vispārizglītojošajās skolās); nacionālie jautājumi (integrācija un sabiedrības vienotība).

Darbā veiktais kvantitatīvais pētījums par Latvijas garīdznieku politisko uzvedību parāda, ka nedz draudzes atrašanās vietai, nedz garīdznieku konfesijai nav būtiskas ietekmes uz garīdznieku sociālpolitisko aktivitāti, jo politiskās uzvedības līmeņi ir līdzīgi visām konfesijām un vienīgi katoļu un adventistu garīdznieki demonstrē zemāku politiskās līdzdalības aktivitāti. Būtiskāka atšķirība ir novērojama analizējot garīdzniekus pēc vecuma grupām, kas parāda, ka politiski aktīvāki ir garīdznieki vecuma grupā 31-46. Atsevišķu garīdznieku politiskā aktivitāte un no tā izrietošais augstas līdzdalības politiskās uzvedības modelis norāda uz ieinteresētību politiskajos procesos, bet ne vienmēr ir vērtējams kā politiskā aģitācija. Piedevām šādu gadījumu skaits ir proporcionāli mazsvarīgs un vērtējams kā sporādisks, nevis kā konstants fenomens Latvijas baznīcās.

Atslēgvārdi: politiskā uzvedība, garīdznieki, politika un reliģija, valsts un baznīca

SUMMARY

The title of this thesis is “Politics and Religion: The Political Behaviour of Clergy in Latvia (2002-2012)”. Church and state relations have witnessed significant and dynamic changes in the 20th century. Despite secularisation processes, the church continues to perform many important functions in the society. Historical analysis of political activity of Latvian clergy shows that during the pre-war period clergy accounted for approximately 10% of the total number of elected MPs (38 clergy members) in the Latvian Constitutional Assembly and in the first four Parliaments. Since independence, the total number of elected clergy members as MPs has decreased to 1.4%. Clergy continue to communicate their opinions through the media regarding processes which take place in the society, thus sometimes also expressing their political views. Since the Republic of Latvia is a secular state, it sometimes creates debates about the issue of separation of church and state. The aim of this thesis, however, is to examine this issue in the context of religion and politics by analysing the socio-political behaviour of clergy in Latvia.

The doctoral thesis is based on the research and theories put forward by US and European political scientists regarding clergy political behaviour– most notably James Guth, Ted Jelen, Lyman Kellstedt and John Green. Based on their research the theoretical framework is set for the study of clergy behaviour in Latvia. Empirical research and analysis of periodicals reveals that the political activity of clergy in Latvia is enhanced whenever issues that are at the top of the agenda of the church are at stake, most notably the following: Christian values and family values (often opposed to sexual minority issues), education issues (religious education in schools), national issues (integration and unity of the society).

Quantitative study carried out for this thesis shows that neither church location, nor clergy denomination have an impact on their socio-political activity, as political participation levels are similar to the clergy of all denominations, except for Catholic and Adventist clergy, who demonstrate slightly lower levels. Most notable differences can be observed when clergy political behaviour is analysed according to their age group, as clergy aged 31-46 demonstrate higher levels of political behaviour. Individual members of the clergy demonstrate very active political views and actions thus resulting in high levels of political participation and a particular political behaviour, but this cannot necessarily be viewed as political canvassing. In addition, it must be noted that the number of such cases is proportionally marginal and may be viewed as sporadic, rather than as a constant phenomenon in the churches in Latvia.

Keywords: political behaviour, clergy, politics and religion, church and state

SATURS

Anotācija	ii
Apzīmējumu, attēlu un tabulu saraksts.....	v
Darbā lietotie saīsinājumi	vi
Ievads	8
1. Politikas un reliģijas institucionāli un sociālpolitiski teorētiskais ietvars	16
1.1. Politikas un reliģijas institucionālais ietvars: valsts un baznīcas attiecības.....	16
1.2. Garīdznieku politiskās uzvedības teorētiskais ietvars.....	29
2. Valsts un baznīcas attiecību attīstības dinamika Latvijā	50
2.1. Valsts un baznīcas vēsturiskās un institucionālās attiecības Latvijā	50
2.2. Garīdznieku politiskā darbība Latvijā.....	63
3. Garīdznieku politiskā uzvedība Latvijā	85
3.1. Garīdznieku sociālpolitiskās uzvedības vispārējs raksturojums: 2002-2012	86
3.2. Latvijas garīdznieku politiskā uzvedība: empīriskais pētījums	100
3.2.1. Empīriskā pētījuma konceptuālais un metodoloģiskais pamatojums.....	100
3.2.2. Empīriskā pētījuma rezultāti un to analīze.....	108
Secinājumi	150
Izmantoto informatīvo avotu saraksts	158
Pielikumi.....	167

APZĪMĒJUMU, ATTĒLU UN TABULU SARAKSTS

Tabula Nr. 1.1 Eiropas vērtību pētījuma (2008) dati par Latviju: Korelācijas dati jautājumos par uzticēšanos institūcijām.....	19
Attēls Nr. 1.2 Uzticēšanās (%) uzskaitītajām organizācijām un institūcijām Latvijā (1995; 2002-2012).....	20
Tabula Nr. 2.1 LR tradicionālo kristīgo konfesiju ar valsti noslēgto likumu struktūra.....	61
Tabula Nr. 2.2 LR Satversmes Sapulcē un 1.-4. Saeimā ievēlētie luterāņu, katoļu, baptistu, pareizticīgo un jūdaiistu garīdznieki	65
Tabula Nr. 2.3 LR 5.-11. Saeimā ievēlētie luterāņu un baptistu garīdznieki	71
Tabula Nr. 3.1 Periodiskajos izdevumos atspoguļoto kristīgo konfesiju dienaskārtības jautājumu dalījums.....	99
Tabula Nr. 3.2 Empīriskā pētījuma garīdznieku ģenerālkopa un aizpildīto anketu skaitu.....	103
Tabula Nr. 3.3 Draudzes locekļu sociālekonomiskā stāvokļa raksturojums	107
Tabula Nr. 3.4 Korelācijas tabula par Latvijas garīdznieku un draudžu sociālekonomiskajiem rādītājiem.....	107
Tabula Nr. 3.5 Latvijas garīdznieku aktivitāte vēlēšanās (% , 2006-2011).....	109
Tabula Nr. 3.6 Latvijas garīdznieku aktivitāte sabiedriskās un nevalstiskās organizācijās; krostabulācija pēc garīdznieku vecuma un draudzes atrašanās vietas (%)	112
Tabula Nr. 3.7 Latvijas garīdznieku konvenciālās un nekonvenciālās politiskās līdzdalības formas (% , 2006-2011).....	115
Tabula Nr. 3.8 Korelācijas tabula par Latvijas garīdznieku uzticības līmeņiem valsts institūcijām/politiskām organizācijām un līdzpilvēkiem	118
Tabula Nr. 3.9 Latvijas garīdznieku uzticības līmeņi valsts institūcijām/politiskām organizācijām un līdzpilvēkiem; krostabulācija pēc garīdznieku vecuma un draudzes atrašanās vietas (%)	119
Tabula Nr. 3.10 Latvijas garīdznieku politiskā aktivitāte; krostabulācija pēc garīdznieku vecuma un draudzes atrašanās vietas (%)	120
Tabula Nr. 3.11 Latvijas garīdznieku sociālpolitiskās aktivitātes draudzes ietvaros (%, 2007-2012)	122
Tabula Nr. 3.12 Latvijas garīdznieku sociālpolitiskā aktivitāte draudzes ietvaros; krostabulācija pēc garīdznieku vecuma un draudzes atrašanās vietas (% , 2007- 2012)	126
Tabula Nr. 3.13 Korelācijas tabula par garīdznieku uzskatiem par Bībeli un baznīcas rituāliem, kā arī līdzdalību NVO/sabiedriskās organizācijās.....	133
Tabula Nr. 3.14 Korelācijas tabula kristīgās ortodoksijas jautājumos (1. daļa).....	134
Tabula Nr. 3.15 Korelācijas tabula kristīgās ortodoksijas jautājumos (2. daļa).....	136
Tabula Nr. 3.16 Garīdznieku uzskati pilsoniskās reliģijas un pilsoniskā evaņģēlija jautājumos (%; tikai atbildes „drīzāk piekrīt” un „pilnībā piekrīt”)	140
Tabula Nr. 3.17 Korelācijas tabula baznīcu dienaskārtības jautājumos	142
Tabula Nr. 3.18 Korelācijas tabula harizmas, draudzes faktoru un ar politisko aģitāciju saistītos jautājumos	145

DARBĀ LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

ASV	Amerikas Savienotās Valstis
COM	Cionistu organizācija „Misrachi”
CVK	Centrālā vēlēšanu komisija
DPS	Demokrātiskā partija „Saimnieks”
EP	Eiropas Parlaments
GKR	Gods kalpot Rīgai!
ITK	Iekšlietu Tautas komisariāts
JL	Jaunais laiks
JP	Jaunā paaudze
KASF	Kristīgā apvienība un strādnieku frakcija
KDĻS	Kristīgo darba ļaužu savienība
KDS	Kristīgi demokrātiskā savienība
KKZP	Katoļu un kristīgo zemnieku partija
KNS	Kristīgā nacionālā savienība
KPB	Krievijas Pareizticīgā baznīca
KZKF	Kristīgo zemnieku un katoļu frakcija
L	Tautas kustība „Latvijai” (jeb Zīgerista partija)
LC	Latvijas ceļš
LAMB	Latvijas Apvienotā metodistu baznīca (jeb Metodistu baznīca)
LBDS	Latvijas Baptistu draudžu savienība
LEA	Latvijas Evaņģēliskā alianse
LELB	Latvijas evaņģēliski luteriskā Baznīca (jeb Luteriskā baznīca)
LDP	Latvijas Demokrātiskā partija
LgDP	Latgales demokrātu partija
LKDS	Latvijas Kristīgo demokrātu savienība
LKP	Latvijas Komunistiskā partija
LKZS	Latgales kristīgo zemnieku savienība
LPB	Latvijas Pareizticīgā baznīca (jeb Pareizticīgā baznīca)
LPP	Latvijas Pirmā partija
LPP/LC	Latvijas Pirmās partijas un partijas „Latvijas ceļš” vēlēšanu apvienība
LPSR	Latvijas Padomju Sociālistiskā Republika
LR	Latvijas Republika
LRKB	Latvijas Romas katoļu baznīca (jeb Katoļu baznīca)

LTF	Latvijas Tautas fronte
LU	Latvijas Universitāte
LVBP	Latvijas vācu baltiešu partija
LVPB	Latvijas Vecticībnieku Pomoras baznīca
LZS	Latvijas Zemnieku savienība
MK	Ministru kabinets
ML	Mūsu Latvija
NKVD	<i>Народный комиссариат внутренних дел</i>
NVO	Nevalstiskās organizācijas
PCTVL	Apvienība „Par cilvēka tiesībām vienotā Latvijā”
PLL	Politiskā apvienība „Par Labu Latviju!”
PSRS	Padomju Sociālistisko Republiku Savienība
PVKAOB	Pareizticīgo veltētāju un krievu un apvienoto organizāciju bloks
PVVAKOF	Pareizticīgo un vecticībnieku veltētāju un apvienoto krievu organizāciju frakcija
RD	Rīgas dome
RKDK	Rīgas pilsētas kristīgo draudžu kolēģija
RKLP	Reliģijas kultu lietu padome
RLP	Reliģisko lietu padome
SC	Politisko partiju apvienība „Saskaņas Centrs”
SDA	Septītās dienas adventisti
SDALDS	Septītās dienas adventistu Latvijas draudžu savienība
SDS	Sociāldemokrātu savienība
ŠRP	Šlesera Reformu partija
TB/LNNK	Apvienība „Tēvzemei un Brīvībai”/Latvijas Nacionālās Neatkarības Kustība
TM	Tieslietu ministrija
TP	Tautas partija
TSP	Tautas saskaņas partija
VDTK/VDK	Valsts drošības tautas komisariāts/Valsts drošības komiteja
VDP	Vācu demokrātu partija
WCA	<i>Willow Creek Association</i>
ZRP	Zatlera Reformu partija
ZKS	Zemgales katoļu saraksts
ŽANB	Židu apvienotais nacionālais bloks
ŽBG	Židu bezpartejiskā grupa

IEVADS

Pēc Otrā pasaules kara izmainījās pasaules politiskā, ekonomiskā un sociālā dzīve, kas noveda pie Rietumu liberālo vērtību sistēmas nopietnas pārskatīšanas un daļējas erozijas, nomainot jau pastāvošās vērtības ar jaunām. Tika apšaubīti līdz tam pastāvošie rietumu civilizācijas pīlāri – gan politiskie, gan filozofiskie, gan arī teoloģiskie, lielā mērā novedot pie postmodernisma ideoloģijas. Eiropas un Ziemeļamerikas paustā morāle vairs netika uzskatīta par pašsaprotamu un nemaldīgu. Kristīgo valstu uzsāktais Pirmais un Otrais pasaules karš, kā arī totalitāro sistēmu izveidošanās, holokausts, ideoloģiskās, politiskās un ekonomiskās problēmas aukstā kara laikā – tas viss lika apšaubīt rietumu pasaules morālo autoritāti. Nereti kristietība tika izmantota, kā pretexts sociālismam un komunismam, atspoguļojot padomju režīmu kā ļaunu varu un proponējot auksto karu kā konfliktu, ar kura palīdzību konsolidēt rietumu aliansi. Rezultātā kristietība lielā mērā tika pārveidota par politizētu doktrīnu.¹ Šo nostāju kā viens no pirmajiem iezīmēja Vinstons Čērčils (*Winston Churchill*) 1946. gadā savā „Miera stiegru”, jeb t.s. „Dzelzs priekškara” runā, runājot par komunisma rēga izplešanos un tā izaicinājumu un apdraudējumu kristīgajai civilizācijai.²

Pēc Otrā pasaules kara, pieaugot biheiviorālisma popularitātei politikas zinātnē, un centieniem izprast to, kā politiķu personības spēj ietekmēt cilvēku masas, pētnieki vairāk uzmanības sāka pievērst indivīdu un grupu politiskajai uzvedībai, mazāk vērības veltot varas un politisko institūciju analīzei. Šī pētnieciskā attieksme ievērojami ietekmēja pētījumus par politisko uzvedību. Pētot reliģijas un varas, vai baznīcas un valsts attiecības, vairumā pētījumu sākotnēji tika analizēts, kāda ir reliģisko uzskatu ietekme uz politikas veidošanu, kā arī atsevišķu konfesiju nozīme elektorālajā uzvedībā (Berelson, Lazarsfeld, McPhee 1954, Gilbert 1993). Citi pētnieki pievērsa uzmanību tādiem jautājumiem, kas skaidroja, piemēram, reliģisko institūciju ietekmi uz pilsonisko iemaņu, prasmju un savstarpējo sociālo tīklu veidošanu (Verba, Scholzman, Brady, 1995). Daudzi pilsoniskās sabiedrības pētījumi, kas tika veikti ASV par reliģiskajām institūcijām un politisko līdzdalību (Milbrath & Goel 1977; Hougland & Christenson 1983; Martinson & Wilkening 1987; Peterson 1992; Harris 1994; Verba, Scholzman, Brady 1995, Macaluso & Wanat 1997) parādīja, ka draudzes spēj veicināt

¹ Dianne Kirby, “Divinely Sanctioned: The Anglo-American Cold War Alliance and the Defence of Western Civilization and Christianity, 1945-1948,” *Journal of Contemporary History*, Vol. 35, No 3 (SAGE Publications, 2000):385

² Winston Churchill, “The Sinews of Peace,” 5 March 1946. Westminster College, Fulton, Missouri, The Churchill Centre and Museum at the Churchill War Rooms, London, www.winstonchurchill.org/learn/biography/in-opposition/qiron-curtainq-fulton-missouri-1946/120-the-sinews-of-peace

savu locekļu politiskās līdzdalības paaugstināšanos, attīstot un iemācot nepieciešamās pilsoniskās iemaņas. Šis aspekts politikas zinātnē bija zināms jau no politiskās kultūras un politiskās līdzdalības pētījumu pirmsākumiem, jo baznīca un tās vide vienmēr uzskatīta par vienu no tiem socializācijas aģentiem, kas veido cilvēku uzskatus, vērtības un arī iemaņas un prasmes – īpaši attiecinot to uz protestantu draudzēm, kurās dominē demokrātiskāki vienlīdzības principi nekā strikti hierarhiskajās konfesijās, tādās kā katoļu un pareizticīgo draudzēs.

Citi pētījumi savukārt norādīja, ka, lai gan regulārs baznīcas apmeklējums pozitīvi ietekmē līdzdalību vēlēšanās un pilsoņi draudzē iegūst pilsoniskās iemaņas, reliģiskās tradīcijas tomēr tieši neietekmē uzvedību plašākā politiskās līdzdalības kontekstā (Martinson & Wilkening 1987; Harris 1994; Verba, Schlozman & Brady 1995; Calhoun-Brown 1996). Viens no iemesliem, kāpēc draudzes ir izrādījušās tik efektīgas šajā aspektā, ir attiecināms uz to resursiem, iespējām un izdevību radīt vidi, kurā apmeklētāji var attīstīt savas pilsoniskās iemaņas. Šos faktorus savukārt visvairāk spēj ietekmēt katras attiecīgās draudzes garīdznieks.

Pētnieki, jau sākot ar Aleksi de Tokvili (*Alex de Tocqueville*) ir norādījuši, ka baznīca un reliģiskās organizācijas rada vidi, kas pilsoņiem māca politiskās līdzdalības un pilsoniskās uzvedības iemaņas (Wald, Kellstedt, Legee, 1993). Alekss de Tokvils pat uzskatīja reliģiju ASV par nepieciešamu, lai uzturētu republikas institūcijas³ un eiropiešiem ieteica mainīt savus uzskatus par amerikāņu garīdzniekiem, sakot: „Ja jūs parunātu ar šiem kristīgās civilizācijas misionāriem, jūs būtu pārsteigti par to, cik daudz viņi runā par šīs pasaules labumiem un visticamāk jūs sastaptu politiķi tur, kur gaidījāt sastapt priesteri”.⁴ Savukārt Lora Rīsa un Rolands Brauns savos pētījumos vērsa uzmanību uz to, ka ASV draudzēs izteikumi par pilsoniskajiem pienākumiem arvien tiek iekļauti dievkalpojumu svētrunās (Reese, Brown 1995). Līdz ar to redzams, ka garīdznieku nozīme ASV politikā pētīta jau sen, taču sākotnēji, 20. gs. 50. un 60. gados, šie pētījumi vairāk bija saistīti ar vadošajām masu komunikācijas teorijām. Tās centās analizēt mācītāju kā viedokļu veidotāju (*opinion leader*) ietekmi uz saviem draudzes locekļiem.⁵ Tā kā komunikācijas plūsmas saturs plašākām masām bija neizprotams, mācītāji interpretēja, viņuprāt, svarīgu informāciju un tā kļuva saprotamāka daudziem cilvēkiem, kā rezultātā, kā pieņēma pētījumu autori – palielinājās viņu politiskā līdzdalība, aktivitāte un pilsoniskā efektivitāte.

³ Alexis de Tocqueville, *Democracy in America and Two Essays on America*, (London: Penguin Group, 2003), 344

⁴ Alexis de Tocqueville, *Democracy in America*, 2 vols. New York: Random House, 1945. Quoted in James Guth et al., *The Bully Pulpit: The Politics of Protestant Clergy* (University Press of Kansas, 1997), ix

⁵ Corwin Smidt, “Clergy in American Politics: An Introduction,” *Journal for the Scientific Study of Religion* Issue 42, Vol. 4 (2003):495

Otrais politikas un reliģijas pētījumu vilnis sākās 70. gados, kad tādi pētnieki kā Džefrijs Haddens, Džeimss Vuds un Harolds Kvinlijs (Hadden 1969, Wood 1970, Quinley 1974) sāka pētīt garīdznieku un draudžu laju līdzdalību politikā, viņu attieksmi pret politiskajiem procesiem un pašu garīdznieku politisko uzvedību. Kopš 2001. gada 11. septembra notikumiem interese par garīdznieku nozīmi politikas veidošanā ir pastiprinājusies vēl vairāk,^a jo, līdzīgi kā islāma valstīs kur notiek aktīva aģitācija daudzās mošejās, tā daudzās kristīgajās baznīcās parādās tendence izzust strikti nodalītajai garīgajai un sekulārajai dimensijai, un būtu grūti apgalvot, ka draudzes mūsdienās kalpo tikai un vienīgi reliģisko rituālu praktizēšanai. Ņemot vērā šo sarežģīto pētniecības jomu, iespējams izdalīt vairākas izteiktas politikas un reliģijas izpētes stratēģijas:

- Tiek pētīts tas, kā reliģiskie uzskati ietekmē vēlētāju politisko uzvedību (Verba, Schlozman & Brady 1995). Papildus vispārējam jautājumam par to, kāpēc cilvēki rīkojas tā kā viņi rīkojas, un kāda nozīme viņu rīcībā ir reliģiskajiem uzskatiem, šeit iespējams sasaistīt tādus jēdzienus kā pilsoniskā sabiedrība (brīvprātīga pulcēšanās, pilsoniskās iemaņas) un sociālais kapitāls. Attiecībā uz pēdējo, Roberts Patnems, iespējams, ir viens no slavenākajiem šīs idejas proponētājiem, norādot uz draudžu pozitīvo lomu sociālā kapitāla veidošanā (Putnam 2000).
- Tiek pētīta garīdznieku uzvedība un ietekme uz draudzes politisko orientāciju (Hailey 1988, Penning & Smidt 2001). Kā norāda viens no prominentākajiem reliģijas un politikas pētniekiem Teds Jelen (*Ted Jelen*), draudzei raksturīga kolektīva uzskatu sistēma, kas atšķiras no individuālās uzskatu sistēmas, tādējādi garīdzniekiem ir iespēja veidot savu draudzes locekļu politiskos uzskatus, attieksmi un prasmes (Jelen 2001). Saskaņā ar atzītiem pētījumiem (Verba, Schlozman, Brady, 1995), draudzes tiek uzskatītas par vienīgajām brīvprātīgo organizācijām, kas dod „balsi” tiem, kuriem tradicionāli tās nav. Šajā gadījumā tiek pētīta gan garīdznieku pasīvā uzvedība, piemēram, svētrunu gatavošana par sociāli svarīgām tēmām, gan aktīvā – uzsaukums aktīvi iestāties par vienu vai otru politisko jautājumu.
- Tiek pētīti garīdznieku teoloģiskie uzskati un to ietekme uz viņu politisko uzvedību. Līdzšinējie pētījumi bijuši izteikti pretrunīgi, jo atklājuši, ka: a) teoloģiski un politiski liberāli garīdznieki ir sociālpolitiski aktīvāki; b) teoloģiskie un politiskie uzskati ir mazāk svarīgi nekā resursi (ienākumi, draudzes lielums, atrašanās vieta) garīdznieku sociālpolitiskās aktivitātes spektrā; c) nav iespējams noteikt faktorus, kas nosaka,

^a Būtiski būtu pieminēt arī Semjuela Hantingtona (*Samuel Huntington*) tēzi par civilizāciju sadursmi (*Clash of Civilisations*, 1996), kurā sadursmes tiek skaidrotas tieši reliģisko dimensiju ietvaros.

kāpēc dažu draudžu garīdznieki ir aktīvi, bet citi nē.⁶ Taču te būtu jānorāda, ka neviennozīmīgie secinājumi norāda uz to, ka garīdznieku aktivitāte var atšķirties pēc laika perioda, kad pētījums veikts, reliģiskajām tradīcijām un draudzes demogrāfiskajām īpašībām. No šiem apsvērumiem arī izriet nākamā izpētes stratēģija.

- Tiek salīdzināti garīdznieki un viņu draudžu ietekmes sfēras, izejot no: a) atšķirīgās reliģiskās tradīcijas (Jelen & Bendyna 2001, Langenbach & Green 1992); b) atšķirīgās vides – afroamerikāņu/latino draudzes trūcīgajos ASV pilsētu rajonos pret bagātajām balto draudzēm centrālajos ASV štatos, c) teoloģiskajiem uzskatiem – modernās/liberālās pret konservatīvajām draudzēm (Murphy 1992, Crawford & Olson 2001, Hayes 1995) utt.

Tā rezultātā pēdējos gados ir izveidojusies plaša pētījumu bāze par garīdznieku nozīmīgo lomu kā viedokļu veidotājiem, sabiedrības aktīvistiem, un kampaņu vadītājiem (Guth et al. 1997). Salīdzinoši bieži ir izmantoti kvalitatīvie pētījumi, veicot gadījumu izpēti, bet retāk izmantoti kvantitatīvie pētījumi, kā dēļ arī garīdznieku politiskās uzvedības teorētiskais ietvars joprojām ir izstrādes stadijā un šajā nozarē ir daudz neatbildētu jautājumu. Piedevām Latvijā politikas un reliģijas konteksts, kas bieži izpaužas tieši valsts un baznīcas attiecībās līdz šim ir pētīts maz, bet no politiskās uzvedības aspekta praktiski nav pētīts vispār.^b Ņemot vērā to, ka Latvijā nav veikti pētījumi par garīdznieku nozīmi draudzes locekļu politisko uzskatu veidošanā, šī ir uzskatāma par izteikti novatorisku pētniecības jomu. Papildus jānorāda, ka arī pasaulē ir salīdzinoši maz pētījumu, kas būtu veikti par Katoļu baznīcas garīdznieku politisko uzvedību un praktiski vispār nav veikti pētījumi par Pareizticīgās baznīcas garīdznieku politisko uzvedību. Tāpat arī līdz šim nav nācies saskarties ar pētījumiem, kas būtu pētījuši vecticībnieku politisko uzvedību. Pētījumu trūkums par pareizticīgo un vecticībnieku garīdzniekiem varētu būt skaidrojams, pirmkārt, gan ar pareizticīgajās valstīs pastāvošajām sarežģītajām un ne pārāk caurspīdīgajām attiecībām ar laicīgo varu un, otrkārt, ar pašu baznīcu noslēgto dabu, kas nelabprāt atklāj aizkulises.

Praktiskā plāknē Latvijas kontekstā šī darba aktualitāte atklājās līdz ar 2002. gadu, kad aktivizējās jautājums par baznīcas saistību ar politiku, nodibinoties partijai *Latvijas Pirmā partija* (turpmāk – LPP), kas kā politisks spēks par savu galveno pamatmērķi uzstādīja

⁶ Ted G. Jelen, "Notes for a Theory of Clergy as Political Leaders," in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 16

^b Kopš neatkarības atgūšanas baznīcas un valsts jautājumā ir tapusi Ringolda Baloža grāmata „*Valsts un baznīca*” (2000), kas, ņemot vērā autora jurista izglītību, aplūko tieši baznīcas un valsts juridiskās attiecības. Tomēr šajā darbā netiek aplūkotas tradicionālo reliģisko konfesiju politiskās aktivitātes, kā arī garīdznieku loma politikā atsevišķi netiek analizēta. Nozīmīgos citu valstu zinātniskajos žurnālos atrodami vēl tikai filozofa Valda Tēraudkalna raksti, kas gan vairāk analizē protestantu baznīcu vēsturisko attīstību.

kristīgo vērtību implementāciju sabiedrībā. LPP pārstāvji (piemēram, Ē. Jēkabsons, A. Baštiks, J. Šmits, J. Lujāns) izvērta aktīvu un sākumā kopumā pozitīvi vērtētu kampaņu Latvijas draudzēs. Sadarbībā ar draudžu garīdzniekiem vismaz sākotnējā stadijā LPP centās un daļēji veiksmīgi arī piesaistīja būtisku kristīgo vēlētāju atbalstu. Tas aktualizēja jautājumu par to, cik Latvijas kontekstā garīdznieki ir nozīmīgi viedokļu veidotāji, tā kā draudzēs pirmsvēlēšanu laikā bieži izskanēja aicinājumi balsot par politiskajām partijām, kas balstītas uz kristīgām vērtībām. Turpmāko 10 gadu laikā gan LPP politiskā darbība, gan partijas biedru veidotās alianses ieguva negatīvu vērtējumu daudzu garīdznieku starpā un šis atbalsts ievērojami samazinājās. Tieši tāpēc kā šī **darba hronoloģiskās robežas** empīriskajam pētījumam ir noteikts laika periods no 2002. līdz 2012. gadam, lai gan darba 2. nodaļā tiks sniegts arī garīdznieku politiskās aktīvātes vēsturiskais konteksts.

Jāatceras, ka reliģija ir plašs jēdziens, un pat sašaurinot to līdz vienam atzaram – kristietībai, joprojām paliek daudzas fragmentētas konfesijas, kas savos teoloģiskajos, institucionālajos un organizatoriskajos uzskatos mēdz būt konceptuāli pretējas. Latvijā nav valsts baznīcas un likumdošanā nav arī juridiski definēta jēdziena „tradicionālās reliģijas” vai „tradicionālās konfesijas”. 6. Saeimas laikā, 1997. gada 27. novembrī bija priekšlikums papildināt Reliģisko organizāciju likuma 5. pantu „Valsts un reliģisko organizāciju attiecību pamati” ar jaunu otro daļu, kas noteiktu, ka: „Evaņģēliski luteriskā, Romas katoļu, pareizticīgo, vecticībnieku, baptistu un Mozus ticīgo (jūdaistu) konfesijas, kuras ar savu darbību ilgstošā laika periodā veicinājušas un veidojušas Latvijas kultūrvēsturisko, garīgo un sociālo mantojumu, kā arī veikušas noteiktas valsts funkcijas un savu darbību nav izbeigušas, Latvijas Republikā uzskatāmas par tradicionālām konfesijām”.⁷ Taču jāatceras, ka tradicionālo konfesiju jautājums ir cieši saistīts ar dažādu priekšrocību un tiesību, kā arī sabiedrības attieksmes diferenciaciju un, iespējams, tieši tāpēc 6. Saeimas laikā neizdevās ar likumu noteikt Latvijas tradicionālo konfesiju sarakstu un nošķirt tās no Latvijas netradicionālajām konfesijām un jaunajām reliģiskajām kustībām. Gala rezultātā tika pieņemts lēmums nevienai konfesijai nenoteikt kā tradicionālu. Tomēr jāatzīst, ka jau augstāk minētajām kristīgajām konfesijām tika piešķirts oficiāls statuss pasniegt ticības mācību skolās. Asas diskusijas sabiedrībā izraisīja jautājums par Septītās dienas adventistiem (turpmāk – SDA), kas, lai gan padomju laikā bija aizliegta, Latvijas laikā skaitījās tradicionāla konfesija un tāda ir arī vairumā pasaules valstu. Un, lai gan Septītās dienas adventistiem, tāpat kā metodistiem, nav atļauts pasniegt ticības mācību skolās (ja vien skolā nav vismaz 10 skolēnu,

⁷ Ringolds Balodis, *Valsts un baznīca* (Rīga: Nordik, 2002), 304

kas vēlas apgūt attiecīgās konfesijas mācību), LR Civillikuma 51. pants nosaka, ka laulāt ar juridiskām tiesībām un izsniegt juridisku dokumentu – laulības apliecību drīkst luterāņu, Romas katoļu, pareizticīgo, vecticībnieku, metodistu, baptistu, Septītās dienas adventistu un Mozus ticīgo (jūdaistu) konfesijas garīdznieki, kuriem ir attiecīgās konfesijas vadības atļauja. Līdz ar to arī šīs septiņas kristīgās konfesijas tiek uzskatītas par Latvijas tradicionālajām konfesijām.

Šī darba analīzes ietvaros tiks pētīti tikai tradicionālo kristīgo konfesiju garīdznieki, līdz ar to no augstāk minētā izriet, ka **pētījuma lauks** ietver Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas (turpmāk – LELB), Latvijas Romas katoļu (turpmāk – LRKB vai Katoļu baznīca), Latvijas pareizticīgās baznīcas (turpmāk – LPB), Latvijas Vecticībnieku Pomoras baznīcas (turpmāk – LVPB), Latvijas baptistu draudžu savienības (turpmāk – LBDS), kā arī Septītās dienas adventistu Latvijas draudžu savienības (turpmāk – SDALDS vai SDA) un Latvijas Apvienotā metodistu baznīcas (turpmāk – LAMB) garīdzniekus. Saskaņā ar Tieslietu ministrijas (turpmāk – TM) 2012. gadā publicētajiem datiem, 2011. gadā Latvijā kopumā kalpoja 750 garīdznieki. Šī darba ietvaros pētītajās konfesijās kopējais garīdznieku skaits ir 636 un tas sadalās sekojoši: luterāņi – 209, katoļi – 166,^c baptisti – 97, pareizticīgie – 88, vecticībnieki – 36, adventisti – 29 un metodisti – 11.

Šī darba **pētījuma objekts** ir „garīdzniecība”. Latvijā atšķirības par garīdzniecības izpratni nav būtiskas, tomēr viena darba ietvaros nebūtu iespējams pētīt pilnīgi visu Latvijā praktizējošo garīdznieku politisko uzvedību, jo, piemēram, Katoļu un Pareizticīgo baznīcā pie garīdzniecības pieskaitāmi arī klosteru garīgais personāls – priori, abati, mūki, arhimandrīti (seniors hieromūks) un hieromūki, taču viņi netiks iekļauti pētījumā, jo klosteri veic citas funkcijas pret laicīgo sabiedrību. Papildus, praktiski visās konfesijās tiek izdalīti arī diakoni un emeritus. Tā kā diakoni primāri nodarbojas ar karitatīvā darba veikšanu un asistēšanu tajā (aizlūgšanas, slimo apmeklēšana, svētā vakarēdiena izdalīšana utt.), uzskatāms, ka viņu tiešā ietekme uz draudzes locekļiem ir mazāka, tāpēc arī viņi pētījumā netiks iekļauti. Attiecīgi arī emeritus, kas ir atvaļināti vai pensionēti garīgie darbinieki, kas vairs aktīvi nekalpo, pētījuma ietvaros netiks iekļauti.

Pētījuma priekšmets – politiskā uzvedība – tradicionāli ar to saprotot gan politisko līdzdalību, gan vēlēšanu uzvedību, gan politisko aktivitāti, gan politisko apātiju. Īpaša uzmanība tiks veltīta garīdznieku politiskajām aktivitātēm – gan tiešām, kā kandidēšana kādas partijas sarakstā, gan pastarpinātām – tādām, kā aicināt cilvēkus aizlūgt par noteiktiem

^c Ņemot vērā to, ka Katoļu baznīca nesniedz šāda veida datus TM, informācija par katoļu garīdznieku skaitu ņemta no: Ilmārs Tolstovs, red., *Katoļu kalendārs 2012* (Rīga: Katoļu Baznīcas Vēstnesis, 2011), 268-296

politiķiem, politiskajām vai sociālajām problēmām, vai arī tiešs aicinājums balsot par kādu politisko kandidātu vai partiju, kā arī līdzdalība politisko partiju organizētos pasākumos un uzstāšanās plašsaziņas līdzekļos.

Līdz ar to **darba mērķis** ir analizēt un salīdzināt tradicionālo konfesiju garīdznieku politisko uzvedību Latvijā un identificēt tās iemeslus.

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, ir paredzēts veikt sekojošus **darba uzdevumus**:

- Veikt teorētiskās literatūras analīzi par politikas un reliģijas savstarpējo attiecību attīstības dinamiku, kas visbiežāk izpaužas caur valsts un baznīcas attiecībām.
- Sniegt ieskatu par baznīcas un valsts savstarpējo attiecību attīstību Latvijā kopš valsts izveidošanas.
- Raksturot Latvijas garīdznieku politiskās uzvedības tendences.
- Veikt pētījumu, izmantojot kvantitatīvās izpētes metodi, respondentus anketējot ar slēgtā un atvērtā tipa jautājumiem par garīdznieku politisko uzvedību un sociālpolitisko aktivitāti Latvijā. Papildus, izmantojot kvalitatīvo pētniecības metodi, veikt dziļās intervijas ar garīdzniekiem.
- Sniegt garīdznieku politiskās uzvedības raksturojumu, balstoties uz pētījumā iegūtajiem datiem un veikt starpkonfesionālu garīdznieku politiskās uzvedības modeļu salīdzinājumu.

Darba ietvaros tiek izvirzītas vairākas **hipotēzes**:

H1 Protestantu un evaņģēliski kristīgo draudžu garīdznieku sociālpolitiskās aktivitātes līmenis ir augstāks nekā katoļu, pareizticīgo un vecticībnieku garīdzniekiem, saistot to ar realizējamā rituāla brīvību.

H2 Garīdznieku politisko uzvedību primāri determinē viņu konfesionālā piederība, nevis vecums, vai draudzes atrašanās vieta.

H3 Garīdznieku politisko uzvedību stimulē viņu personīgā nostāja sociālās teoloģijas jautājumos – afektīvie un evaluatīvie uzskati jautājumos par valsts un baznīcas attiecībām.

H4 Garīdznieku politiskā uzvedība tiek veicināta no ārpuses, t.i., politisko partiju locekļu vai politiskajai varai tuvu stāvošu personu vēlēšanās panākt atsvešinātības mazināšanos sabiedrībā, kā arī baznīcas vēlēšanās izplatīt kristīgās un garīgās vērtības sekulārajā sabiedrībā.

Lai sasniegtu mērķi, izpildītu nospraustos uzdevumus un pārbaudītu izvirzīto hipotēzi, darbs tiks balstīts garīdznieku politiskās uzvedības teorijās (Teds Jelens, Džeims Guts). Lai raksturotu baznīcas un valsts mūsdienu savstarpējo attiecību attīstības dinamiku, tiks

izmantots Fransa Hopenbrauersa (*Frans Hoppenbrouwers*) darbs par valsts un baznīcas attiecībām Baltijas valstīs kopš komunisma sabrukuma.

Pētījuma metodes: Lai noskaidrotu, kāda ir Latvijas garīdznieku politiskā uzvedība un sociālpolitiskā aktivitāte, darba ietvaros tiks izmantota kvantitatīvā pētījumu metode. Lai noskaidrotu garīdznieku politisko uzvedību Latvijas draudzēs, tiks veikts kvantitatīvs pētījums ar strukturētiem, slēgtiem un atvērtiem jautājumiem. Kvantitatīvā pētījuma dati tiks iegūti, veicot mērķa populācijas aptauju mērķtiecīgās (nevarbūtīgās pieejamās) izlases ietvaros, aizpildot anonīmu anketu, kurā tiks noskaidroti politiskās uzvedības modeļi. Izstrādātās anketas caur draudžu kancelejām (protestantu garīdzniekiem caur LELB, LBDS, SDA, LAMB, pārējiem caur baznīcu Sinodēm) tiks izplatītas to garīdzniekiem. Ar anketas palīdzību primāri tiks noskaidrotas atbildes uz trīs dominējošajām jautājumu grupām: (1) kāda ir garīdznieku politiskā uzvedība un kāds ir viņu pašu vērtējums par savu sociālpolitisko aktivitāti; (2) kādi ir garīdznieku teoloģiskie uzskati (konservatīvi – liberāli); (3) kādas ir garīdznieku mobilizācijas iespējas (vecums, draudzes lielums/atraššanās vieta). Pētījumā iegūtie dati tiks apstrādāti, izmantojot IBM programmu *SPSS Statistics, Version 20.0*.

Papildus tiks veiktas arī strukturētās intervijas ar ekspertiem – vairākiem Latvijas garīdzniekiem, tādējādi cenšoties noskaidrot vairākus politiskās uzvedības aspektus.

Darba pirmajā nodaļā tiks aplūkots politikas un reliģijas konteksts 21. gs., kā arī valsts un baznīcas attiecības institucionālajā un sociālpolitiskajā kontekstā. Tāpat tiks raksturots šobrīd pieejamais garīdznieku politiskās uzvedības teorētiskais ietvars un skaidrota garīdznieku ietekme uz sociālpolitiskajiem procesiem.

Darba otrā nodaļa atklās jautājumu par valsts un baznīcas attiecību attīstības dinamiku Latvijā, kā arī katras pētījuma kontekstā analizētās baznīcas garīdzniecības līdzšinējo vēsturisko politisko darbību un politiskās aktivitātes kopš Latvijas valsts dibināšanas. Vēsturiskais konteksts ir būtisks, jo tas determinē garīdznieku politiskos uzskatus un politisko darbību – tieši daudzās Latvijas draudzēs tika uzturēta pretestība padomju režīmam, tādējādi stimulējot daudzu garīdznieku politisko interesi.

Trešajā nodaļā tiks analizēta Latvijas garīdznieku sociālpolitiskā darbība un politiskās aktivitātes, un balstoties uz empīriskā pētījuma gaitā gūtajiem datiem, tiks analizēta un salīdzināta garīdznieku politiskā uzvedība un analizēti jautājumi, kas izriet no darba ievadā uzstādītajām hipotēzēm.

Paredzams, ka darba gaitā gūtie rezultāti sniegs ieguldījumu politiskās uzvedības izpētes jomā Latvijā, koncentrējoties uz reliģiskām institūcijām kā interešu grupu ekvivalentu pilsoniskās sabiedrības kontekstā.

1. POLITIKAS UN RELIĢIJAS INSTITUCIONĀLI UN SOCIĀLPOLITISKI TEORĒTISKAIS IETVARŠ

1.1. Politikas un reliģijas institucionālais ietvars: valsts un baznīcas attiecības

Politika un reliģija to institucionālajā ietvarā visbiežāk ir identificējama tieši valsts un baznīcas attiecībās, tāpēc sekojošā nodaļa sniegs īsu ieskatu valsts un baznīcas attiecību attīstībā.

Mūsdienu globalizācijas laikmetā novērojams, ka baznīcas ietekme uz sociālpolitiskajiem procesiem ir pakļauta straujām pārmaiņām, īpaši ņemot vērā to, ka, kā šobrīd pieņemts uzskatīt – pasaulē valda modernisms un sekulārisms. Šī darba kontekstā sekularizācija un tās procesi ir īpaši svarīgi tāpēc, ka tos lielā mērā var uzskatīt par cēloni garīdznieku politiskajai aktivitātei – tā kā sekularizācijas ietekmē baznīcas arvien vairāk tiek izstumtas no politiskās, un nereti pat no sociālās sfēras, tās sāk zaudēt savu iepriekšējo nozīmi, savukārt garīdznieku aktivizēšanās ir centieni šo sociālo ietekmi (reizēm arī politisko) iespēju robežās saglabāt.

Empīriski aplūkojot sekularizācijas ietekmi pasaulē, redzamas noteiktas tendences, kas liecina, ka salīdzinājumā ar ASV, Eiropu viennozīmīgi var uzskatīt par sekularizācijas skartu reģionu, jo reliģiskās aktivitātes arvien turpina mazināties. Daudzos pētījumos no aptaujāto puses tiek izteikta tēze, ka reliģiskā līdzdalība ir augsta tajās valstīs, kurās „pastāv ekonomiskā stagnācija un politiska nestabilitāte”,⁸ taču tādējādi ir grūti izskaidrot ASV šī brīža reliģisko aktivitāti, jo ASV tomēr ir viens no augstākajiem līdzdalības procentiem, salīdzinājumā ar citām demokrātijām – 53% amerikāņu atzīst reliģiju par ļoti nozīmīgu savas dzīves daļu, salīdzinājumā Lielbritānijā 16%, Francijā 14% un Vācijā 13%. Savukārt Centrālajā un Austrumeiropā ir vērā ņemamas ekonomiskās problēmas, bet šeit tomēr sabiedrība dzīvo periodā, kad tiešas saistības starp valsti un baznīcu ir zudušas un baznīcas būtībā ir zaudējušas savu nozīmi, kā arī privilēģijas. Cilvēki ir atsvešinājušies no baznīcas un no kristietības. Kā atzīst daudzi pētnieki, tad postkomunistiskajās valstīs to īpaši veicināja marksistiskā ideoloģija.⁹ Papildus novērojams, ka cilvēki nelabprāt sevi asociē ar institucionālo reliģiju – bieži izvēlas norādīt uz to, ka viņi tic tādām Dievam, kāds ir viņu priekšstats, nevis baznīcas attēlotajam. Šī „pasīvā ticība” saistās ar reliģiskās doktrīnas nepārziņāšanu un cilvēku vēlmi tikai daļēji pieņemt kristīgās dogmas, bieži izvēloties to, kas

⁸ B. A. Robinson, “How Many People Go Regularly To Weekly Religious Services?” November, 2001. Ontario Consultants on Religious Tolerance, www.religioustolerance.org/rel_rate.htm

⁹ Milan Opočensky, “Theology between Yesterday and Tomorrow,” *Religion in Eastern Europe*, Issue 24, Vol. 1 (February 2004):8

šķiet „racionāls” un atmetot to, kas šķiet „neērts” vai „neatbilstošs laikmeta garam”. Taču tas nav novērojams tikai no sabiedrības puses. Arī baznīca daudzējādā ziņā ir bijusi „pretimnākoša”, tā kā sekularizācijas ietekmē reliģiskās grupas ir centušās izmantot visdažādākās metodes, lai piemērotos notiekošajām izmaiņām. Pat tradicionālās baznīcas ir meklējušas veidus, kā adaptēties modernajā pasaulē, atmetot daudzus būtiskus teoloģijas aspektus, kas šķita vecmodīgi un neracionāli (Welsby 1984). To skaitā ietilpa arī daudzu pamatdoktrīnu atmešana, lai tādējādi kļūtu „pieejamāki” modernajai sabiedrībai, kā rezultātā pati baznīca daudzviet kļuva arvien liberālāka – tika ordinētas sievietes un mācītāji homoseksuāli, un evolūcija tika pieņemta kā pasaules rašanās teorija kreacionisma vietā. Lai gan šie strīdi ir novājinājuši pašu baznīcu, vienlaicīgi tas radījis arī daudzu fundamentālu grupu un draudžu veidošanos. Taču arī sabiedrība arvien vairāk sāk uzsvērt to, ka viņiem baznīca nav vajadzīga, jo tā ir korumpēta, vai arī tai ir kādi citi trūkumi (piemēram, pedofilijas skandāli negatīvi ietekmē Katoļu baznīcas reputāciju). Interesanti, ka veiktie pētījumi tomēr neatklāj būtiskas atšķirības starp konfesijām. Visaugstākie un viszemākie reliģiozitātes rādītāji, kā arī uzticības faktori baznīcai atrodami kā katoliskajās, tā arī pareizticīgajās valstīs (piemēram, visaugstākā uzticēšanās baznīcai reģistrēta katoliskajā Horvātijā un pareizticīgajā Rumānijā). Pasaulē 60. – 70. gados kristietība piedzīvoja plašu ekumenisma kustību, kurā tika uzsākts dialogs starp dažādajām konfesijām. Sākotnējā doma par vienības meklēšanu šobrīd ir atmesta, jo domstarpību joprojām ir pārāk daudz, taču ekumenisms ir atstājis savu ietekmi un ļāvis uzsākt diskusijas, kas bija jau daudzus gadsimtus apklusušas. Taču šīs ekumēniskās darbības rezultātā vietām ir palielinājusies reliģijas nozīme. Tomēr jautājums par reliģisko „atmodu” ir komplicēts. Svārstības notiek no vēlmes, lai baznīca vairāk iejauktos sociālajos jautājumos un uzņemtos sociālās funkcijas, līdz apsūdzībām par to, ka baznīcai vajadzētu vairāk nodarboties ar reliģisko ideālu izplatīšanu un sabiedrības morāles uzturēšanu (vai veidošanu). Līdz ar to situācija ir sarežģīta, bet jāatceras, ka tieši tāpēc, ka daudzviet Austrumeiropā institūcijas, politiskās partijas un pilsoniskā sabiedrība joprojām ir vājas, baznīcai nereti tiek uzdots risināt daudzas problēmas un uzņemties sabiedrības konsolidētajās lomā. Var, protams, pieņemt, ka attīstoties pilsoniskajai sabiedrībai un nostiprinoties politiskajām partijām un sabiedriskajām institūcijām, šī baznīcas loma tiks vai nu atņemta, vai arī tā mainīsies kādā citā formā. Otrkārt, jāatceras, ka daudzas sekulārās institūcijas savulaik tika izveidotas tieši, lai pārņemtu tās funkcijas, kuras sākotnēji pildīja reliģiskās institūcijas (baznīca), kā rezultātā reliģiskās institūcijas zaudēja savu nozīmi, jo tās vairs nenodrošināja izglītību, veselības aprūpi, sociālo aprūpi u.tml. Iespējams tieši

tāpēc daudzi uzskata, ka baznīcai jānodarbojas tikai ar „religiskiem” jautājumiem un tai vairs nav jāiejaucas sabiedriskajos un vēl mazāk, politiskajos procesos.

Taču ir vēl kāds ļoti būtisks aspekts, aplūkojot baznīcas lomu uz sociālpolitiskajiem jautājumiem, pie tam kas īpaši attiecināms uz postkomunistiskajām valstīm un jo īpaši Latviju. Uzticēšanās institūcijām ir neatņemama demokrātijas sastāvdaļa, jo tā saista pilsoņus ar tām institūcijām, kuras tos pārstāv (Bianco 1994), tādējādi nodrošinot leģitimitāti un demokrātisko institūciju efektivitāti.¹⁰ Šis uzticēšanās princips ir īpaši nozīmīgs jaunizveidotajās valstīs, kurās viens režīms nomainījis otru, piemēram, kā tas notika Eiropā, sabrūkot PSRS (Dogan & Higley 1998). Kulturālās teorijas pieņem, ka uzticēšanos politiskajām institūcijām izraisa ārēji cēloņi, jo uzticēšanās rodas ārpus politiskās sfēras un bieži ir atkarīga no tā, vai indivīds vispār uzticas citiem indivīdiem, līdz ar to uzticību viņš gūst socializējoties (Almond & Verba, 1989; Inglehart, 1997; Putnam, 1993). Tas, vai indivīdi uzticas institūcijām, ir atkarīgs no tā, kā pret viņiem izturējušies citi (vecāki, radnieki, skolasbiedri, darba kolēģi) un vai viņi ir guvuši tādu pieredzi, kas vairāk liek nosliekties uz uzticēšanos, vai skepticismu (Eckstein, Fleron, Hoffman & Reisinger, 1998). Institucionālā teorija turpretī uzskata, ka uzticēšanos politiskajām institūcijām izraisa iekšējie cēloņi. Respektīvi, ja institūcijas funkcionē apmierinoši un nodrošina to, ko indivīdi no tām sagaida, tad tās arī gūst uzticību (Coleman 1990; Dasgupta 1988; Hetherington 1998). No tā var secināt, ka tās institūcijas, kuras funkcionē labi, rada uzticību; tās, kuras izraisa neuzticību, ģenerē skepticismu. Taču tādās valstīs kā Latvijā, kurā demokrātisks režīms nomainījis nedemokrātisku režīmu, ir grūti runāt par institūciju kontinuitāti, līdz ar to arī par uzticību šīm institūcijām. Ir noticis pārrāvums, kuru izraisījusi tieši neuzticība pastāvošajām institūcijām. Jebkurā gadījumā, tās institūcijas, kuras tiek vērtētas šodien, radikāli atšķiras no tām, kas pastāvēja laikā, kad indivīdi piedzīvoja „agrīno socializēšanos”, līdz ar to postkomunistisko valstu sakarā kulturālā teorija ir praktiski jāizslēdz.¹¹ Jebkurā gadījumā postkomunistiskajā sabiedrībā pastāv salīdzinoši augsta uzticības nepastāvība, jo tās ietekmē notiek pat mazākās sociālo un politisko institūciju svārstības.¹² Tomēr gan kulturālā, gan institucionālā teorija atzīst, ka postkomunistisko valstu pilsoņi nelabprāt uzticas pastāvošajām institūcijām. Tas ir pašsaprotami, tā kā jaunās demokrātijas piedzīvo daudzas problēmas, kas saistītas ar ekonomisko un politisko pāreju un tām ir salīdzinoši maz pieredzes, kā risināt šīs problēmas

¹⁰ Valerie Braithwaite and Margaret Levi, eds. *Trust and Governance* (New York: Russell Sage Foundation Publications, 1998), 48

¹¹ William Mishler and Rose Richard, “What are the Origins of Political Trust? Testing Institutional and Cultural Theories in Post-Communist Societies,” *Comparative Political Studies*, Vol. 34, No 1 (SAGE Publications, February 2001):30

¹² Ibid., 38

demokrātiski. Loģiski, ka šādos apstākļos tās cietīs no nepilnvērtīgas rīcības un starpposmā tiks pieļautas daudzas kļūdas. Lai rosinātu uzticības rašanos visticamāk paies daudzi gadi – Roberts Dāls (1971) un Roberts Putnems (1993) norāda, ka pat desmitgades un paaudzes, lai attīstītu uzticību demokrātiskajām institūcijām. Lai gan principā personīgais uzticēšanās līmenis atrodas ārpus politiskās sistēmas, kulturālās teorijas pārstāvji norāda, ka tas ietekmē formālās attiecības arī ar institūcijām, piemēram, baznīcas korī, boulinga līgā vai kādā organizācijā (Putnam 2000). Arī Gabriels Almonds un Sidnijs Verba jau 1963. gadā, grāmatā „Pilsoniskā kultūra” norādīja, ka personīgā uzticēšanās atspoguļojas politiskajās institūcijās un tādējādi rada pilsonisko kultūru.

Interesanti fakti atklājas aplūkojot statistikas datus par uzticību dažādām institūcijām Latvijā. Saskaņā ar Eiropas vērtību pētījuma datiem, ņemot vērā sekularizācijas tendences, interesanta šķiet Latvijas sabiedrības attieksme pret baznīcu kā institūciju, kurai liels vairums iedzīvotāju uzticas. Tā dati parāda, ka 1990. gadā baznīcai Latvijā uzticējās 64%, 1999. gadā 67%, bet 2008. gadā 62% iedzīvotāju. Šādi rādītāji ir vērā ņemami – īpaši, ja salīdzina ar uzticību citām institūcijām valstī. Piemēram, 2008. gadā valdībai uzticas 21%, parlamentam 20%, bet politiskajām partijām 14%. Aplūkojot korelācijas dažādos griezumos, redzams, ka tie, kas tic Dievam arī vairāk uzticas baznīcai. Tāpat raksturīgi, ka tie, kas uzticas politiskajām partijām, vairāk arī uzticas valdībai un parlamentam (sk. Tabulu Nr. 1.1).

Tabula Nr. 1.1

Eiropas vērtību pētījuma (2008) dati par Latviju: Korelācijas dati jautājumos par uzticēšanos institūcijām

Apgalvojums	Pieder kādai konfesijai (J63A)	Tic Dievam (J30A)	Uzticas baznīcai (J63A)	Uzticas valdībai (J63R)	Uzticas parlamentam (J63G)
Tic Dievam (J30A)	0,486 **	-	-	-	-
Uzticas baznīcai (J63A)	0,404 **	0,457 **	-	-	-
Uzticas valdībai (J63R)	0,014	0,068 *	0,146 **	-	-
Uzticas parlamentam (J63G)	-0,006	0,041	0,173 **	0,578 **	-
Uzticas polit. partijām (J63Q)	0,006	0,051	0,151 **	0,605 **	0,540 **

Avots: Tabula izveidota, izmantojot ZACAT GESIS tiešsaistes pētījumu katalogu. ZA4767: EVS 2008: Latvia. Listwise Correlation analysis. ** $p < 0.01$ * $p < 0.05$

No metodoloģijas viedokļa Eiropas vērtību pētījums šķiet uzticamāks, taču arī Eurobarometra pētījumi un Latvijas faktu veiktās aptaujas, lai arī piedāvā atšķirīgus datus, tomēr viennozīmīgi norāda uz to, ka tad, kad uzticība politiskajām partijām svārstās robežās no 5% līdz 14% un uzticība Ministru kabinetam no 12% līdz 46%, tad tomēr baznīcai uzticas ievērojami vairāk – no 35% līdz pat 75% iedzīvotāju. Apkopojot informāciju no dažādiem avotiem, piemēram, atklājas, ka 1995. gadā 68% Latvijas iedzīvotāju atzina, ka uzticas baznīcai. Augstākais līdz šim reģistrētais uzticības līmenis – 75% bija 2003. gadā, taču drīz

pēc tam, iespējams, 8. Saeimas un *Latvijas Pirmās partijas* darbības ietekmē, uzticības līmenis 2004. gada veiktajā aptaujā bija vairs tikai 43% (sk. Attēlu Nr. 1.2).

Attēls Nr. 1.2

Uzticēšanās (%) uzskaitītajām organizācijām un institūcijām Latvijā (1995; 2002-2012)

Avots: Dati apkopoti pēc informācijas, kas publicēta „Latvijas faktu” un „Eiropabarometra” pētījumos uzskaitītajā laika periodā.

Var pieņemt, ka šo sabiedrības uzticības mazināšanos radīja valdošo partiju un politiķu sadarbība (karogu iesvētīšana, zvērestu došana u.tml.) ar baznīcām – primāri LELB un LRKB Jāņa Vanaga un Jāņa Pujata personās. Šāda uzticēšanās samazināšanās uzskatāma par ievērojamu, tomēr līdz ar ekonomiskās krīzes iestāšanos, uzticības līmenis turpina pieaugt un 2012. gadā baznīcai uzticas 67% respondentu. Īpaši būtisks šis fakts ir tāpēc, ka primārajām valsts institūcijām, kas nodrošina valsts darbu – lēmējvarai, izpildvarai, kā arī politiskajām partijām, uzticības līmenis ir viens no zemākajiem Eiropā.

Sabiedriskās domas pētījumi ir atklājuši, ka iedzīvotājiem Latvijā raksturīga Austrumeiropā dominējošā tendence neuzticēties arī līdzpilvēkiem. Līdz ar to, arī personīgā uzticība nevar „pārplūst pāri” uz institūcijām un līdz ar to var pieņemt, ka postkomunistiskajās valstīs savstarpējai uzticībai nav tieša sakara ar politisko procesu un uzticību institūcijām, lai gan kritiskās situācijās tieši neformālie tīkli tiek izmantoti pret (vai par) valsti, radot to, ko Makss Vēbers (*Max Weber*) dēvē par „iekšējo morāli” attiecībā uz tiem, kam uzticas un tiem, kam neuzticas (tiem, kas atrodas ārpus uzticības loka). Jebkurā gadījumā uzticība politiskajām institūcijām ir fundamentāli nepieciešama sekmīgas demokrātijas attīstībai, taču postkomunistiskajās valstīs iedzīvotāji ir skeptiski, kas parasti saistīts ar ekonomiskajām preferencēm, kuras netiek īstenotas un līdz ar to institūciju darbība tiek uzskatīta par neefektīvu, pie tam bieži tiek asociēta ar korupciju, kas neuzticību palielina vēl vairāk.

Taču arī vēsturiski aplūkojot valsts un baznīcas attiecību attīstību, redzams, ka starp šīm divām sfērām arvien ir pastāvējusi zināma konkurence, kas ir par iemeslu tam, kāpēc to savstarpējā atdalīšana ir uzskatāma par modernisma pazīmi. 1803. gadā ASV valstsvīrs Džeims Medisons (*James Madison*) kādā vēstulē esot rakstījis [šī citāta autorība gan tiek apstrīdēta]: „Baznīcas un valsts atdalīšanas mērķis ir uz mūžīgiem laikiem no šiem krastiem atturēt strīdus, kas Eiropu gadsimtiem ilgi ir mērcējuši asinīs”.¹³ Šādu nostāju pauda arī Tomass Džefersons (*Thomas Jefferson*), kurš mūsdienās tiek uzskatīts par baznīcas un valsts atdalīšanas principa un jēdziena pamatlicēju. Tā kā ASV konstitūcijā nebija noteikts tas, ka baznīca ir šķirta no valsts, daudzas reliģiskās institūcijas izjuta bažas par kristīgās baznīcas un reliģijas turpmāko situāciju. Te arī interesantais aspekts, kāpēc bieži uzsvars ir bijis uz to, ka baznīca ir šķirta no valsts, nevis valsts no baznīcas. Sākotnēji šī doma izrietēja tieši no aspekta, ka apdraudēta ir *baznīca no valsts ietekmes*, nevis *valsts no baznīcas ietekmes*. 19. gs. sākumā Denburijas baptistu draudzes pārstāvji nosūtīja prezidentam vēstuli, kurā pauda savu nostāju vairākos ar viņu ticību saistītos jautājumos, kas galvenokārt bija saistīti ar viņu bažām, ka varētu tikt izveidota valsts baznīca. Rezultātā tapa Tomasa Džefersona slavenā vēstule Denburijas baptistiem, kurā pirmo reizi vēsturē (1802) tika minēta „atdalošā siena starp baznīcu un valsti” (*“The wall of separation between church and state”*) – jēdziens, kuru pat mūsdienās izmanto tiesas prāvās, lai pierādītu to, ka baznīcai jābūt šķirtai no valsts. Taču Tomasa Džefersona vēstules galvenā atziņa bija tā, ka reliģija atrodas pa vidu starp cilvēku un Dievu, tāpēc nevienam nav tiesību to izmantot kā manipulējošu līdzekli, un līdz ar to viņa vēstule vairāk iestājās par reliģijas brīvību un to, ka valstij nav varas pār cilvēku reliģiskajiem uzskatiem:

*„Uzskatot, ka reliģija ir jautājums, kas atrodas tikai starp cilvēku un viņa Dievu, ka viņam nav nevienam jāatskaitās par savu ticību vai to, ko viņš pielūdz, ka valsts leģitīmā vara palīdz to pildīt, bet nepiedāvā savu viedokli, es ar bijību pieņemu Amerikas tautas nostāju, kas saka, ka viņu likumdevējvaras iestādes „nedrīkst izdot likumu attiecībā uz vienas reliģijas nodibināšanu, vai brīvu reliģijas praktizēšanas aizliegšanu”, tādējādi uzceļot mūžīgu atdalošu sienu starp baznīcu un valsti.”*¹⁴

Diskusijas par šo jautājumu, protams, turpinājās, taču pastāvošo situāciju 19. gs. 20. gados vēl vairāk sāka ietekmēt arvien pieaugošais katoļu imigrantu skaits, kas no Eiropas, galvenokārt no Īrijas un Vācijas, ieradās ASV, sev līdzīgi nesot kultūru un pasaules uzskatus, kuros reliģijai bija nozīmīga loma. Tā rezultātā nākamajos 150 gados sākās jauns jautājumu

¹³ James Madison, “1803, Letter Objecting to the Use of Government Land for Churches.” Quoted in *2000 Years of Disbelief*, ed. by James A. Haught (Prometheus Books, 1996), 98

¹⁴ Thomas Jefferson, “Letter from Thomas Jefferson to the Danbury Baptist Association in the state of Connecticut (January 1, 1802).” Quoted in Daniel L. Dreisbach, *Thomas Jefferson and the Wall of Separation Between Church and State*. (New York & London: New York University Press, 2002) via GoogleBooks

vilnis par to, kāda ir reliģijas loma un ko nozīmē reliģiskā brīvība.¹⁵ Ieceļojušās katoļu sabiedrības daļas radītās izmaiņas galvenokārt skāra trīs sociālās sfēras:

- 1) **Baznīcas pārvalde.** Līdz brīdim, kad ieceļojušie katoļi sāka ietekmēt protestantisko Ameriku, valdīja uzskats, ka baznīcas pārvaldei jādarbojas pēc tādiem pašiem republikāniskiem principiem, kā tas bija valstī, un līdz ar to attiecības baznīcā tika veidotas horizontāli. Katoļu baznīca kategoriski atteicās pieņemt šādu pārvaldes formu un palika pie izteikta hierarhiskā sadalījuma un valdīšanas sistēmas, taču arī tas bija sarežģīts pārejas process, kā rezultātā izveidojās Amerikas katoļu baznīca.
- 2) **Izglītība.** 19. gs. Amerikas skolās tika mācīta ticības mācība, kas balstījās uz protestantisko teoloģiju, bērniem tika mācīti korāļi, lūgšanas, Anglija tika atspoguļota kā protestantiska valsts, kurā valda brīvība un progress, turpretī Spānija un katolicisms tika asociēti ar tirāniju un izglītības trūkumu. Lai mazinātu saspringumu, tika izveidotas katoļu skolas.
- 3) **Sabiedrība un kultūra.** Jāatceras, ka sākotnēji ASV dominēja puritāņu un evaņģēlisko draudžu ietekme, kas stingri ievēroja tādu bausli kā, piemēram, nestrādāšanu svētdienās. Laika gaitā tā bija izveidojusies par obligātu un pašsaprotamu parādību, ka sabiedrības locekļi svētdienā gāja uz baznīcu un kategoriski atturējās no darbiem. Katoļi, kas ieradās no Eiropas nebija pieraduši pie šādas tradīcijas, jo Katoļu baznīcā tobrīd lielāks uzsvars bija uz ceremoniju un rituālu ievērošanu. Tas ietekmēja attiecības sabiedrībā, jo daudzi katoļi neredzēja pretrunas starp saviem reliģiskajiem uzskatiem un, piemēram, kāršu spēlēšanu, alkohola patēriņu, teātra un deju apmeklēšanu u.tml. Sabiedrībā šīs atšķirības sākotnēji radīja nostāju, ka katoļi nav amerikāņi, sakot, ka ASV ir „jāatbrīvojas no Romas varas”, taču katoļu skaitlisko daudzumu nebija iespējams ignorēt un tāpēc ar to nācās samierināties.¹⁶

Tāpat jāatceras, ka atšķirīgi bija protestantu un katoļu politiskie uzskati un aktivitāte. Protestanti uzskatīja, ka politiskajā darbībā jāiesaistās aktīvi, viņi augstu vērtēja tādas īpašības kā pilsonisko atbildību, smagu darbu, kapitālieguldījumu nozīmi, laulības un pirmslaulības šķīstību, īpašu uzmanību pievērša bērnu audzināšanai – vairāk koncentrējoties uz kvalitāti, nevis kvantitāti, jo protestantu ģimenēs bērnu bija mazāk nekā katoļu ģimenēs.¹⁷ Protestantu svētdienskolās un baznīcās tika mācīta uzticēšanās nozīme un sociālo tīklu veidošana.

¹⁵ Thomas J. Curry, *Farewell to Christendom: The Future of Church and State in America* (Oxford University Press Inc, 2001), 17

¹⁶ Ibid., 54-58

¹⁷ Amanda Porterfield, *The Transformation of American Religion: The Story of a Late-Twentieth-Century Awakening* (Oxford: Oxford University Press, 2001), 2

Principā tas bija tas, ko mūsdienās politikas zinātnē mēdz apzīmēt ar jēdzienu sociālais kapitāls. Kopīgie ārpus draudžu pasākumi, kurus viņi organizēja bija saistīti gan ar pilsoniskiem, gan arī sociāli svarīgiem notikumiem, jo savus uzskatus par to, kādām vērtībām jādominē sabiedrībā viņi vēlējās ieviest visā sabiedrībā un pasaulē.

Reliģiju ar politiku var saistīt visdažādākos veidos. Jāatzīst, ka daudzviet „religijs ir spējusi mazināt sociālās svārstības un sniegt palīdzību dažādām sociālajām kustībām.”¹⁸ Tajā pašā laikā, mūsdienu rietumu pasaulē, kas sakņojas kristīgajā kultūrā, reliģija no politikas ir šķirtas, tāpēc bieži par tām runāt ir ļoti sarežģīti. Tā kā reliģija un politika ir sociālas institūcijas, kas sastāv no grupām, normām un cilvēkiem, tad tās viena ar otru mijiedarbojas, un reizēm pat pārklājas to funkcijas, tā kā bieži tās vada un tajās līdzdarbojas vieni un tie paši cilvēki, kas ir saistīti kā ar vienu, tā otru grupu. Tāpēc rodas jautājums par to, kā šo sarežģīto sfēru pilnībā atdalīt vienu no otras, ņemot vērā, ka „daļēja atdalīšana pati par sevi ir mainīga un tiecas svārstīties vai nu uz vienu, vai otru pusi”.¹⁹ Jautājums par reliģijas un politikas savstarpējām attiecībām nav tas pats, kas diskusija par baznīcu un valsti. Baznīca un valsts vairāk attiecas uz institūciju darbību un savstarpējo sadarbību. Baznīca un valsts turpretī risina jautājumus par savstarpēji neatkarīgu institūciju attiecībām. Vienlaicīgi reliģija un politika risina jautājumus starp *viena indivīda divām dzīves sfērām*, jo cilvēki, kas pieder pie reliģiskām grupām ir arī sekulāras sabiedrības locekļi, tāpēc šī duālā līdzāspastāvēšana nereti rada sarežģījumus.

Arī pašu baznīcas un valsts atdalīšanas jautājumu var aplūkot divējādi:

- Valsts ir šķirta no baznīcas tādā mērā, ka tā nesponsorē reliģiskās aktivitātes, vai pat tai ir aizliegts sponsorēt nereliģiskās aktivitātes, kuras veic reliģiskas organizācijas un kuras kādā mērā ir saistītas ar reliģiskajām organizācijām (piemēram, sporta spēles vai sacensības, kuras organizē kāda reliģiska organizācija).
- Reliģiskos uzskatus neņem vērā, veidojot politiku, neļaujot reliģiskajām autoritātēm iesaistīties valsts notikumos un neļaujot politiskajiem līderiem izteikt reliģisku viedokli, pildot savus tiešos pienākumus. Piemēram, Francijā ir oficiāli aizliegts sponsorēt reliģiskus pasākumus, taču neskatoties uz to, tiek piešķirti pabalsti aktivitātēm privātajās reliģiskajās skolās, kas nav saistītas ar reliģiju, ja tiek ievērota pieteikšanās kārtība un netiek diskriminēti citu reliģiju pārstāvji.

¹⁸ Rhys Williams, “Religion as Political Resource: Culture or Ideology?” *Journal for the Scientific Study of Religion*, Issue 35, Vol. 4 (1996):368

¹⁹ Ronald L. Johnstone, *Religion in Society. A Sociology of Religion*, 3rd ed. (Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1988), 122

Katrā valstī šis jautājums tiek risināts citādāk, taču ir arī kopējas iezīmes. 21. gs., valstis, kurās būtu kāda valsts baznīca ir palikušas izteiktā mazākumā – Eiropā tādas ir palikušas tikai septiņas – Dānija, Fēru salas, Grieķija, Islande, Lielbritānija, Norvēģija un Somija. Kā redzams no šī uzskaitījuma – ja neskaita Grieķiju, tad visas pārējās valstis ir patiesībā zināmas kā pēc reliģiskās piederības un aktivitātes, vienas no vissekulārākajām valstīm pasaulē – ar vidējo regulāro dievkalpojumu apmeklējumu 4,5% robežās. Tas, kā valstis īsteno savus uzskatus par baznīcu un valsti ir atšķirīgi. Sniegt rezumē par šo jautājumu nav iespējams, jo, joprojām paliek divas grupas, kuras aizstāv vienu vai otru uzskatu.

Lai saprastu valsts un baznīcas institucionālo attiecību attīstību, jāsaprot reliģisko institūciju un sekulāro aktieru atšķirīgās intereses attiecībā vienam pret otru. Reliģiskie vadītāji institucionāli primāri ir nodarbināti ar to, lai piesaistītu pēc iespējas vairāk sekotājus un piekritējus, kā arī pievērstu viņus noteiktai uzskatu sistēmai vai doktrīnai.²⁰ Kā viena no efektīvākajām, bet vienlaicīgi arī darbietilpīgākajām metodēm, kā to nodrošināt, ir reliģiski socializēt draudzes locekļus.²¹ Daudzi uzskata, ka tieši tāpēc reliģiskie vadītāji un garīdznieki cenšas pēc iespējas vairāk monopolizēt vai arī iegūt piekļuvi izglītības sistēmai, vai arī pēc iespējas neitralizēt konkurentus. Tomēr jāatceras, ka, lai izplatītu reliģisko vēsti un nodrošinātu potenciālos vai jau esošos biedrus ar nepieciešamajiem pakalpojumiem, reliģiskajai institūcijai, tāpat kā jebkurai sekulārai organizācijai, ir nepieciešami gan cilvēku, gan arī finansiālie resursi. Līdz ar to var pieņemt, ka reliģiskie līderi ir ieinteresēti saglabāt vai iegūt privilēģētu pieeju finansiālajiem resursiem (šajā gadījumā ar to saprotot, piemēram, nodokļu atvieglojumus, piekļuvi mērķfinansējumiem u.tml.).

Saprotams, ka vislielākais drauds varas zaudēšanai ir līdzvērtīgu konkurentu līdzāspastāvēšana. Kā tas ir novērojams daudzās jaunattīstības valstīs, t.sk. Latvijā, sākotnējā valsts veidošanās procesā politiskā izdzīvošana ir jo īpaši sarežģīta un nereti novērojama parādība veidojoties jaunai valstij ir baznīcas elites organizatoriskā un publiskā pieredze, kas var būt lielāka nekā jaunajiem politiķiem. Bieža parādība ir valdību maiņa un politiskās iekārtas nestabilitāte. Daudzas un dažādas grupas un indivīdi cenšas piekļūt varas resursiem un pati varas sadale starp šīm grupām mēdz būt izkliedēta. Bez labi veidotiem institucionāliem likumiem, kas spētu regulēt politisko uzvedību, cīņa pēc varas kļūst par „zero-sum game” un pirmais, kam izdodas iegūt politisko kontroli arī nosaka tālākos spēles noteikumus, veidojot procedūras un institūcijas, kas diktē turpmākās politiskās attiecības

²⁰ Anthony Gill, “The Economics of Evangelisation,” in: *Evangelisation and Freedom in Latin America*, ed. Paul Sigmund (Maryknoll New York: Orbis Books, 1999), 8

²¹ Laurence Iannaccone, “Religious Practice: A Human Capital Approach,” *Journal for the Scientific Study of Religion*, Vol. 29, No 3 (1990):314

valstī. Līdz ar to, lai nodrošinātu sekmīgu valsts attīstību, sākotnējā valsts veidošanas periodā nepieciešams panākt likumdošanas, kā arī noteiktu publisko labumu – izglītības un ekonomiskās infrastruktūras monopolizāciju.²² Saprotams, ka valsts institūciju izveidošana prasa resursus – jāmaksā algas darbiniekiem un jāveido infrastruktūra, bet lai to nosegtu, valsts iekasē nodokļus. Tomēr ne vienmēr pieņemtie politiskie lēmumi funkcionē tā, kā tas noteikts, piemēram, likumdošanā, kā rezultātā valsts nereti vēršas pie citām institūcijām, lai tās palīdzētu risināt sociālās problēmas. Nevajadzētu aizmirst, ka baznīca ir šobrīd pasaulē vecākā institūcija, kas saglabājusies gandrīz nemainīga kopš tās dibināšanas 1. gs. Īpaši ņemot vērā sākotnējos gadsimtus, jāatceras, ka baznīca bija tā, kas dibināja skolas, universitātes, medicīnas iestādes, rūpējās par zinātnes un kultūras attīstību, piedevām gadsimtu garumā realizēja to darbību ar savu tiešu līdzdalību. Līdz ar to var pieņemt, ka baznīcai kā institūcijai ir ievērojama valsts jautājumu risinātājas prakse, kas sniedzas 2000 gadus tālā pagātnē. Iespējams, tieši tāpēc baznīca nereti kļūst par valsts sabiedroto, taču šīs attiecības var būt dažādas – oficiālas, vai arī uz vienošanās pamata veidotas. Tātad vienā brīdī valsts pārņem noteiktas funkcijas, kuras līdz tam ir pildījusi baznīca un parasti šīs funkcijas ir saistītas ar sociālās stabilitātes un ekonomiskās efektivitātes nodrošināšanu. Eiropā, piemēram, Katoļu baznīca ilglaicīgi uzturēja finansiālās institūcijas, pārraudzīja ekonomiskos darījumus un izveidoja juridisko sistēmu, kas izlēma īpašumu tiesību un līgumu jautājumus, tāpat arī reģistrēja dzimstību, mirstību, dzimtu ģealoģiju un pat finansēja militārās akcijas (Ekelund et al. 1996).

Daudzās valstīs reliģiskajiem līderiem, ņemot vērā baznīcas kā institūcijas pieredzi vēl pirms centralizētas valsts izveidošanās, ir spēja pakļaut lielu iedzīvotāju daļu un tādējādi tos mobilizēt, lai atbalstītu (vai gāztu) kādu politisko līderi. Politiskajā mobilizācijā ilgstoši pastāvošām reliģiskām institūcijām ir ievērojama nozīme, lai organizētu iedzīvotājus uz kolektīvu rīcību. Respektīvi, kad cīņā pēc varas uzrodas vairāki konkurenti, jebkura attiecīgā valdnieka (prezidenta, partijas) droša stratēģija ir sadarboties ar garīdzniecību, jo izaicināt reliģisko autoritāti, pirms paša varas nostiprināšanas, var izrādīties bīstami un tāpēc ieteicams, lai sekulārās varas pārstāvji šajā valsts veidošanas stadijā sev līdzās kā sabiedrotos iegūtu šo spēcīgo institūciju, ko dēvē par garīdzniecību. Vēlme rast baznīcas aizstāvību laicīgajai varai ir saistāma jau ar Svēto Romas impēriju un Kārli Lielo.

²² Anthony Gill and Arang Heshavarzian, "State Building and Religious Resources: An Institutional Theory of Church-State Relations in Iran and Mexico," *Politics & Society*, Vol. 27, No 3 (SAGE Publications, September 1999): 438

Tomēr šajās attiecībās pastāv arī zināma liekulība, jo, neskatoties uz apstākļiem, baznīca un valsts tomēr ir pretinieki, kas vienīgi reizēm mēdz sadarboties, lai gūtu abpusēju labumu no savstarpējām attiecībām. Absolutā vara vienmēr pieder vienai no tām – vai nu baznīcai, vai valstij,^d jo atkarībā no tā, kura vara ir spēcīgāka, tai arī pilsoņi izvēlas pakļauties. Piemēram, tādās valstīs kā Dienvidamerikā, Tuvajos Austrumos un viduslaiku Eiropā, ja pilsoni neapmierināja tiesu sistēmas spriedums, viņš varēja griezties pie reliģiskās institūcijas, lai viņa lieta tiktu izskatīta atkārtoti, taču šāda situācija apdraudēja valsts varu un tiesības uz īpašumu, no kā arī bija atkarīga nodokļu iekasēšana. Var pieņemt, ka vairums konfliktu starp baznīcu un valsti notiek tieši tajās sfērās, pār kurām baznīcai kā reliģiskai institūcijai ir bijusi ilgstoša kontrole daudzu gadsimtu garumā. Šāds piemērs viegli izprotams tajās sabiedrībās, kurās baznīca vēl līdz nesenam brīdim bijusi galvenais varas avots. Bet kā tas ir modernajās, rietumu pasaules valstīs, pie kurām varam pieskaitīt arī Latviju? Principā situācija ir līdzīga, jo, lai gan baznīca Padomju Savienības laikā tika brutāli atšķirta no valsts, tā nav mainījusi vēlmi pēc vairākām tai nozīmīgām ietekmes sfērām. Reliģijas pētnieks Entonijs Džills (*Anthony Gill*) izšķir trīs sfēras, kuras, viņaprāt, ir fundamentāli svarīgas kā baznīcai, tā valstij – izglītība, nodokļi un juridiskā sistēma (Gill & Heshavarzian 1999).

- **Izglītība.** Kā jau iepriekš minēts, reliģiskajiem līderiem ir īpaša interese kontrolēt izglītības sistēmu, vai vismaz tās daļu, lai pēc iespējas ātrāk piekļūtu veidiem, kā mācīt reliģiskās normas un uzskatus, lai pēc iespējas agrākā vecumā indivīdus ievadītu „ticības pasaulē”, tādējādi izveidojot viņus par ilglaicīgiem baznīcas sekotājiem.^e Vienlaicīgi ietekmi uz izglītību vēlas saglabāt arī valsts, lai audzinātu bērnus par lojāliem un politiski aktīviem pilsoņiem un tādējādi nodrošinātu ne tikai politisko stabilitāti, bet arī, piemēram, birokrātijas kadrus nākotnē. Taču, ja domājam tieši par valsts veidošanas procesu, tad sākotnējā stadijā valsts nereti izglītošanu atstāj baznīcas ziņā. Protams, attīstītajās valstīs ir ļoti maz skolu, kas būtu izteikti pakļautas baznīcai, bet tas nemazina baznīcas kā institūcijas vēlmi noteiktus priekšmetus pasniegt visās

^d Viduslaikos ir bijuši periodi, kad Eiropas valdnieki ilgstoši atradās absolutā pāvesta pakļautībā, piemēram, Gregora VII, Inocentija III, Aleksandra VI un Leo X laikā, kā arī pretēja situācija, kad daudzi 10. un 11. gs. pāvesti, piemēram, pāvests Leo VIII, bija pakļauti imperatoriem.

^e Šeit gan jāatzīmē kāds ļoti būtisks aspekts, proti, līdzšinējie pētījumi (Iannaccone, 1990) ir atklājuši, ka vislabāk pieaugušo pilsoņu reliģisko līdzdalību iespējams noteikt, aplūkojot to, cik daudz viņi ietekmējušies no reliģijas bērnībā. Respektīvi, ja bērnībā indivīds pavadījis daudz laika baznīcā, vai skolā pastiprināti apguvis ticības mācību, tad visticamāk viņš arī kā pieaudzis pilsonis reliģiskajiem rituāliem pievērsīs lielāku vērību, kā arī zināmā mērā identificēsies ar reliģiskajiem uzskatiem. Un tomēr šādi novērojumi vairāk attiecināmi uz tradicionālo sabiedrību, kurā izglītības līmenis ir zemāks, kā arī to sabiedrību, kurā dominē katoļu baznīcas ietekme. Tas skaidrojams ar to, ka katoļu baznīca lielāku vērību pievērš rituāliem, ceremonijām un tradīcijām, bet mazāku personīgajai ticībai. Līdz ar to indivīds vairāk identificējas tieši ar šiem elementiem, un tas nebūt nenozīmē, ka viņš piekrīt visam tam, ko sludina baznīca, kas patiesībā noved pie paradoksa – baznīcai ir piekritēji, kas maksā nodevas tradīciju, nevis pārliecības dēļ.

skolās. Tā piemēram, pēdējos gados strauji pieaugusi baznīcu un kristīgo reliģisko organizāciju vēlme, lai skolās tiktu pasniegta kreacionisma teorija, nevis evolūcijas. Taču daudzos gadījumos šie priekšlikumi noraidīti, aizbildinoties, ka tas varētu pārkāpt citu tiesības (piemēram, hinduistu), tā kā varētu būt nepieņemami un pretēji viņu uzskatiem (Lugg 2004).

- **Nodokļi.** Tradicionāli par nodokļu ievākšanu bija atbildīga tieši baznīca, kas ar garīdznieku institūcijas palīdzību kontrolēja nodokļu iekasēšanu un īpašumu reģistrēšanu tieši. Mūsdienās ar to, protams, nodarbojas valsts, pie tam nereti iekasējot nodevas par tiem pakalpojumiem, kurus veic arī baznīca, kā piemēram, laulāšanu, bērnu pakalpojumiem.²³ Otrkārt, jāatceras, ka baznīca joprojām vēlas saglabāt privilēģētu stāvokli – ja tā nevar iekasēt nodokļus, tad vēlas vismaz saņemt nodokļu atlaides, kā arī pabalstus no valsts. Rietumu pasaulē tas ir jo īpaši viegli izprotams, tā kā grezno katedrāļu un baznīcu uzturēšana izmaksā ievērojamas summas. Tā kā apmeklētāju skaits arvien turpina samazināties un līdz ar to samazinās arī finansiālie resursi, tad baznīca ir spiesta apelēt pie valsts, lai varētu nodrošināt savu fizisko eksistenci.
- **Juridiskā sistēma.** Juridiskās sistēmas nozīme, iespējams, labāk izprotama viduslaiku Eiropas vēsturiskajā kontekstā, vai arī, ja domājam par tām islāma valstīm, kurās līdz pat šim brīdim pastāv šariata likumi. Likumu vara ir svarīga jebkurai valstij, jo dod tiesības realizēt varu attiecībā gan uz politiskajiem, gan ekonomiskajiem, gan arī sociālajiem jautājumiem. Varētu šķist, ka baznīcai pār to modernajās valstīs vairs nav varas, tomēr baznīca vēlas saglabāt savu ietekmi pār vairākiem tai svarīgiem jautājumiem, kas parasti saistīti ar ētiku un morāli. Lai gan šīs attiecības ir pastarpinātas, jo baznīcas ietekme neizpaužas tieši, tomēr gan ar reliģisko izglītošanu, masu mediju izmantošanu un arī kristīgu politiku starpniecību valdībā, tā līdz šim ir spējusi paust savu nostāju pret tādiem jautājumiem kā homoseksuālo laulību, abortu un eitanāzijas legalizēšanu. Pie tam jāatceras, ka šie ir trīs populārākie jautājumi, kas izsaukuši asu sabiedrības kritiku, taču varam pieņemt, ka baznīcas ietekme ar šīm tēmām neaprobežojas un patiesībā tās ietekme uz likumdošanu ir vēl plašāka.

Otrkārt, jāatceras jau iepriekš minētais, ka, izmantojot likumus, baznīca var mazināt konkurentu rīcību un aktivitāti, nosakot, piemēram, juridiskas saistības, kas ir grūti izpildāmas, vai arī izslēdzot viņus no sabiedrības.

²³ Anthony Gill and Arang Heshavarzian, "State Building and Religious Resources: An Institutional Theory of Church-State Relations in Iran and Mexico," *Politics & Society*, Vol. 27, No 3 (SAGE Publications, September 1999): 440

Garīdzniekiem un draudžu vadītājiem, kā arī lajiem nereti tiek pārmesta pārmērīgā līdzdalība politikā, un galvenokārt tāpēc, ka liberālā demokrātiskā iekārtā citus pilsoņus nedrīkst pakļaut, iespaidojot viņu domāšanu, taču masu mediji šobrīd projicē tādu ainu, kurā garīdznieks, kurš ir iesaistījies politikā un joprojām turpina svētdienās runāt no kanceles tiešā veidā to dara. Kāda *konkrēta* politiskā spēka publiska atbalstīšana ir *konkrēta* līdzdalība politiskajā procesā. Atsevišķos draudzes locekļos šāds solis reizēm rada neērtības sajūtu, tā kā nereti garīdznieks vai draudzes vadītājs rada priekšstatu, ka Dievam viens politiskais līderis ir tīkamāks par kādu citu. Protams, mūsdienā apstākļos, kad valda informācijas tehnoloģijas, garīdznieka-politiķa ietekme nav absolūta, tā kā cilvēkiem ir iespēja dzirdēt arī citus izteiktus viedokļus un izdarīt pašiem savus secinājumus, taču tā tik vai tā ir uzskatāma par ietekmes sfēru. ASV, tāpat kā Latvijā, ar likumu nav noteikts, ka garīdznieks nedrīkstētu iesaistīties politikā, taču viņa politiskā ietekme nenoliedzami atšķiras no citu politisko kandidātu ietekmes, ja garīdznieks turpina savus garīdznieka pienākumus draudzē. Jo vairāk garīdznieki iesaistās politikā, jo vairāk vērojams princips, kad kandidāts tiek nostādīts izvēles priekšā – vai nu būt pilna darba laika garīdzniekam vai arī politiķim. Tomēr jāatzīst, ka mūsdienā apstākļos ir arvien mazāk tādu konfesiju, kas kategoriski iebilstu ne vien pret laju, bet arī savu garīdznieku līdzdalību politikā. Vairums izvēli – piedalīties politikā vai nē – atstāj paša garīdznieka ziņā, īpaši pat nediskutējot par dažādiem blakus apstākļiem.²⁴ Viens no motīviem, kādēļ tradicionālās konfesijas iesaistās politiskajā darbībā ir saistīts ar savu tiesību aizsardzības nodrošināšanu un iespēju iegūt papildu finansiālos resursus (īpaši likumi, kas uztur baznīcu privilēģēto stāvokli). Jo masveidīgāka organizācija, jo spēcīgāka tās ietekme. Un tomēr mūsdienās baznīcas negatīvā nostāja pret valsts varas lēmumiem ir retums. Parasti tas notiek tikai tad, kad attiecīgais jautājums baznīcai patiešām ir ļoti svarīgs. Konfesijas iesaistās šādās aktivitātēs gan tieši – caur savas ticības sekotājiem parlamentā un izpildvarā (Ministru kabinetā, pašvaldībās, iestādēs), gan arī pastarpināti – dievkalpojumu laikā un garīgajās mācību iestādēs, paužot baznīcas viedokli un nostiprinot to konfesijas locekļu vidū.

Līdz ar to redzams, ka baznīca, lai gan oficiāli ir atvirzījies perifērijā, tomēr par fundamentālu izdzīvošanas priekšnosacījumu uzskata noteiktu privilēģiju un ietekmes zonu saglabāšanu. Katoļu baznīcas skatījumā attiecībām starp reliģiju un sabiedrību ir jābūt īpaši ciešām, un pat tagad, kad tās ir oficiāli šķirtas, Katoļu baznīca joprojām vēlas saglabāt ļoti

²⁴ Ringolds Balodis, *Valsts un baznīca* (Rīga: Nordik, 2002), 352

izteiktu, svarīgu un aktīvu klātbūtni visu sabiedrības locekļu dzīvē.²⁵ Vienlaicīgi, protestantu baznīcas šobrīd vairāk iedrošina savus draudzes locekļus uz personīgu attieksmi pret reliģiju, tādējādi atstājot indivīda ziņā izvēli par to, kādiem morāles kodeksiem sekot, bet uzsverot, ka šī personīgā ticības pārlicība ir jādemonstrē sabiedrībā ap sevi. Līdz ar to var secināt, ka Katoļu baznīcas politiskā aktivitāte izpaužas vairāk vertikāli – baznīcas hierarhijas augšgals veido baznīcas politiku un cenšas to panākt oficiāliem „sadarbības līgumiem”, savukārt protestantu baznīca izmanto vairāk horizontālās saites, ļaujot un pat mudinot lajus aktīvi iesaistīties politikā. Var diskutēt par to, kura no šīm metodēm (vertikālā vai horizontālā) ir ietekmīgāka, taču skaidrs ir tas, ka baznīca kā institūcija joprojām ir vērā ņemams sāncensis politiskajai varai.

1.2. Garīdznieku politiskās uzvedības teorētiskais ietvars

Atšķirības nostājā pret garīdznieku institūciju kā tādu, rada arī atšķirīgu nostāju no pašas baznīcas puses par to, kāda ir garīdznieku loma sabiedrībā un politikā. Diskusijas par to, vai garīdzniekiem vajadzētu iesaistīties politiskajos procesos nav norisinājušās tikai sekulārajā vidē kā atbilde uz humānistu iebildumiem pret garīdznieku profesiju kā tādu. Šī diskusija arvien ir bijusi aktuāla arī baznīcas ietvaros, pie tam parasti par sliktu garīdznieku līdzdalībai politikā. Tomēr pamatotu jautājumu šīs diskusijas ietvaros uzdeva 18. gs. Prinstonas Universitātes rektors, politiķis un teologs Džons Viterispūns (*John Witherspoon*), diskutējot par Džordžijas štata konstitūcijas pantu, kurā bija noteikts, ka „Nevienas konfesijas garīdznieks nedrīkst kļūt par Ģenerālās Asamblejas locekli.” Dž. Viterispūns būtībā uzdeva jautājumu par jebkura sabiedrības locekļa pamattiesībām demokrātiskā valstī:

„Pirms kāds no mums tika ordinēts par garīdznieku, vai viņš nebija Savienoto Valstu pilsonis [...] Kā tas nākas, ka viņš šīs tiesības ir zaudējis, jeb kāpēc viņam tās tiek atņemtas tagad? [...] Vai tas ir grēks kļūt par mācītāju? Un vai tāpēc personai ir nekavējoties jāatņem viņa vissvarīgākās pilsoņa tiesības? [...] Vai garīdznieks tāpēc tiek diskvalificēts no sacīkstēm par senatora vai pārstāvja vietu valdībā? Vai viņa aicinājums un profesija ir padarījusi viņu par stulbu un iedomīgu?”²⁶

Tomēr ja atmetam diskusiju par to, vajag vai nevajag garīdzniekiem piedalīties sabiedriskajā un politiskajā dzīvē un pievēršamies reālajai situācijai, kurā daudzi to dara, tad jāsaka, ka, kā arī mūsdienās secināts visos pētījumos par garīdznieku politisko uzvedību –

²⁵ René Rémond, *Religion and Society in Modern Europe* (Oxford: Blackwell, 1999), 24-26

²⁶ John Witherspoon, “On the Georgia Constitution,” in *The Works of John Witherspoon, D.D. Sometime Minister of the Gospel at Paisley, and Late President of Princeton College in New Jersey*. Vol IX (Edinburgh: J. Ogle, Parliament-Square, 1815), 220-222 via Openlibrary.org

joprojām nav viennozīmīgas atbildes uz jautājumu par to, *kāpēc* vieni garīdznieki ir sociālpolitiski aktīvi, bet citi nav. Skaidrs, ka vairums garīdznieku, kas aktīvi līdzdarbojas sabiedriskajā un politiskajā dzīvē to dara savas personīgās motivācijas vadīti. Garīdzniekiem ir iespēja kā minimums vismaz reizi nedēļā uzrunāt plašāku cilvēku loku un paust savu nostāju dažādos jautājumos un kā rāda statistika, tad vairums garīdznieku šo izdevību izmanto laiku pa laikam savās runās iekļaujot sociālpolitiskus jautājumus (Guth et al. 1997). Tas, ka garīdznieku darbība izriet no viņu personīgās motivācijas ir skaidrs un tāpēc nereti lielākās bažas gan sekulārajā, gan baznīcas vidē izraisa nevis tas, *kāpēc*, bet gan *kā* garīdznieki demonstrē savu aktivitāti. Nenoliedzami daži garīdznieki to dara tik aizrautīgi un tādā veidā un formā, ka tas liek dažiem draudzes locekļiem piecelties kājās un iziet no dievkalpojuma. Arī Alekssis de Tokvils jau 19. gs. novēroja, ka amerikāņu garīdzniekiem bija liela politiskā ietekme, taču saskaņā ar viņa novērojumiem, viņi apzināti necentās sevi saistīt ar kādu konkrētu politisko spēku. Taču kā parāda pētījumi, mūsdienās piesliešanās vienam konkrētam politiskajam spēkam vai idejai ir viena no populārākajām politiskās uzvedības izpausmes formām. Papildus motivācijai, rodas jautājums vai konfesijālā piederība nav viens no primārajiem faktoriem, kas nosaka to, *kāpēc* vieni piedalās, bet citi nē. Tomēr kā izrādās, tad centieni klasificēt garīdznieku līdzdalību pēc konfesijālās piederības nav izrādījušies īpaši veiksmīgi. Ja, piemēram, prezbitērāņu teologiem savulaik bija teiciens: „Savu svētrunu raksti ar Bībeli vienā rokā un avīzi otrā”,²⁷ tad tas nebūt nenozīmē, ka visi prezbitērāņi ir vienlīdz sociālpolitiski aktīvi. Tāpēc arī šajā darbā tiks analizēta un salīdzināta tradicionālo konfesiju garīdznieku politiskā uzvedība Latvijā un identificēti tās iemesli. Analīze par garīdznieku politisko uzvedību tiks veikta izejot no konfesijālā sadalījuma. Jau iepriekš minēts, ka vairums pētījumu ir balstījušies tieši uz protestantu un evaņģēlisko draudžu garīdznieku izpēti – tāpēc jāatzīst arī, ka pati garīdznieku politiskās uzvedības teorija faktiski ir izstrādāta uz šī konfesijālā pamata. Daļēji šajā teorijā ir iekļauti arī katoļu garīdznieki, taču būtiski ir norādīt, ka pareizticīgo un vecticībnieku garīdznieku darbība līdz šim praktiski nav pētīta zinātniskajā literatūrā, tāpēc arī literatūras apjoms ir ierobežots un šo garīdznieku politiskās uzvedības teorija nav izstrādāta. Tomēr jāpieņem, ka ir vairāki faktori, kas noteikti būs saistoši visiem garīdzniekiem, neatkarīgi no viņu konfesijālās piederības.

Lai spētu runāt par garīdznieku politisko uzvedību un sociālpolitisko aktivitāti, un zināmā mērā censtos to klasificēt, faktiski ir jāatgriežas pie politikas zinātnes klasikas – politiskās uzvedības un līdzdalības teorijām. Zinātniskie pētījumi politikas zinātnē, kas veikti

²⁷ Sue E. S. Crawford and Laura R. Olson, *Christian Clergy in American Politics* (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 4

politiskās līdzdalības izpētē, tradicionāli vairāk uzmanības, protams, pievērsuši visas sabiedrības pētījumiem, tādiem kā, kāpēc 44% vāciešu 1934. gadā balsoja par Ādolfu Hitleru – daudz mazāka uzmanība ir veltīta atsevišķām grupām un to politiskajai līdzdalībai. Tomēr jānorāda uz Sidnija Verbas un viņa kolēģu veiktajiem pētījumiem 90. gadu vidū, kas atklājuši, ka dažādas profesionālās grupas parāda „atšķirīgus politisko faktoru apveidus un līdzdalības aktivitāti” (Verba, Schlozman & Brady 1995). Viņi izdalīja četrus pamatelementus, kas saista dažādu profesionālo grupu politisko aktivitāti: (1) *personīgie resursi*, ar to saprotot sociālekonomiskos faktorus; (2) *profesionālā ideoloģija*; (3) *mobilizācija* un (4) *organizatoriskā aktivitāte*.

Kā norāda garīdznieku politiskās uzvedības teorija (Crawford & Olson 2001), tad aplūkojot garīdznieku aktivitāti jāņem vērā t.s. standarta sociālekonomiskais modelis. Kā viens no pirmajiem sociālekonomiskajiem faktoriem, kas ietekmē garīdznieku politisko uzvedību attiecībā uz personīgajiem resursiem ir **dzimums**. Garīdzniecība joprojām ir viena no tām retajām profesijām, kurā dominē vīriešu kārtas pārstāvji un sievietes ir izteiktā mazākumā (atkarībā no valsts un konfesijas rādītāji svārstās no nulles līdz ~20%), taču sievietes kas kļūst par garīdzniekiem gandrīz visos gadījumos ir arī sociālpolitiski aktīvas un pat vairāk nekā viņu kolēģi vīrieši. Otrkārt, būtiska nozīme ir arī **rasei** – šis aspekts gan vairāk attiecas uz ASV, jo līdz šim apliecinājies, ka afroamerikāņu garīdznieki ir sociālpolitiski daudz aktīvāki nekā citu rasu kolēģi. Ja 20. gs. 60. gados viņu aktivitāte primāri saistījās ar cīņu par sociālajām un politiskajām tiesībām, tad mūsdienās galvenā uzmanība tiek pievērsta ekonomiskajiem jautājumiem – centienos uzlabot apkārtējo vidi un cenšoties sekmēt ekonomisko attīstību. Interesanti, ka **sociālekonomiskā situācija** tikai daļēji ir uzskatāma par ietekmējošu faktoru – tā *var ietekmēt*, bet ne vienmēr ietekmē garīdznieku politisko uzvedību. Ja draudze atrodas nabadzīgā rajonā, kurā ir augsta kriminogēnā situācija, tad garīdznieki var pieņemt lēmumu par to, ka ir jāiesaistās, lai šo situāciju uzlabotu. Tāpēc pētot garīdznieku aktivitāti un darbību vienmēr ir jāņem vērā arī *draudzes atrašanās vieta*. Ceturtkārt, būtisks ir **nacionālais politiskais konteksts** – kādas ir garīdznieku teorētiskās iespējas ietekmēt sociālpolitiskos procesus valstī. Te jānorāda, ka primāri vieglāk to ir izdarīt hierarhiskajām reliģiskajām institūcijām, tādām kā Katoļu baznīcai un Pareizticīgo baznīcai. Katoļu garīdznieki ir izrādījušies īpaši ietekmīgi savā politiskajā darbībā, kā to pierāda gan Polijas gadījums 80. gados, gan pēdējā laikā arī ASV. Papildus minētajiem vēl iespējams izdalīt arī tādu sociālpolitiskās aktivitātes katalizatoru kā **personīgā harizma** jeb pievilcība. Garīdzniekiem, kuriem piemīt lielāka personīgā harizma un spēja pārliecinoši formulēt politiskos jautājumus daudz veiksmīgāk padodas savas draudzes locekļus mobilizēt uz

politisku rīcību. Problēma gan ir tā, ka personīgo harizmu ir ļoti grūti izpētīt un izteikt skaitliskā klasificējamā kategorijā, lai gan tā ir ļoti labi identificējama, kad redzam kādu, kuram tā piemīt.²⁸

Lai arī garīdznieki no malas šķiet sociāli homogēna grupa – labu izglītību guvuši profesionāļi ar vidējiem ienākumiem (Quinley 1974), tad tomēr izrādās, ka papildus ir jāizdala vēl vairāki faktori, kas ietekmē viņu līdzdalību – **vecums, izglītība, ienākumi un draudze**. Daudzus gadus pastāvēja uzskats, ka vecāki garīdznieki vairāk iesaistās politikā, jo gūst lielāku draudzes atbalstu – gadu laikā viņi viens otru iepazīst un viņu starpā izveidojas uzticība, taču pēdējie pētījumi nav raduši apstiprinājumu šai hipotēzei. Politiskās uzvedības pētījumi garīdznieku gadījumā parāda, ka, jo jaunāks garīdznieks, jo viņš ir politiski aktīvāks. Tāpat iesaistību uz politisko līdzdalību neatstāj arī citu garīdznieku attieksme.²⁹

Ņemot vērā to, ka garīdznieki nāk no visdažādākajiem sociālajiem slāņiem, viņiem ir arī atšķirīga izglītība, daudzi pie tam ir bez augstākās izglītības. Lai kļūtu par garīdznieku, ne vienmēr no augstākās garīgās institūcijas puses tiek prasīta augstākā teoloģiskā izglītība. Īpaši šī situācija ir raksturīga Centrālajā un Austrumeiropā, kur PSRS laikā bija grūtības iegūt teoloģisko izglītību un kopumā bija vērojams garīdznieku trūkums. Jāatzīst, ka, Latvijā, piemēram, 1959./1960. gadā LVU sāka darboties luterāņu teoloģijas kursi un arī citām konfesijām bija savi garīgie semināri, taču ņemot vērā vispārējo situāciju valstī, nevar uzskatīt, ka garīdzniekiem būtu bijusi iespēja iegūt kvalitatīvu augstāko izglītību savā specializācijā. Īpaši tas ir attiecināms uz mazajām konfesijām kā baptistiem, SDA un metodistiem, kuru darbība šajā laikā praktiski tika apturēta. Šī iemesla dēļ draudzēs par garīdzniekiem pieņēma entuziastus ar visatšķirīgāko dzīves pieredzi – primārais bija vēlme kaut vai pašmācības ceļā apgūt konfesijas teoloģiskās nostādnes. Laika gaitā garīdznieku varēja iesvētīt par sludinātāju, bet vēl pēc daudziem nokalpotiem gadiem viņš varēja kļūt par garīdznieku.

Arī garīdznieku ienākumi ir ļoti atšķirīgi un visbiežāk tie ir atkarīgi no draudzes lieluma. Gan draudzes rocību, gan arī garīdznieku personīgos resursus vislabāk raksturo pati draudze un tas, kāds ir draudzes vidējais sociāldemogrāfiskais dalījums. Tie garīdznieki, kuru draudzē pārsvarā nāk draudzes locekļi, kas ir vidusšķiras pārstāvji, ir ne tikai ar lielākiem ienākumiem, bet arī politiski daudz aktīvāki (Sapp 1975). Neskatoties uz to, ka lielākas

²⁸ Sue E. S. Crawford and Laura R. Olson, "Clergy as Political Actors in Urban Contexts" in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 13

²⁹ James Guth et al., "The Political Activity of Evangelical Clergy in the Election of 2000: A Case Study of Five Denominations," *Journal for the Scientific Study of Religion*, Issue 42, Vol. 4 (2003):511-512

draudzes maksā saviem garīdzniekiem lielāku algu, draudzes lielumam tomēr nav nozīmes uz garīdznieku politisko uzvedību. Tomēr būtiska ir arī pašas draudzes nostāja garīdznieku sociālpolitiskajās aktivitātēs. Amerikas Savienotajās Valstīs 60. gados draudzes bija ļoti negatīvi noskaņotas pret garīdznieku līdzdalību politikā un politiskajos procesos, nereti pat bija izteikti naidīgas (Hadden 1969), līdzīgi kā tas ir šobrīd novērojams dažās Latvijas draudzēs. Tomēr mūsdienās Rietumu pasaules draudzēs laji ir daudz pozitīvāk noskaņoti pret garīdznieku aktivitāti, pie tam paši labprāt iesaistās dažādās politiskās aktivitātēs. Saprotams, ka garīdzniekiem svarīga ir arī draudzes attieksme pret viņu ārpus draudzes aktivitātēm – jo pozitīvāka attieksme, jo plašākas iespējas gūt atbalstu un vispārējo iesaistes līmeni.

Tas, ko S. Verba un viņa kolēģi politiskās uzvedības teorijā definēja kā grupas profesionālo ideoloģiju, garīdzniecības kontekstā iespējams definēt kā viņu **teoloģiskos uzskatus** jeb **konfesionālo piederību**. Tomēr te parādās pirmā nopietnā metodoloģiskā problēma – proti, teoloģiskie uzskati un konfesionālā piederība nav vienmēr savstarpēji korelējoši faktori. Faktiski tam tā vajadzētu būt – nerodot saskaņu teoloģiskajos jautājumos, baznīcā rodas sašķeltība un kāda tās daļa atdalās un rada jaunu konfesiju vai atzaru, kas ir vienota savā nostājā. Tomēr reālā situācija parāda, ka bieži vien iespējams ieraudzīt atšķirīgus teoloģiskos uzskatus pat vienas konfesijas ietvaros. Tāpēc jāatceras, ka konfesionālā piederība ir liels ietvars (katoļi, protestanti, pareizticīgie, evaņģēliskie kristieši), kura kontekstā var analizēt garīdznieku politisko uzvedību, taču noteikti ir jāņem vērā arī garīdznieku individuālie teoloģiskie uzskati, kas tradicionāli svārstās no konservatīviem līdz liberāliem. Lai arī pastāv dažādi viedokļi šajā jautājumā un vienotas definīcijas nav pieejamas (tā kā pastāv daudzas dažādas subkultūras un apakšgrupas), īsumā konservatīvās un liberālās teoloģijas nostājas iespējams atšķirt pēc sekojošām tēzēm:

- **Konservatīvā teoloģija** – Bībele ir Dieva Gara iedvesmots, nemaldīgs un burtisks Vārds (*Sola scriptura*); Jēzus Kristus ir vienīgais ceļš pie Dieva; Glābšana ir iespējama tikai caur Jēzu Kristu (*Solus Christus*); Morālais relatīvisms nepastāv; Dominē konservatīvas vērtības.
- **Liberālā teoloģija** – Bībele nav Dieva Gara iedvesmots, nemaldīgs un burtisks Vārds; Pastāv vairāki ceļi pie Dieva; Pastāv morālais relatīvisms, atbilstoši laikmeta garam; Dominē liberālas vērtības.

Runājot par konfesionālo ietvaru, daudzu gadu garumā zinātnieki kā sociālpolitiski visaktīvākos ir izdalījuši protestantu un evaņģēlisko draudžu vadītājus. Ja aplūko situāciju Rietumu puslodē un jo īpaši ASV, tad redzams, ka pētījumi par garīdznieku ietekmi uz politiku viennozīmīgi atklājuši to, ka, piemēram, vairākums ASV evaņģēlisko un protestantu

garīdznieku atbalsta Republikāņu partiju – vidēji 87%. Atsevišķās konfesijās šis atbalsts pat ir vēl lielāks – piemēram, 2000. gada prezidenta vēlēšanās par republikāņu prezidenta kandidātu Džordžu Bušu balsoja 97% Amerikas Prezbitērāņu baznīcas garīdznieku.³⁰ Kā norāda viens no mūsdienu vadošajiem baznīcas un reliģijas socioloģijas pētniekiem Džeims Guts (*James Guth*): „Evaņģēliskie garīdznieki ir vienoti politikā, pat ja viņus joprojām šķēļ reliģiskās doktrīnas jautājumi.”³¹ Džeims Guts, kurš pēdējos gados īpašu uzmanību savos pētījumos pievēršis tieši garīdznieku politiskās līdzdalības izpētei, cenšoties noskaidrot, cik aktīvi ir evaņģēliskie garīdznieki politikā un to, kā konfesija ietekmē līdzdalības līmeni un kādi faktori skaidro to, kāpēc viņi nolemj iesaistīties politikā, konstatēja kārtējās pretrunas, proti, ir daļa evaņģēlisko garīdznieku, kas izvēlas vispār nepiedalīties politikā, citi savukārt konfesionālajā spektrā ir vieni no lielākajiem aktīvistiem. Pētījumi parādījuši, ka starp protestantu un evaņģēliskajiem garīdzniekiem visaktīvākie politikā ir baptistu un prezbitērāņu, vispasīvākie – luterāņu mācītāji.

Zinātnieki daudz diskutējuši par to, vai psiholoģiskajai saistībai, kas nenoliedzami pastāv starp draudzes locekļiem ir ietekme uz politisko līdzdalību. S. Verba un viņa kolēģi, veicot pētījumus, atklāja, ka viens no svarīgākajiem faktoriem, kas sekmē draudzes locekļu politisko līdzdalību, ir draudzes ietekme uz pilsonisko iemaņu (*civic skills*) veidošanos. Ar pilsoniskām iemaņām tiek saprastas dažāda veida darbības, kas laika gaitā var transformēties tiešā politiskā rīcībā, piemēram, organizējot labdarības izsoli draudzē, cilvēks iegūst vērtīgas prasmes un iemaņas, kas vēlāk var palīdzēt rīkot atbalsta kampaņu kādam politiskajam spēkam. Vācot parakstus un aicinot draudzes locekļus iestāties pret kādu morālu jautājumu, kas ir izvirzīts sabiedriskajā dienas kārtībā, var izrādīties lietderīga prasme un kontakti, protestējot pret kādu valstiski svarīgu politisku lēmumu. Savukārt pilsoniskās iemaņas un personīgie kontakti, kas veidojas draudzē ir tie faktori, kas noved pie sociālā kapitāla veidošanās. Tieši tāpēc, viņuprāt, vēl jo lielāka ir nozīme garīdzniekiem, kas spēj pārliecināt savus draudzes locekļus par daudziem jautājumiem, jo galu galā garīdznieki ir specializējušies uz to, lai mācītu un ietekmētu cilvēkus. Savukārt draudze ir neaizstājams avots, kurā iegūt politisko attieksmi, un kuru, kā norāda Teds Jelenis (*Ted Jelen*) „nevar interpretēt vienīgi kā grupveidīgu līdzdalības surogātu vai individuālu uzskatu sistēmu, un tieši tāpēc garīdzniekiem nenoliedzami ir iespēja veidot savas draudzes locekļu politiskos uzskatus, attieksmi un

³⁰ James Guth et al., “The Political Activity of Evangelical Clergy in the Election of 2000: A Case Study of Five Denominations,” *Journal for the Scientific Study of Religion*, Issue 42, Vol. 4 (2003):502

³¹ Ibid.

ieņemamās”.³² Īpaši būtisks uzsvars šeit ir liekams uz to, ka garīdzniekiem *ir* iespēja veidot draudzes locekļu politiskos uzskatus, bet ne vienmēr tas tiek darīts.

Sidnijs Verba un viņa kolēģi kā trešo un ceturto kategoriju par profesionālo grupu politisko aktivitāti izdalīja mobilizāciju un organizatoriskās aktivitātes līmeni, norādot, ka politisko aktivitāti un līdzdalību stimulē kopīgie ideoloģiskie uzskati un identificēšanās ar noteiktu grupu, šajā gadījumā, piemēram, draudzi. Viņi savā pētījumā (1995) konstatēja, ka ievērojama nozīme ir sajūtām, ko, piemēram, izraisa grupas attieksme pret tādiem jautājumiem kā aborti, homoseksualitāte un eitanāzija. Nenoliedzami, draudzes priekšrocība ir spēja organizēties un mobilizēties, jo, kā norāda Džeims Guts, garīdznieki dzīvo organizētā pasaulē – viņi ir vienas institūcijas vadītāji, kas pakļaujas augstākai institūcijai un cieši sadarbojas ar citām organizācijām un institūcijām, ne tikai tuvākajā apkārtnē, bet arī valstī un nereti pat starptautiskajā arēnā.³³ Tā kā garīdznieki ir vieni no ietekmīgākajiem viedokļu veidotājiem, tad nereti viņi ir arī citu interešu grupu sabiedrotie, kam pie tam ir pieeja plašiem informācijas avotiem. Tāpēc pētnieki centušies noskaidrot, cik procentuāli liela daļa garīdznieku iesaistīti citās pilsoniskās organizācijās, cik bieži viņi tās apmeklē un cik viņiem ir liela nozīme tajās. Izrādās, ka vidēji 30% garīdznieku ir iesaistīti dažādās organizācijās, kas nav saistītas ar viņu draudzi. 10% pat iesaistīti vairāk kā vienā sabiedriskā organizācijā.³⁴

Izejot no augstāk minētā jānorāda, ka arī visos līdzšinējos pētījumos par garīdznieku politisko uzvedību jautājumā par mobilizāciju un organizācijas aktivitātes līmeni ir konstatēta viennozīmīga sakritība, lai gan garīdznieku politiskās uzvedības teorijā tiek izdalīta vēl sīkāka klasifikācija (Hadden 1969, Quinley 1974). Proti, vispārinot var teikt, ka garīdznieku līdzdalība politikā saistīta ar jau minētajiem teoloģiskajiem uzskatiem, organizācijas un mobilizācijas iespējām, kā arī pašu garīdznieku politiskajiem uzskatiem.³⁵ Šo trīs primāro faktoru apzīmēšanai pastāv vairākas variācijas, taču teorētisku koncepciju ir izstrādājis Teds Jelen, pamatojoties uz Dž. Guta un viņa kolēģu veiktajām iestrādēm (Guth et al 1997). T. Jelen šos pašus principus iedala trīs kategorijās: *sociālā teoloģija*, *teoloģiskā autoritāte* un *politiskās prasmes* (Jelen 2001).

I Sociālā teoloģija, kas ir cieši saistīta arī ar garīdznieku teoloģiskajiem uzskatiem, nosaka to, ka tie garīdznieki, kas aktīvi iesaistās sociālpolitiskajās aktivitātēs redz ciešu

³² Ted. G. Jelen, “Notes for a Theory of Clergy as Political Leaders,” in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 15

³³ James Guth et al., “The Political Activity of Evangelical Clergy in the Election of 2000: A Case Study of Five Denominations,” *Journal for the Scientific Study of Religion*, Issue 42, Vol. 4 (2003):508

³⁴ Ibid., 508-509

³⁵ James Guth et al., “The Political Activity of Evangelical Clergy in the Election of 2000: A Case Study of Five Denominations,” *Journal for the Scientific Study of Religion*, Issue 42, Vol. 4 (2003):506

saistību starp savu pastorālo darbu un sekulāro politiku. Sociālā teoloģija vieno izpratni par būtiskajiem reliģiskajiem mērķiem un to saistību ar politisko, jeb vienkāršāk sakot, reliģiskie mērķi neizslēdz darbību sociālajā vai politiskajā laukā. Šeit darbojas princips, ka svētdienā ir jāsludina par tiem jautājumiem, kas tobrīd ir aktuāli sabiedrībā un politikā. Lai noskaidrotu sociālo teoloģiju, jāņem vērā vairāki faktori. Džeims Guts ar kolēģiem 1997. gada darbā „Terorizējošā kancele: Protestantu garīdznieku politika” (*The Bully Pulpit: The Politics of Protestant Clergy*) izdalīja trīs faktoros:

1. Kristīgā ortodoksija – lai to noteiktu, pētnieki cenšas noskaidrot kādi tieši ir garīdznieku teoloģiskie uzskati – vai tie ir konservatīvi, vai liberāli, tāpēc tiek skaidrota respondentu attieksme pret tādiem apgalvojumiem kā, piemēram, Jēzus ir vienīgais glābējs, Ādams un Ieva ir vēsturiskas personas, Jēzus piedzima jaunavai, Sātans eksistē, Jēzus nāks otrreiz (Guth et al. 1997). Rezultātā tiek izdalīti *teoloģiskie liberāļi* (savās atbildēs pieiet brīvi un uz daudziem jautājumiem var atbildēt ar „nē”) un *reliģiski konservatīvie* jeb ortodoksālie kristieši^f (atbilde uz visiem jautājumiem ir „jā”). Sākotnēji politiski aktīvāki bija teoloģiskie liberāļi, taču pēdējās divās desmitgadēs pierādījies, ka šī plaša sāk mazināties un evaņģēliskie garīdznieki, kas tradicionāli ir reliģiski konservatīvi un kurus primāri nodarbinājis jautājums par cilvēku dvēseļu glābšanu, pēdējā laikā sāk arvien vairāk iesaistīties dažādās sociālpolitiskās aktivitātēs,³⁶ izveidojot tādas organizācijas kā *Christian Right* jeb *Religious Right* un *Christian Coalition*. Pirmā no tām iekļauj diezgan plašu konfesionālo spektru ar konservatīvi noskaņotiem kristiešiem (harizmāti, baptisti, luterāņi, katoļi u.c.), lai gan sākotnēji tā izveidojās no fundamentālajiem un konservatīvajiem kristiešiem. Šīs kustības sākotnējais mērķis bija iestāties par sociālajiem jautājumiem, aicinot kristiešus iesaistīties politikā.³⁷ Šodien viņi vēlas, lai tiktu atbalstītas tradicionālās morālās vērtības politiskajā arēnā. Kristīgā koalīcija ir formāla organizācija, kuru 1988. gadā dibināja Pets Robertsons (*Pat Robertson*), lai veicinātu un atbalstītu politiskos kandidātus, kas atbalsta konservatīvās kristiešu vērtības.

Reliģiski konservatīvo garīdznieku aktivitātes palielināšanās ir skaidrojama ar to, ka viņu skatījumā pašreizējās baznīcas un valsts attiecībās „Cēzars ir uzurpējis tās funkcijas, kuras likumīgi pieder Dievam”³⁸ – viņi atzīst sekularizācijas procesus, kas norisinās

^f Būtiski ir ortodoksālo kristiešu jēdzienu nejaukt ar „pareizticīgajiem” kā Ortodoksolās baznīcas sekotājiem.

³⁶ Ted. G. Jelen, “Notes for a Theory of Clergy as Political Leaders,” in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 18

³⁷ Robert Freedman, “The Religious Right and the Carter Administration,” *The Historical Journal*, Vol. 48, No 1 (Cambridge University Press, 2005):231

³⁸ Ted. G. Jelen, “Notes for a Theory of Clergy as Political Leaders,” in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 19

sabiedrībā un politikā, un atbalsta savas ietekmes saglabāšanu viņiem būtiskos jautājumos, kurus visus var iekļaut zem jēdziena „ģimenes vērtības” – cilmes šūnu izpēte, aborti, seksuālā izglītošana skolās, homoseksualisms, eitanāzija u.tml. Ja šajos jautājumos ir ļoti konservatīvi uzskati, kas ir pretēji vairākuma viedoklim sabiedrībā, prognozējams, ka garīdznieki būs aktīvi šo jautājumu aizstāvji un aicinās uz to arī savus draudzes locekļus. Kā izrādās, tad tieši megadraudžu garīdznieki ir vieni no viskonservatīvākajiem savos teoloģiskajos un politiskajos uzskatos. Šī aktīvā attieksme, iespējams, viņiem rodas tāpēc, ka viņi uzskata, ka, piemēram, ja vairāk cilvēki tiktu pievērsti Kristum, tad būtu mazāk sociālo problēmu.

2. Pilsoniskais evaņģēlijs (T. Jelens to sauc par sociālo evaņģēliju) tiek noteikts, noskaidrojot attieksmi pret dažādiem sociāliem vai politiskiem apgalvojumiem. Dž. Guts savā pētījumā noskaidroja garīdznieku attieksmi uz sešiem apgalvojumiem: ASV tika dibināta kā kristīga nācija, brīvais tirgus ir vienīgā ekonomiskā sistēma, kas saskan ar kristīgajiem uzskatiem, reliģiskie uzskati šobrīd tiek apdraudēti, valdībai ir jāaizstāv tautas reliģiskais mantojums, pastāv viens vienīgs kristīgs uzskats visos politiskajos jautājumos, politiskiem liberāļiem ir grūti būt kristiešiem. Jāatzīmē, ka analizējot šos divus elementus, pilsoniskais evaņģēlijs sasaista teoloģiskos uzskatus ar politisko līdzdalību. Tas parāda, cik lielā mērā garīdznieki ir atvērti vispārējai sadarbībai starp baznīcu un valsti.

Kā jau iepriekš tika norādīts, tad šāda veida pētījumi ASV veikti jau sākot ar 60. gadiem un sākotnēji atklājās, ka teoloģiski liberālie garīdznieki atbalsta politisko aktivitāti vairāk kā citi, taču mūsdienās situācija ir mainījusies un var uzskatīt, ka ortodoksālie kristieši ir visaktīvākie politikā (Guth et al. 1997). Tā kā baznīcas iesaistīšanās politikā pēdējās desmitgadēs ir īpaši pastiprinājusies, tad saprotams, ka arvien vairāk pastiprinājusies to aktivitāte, kas atbalsta valsts un baznīcas nošķiršanu, taču jautājums par baznīcas atdalīšanu no valsts ir sarežģīts, jo daudzi apšaubā to, vai var vispār uzskatīt, ka baznīca mūsdienās būtu savienojusies ar valsti. Pārsteidzoši, taču vieni no visaktīvākajiem pretiniekiem garīdznieku līdzdalībai politikā nereti izrādās citi garīdznieki. Lai noskaidrotu garīdznieku attieksmi pret iesaistīšanos politikā, savulaik tika izveidots „baznīcas politikas mērs”, kas cenšas noskaidrot atbildi uz jautājumiem par to, vai attiecīgā respondenta konfesija ir pietiekami iesaistījusies politikā, vai atsevišķi garīdznieki no respondenta konfesijas ir aizgājuši pārāk tālu savās politiskajās aktivitātēs, vai draudzēm vajadzētu nodarboties ar lobismu, vai reliģiskajām grupām (t.sk. baznīcām) vajadzētu iesaistīties politikā, vai arī tieši pretēji, ievērot pēc iespējas lielāku distanci.³⁹ Likumsakarīgi, ka pētījumi atklājuši saistību starp atbalstošu attieksmi un

³⁹ James Guth et al., “The Political Activity of Evangelical Clergy in the Election of 2000: A Case Study of Five Denominations,” *Journal for the Scientific Study of Religion*, Issue 42, Vol. 4 (2003):507

faktisko politisko līdzdalību. Jo augstāki rādītāji attieksmei, kas pauž pozitīvu nostāju pret līdzdalību politikā, jo lielāka iespējamība arī faktiskai politiskai aktivitātei.

3. Pilsoniskā reliģija tiek mērīta, noskaidrojot respondentu attieksmi pret, piemēram, tādu apgalvojumu kā: „Reliģijai ir pozitīva ietekme uz sociālo un politisko dzīvi.” Principā, kad reliģija sāk kalpot politisko ambīciju sasniegšanai, to var dēvēt par „pilsonisko reliģiju”. Pastāv arī jēdziens reliģiskā pilsonība, taču tas drīzāk saistāms, pirmkārt, ar *nācijvalsts definīciju*, kas nosaka, ka pilsoņiem ir tiesības praktizēt reliģiskos uzskatus valsts ietvaros, atbilstoši konstitūcijā noteiktajiem nosacījumiem. Otrkārt, pastāv *pilsoniskās sabiedrības definīcija*, kura nosaka, ka reliģiskā pilsonība ir pilsonība, kuras ietvaros pilsoņi darbojas kā reliģiskas personas sabiedriskajā sfērā (Bellah 1992; Cohen, Arato 1992; Seligman 1992). Treškārt, reliģisko pilsonību var izšķirt *personas tiesību* ietvaros, kurā pilsonība tiek raksturota kā tiesības, kuras persona var izmantot nācijvalsts, starptautiskā, kā arī globālā sfērā. Taču augstākminētā pilsoniskā reliģija ir vairāk attiecināma uz kristiešu politiskajām izpaušmēm. Ja ASV prezidents, kā tas bija ar Džordžu Bušu, piemēram, apmeklē baznīcu, lasa Bībeli un piedalās Bībeles studijās un saviem kolēģiem vaicā, vai viņi regulāri apmeklē baznīcu, tad tā ir pilsoniskā reliģija.⁴⁰ Amerikāņiem tas ir svarīgi. Viņus interesē tas, kā tieši izpaužas viņu prezidenta ticība. Latvijā pret to ir daudz negatīvāka attieksme un pat, ja cilvēks tikai iet uz baznīcu, tas sabiedrībā izraisa negatīvu reakciju, jo daudzi domā, ka ja jau reiz politiķis iet baznīcā, tad viņam vai nu jāklūst par ideālu cilvēku, vai arī viņš nodarbojas ar slēpto aģitāciju. Papildus jāņem vērā tas, ka Latvijā vispār ir ļoti neskaidra nostāja šajā jautājumā – sabiedrību kopumā neinteresē viņu prezidenta u.c. sabiedrības priekšstāvju reliģiskā piederība (vismaz līdz šim šis jautājums nekad nav bijis dienaskārtībā priekšvēlēšanu periodā). Vēl vairāk – sabiedrība neizjūt diskomfortu apstākļi, ka, piemēram, valsts prezidente (V. Vīķe-Freiberga), kas ir zināma kā dievturības atbalstītāja, piedalās kristīgajos dievkalpojumos. Tāpat arī Latvijas politiķi bez problēmām Ziemassvētku vakarā aiziet uz svētku dievkalpojumu un vēlāk dodas uz Brīvdabas muzeju vilkt un dedzināt blūķi, kas ir pagāniska tradīcija un nav savienojama ar kristīgajām tradīcijām.

ASV politikā joprojām novērojama t.s. „*God-talk*”, kas pat ir kļuvusi par daļu no politikas, tā kā reti kura runa netiek pabeigta ar frāzi „Lai Dievs jūs svētī” vai „Dievs svētī Ameriku”. Greiems Medokss (*Graham Maddox*) ironiski norāda, ka „Tā Kunga vārds tiek lietots kā simbols, kas norāda uz „otras puses” amoralitāti, gluži kā agrāk Amerikas karogs

⁴⁰ Graham Maddox, “The “Crusade” Against Evil: Bush’s Fundamentalism.” *Australian Journal of Politics and History*, Vol. 49, No 3 (2003):398

tika lietots kā simbols „to otru”niecīgajam patriotismam”.⁴¹ Džordža Buša prezidentūras laikā šī „mantra” guva īpašu popularitāti, tāpēc nav pārsteidzoši, ka tā kļuva gluži vai par vulgāru frāzi, kas sekulārā sabiedrībā izraisa smīnu. Un tomēr daudzos amerikāņos tā rada īpašas sajūtas, kas acīmredzot skaidrojams ar amerikāņu reliģiozitāti un patriotisko attieksmi pret pašu valsti, kuru G. K. Čestertons (*Gilbert Keith Chesterton*) reiz pat nodēvējis par baznīcas dvēseli.⁴² Tāpat jāatceras, ka amerikāņi joprojām ir dziļi pārliecināti par to, ka šī reliģiozitāte atspoguļo ASV dibinātāju nostāju, no kuriem daudzi bija bēgļi no vecās pasaules, kurās viņu baznīca tika vajāta.

Kā atzīst pētnieki, tad šie trīs faktori – kristīgā ortodoksija, attieksme pilsoniskā evaņģēlija un pilsoniskās reliģijas jautājumos drīzāk veicina, nekā kavē politisko līdzdalību.⁴³ Tomēr sociālpolitiski visaktīvākie ir tie garīdznieki, kuriem ir konservatīvi uzskati, ko veicina salīdzinoši radikālākie uzskati un pārliecība par nepieciešamību aizstāvēt savus uzskatus.

II Teoloģiskā autoritāte, jeb teoloģiskie uzskati ir otrs mainīgais, kas nosaka līmeni, kādā garīdznieki ir gatavi iesaistīties sociālpolitiskajos procesos. Mūsdienās vairumā gadījumu mēs varam runāt par baznīcām un draudzēm kā par brīvprātīgām organizācijām – īpaši tas attiecas uz evaņģēliskajām draudzēm.⁴⁴ Tas nozīmē – ja kādu draudzes locekli neapmierina viņa draudzes garīdznieka uzskati, veids kā viņš pauž savus uzskatus un viņa darbība, tad viņš var aiziet uz citu draudzi, vai arī izstāties no tās draudzes, kurā viņš ir reģistrēts. Ja cilvēku neapmierina viņa baznīca – viņš ir brīvs pāriet uz citu konfesiju vai arī pieņemt citu lēmumu attiecībā uz savām reliģiskajām tiesībām. Līdz ar to vairumā gadījumu garīdznieki nav ieinteresēti iet pret savu draudzes locekļu dominējošajiem uzskatiem – īpaši laikā, kad runājam par plurālismu un reliģiskā piedāvājuma konkurenci. No tā arī izriet, ka šajā jautājumā būtiskas atšķirības ir novērojamas protestantu un evaņģēlisko kristiešu starpā un katoļu un pareizticīgo starpā. Katoļu baznīcas, tāpat kā Pareizticīgās baznīcas hierarhija turpina savus paziņojumus uzskatīt par autoritatīviem. Šāda nostāja izriet no vēsturiskajām tradīcijām un attīstības – gan Katoļu baznīca, gan Pareizticīgo baznīca gadu tūkstošu garumā ir ar vislielāko bardzību vērsušās pret herēzēm savu institūciju un pakļauto ietvaros. Reformāti pēc savas vēsturiskās būtības ir pieļāvuši visdažādāko viedokļu līdzās pastāvēšanu.

⁴¹ Graham Maddox, “The “Crusade” Against Evil: Bush’s Fundamentalism.” *Australian Journal of Politics and History*, Vol. 49, No 3 (2003):406

⁴² Citēts Robert P. Kraynak, *Christian Faith and Modern Democracy: God and Politics in the Fallen World* (Notre Dame, 2001), 128

⁴³ James Guth et al., “The Political Activity of Evangelical Clergy in the Election of 2000: A Case Study of Five Denominations,” *Journal for the Scientific Study of Religion*, Issue 42, Vol. 4 (2003):511-512

⁴⁴ Ted. G. Jelen, “Notes for a Theory of Clergy as Political Leaders,” in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 22

Pētījumos konstatēts, ka Amerikas katoļu bīskapi pēdējos gados arvien aktīvāk sākuši piedalīties politiskajos procesos (Byrnes 1991; Segers 1995), taču interesanti, ka viņu ietekme uz katoļiem ir minimāla un katoļu sociālā un politiskā mācība uz lajiem ir vāja un nepastāvīga.⁴⁵ Un tāpēc, lai arī ASV Katoļu baznīcas hierarhijas komunikācija politiskajos jautājumos ir atzīstama kā efektīva (ar Vatikāna palīdzību viņi spēj salīdzinoši ātri ieviest viņiem vēlamas izmaiņas), tomēr viņu uzskatu saturam ir minimāla ietekme uz ierindas biedriem, pie tam ar tendenci pakāpeniski samazināties.

Protestantu un daļēji arī evaņģēlisko kristiešu garīdznieki saskaras ar pretēju problēmu – viņu garīdznieku paustā nostāja nereti tiek marginalizēta līdz attieksmei – „tas ir tikai viedoklis”. Garīdznieki var censties paust savu politisko aktivitāti un mēģināt tajā iesaistīt pārējo draudzi, taču ņemot vērā vispārējo demokrātisko attieksmi visas draudzes ietvaros, tā ne vienmēr tiek interpretēta kā aicinājums obligāti rīkoties – patiesībā šo garīdznieku paziņojumi tiek uztverti kā ieteikuma rakstura. Lai gan te jānorāda arī, ka protestantu un evaņģēliskie garīdznieki daudz retāk pieprasa bezierunu pakļaušanos savam viedoklim.

Atšķirība tāpēc slēpjas nevis garīdznieku autoritātē, bet gan Bībeles autoritātē jeb teoloģiskajā autoritātē un šajā gadījumā no visām konfesionālajām grupām visveiksmīgākie ir evaņģēlisko kristiešu garīdznieki, jo viņu teoloģijas interpretācijas veids var kļūt par spēcīgu politiskās rīcības resursu. Evaņģēliskajiem kristiešiem raksturīga stingra paļaušanās un pakļaušanās nevis garīdzniecībai vai citām institūcijām, bet Bībelei (*sola scriptura*), kas tiek uztverts kā nekļūdīgs un nemaldīgs patiesības avots. Šī ir ļoti būtiska atšķirība ar pārējām konfesijām, kurās nereti tiek uzsvērts pāvesta vai baznīcas nemaldīgums. Tāpēc, kā savos pētījumos norādījuši arī L. Kelšteds un K. Šmits gan garīdzniecībai, gan lajiem ir kopīga ticība Bībeles autoritātē un tas evaņģēliskajiem garīdzniekiem ir spēcīgs pamatojums, lai izteiktu politiskus paziņojumus publiskajā telpā (Kellstedt, Smidt 1993). Ja viņu politiskie paziņojumi saskan ar Bībelē rakstīto, tad evaņģēliskie garīdznieki nonāk labā pozīcijā, kurā viņi var mācīt par politiskajām implikācijām viņu kopējā ticībā. Tomēr pētījumi viennozīmīgi nenorāda, ka šis būtu iemesls, kāpēc daudzi evaņģēliskie garīdznieki izmantotu teoloģisko autoritāti šim mērķim, jo viņu primārais uzdevums tiek saskatīts cilvēku garīgajā glābšanā, lai gan Dž. Guts norāda, ka šī attieksme sāk arvien vairāk mainīties un viņi vairs neizjūt negatīvu attieksmi pret evaņģēlisko garīdznieku politisko aktivitāti.⁴⁶

⁴⁵ Ted. G. Jelen, “Notes for a Theory of Clergy as Political Leaders,” in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 22

⁴⁶ Ibid., 23

III Politiskās prasmes ir būtiskas visos gadījumos, jo to mērķis ir, lai ikviens sabiedrības loceklis būtu sociāli un politiski aktīvs. Saskaņā jau ar teorijām politikas zinātnē, jāatzīst, ka politiskās prasmes ir pozitīvs politiskās aktivitātes katalizators un garīdznieki tam nav izņēmums. Evaņģēliskie garīdznieki šajā ziņā ir sliktākās starta pozīcijās, jo pretēji saviem katoļu un citu senāku konfesiju kolēģiem, viņi visbiežāk nav mācījušies prestižās augstākās izglītības iestādēs un kopumā viņiem ir zemāks izglītības līmenis.⁴⁷ Taču šo trūkumu viņi aizstāj ar jau pieminētajām politiskajām iemaņām, kuras, kā norāda pētījumi (Verba et al. 1995), biežāk tiek iegūtas egalitārajās draudzēs (*egalitarian low church*) – tātad tajās, kurās pastāv horizontālās attiecības, nevis vertikālās, kā tas ir Katoļu un Pareizticīgo baznīcās. Viņiem raksturīga arī koncentrēšanās uz t.s. vieglajiem jautājumiem – aborti, homoseksuālisms, feminisms.

Otrs būtiskais politisko prasmju faktors ir mūsdienu modernās tehnoloģijas, kas daudzējādā ziņā ir atvieglojušas politiskās līdzdalības resursu nepieciešamību – šodien politiskā aktivitāte ir daudz lētāka nekā pirms daudziem gadiem. Gan garīdznieki, gan arī zemāka līmeņa reliģisko organizāciju vadītāji iziet uz resursu efektivitātes palielināšanu un izmaksu samazināšanu.⁴⁸ Viens no būtiskākajiem politiskās aktivitātes veicinātājiem ir citas reliģiskās organizācijas, kuras vairāk nosliecas uz politisko sfēru. ASV tie ir jau pieminētie *Christian Right*, kas nodrošina komunikācijas tīklu un citus resursus politiskās aktivitātes veikšanai – draudzes tam ir kā fons, kuru var izmantot nepieciešamības gadījumā – tad, kad ir runa par liela apmēra mobilizāciju. Latvijā šādu organizāciju ir ļoti maz un tās sāk tikai pakāpeniski veidoties. Kārtējo reizi varētu secināt, ka baznīcas ir darbojušās vispirms, un tikai pēc tam ir sākušas veidoties šādas reliģiski politiskas organizācijas, piemēram, Latvijas Evaņģēliskā Alianse (LEA), kas šobrīd ir viena no tām kristīgajām organizācijām, kas visaktīvāk darbojas kopīgas, starpkonfesionālas platformas izveidošanai, lai pēc iespējas efektīgāk spētu ietekmēt sabiedrību. Šīs reliģiskās un politiskās kustības, tādas kā LEA, būtībā tika veidotas uz jau pastāvošiem modeļiem, kas radās Amerikā 60. gados līdz ar Billija Grehema (*Billy Graham*) t.s. krusta kariem, kas masveidīgi centās uzrunāt pēc iespējas vairāk cilvēku.⁴⁹

Vairāk kā puse no 2000 dažādajām reliģiskajām organizācijām, kas šobrīd ir reģistrētas ASV, tika nodibinātas tikai pēc 1960. gada un tendences liecina, ka

⁴⁷ James Guth et al., "The Political Activity of Evangelical Clergy in the Election of 2000: A Case Study of Five Denominations," *Journal for the Scientific Study of Religion*, Issue 42, Vol. 4 (2003):505

⁴⁸ Ted. G. Jelen, "Notes for a Theory of Clergy as Political Leaders," in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 24

⁴⁹ Philip Jenkins, "The Devil Ride In: Charismatic Christians and the Depiction of a Satanic Menace in Contemporary Great Britain," *Religiologiques*, Issue 11 (Spring 1995):177

bezkonfesionālo protestantisko konfesiju skaits pēdējos 50 gados ASV, kā arī pēdējos 10 gados Latvijā, palielinājies ļoti strauji.⁵⁰ Tās ir draudzes, kuras raksturo tas, ka tās „pulcējas noliktavām līdzīgās telpās, kuras vada mācītāji, kas nekad nav mācījušies seminārā un dzied dziesmas, kas līdzīgas tādām, kuras varētu dziedāt bārā vai naktsklubā” (Miller 1997:4). Varētu domāt, ka tam, kur draudzes pulcējas un kas notiek to iekšienē, nav lielas nozīmes, taču vienlīdz jāatceras, ka šīs t.s. „jaunās paradigmas” draudzes maina priekšstatu par to, kā reliģija ir uztverta daudzus gadsimtus un piesaista arvien vairāk un vairāk cilvēku. Šobrīd viena no ietekmīgākajām draudzēm ASV ir *Willow Creek* draudze, kura ik svētdienu uz astoņiem dievkalpojumiem pulcē ap 20 000 cilvēku. Attīstoties un paplašinoties *Willow Creek* draudzei, tika izveidota *Willow Creek* asociācija (*Willow Creek Association* – WCA), kurā šobrīd ietilpst apmēram 11 000 draudžu visā pasaulē un kas ir „izcils postmodernas reliģiskas asociācijas piemērs, kura nepārstāv nevienu noteiktu konfesiju, taču pārstāv tādu nišu, kurā iespējams satilpināt visdažādākos īstermiņa mērķus”.⁵¹ Vienlaicīgi jāatzīmē, ka šo draudžu ietekme paplašinājusies no reliģijas arī uz politiku un sabiedrisko attiecību sfēru. Šīs priekšpilsētu megadraudzes ir bijušas nozīmīgs faktors, organizējot un piedaloties vēlēšanu politikā, kā arī daudzās sociālās programmās, kas radītas, „lai glābtu kultūru”, jo viens no šo draudžu pamatpostulātiem ir tāds, ka: „Vietējā draudze ir pasaules cerība”.⁵² Lai gan šādām draudzēm nav noteiktas definētas politiskās dienaskārtības, tomēr draudzes tiek ievērojami iesaistītas politiskajos procesos. Pie tam jāatceras, ka daudz būtiskāka ir netiešā ietekme, ko draudze spēj panākt ar tīklu veidošanu gan starp draudzes locekļiem, gan arī starp visdažādāko konfesiju garīdzniekiem. Tehnoloģiju laikmetā internets un dažāda veido sociālie tīkli tiek izmantoti īpaši efektīvi, lai sasniegtu savus sociālos un politiskos mērķus. Šīs tehnoloģijas ļauj arī garīdzniekiem ļoti efektīvi iesaistīties politiskajā diskursā. No tā arī izriet jautājums par to, cik veiksmīgi garīdzniekiem izdodas savu sociālpolitisko aktivitāti pārvērst reālā draudzes locekļu rīcībā. T. Jelens izdala vairākus rādītājus:

1. *Pārliedzināšana*, kas darbojas veiksmīgi, ja garīdzniekam, pamatojoties uz kopējiem reliģiskajiem uzskatiem, ir izdevies savus draudzes locekļus pārliecināt par vienotu politisko nostāju.
2. *Dienaskārtības veidošana*, ko garīdznieki var veikt, lai pārliecinātu draudzes locekļus par kāda jautājuma nozīmīgumu. Raksturīgi, ka draudzes locekļi pret

⁵⁰ Rebecca French, “Shopping for Religion: The Change in Everyday Religious Practice and its Importance to the Law,” *Buffalo Law Review*, Issue 51 (2003):127

⁵¹ Nancy Ammerman, “Southern Baptist Church Moderates and the Making of a Post-modern Denomination,” *Christian Century*, Issue 110, Vol. 26 (1993):900

⁵² Lyman A. Kellstedt and John C. Green, “The Politics of the Willow Creek Association Pastors,” *Journal for the Scientific Study of Religion*, Issue 42, Vol. 4 (2003):547-548; 551

daudziem jautājumiem neizjūt tik sakāpinātu attieksmi, kā paši garīdznieki. Tāpēc, ja garīdznieki spēj kādu jautājumu nolikt draudzes dienaskārtībā, laika gaitā tas var rezultēties konkrētā rīcībā.

3. *Mobilizācija* seko tad, ja garīdzniekam augstākminētajos jautājumos ir izdevies sasniegt savu mērķi un iegūt pozitīvu nostāju – tad viņi var sniegt konkrētus ieteikumus, informāciju un resursus, lai iedrošinātu draudzes locekļus uz politisku līdzdalību.⁵³

Raksturīgi, ka visus augstākminētos mērķus vieglāk ir sasniegt saliedētās, homogēnās draudzēs, kurās jau *a priori* pastāv līdzīgi teoloģiskie un politiskie uzskati, vai kurās vismaz nav novērojamas būtiskas atšķirības. Lai arī joprojām nav īstas skaidrības par to, vai saliedētība ir sekas vai cēlonis garīdznieku politiskajai uzvedībai un sociālpolitiskajai darbībai, zināms, ka saliedētība un politiskā homogenitāte ir raksturīgāka evaņģēliskajiem draudzēm un, jo spēcīgāka grupas identitāte, jo vairāk tā atšķiras no apkārtējās vides, kas viņos rada vēlmi arī cīnīties par savu uzskatu pārstāvniecību sabiedrībā.

Nobeigumā vēl papildus būtu nepieciešams minēt to, kāda ir garīdznieku sociālpolitiskā aktivitāte un kāda ir attieksme šajā vidē pret politisko aģitāciju no kanceles. Attieksmes jautājumā draudžu, tāpat kā pašu garīdznieku reakcija ir atkarīga no vispārējā konteksta – valsts, reģions, laika periods – un katras konkrētās draudzes un konfesionālās piederības, un tāpēc vienota nostāja nav definējama. Ar sociālpolitiskās aktivitātes izpausmes formām ir daudz vienkāršāk, jo pēdējo 10 gadu laikā ir veikti vairāki pētījumi, kas sniedz ieskatu garīdznieku politiskajā uzvedībā un sociālpolitiskajās aktivitātēs ASV.

Kā jau sākumā tika minēts, tad sievietes ir vienas no lielākajām aktivistēm, īpašu uzmanību veltot tādiem sociālajiem jautājumiem kā reproduktīvā izvēle, krūts vēzis, sieviešu labklājība un vienlīdzība, bērnu aprūpe, vardarbība ģimenē, personīgā drošība u.tml.⁵⁴ Taču ņemot vērā to, ka Latvijā ir izteikti tradicionāla sabiedrība un vairums darbā pētīto konfesiju, izņemot metodistus, oficiāli neatzīst sieviešu ordināciju, tad sieviešu politiskā uzvedība sīkāk netiks atspoguļota.

Afroamerikāņu garīdznieki, iespējams, kulturāletnisku iemeslu dēļ ir apdāvināti ar lielāku harizmu kā citu rasu pārstāvji. Kā novērots – afroamerikāņu mācītājus iespējams raksturot kā līderi, politiķi, oratoru, vadītāju, intrigantu, ideālistu un mūsdienās vēl arī biznesa

⁵³ Ted. G. Jelen, "Notes for a Theory of Clergy as Political Leaders," in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 25-27

⁵⁴ Sue E. S. Crawford, Melissa M. Deckman, Christi J. Braun, "Gender and the Political Choices of Women Clergy," in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 54

menedžeri, uzņēmēju, organizatoru un zinātnieku.⁵⁵ Afroamerikāņu garīdznieku ietekme uz draudzes locekļiem ir fundamentāli būtiska un sen jau pierādīta. Jau 80. gados nacionālā aptaujā uz jautājumu „Kas visvairāk ietekmē Jūsu politiskos uzskatus?“, visbiežākā afroamerikāņu atbilde bija „melno draudze” vai „melnais mācītājs” (Walton 1985). Lai arī šī ietekme mūsdienās ir mazinājusies, tomēr savas harizmātiskās īpašības un pārliecināšanas spējas viņi saglabā – īpaši jautājumos, kas skar taisnīgumu un afroamerikāņu tiesības un vienlīdzību, t.sk. attiecībā uz sievietēm, gejiem un lesbietēm,⁵⁶ kā arī attiecībā uz tādiem jautājumiem kā sociālā un ekonomiskā nevienlīdzība vai pilsētvides attīstība. Objektīvu iemeslu dēļ, afroamerikāņu garīdznieku politiskā uzvedība šī darba ietvaros sīkāk netiks aplūkota.

Saskaņā ar politiskās līdzdalības „standarta sociālekonomisko modeli”, sociālpolitiski mazāk aktīvi ir tie indivīdi, kuriem nav sociālekonomisko resursu, lai kvalitatīvi piedalītos politiskajos procesos, ja vien viņiem nav spēcīgas grupas apziņas (Verba, Nie 1972). Pēdējais faktors būtiski atšķiras no vispārējās sabiedrības politiskās līdzdalības līmeņa, jo reti kuram sabiedrības loceklim ir spēcīga ideoloģiskā vai kādas grupas apziņa, kas pat tad, ja viņam nav resursu, mudinātu viņu iesaistīties politiskajos procesos. Kā ir konstatēts, tad garīdznieki, kuru draudzes atrodas nabadzīgākos vai nelabvēlīgākos pilsētu rajonos, tomēr reizēm izvēlas iesaistīties vispārējās situācijas uzlabošanā. Un par cik tradicionāli šim mērķim ir nepieciešami trīs primārie resursi nauda, laiks un pilsoniskās iemaņas, tad, pat tajā gadījumā, ja garīdzniekam iztūkst, piemēram, nauda, viņam tomēr paliek laiks un pilsoniskās iemaņas,⁵⁷ lai censtos sasniegt savus mērķus, kas gan parasti vairāk ir saistīti ar sociālo, nekā politisko jomu. Un par cik šobrīd teorētiskajā literatūrā pastāv diskusijas par to, vai sociālekonomiski trūcīgāki garīdznieki ir politiski aktīvi vai nav (pētījumi ir atklājuši neviennozīmīgus rādītājus), tad visticamāk šī nepastāvība ir skaidrojama ar citiem savstarpēji nekorelējošiem faktoriem.

Attiecībā uz katoļu garīdznieku politisko uzvedību, kā pirmie vienmēr tiek uzsvērti viņu institucionālie ierobežojumi, jo jāatceras, ka viņu darbības iniciatīva un neatkarība ir atkarīga no transnacionālas institucionālas hierarhijas, kuras centrālā vadība atrodas Romā. Tāpēc arī šo garīdznieku sociālpolitiskā aktivitāte parasti saistās ar striktām norādēm un pāvesta un Vatikāna kūrijas oficiāli izstrādātām vadlīnijām. Tomēr nevarētu apgalvot, ka

⁵⁵ Mary R. Sawyer, “Theocratic, Prophetic, and Ecumenical: Political Roles of African American Clergy,” in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 65

⁵⁶ Ibid., 84

⁵⁷ Sue. E. S. Crawford and Laura R. Olson, *Christian Clergy in American Politics*, (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 105

katoļu garīdznieku darbība tiek tikai vadīta no Romas puses – faktiski viņu loma politikā ir dinamisks krustpunkts starp transnacionālā katolicisma ierobežojumiem un konkrētu darbību attiecīgajā valstī.⁵⁸ Un pēdējā ir tā, kas ļoti reāli atšķiras no valsts uz valsti un bieži vien ir atkarīga no tā, kāda loma katolicismam ir konkrētā valstī – ja ASV katoļi veido minoritāti uz vispārējā protestantu un evaņģēlisko draudžu fona, tad, piemēram, Polijā, kur ir ap 90% katoļu, šī ietekme ir citādāka. Līdz ar to var teikt, ka katoļu garīdznieku sociālpolitiskā aktivitāte ir duāla – institucionāli koordinēta no Romas puses (institucionālais konteksts), vienlaicīgi saglabājot zināmu pašiniciatīvas un personības faktoru, kas izriet no valsts, vēsturiskajiem faktoriem, (nacionālais konteksts).

Pirmkārt, *institucionālais konteksts* – centralizēta hierarhija, kas balstīta pārliecībā par pāvesta pārākumu, kuram ir būtiska loma, nosakot baznīcas morālo un teoloģisko mācību. Centralizētā birokrātija cenšas rūpēties par to, lai šī mācība tiktu ievērota visā Katoļu baznīcā, visā pasaulē. Līdz ar to šim kontekstam ir raksturīga izteikta pastāvība un nemainība no valsts uz valsti. Un kā norāda Katoļu baznīcas pētnieks Timotijs Bairns (*Timothy Byrnes*), tad šī nostāja ir cieši saistīta ar tēzi par pāvesta nemaldīgumu, kas izteikta Vatikāna I koncila (1869-1870) deklarācijā, ka pāvests „nosaka doktrīnu attiecībā uz ticību vai morālajām vērtībām, kas ir jāievēro visai baznīcai”.⁵⁹ Tomēr Vatikāna II koncils šo formulējumu nedaudz mīkstināja, nododot daļu mācības tiesību katoļu bīskapiem, pamatojot, ka vietējais bīskaps „pieņem Kristus lomu kā Mācītājs, Gans, Augstais Priesteris un viņš darbojas Viņa personā”.⁶⁰ Bet kā norāda T. Bairns, tad ciešāk aplūkojot šīs paplašinātās „tiesības”, atklājas, ka faktiski tās nav iespējams realizēt bez iepriekšējas saskaņošanas ar pāvestu – līdz ar to teorētiski katoļu bīskapi nevar rīkoties pretēji Katoļu baznīcas mācībai. Tas, protams, nenozīmē, ka Katoļu baznīcas autoritāte ir pilnīga un visi bīskapi un zemākā garīdzniecība rīkojas saskaņā ar baznīcas mācību, kā to visuzskatāmāk pierāda piemērs par garīdznieku celibātu (ir valstis, kurās katoļu garīdznieki tiek laulāti) un no citām sekām – pedofilijas skandāliem. Taču neviens bīskaps nevar būtiski izteikties pretēji tai platformai, kas ir noteikta Katoļu baznīcas mācībā – nepastāv tādas Vācijas katoļu bīskapu un Polijas katoļu bīskapu nostājas jautājumā par abortiem – pastāv tikai Katoļu baznīcas nostāja, kas gan var nedaudz atšķirties no valsts uz valsti. Tomēr Vatikāna II koncils būtiski mainīja daudzus Katoļu baznīcas komunikācijas aspektus. Pirmkārt jau attieksmi un nostāju pret citām konfesijām, pieļaujot diskusiju, kas

⁵⁸ Timothy A. Byrnes, “American Church or Church in America? The Politics of Catholic Bishops in Comparative Perspective,” in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 120

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Ibid., 122

mūsdienās pat ir pāraugusi pārmērīgos ekumenisma centienos, un otrkārt, atļaujot diskutēt par aktuālākajām sociālajām un politiskajām problēmām ar tiem sabiedrības pārstāvjiem, kas nav katoļi.⁶¹ Atkarībā no tā, kādas ir aktuālākās problēmas (visbiežāk karš un miers, ekonomiskās attiecības un aborti) baznīca sagatavo oficiālu nostāju vai pat politisko direktīvu, kas pauž viedokli, kāds optimāli būtu jāpieņem visiem katoļiem.

Līdz ar to redzams, ka katoļu garīdznieku politisko izvēli un darbību strikti ierobežo institucionālās intereses, teoloģiskā mācība un politiskā pozīcija, pār kuru viņiem ir tikai ierobežota kontrole un institucionālais konteksts ir tikai viens faktors, kas nosaka katoļu garīdznieku politiskos uzskatus izvēli un darbību.⁶²

Otrkārt, *nacionālais konteksts* ir būtisks, jo norāda uz atšķirībām, ar kādām pētniekam ir jārēķinās, analizējot katoļu garīdznieku politisko uzvedību. Pirmais, kas jāņem vērā ir nacionālais reliģiskais sastāvs un reliģiskās tradīcijas – kāda vieta sabiedrībā tiek piešķirta katoļu garīdzniekiem, kā viņu rīcība tiek interpretēta plašākā kontekstā – kāds ir vispārējais vēsturiskais, demogrāfiskais un kulturālais konteksts. Tā, piemēram, Katoļu baznīcai ASV sākotnēji nācās saskarties ar lielu pretestību, jo tā skaitījās „neamerikāniska” un daudzi izteica bažas, ka viņiem varētu būt duāla lojalitāte – saistot to ar faktu, ka Romas pāvesti gadsimtiem ilgi draudzējās ar ASV un Lielbritānijai nedraudzīgo Franciju un Spāniju, un iestājās pret kapitālismu un bija kulturāli balstīti citās tradīcijās, nekā ASV dibinātāji. Turpretī Polijā, piemēram, Katoļu baznīcai ir būtiska nozīme nacionālās kultūras veidošanā un politisko prioritāšu noteikšanā, un viņi ļoti konsekventi ir iestājušies par savas baznīcas privilēģētu sociālo, politisko un tiesisko statusu.⁶³ Bez demogrāfiskajiem, tradīciju un vēsturiskajiem faktoriem, papildus nacionālā konteksta ietvaros var izdalīt arī vietējās Katoļu baznīcas politisko dienaskārtību un politisko atbalstu kādam konkrētam politiskajam spēkam, ja tāds pastāv.⁶⁴ Jāatzīst, ka pēdējo ir grūtāk izdarīt konsensuālajās demokrātijās, kurās ir heterogēna sabiedrība un pastāv parlamentārā un daudzpartiju sistēma, kā tas ir Latvijas gadījumā. Šeit politiskās sadursmes nav tik izteiktas, tāpēc arī grūtāk nosakāms ir atbalsts vienam konkrētam politiskajam spēkam. Un tomēr prognozējams, ka Katoļu baznīca nekad neatbalstīs nevienu politisko spēku, kas iestāsies, piemēram, par abortu legalizāciju un tas nozīmē, ka katoļu garīdznieki izteiks savas preferences morāles jautājumos un tas gandrīz automātiski izslēdz liberālā spektra partijas.

⁶¹ Timothy A. Byrnes, “American Church or Church in America? The Politics of Catholic Bishops in Comparative Perspective,” in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 124

⁶² Ibid., 125

⁶³ Ibid., 126; 129

⁶⁴ Ibid., 130

Pētījumu klāsts, kas skaidrotu protestantu garīdznieku politisko uzvedību ir būtiski lielāks un uz to pamata praktiski ir arī balstīta visa garīdznieku politiskās uzvedības teorija. Liela daļa šo pētījumu balstās ASV Dienvidu baptistu draudžu garīdznieku izpētē tā iemesla dēļ, ka viņi veido lielāko protestantu skaitu ASV. Tradicionāli baptistu mācītāji bijuši vieni no sociālpolitiski pasīvakajiem, taču pēdējie pētījumi norāda uz to, ka arī šeit attieksme sāk mainīties (Guth 1996) un šobrīd viņi ir uzskatāmi par aktīvu un politiski svarīgu spēku. Dž. Guts ir izveidojis vispārēju līdzdalības indeksu (no 0 līdz 20), kas analizē divdesmit četras politiskās uzvedības un sociālpolitiskās aktivitātes formas. Vidējais rādītājs baptistu mācītājiem ir 6,85; apmēram 7% respondentu norāda, ka nav piedalījušies politiskajās aktivitātēs un tāds pats procents norāda, ka ir aktīvi piedalījušies politiskajās aktivitātēs. Analizētie 10 galvenie rādītāji iekļauj vairākas politiskās līdzdalības formas:⁶⁵

Psiholoģiskā saistība – attieksme pret politiku

- Politiskās intereses līmenis $r = 0,51$

Profesionālā ideoloģija – teoloģiskie uzskati

- Atbalsts politiskajai darbībai $r = 0,64$

Mobilizācija, kas balstīta uz aktuāliem jautājumiem

- Atbalsts partijām (ASV baptisti Republikāņu partijai) $r = 0,40$

- Konservatīvisms $r = 0,46$

- Dienaskārtība morāles jautājumos $r = 0,48$

Organizatoriskā aktivitāte/mobilizācija

- Kristīgās koalīcijas biedrs $r = 0,13$

- Kontakti reliģiskās interešu grupās $r = 0,10$

- Draudzes atbalsts aktivitātei $r = 0,09$

- Izmanto kristīgo radio informācijas iegūšanai/došanai $r = 0,09$

- Draudzes lielums $r = 0,07$

Pīrsona korelācijas koeficienta (*Pearson Product-Moment Correlation Coefficient*) izlases vērtība $r = \pm 1$ (pozitīvā korelācija $r > 0$).

Kā parāda augstāk minētie dati, tad ASV gadījumā visspēcīgākā korelācija atklājas vispārējā intereses līmenī par politiku un vispārējā atbalstā politiskajai darbībai; viduvēja korelācija ir atbalstā Republikāņu partijai un dienaskārtības jautājumiem, kas skar dažādus morāles aspektus (homoseksuālisms, eitanāzija, aborti u.tml.).

Dž. Guts izpētījis, ka nedz sociālekonomiskajam statusam, nedz izglītības līmenim nav būtiskas ietekmes uz to, vai baptistu garīdznieki ir politiski aktīvi vai nav. Arī vecumam, kalpošanas ilgumam draudzē un draudzes atrašanās vietai ir minimāla ietekme uz šo rādītāju. Būtiskas atšķirības parādās, kad aplūko izglītības institūciju, kuru garīdznieki apmeklējuši –

⁶⁵ James Guth, "The Mobilization of a Religious Elite: Political Activism among Southern Baptist Clergy in 1996," in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 144-154

tie, kas studējuši liberālās iestādēs demonstrē apgriezto korelāciju ($r = -0,20$), tie, kas studējuši konservatīvās iestādēs ir aktīvāki ($r = 0,11$), bet tie, kas studējuši neatkarīgās fundamentālisma skolās ir visaktīvākie ($r = 0,15$).⁶⁶ No šī un arī augstāk redzamā izriet iepriekš izteiktais, ka būtiski ir aplūkot garīdznieku teoloģiskos uzskatus un personīgo nostāju politiskajos jautājumos.

Līdzīga politiskā uzvedība ir novērojama arī starp ASV megadraudžu garīdzniekiem. 2003. gada pētījumā atklājās, ka vairāk kā puse ASV megadraudžu garīdznieku mudina savus draudzes locekļus piedalīties vēlēšanās, publiski lūgt Dievu par kādu sociālu jautājumu vai kandidātu, tāpat viņi savas svētrunas nereti velta kādam politiskam vai sociālam jautājumam (Kellstedt 2003). Šāda aktivitāte izriet no tā, ka vairumā gadījumu garīdznieki atbalsta duālu palīdzību sabiedrībai. No vienas puses viņi atbalsta valsts ieguldījumu, uzskatot, ka valstij ir jārūpējas un jānodrošina noteikti pabalsti indivīdam, taču vienlaicīgi viņi neizslēdz baznīcas devumu, ko tā cilvēkam var dot, pie tam, ne tikai finansiālu vai materiālu, bet arī garīgu. Jebkurā gadījumā, lielās draudzes aktīvi iesaistās visdažādākajās sociālajās programmās – pie tam, kas ir interesanti, tad šī aktivitāte nav atkarīga no draudzes lieluma. Tas savukārt norāda uz draudzes sociālā kapitāla potenciālu, kas tikai pastiprina un palielina iespēju saglabāt politisko potenciālu. Šīs draudzes uzskata par savu pienākumu rūpēties par apkārtējo sabiedrību. Principā var uzskatīt, ka baznīcas aktivitāte gan sociālajos, gan politiskajos procesos liecina par to, ka tā ir iekšēji spēcīga.

Aplūkojot sīkāk jau pieminētas megadraudzes *Willow Creek* asociācijas garīdznieku politisko līdzdalību, atklājas, ka šo draudžu garīdznieki izmanto visdažādākās sociālpolitiskās aktivitātes un politiskās līdzdalības formas. Tā, piemēram, draudzes ietvaros 56% šo garīdznieku mudināja draudzes locekļus piedalīties prezidenta vēlēšanās; 55% publiski aizlūdza par kādu jautājumu, 52% svētrunā runāja par kādu konkrētu sociālu vai politisku jautājumu; 40% publiski aizlūdza par kādu kandidātu; 30% no kanceles puda viedokli par kādu politisku jautājumu; 27% publiski un 5% no kanceles atbalstīja kādu politisko kandidātu.⁶⁷ Šie garīdznieki ir uzskatāmi arī par politiski aktīviem, jo savās pilsoniskajās aktivitātēs 43% bija kontaktējušies ar valsts ierēdņi; tāpat 37% ir parakstījuši vai izplatījuši kādu petīciju; 15% ir kādas NVO biedri un 7% pat ir izvirzīti publiskam amatam. ASV īpaši populāra politiskās līdzdalības forma ir aktīva aģitēšana piedalīties vēlēšanās un, iespējams,

⁶⁶ James Guth, "The Mobilization of a Religious Elite: Political Activism among Southern Baptist Clergy in 1996," in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson (Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001), 142-143

⁶⁷ Lyman A. Kellstedt and John C. Green, "The Politics of the Willow Creek Association Pastors," *Journal for the Scientific Study of Religion*, Issue 42, Vol. 4 (2003):556

tieši tāpēc 36% WCA garīdznieku ir pārliecinājuši kādu par ko balsot; 19% ir ziedojuši naudu vēlēšanu kampaņai; 16% ir izplatījuši politiskā kandidāta vēlēšanu kampaņas simboliku; 13% ir piedalījušies politiskā mītiņā; 7% ir aktīvi piedalījušies kampaņas rīkošanā, bet tikai 4% ir paši balotējušies vēlēšanās. Šie garīdznieki piedalās arī nekonvenciālās līdzdalības formās – tā 17% ir boikotējuši kādu produktu, bet 5% ir piedalījušies protesta gājienā. Jāpiebilst, ka raksturīgi, ka šādu draudžu garīdznieki ir gan teoloģiski, gan politiski konservatīvi, politiski ļoti aktīvi un iesaistīti sociālajās programmās un kalpošanās.

Reliģijas sociologi atzīst, ka šobrīd novērojamās tendences liecina, ka garīdznieku līdzdalība politikā turpmākos gados arvien vairāk pieaugs, nevis mazināsies un to turpinās sekmēt viņu politiskās intereses un teoloģiskā nostāja.

Līdz ar to rezumējot šo nodaļu var secināt, ka sekularizācija, kas radās 19. gs. līdz ar modernizācijas, urbanizācijas un plurālisma pieaugumu, radīja lielāku individualizācijas veidošanos – gan sabiedrībā, gan uzskatos un vērtībās, gan arī reliģiskajā attieksmē. Tomēr pieaugošais plurālisms sadzīvē radīja plurālismu reliģiskajā piedāvājumā, tādējādi atsevišķos gadījumos radot konkurenci, modernizējot pašas baznīcas un galarezultātā palielinot piederīgo skaitu. Izteiktāk novērojama ir institucionālā, nevis individuālā sekularizācija, kas ietekmē cilvēku personīgos reliģiskos uzskatus. Tieši šī institucionālā sekularizācija un baznīcu atšķiršana no politiskajiem un sociālajiem procesiem sekmē daudzu garīdznieku politiskās aktivitātes palielināšanos, ar mērķi iespēju robežās saglabāt ne tikai institucionālo ietekmi (kas lielā mērā ir neatgriezeniski zaudēta), bet uzturēt sabiedrībā morālās vērtības. Šo uzdevumu savā ziņā atvieglo tāds faktors, kā joprojām augstie uzticības rādītāji baznīcai, t.sk. Latvijā, kas liek secināt, ka baznīcām ir lielas potences gan fragmentēto sabiedrību konsolidēt, gan arī veicināt vispārēju uzticības palielināšanu sabiedrībā.

Savukārt garīdznieku politisko uzvedību nosaka divi primārie mainīgie: *individuālie rādītāji* (personīgā pieredze, kas iegūta caur ģimeni, draudzi un garīdznieku, kurš šo draudzi vadīja) un *teoloģiskie uzskati* (sociālā teoloģija). Taču papildus jāņem vērā arī tādi mainīgie kā sociālekonomiskie faktori, teoloģiskā autoritāte un politiskās prasmes – resursu un mobilizācijas iespēju formā. Šie ir primārie kritēriji, kas ir jāņem vērā veicot pētījumu par garīdznieku politisko uzvedību un viņu sociālpolitisko aktivitāti ietekmējošos faktoros.

2. VALSTS UN BAZNĪCAS ATTIECĪBU ATTĪSTĪBAS DINAMIKA LATVIJĀ

2.1. Valsts un baznīcas vēsturiskās un institucionālās attiecības Latvijā

Baznīcas atdalīšana no valsts mūsdienās tiek uzskatīta par modernas valsts priekšnoteikumu, jo tādā situācijā tiek sekmēta vispārēja demokrātija, tolerance un plurālisms, tā kā sabiedrībai, izejot no viena reliģiska ieskata, netiek uzspiesta vienveidība un nepastāv kādas vienas reliģijas vai konfesijas dominance valstī. Eivinds Bergrāvs šo valsts un dievišķās sfēras nošķiršanu vēl 20. gs. 20. gados traktēja kā „suverenitātes tendenci”, kurā valsts pati vēlas visu noteikt, jo neatzīst sev līdzās citu autoritāti. Viņš arī uzskata, ka, lai arī valstij un baznīcai daudz kas ir kopīgs, abu pamatā tomēr ir pretstats, jo norisinās sacensība ne tikai par ārējas varas izpausmēm, kas vairāk ir attiecināma uz pēdējiem pārdesmit gadsimtiem, bet cīņa par pasaules uzskatu.⁶⁸ Valsts un baznīcas šķirtības process pasaulē ir norisinājies pakāpeniski, tādējādi brīdī, kad Latvijas valstī bija jāpieņem lēmums par to, kā valsts likumos definēt valsts un baznīcas attiecības, šo jautājumu pieņemt bija salīdzinoši vienkārši un neskatoties uz to, ka diskusijas pastāvēja, tika nolemts šīs divas sfēras savstarpēji nodalīt. Šajā nodaļā tiks aplūkots tas, kā valsts un baznīcas attiecības laika gaitā ir attīstījušās Latvijā, kā arī kādi ir pastāvošie institucionālie regulējumi, kas šobrīd nosaka valsts un baznīcas attiecības.

Aplūkojot valsts un baznīcas attiecību vēsturiski, Latvija diferencējas kā viena no retajām valstīm, kurā nekad nav norisinājušies reliģiju kari, jo kā nozīmīgāko „reliģisko” konfliktu varētu izcelt 16. gs. Rīgā notikušos kalendāra nemierus. Neskatoties uz to, ka būtisku problēmu valsts un baznīcas starpā vēsturiski Latvijā nav bijis, arī Latvijā baznīca oficiāli ir šķirta no valsts, ko nosaka LR Satversmes 99. punkts, saskaņā ar kuru ikvienam ir tiesības uz domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību. Taču realitātē šis jautājums ir sarežģītāks un diskusijas par to, cik tālu viena vai otra institūcija drīkst iejaukties otras darbībā kļūst aktuāls ikreiz, kad kāda no pusēm uzskata, ka ir notikusi iejaukšanās, vai arī kad tiek skarti finanšu un baznīcas īpašumu jautājumi. Neskatoties uz to, ka baznīcai Latvijā mūsdienās nav oficiāla statusa valsts darbā, tai piemīt zināma ietekme, kas joprojām ir cieši saistīta ar sabiedriskajiem un politiskajiem procesiem. Šai baznīcas ietekmei ir vairākas dimensijas – gan politiski un sabiedriski institucionālā, gan garīgi-individuālā plaknē.

Analizējot baznīcas vēsturiskās attiecības ar valsti, kā būtiskākais periods ir izdalāms tieši 20. gs., kad pēc Pirmā pasaules kara sabruka impērijas un veidojās nacionālas un

⁶⁸ Eivinds Bergrāvs, *Valsts un cilvēks* (Rīga: Luterisma mantojuma fonds, 2004), 69-70

suverēnas valstis, t.sk. Latvija, kur sākot jau ar Satversmes Sapulci un 1. Saeimu, vienmēr ir bijušas kristīgas partijas: *Kristīgo demokrātu savienība*, *Kristīgā tautas partija* un *Kristīgi demokrātiskā partija*, kā arī daudzas citas, kuras lai arī nav oficiāli bijušas kristīgas partijas, ir iekļāvušas politisko partiju biedrus, kas bijuši gan garīdznieki, gan laji. To darbība un ietekme uz politiskajiem procesiem ir bijusi atšķirīga, taču būtu jāsliecas vērtēt, ka vairumā gadījumu – nesekmīga. Pēc neatkarības atgūšanas jau uz 5. Saeimas vēlēšanām tika izveidota *Kristīgo demokrātu savienība*, kas tika arī ievēlēta ar sešām deputātu vietām. Arī 6. Saeimā tika ievēlēti pieci KDS pārstāvji, taču pēc iekšējiem strīdiem palika tikai divi. 1998. gada 7. Saeimas vēlēšanās KDS jau startēja kopā ar *Darba partiju* un *Latvijas Zaļo partiju*, taču vēlāk nāca *Jaunā Kristīgā partija*, kas izveidojās lielā mērā no LTF bijušajiem biedriem, bet 2002. gada 8. Saeimas vēlēšanās jau *Latvijas Pirmā partija*, kas daudzus sabiedrībā pārsteidza ar 12% vēlētajū balsu un 10 vietām parlamentā.

Raksturojot periodu pēc Otrā pasaules kara, Ringolds Balodis savā 2002. gada grāmatā „Valsts un baznīca” norāda, ka Austrumu blokā baznīcas un valsts attiecībās valdīja zināma nenoteiktība. Lai saglabātu labas attiecības ar sabiedrotajiem, PSRS tika pasludināta reliģijas brīvība, taču tā bija ārēja fasāde, jo realizētās reliģijas politikas mērķi tika saglabāti tādi paši kā iepriekš – saraut saites starp baznīcu un sabiedrību un iznīcināt reliģiskās tradīcijas, kas daudzviet Austrumeiropā bija saplūdušas ar nacionālajām tradīcijām. Tāpēc līdz ar Otrā pasaules kara beigām Latvijā, kā arī citviet Austrumeiropā, sākās 50 gadus ilgs represiju periods, kas tika īstenots kā masveida represijas kā daļa no staļinisma politikas realizācijas. Daudzi draudžu vadītāji un draudžu locekļi tika nogalināti, izsūtīti uz Sibīriju un citām nometnes vietām PSRS, vai kā citādi represēti. Represijas sākās pakāpeniski, taču jau ar 1940. gadu visās skolās tika aizliegts mācīt ticības mācību. Tajā pašā gadā tika likvidēta arī LU Teoloģijas fakultāte, tika slēgtas visas privātās garīga rakstura mācību iestādes. Teoloģijas fakultātes studentiem aizliedza turpināt izglītību citās fakultātēs, bet mācībspēkiem neļāva lasīt lekcijas arī ar reliģiju nesaistītos mācību priekšmetos. No visām bibliotēkām tika izņemti reliģiska satura darbi, kas tika izvietoti t.s. specfondos. Ne tikai grāmatu, bet pat baznīcas dziesmu lapu iespiešanai bija vajadzīga valsts institūciju īpaša atļauja. Draudzēm tika atsavināti īpašumi, tāpat arī baznīcai aizliedza laulāt un veikt dzimtsarakstu reģistrāciju. Likumsakarīgi, ka šajā laikā vislielākās grūtības nācās pārciest galvenokārt tieši draudžu garīdzniekiem un to vadītājiem.⁶⁹

⁶⁹ Ringolds Balodis, *Valsts un baznīca* (Rīga: Nordik, 2002), 324

Latvijā baznīcas ierobežošana aizsākās jau 1944. gadā, kad baznīca zaudēja gan daudzus garīdzniekus, gan daudzus draudzes locekļus. Kā norāda Elīna Zikmane, sākot ar šo brīdi, PSRS totalitārais režīms realizēja baznīcai naidīgu politiku un no 1944. gada tas notika ar Reliģijas kultu lietu padomes (RKLP) pilnvarotā starpniecību. Komunistiskās politikas mērķis bija pakļaut baznīcu, nošķirt un izolēt to no sabiedrības, kas lielā mērā arī izdevās. Tas tika īstenots, vispirms atbrīvojoties no „nevēlamajiem elementiem” baznīcā, pēc tam centralizējot varu baznīcā dažu cilvēku rokās, lai ar to būtu vieglāk manipulēt. Ar šo brīdi sākas arī viens no Latvijas baznīcu vēsturē pretrunīgi vērtētajiem momentiem – daudzu garīdznieku kolaboracionisms ar padomju varu. Ja aplūko, piemēram, LELB attiecības ar valsts varu attiecīgajā laika posmā, var konstatēt, ka mācītāji un draudžu locekļi attiecībā pret komunistisko režīmu dalījās divās nometnēs – vieni, kas nolēma nesadarboties ar padomju varu un otri, kas nolēma iet kompromisa ceļu. Pirmā pēckara arhibīskapa vietas izpildītāja Kārļa Irbes un viņa līdzgaitnieku nostāja baznīcas vadībā bija pieskaitāma pie pirmās nometnes, proti, nekāda sadarbība ar „bezdievīgo iekārtu”. RKLP pilnvarotā centieni padarīt Kārli Irbi par instrumentu komunistiskās politikas rokās neizdevās, tādēļ bija no viņa jāatbrīvojās. Šādā situācijā pēc baznīcas vadītāju apcietināšanas, viņu vietā nāca „jauna veida” baznīcas vadītāji. Konkrēti šajā gadījumā jaunās LELB vadības nostāju visspilgtāk atklāja arhibīskapa Gustava Tūra darbības stils, piemērojoties dzīvei padomju apstākļos, ievērojot likumu normas, un to ietvaros cenšoties nodrošināt baznīcas izdzīvošanu un darbības kontinuitāti.⁷⁰ Interesanti, piemēram, ka 1951. gadā, referējot par LELB dalību miera veicināšanā, Gustavs Tūrs pieminēja arī Josifu Staļinu, piešķirot viņam gandrīz mesianisku raksturojumu: „Mēs zinām, ka Padomju lielais vīrs runā reti. Bet viņa vārdi vienmēr piepildās kā karā, tā mierā. Viņš ir uzvarējis karā, viņš uzvarēs arī pašu karu”.⁷¹ Pavisam īsi un konkrēti LELB vadītāju pieņemto attieksmi pret valdošo varu savā runā 1951. gada sinodē atklāja arī prāvests Alfons Vecmanis: „Mūsu baznīca pateicībā valdībai par doto ticības brīvību, ir vienmēr vēlējusies atrast kādu sintēzi ar laikmetīgajām idejām. Tā, piemēram, baznīca ir akcentējusi savu vārdu uz mīlestību, brālību un kopdarbību, ko baznīca sevišķi uzsvēra

⁷⁰ Elīna Zikmane, „Latvijas Evaņģēliski Luteriskās baznīcas attiecības ar valsti (1944 – 1959),” Starptautiskā konference „Padomju okupācijas režīms Baltijā 1944. – 1959. gadā: politika un tās sekas” Rīga, 2002. gada 13.-14. jūnijs, www.itl.rtu.lv/LVA/pdf/Tezes2002_latv.pdf, 52-53

⁷¹ Latvijas Valsts arhīvs, 187.1., 87-89. Citēts Zanda Mankusa, „Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas 1948. un 1951. gada Sinožu lēmumi un to nozīme tālākajā Baznīcas darbībā,” Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes XII Zinātnisko lasījumu materiāli. Vēsture. VI sējums, I daļa (Daugavpils: Daugavpils Universitātes izdevniecība Saule, 2003), 115-119

kolektivizācijas periodā un ko vēstīja arī arhibīskaps savos gana rakstos”.⁷² Tādējādi secināms, ka tādi garīdznieki kā Gustavs Tūrs principā darbojās politiskajā spēlē, kuras noteikumus diktēja komunistiskās varas iestādes. Protams, šāda atsevišķu garīdznieku (piedevām ne tikai luterāņu, bet arī katoļu, pareizticīgo un citu garīdznieku) darbība līdz pat mūsdienām tiek uztverta labākā gadījumā rezervēti, lai gan vairumā gadījumu pat izteikti negatīvi. Kopumā 50. gados LELB samierinājās ar to lomu, ko tai uzspieda padomju valsts, tas ir, saglabājot savu ārējo institucionalizēto formu, pēc būtības kļuva par marioneti komunistiskās varas rokās. Pakļaudamās valsts varas noteiktajiem reliģiskās darbības ierobežojumiem, baznīca nonāca geto situācijā, kas arī bija komunistiskās politikas mērķis.⁷³

Pēc J. Staļina nāves, 1953. gada 26. maija L. Berijas slepenajā „PSKP CK plēnuma lēmumā par stāvokli Lietuvas PSR” attiecībā uz Katoļu baznīcu bija minēts sekojošais:

*„Ļoti nopietni trūkumi ir konstatējami Lietuvas PSR ideoloģiskajā darbā. Lietuvas partijas organizācijas nav ņēmušas vērā katoļu baznīcas ietekmi, kura ir naidīgi noskaņota pret padomju varu. Tā vietā, lai izvērstu plašu pretreligisku propagandu un masām plaši izskaidrotu katoļu baznīcas kaitīgumu, ko vada Vatikāna reakcionāri, galvenā uzmanība bija pievērsta katoļu garīdznieku represijām, kas izraisīja iedzīvotāju nepatiku. Tas viss kopumā veido labu augsni naidīgu elementu, it īpaši buržuāziski-nacionālās pagrīdes veidošanai, kas cieši saistīta ar lietuviešu emigrāciju ārzemēs, pretpadomju izlūkdienestiem un to darbībai.”*⁷⁴

Lai arī šis ziņojums ir par Lietuvu, var pieņemt, ka līdzīga situācija bija arī Latvijā un tas parāda, ka padomju režīms ļoti skaidri apzinājās baznīcas bīstamību šajā situācijā. Jau 1969. gadā Latvijas kompartija deklarēja, ka komunisma celtniecības gaitā sarūk reliģijas sociālās saknes, vēršas plašumā reliģijas atmiršanas process un lielākajai daļai iedzīvotāju vairs nav nekādu reliģisku aizspriedumu. Šo objektīvo procesu sekmējot kultūras revolūcija, iedzīvotāju izglītības līmeņa paaugstināšanās un ateistiskā audzināšana, tā kā ar 1964. gadu vairumā PSRS augstākajās mācību iestādēs bija ieviests obligāts mācību priekšmets – zinātniskā ateisma pamati.⁷⁵ Nenoliedzami, visiem šiem procesiem, kas tika vērsti pret baznīcu, bija panākumi – ateistiskā audzināšana 50 gadu garumā nevarēja palikt bez sekām, tomēr pilnībā iznīcināt baznīcas un to ietekmi uz daļu sabiedrības tā arī neizdevās.

⁷² Zanda Mankusa, „Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas 1948. un 1951. gada Sinožu lēmumi un to nozīme tālākajā Baznīcas darbībā,” Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes XII Zinātnisko lasījumu materiāli. Vēsture. VI sējums, I daļa (Daugavpils: Daugavpils Universitātes izdevniecība Saule, 2003), 115-119

⁷³ Elīna Zikmane, „Latvijas Evaņģēliski Luteriskās Baznīcas attiecības ar valsti (1944 – 1959),” Starptautiskā konference „Padomju okupācijas režīms Baltijā 1944, - 1959. gadā: politika un tās sekas,” Rīga, 2002. gada 13.–14. jūnijs, www.itl.rtu.lv/LVA/pdf/Tezes2002_latv.pdf, 53-54

⁷⁴ Лаврентий Берия (1953) „Стенограмма ЦК КПСС и другие документы” Ред. А. Н. Яковлев (Москва: Международный фонд „Демократия” XX век. Документы, 1999), 51-54

⁷⁵ Лаврентий Берия (1953) „Стенограмма ЦК КПСС и другие документы” Ред. А. Н. Яковлев (Москва: Международный фонд „Демократия” XX век. Документы, 1999), 51-54

⁷⁵ Ringolds Balodis, *Valsts un baznīca* (Rīga: Nordik, 2002), 146

Kā norāda Austrumeiropas vēstures un reliģijas pētnieks Franss Hoppenbrauerss (*Frans Hoppenbrouwers*), sākot ar 20. gs. 70. gadiem pakāpeniski represiju skaits, kas bija vērsts pret ticīgajiem, sāka mazināties, līdz 80. gados valsts autoritātes jau ļāva noturēt dažādus piemiņas pasākumus, taču vairumā gadījumu tie bija saistīti ar atsevišķiem katoļu svētkiem vai pareizticīgo svēto piemiņas dienām. Draudžu aktivitātes tika stingri kontrolētas un to darbība bija ierobežota; bija aizliegts rīkot ārpusdraudžu pasākumus, taču neskatoties uz to, daudzviet šādi nelegāli pasākumi tika veidoti, galvenokārt protestantu draudžu ietvaros, kas pauda savu ticību, kā arī protestu pret pastāvošo varu. Mihaila Gorbačova *perestroikas* realizētā politiskā kursa laikā disidentiem tika dota atļauja atgriezties atpakaļ dzimtenē, ko daudzi arī izmantoja, taču draudzes joprojām tika apspiestas un draudzes locekļi novēroti tā kā valsts oficiālā nostāja to jautājumā palika nemainīga – baznīca bija valsts ienaidniece.⁷⁶

Svarīgi būtu atzīmēt, ka padomju vara daudz lielākā mērā ietekmēja baptistu, metodistu, adventistu un vecticībnieku draudzes, kas savos izmēros bija mazākas, ar skaitliski mazāku sekotāju skaitu, kā arī ierobežotiem finansiālajiem resursiem, nekā lielās tradicionālās baznīcas – katoļus, luterāņus un pareizticīgos. Draudžu īpašumi daudzos gadījumos tika konfiscēti un atdoti vai nu tradicionālajām baznīcām vai arī valstij. Savukārt draudžu struktūra padomju laikā tika sistemātiski izjaukta. Nereti tā tika vai nu pilnībā iznīcināta, vai arī to pārņēma komunistiskie ierēdņi. Draudzes, kurās bija horizontālā draudzes struktūra tika centralizētas, savukārt draudzes, kurās valdīja hierarhiskā struktūra tika atņemtas centrālās pārvaldes daļas, respektīvi, decentralizētās draudzes tika centralizētas un otrādi. Pēc Padomju Savienības sabrukuma radās jaunas problēmas, jo nebija skaidru risinājumu tam, ko, piemēram, darīt ar tiem draudžu vadītājiem, kas PSRS laikā bija sadarbojušies (kā ziņotāji) ar komunistisko varu. Vairums no viņiem palika draudzēs, taču aktīvi – kā draudžu vadītāji – nedarbojās. Svarīgākais valsts un baznīcas aspekts PSRS laikā bija tas, ka valsts rosināja sabiedrības fragmentāciju, veidojot vertikālās saites un stingri ierobežojot horizontālo saikņu – savstarpējo tīklu veidošanos. Draudzes centās to kompensēt, un, iespējams, tieši tas bija viens no to sociālās pievilcības iemesliem. Pēc Berlīnes mūra nojaukšanas Baltijas valstīm sākās jauns vēsturisks posms. Sākot ar 1991. gadu valstis nonāca kontaktā ar rietumu dzīves stilu, taču piecdesmit apspiešanas gados draudzes bija kļuvušas ļoti intravertas un tajās bija notikusi arī iekšēja intelektuālā „izžūšana”, tāpēc pēc neatkarības atgūšanas to izaicinošākais uzdevums bija atvērties un iemācīties sadarboties, atrast kopēju dialogu gan ar citām

⁷⁶ Frans Hoppenbrouwers, “Romancing Freedom: Church and Society in the Baltic States since the End of Communism,” *Religion, State & Society*, Vol. 27, No. 2 (Routledge, 1999), 165

konfesijām, gan ar valsti, gan ar sabiedrību. Tām bija jāuzņemas atbildība, kā arī jāpieņem lēmumi par kompromisiem, kur tādi bija nepieciešami.⁷⁷

Padomju varas politikas rezultātā līdz pat 1985. gadam statistika uzrādīja ievērojamu draudzes locekļu skaita samazināšanos, taču līdz ar neatkarības atgūšanu, atjaunošanās notika visās konfesijās. Jāpiebilst gan, ka, piemēram, Katoļu baznīca okupācijas gadus „pārcieta” ievērojami labāk nekā protestantu draudzes un Pareizticīgā baznīca. 90. gadu sākumā, piemēram, kristību skaits luterāņu draudzēs bija tikai par 15% lielāks, nekā katoļu draudzēs.⁷⁸ Taču šeit jāņem vērā kāds faktors. Jāatceras, ka Romas katoļu baznīcā pastāv *ipso facto* nomināls – neviens, kas ir kristīts Katoļu baznīcā nevar pārstāt būt par tās locekli, ja vien viņš netiek ekskomunicēts, taču tas notiek salīdzinoši retos gadījumos un tikai par ļoti nopietniem pārkāpumiem. Tāpat jāatceras, ka reliģiskās izpausmes brīvība 80. gados bija cieši saistīta ar augošo nacionālo apziņu. Gluži kā 20. gs. 20. gados būt neticīgajam skaitījās pretestības izrādīšana pret valdošo baznīcu, tā 80. gados būt ticīgajam bija protesta simbols komunistiskajai valsts varai. Tāpēc Latvijas *Trešās Atmodas* notikumi notika garīgi pacilātā gaisotnē; barikāžu laiks daudzus pulcēja uz dievkalpojumiem un tautā modināja garīgo atdzimšanu. To sekmēja arī tāds faktors, ka, piemēram, viens no Tautas Frontes līderiem, kas LTF II kongresā nepieļāva šķelšanos, bija luterāņu mācītājs Juris Rubenis, kas vēl 1987. gadā kopā ar arhibīskapiem Jāni Vanagu un Robertu Akmentiņu aizsāka luterāņu garīdznieku pretošanās kustību „Atdzimšana un atjaunošanās”. Arī daudzi citi garīdznieki un draudžu aktīvisti nostājās politisko maiņu priekšgalā. Piemēram, Pauls Kļaviņš vēl 70. gados bija izveidojis kristīgu cilvēktiecību organizāciju *Gaismas akcija*, kas 70. un 80. gados uzturēja slepenu sakaru sistēmu starp latviešiem dzimtenē un Rietumvalstīs.⁷⁹ Šis bija laiks, kad garīdzniecība varēja un arī ieņēma būtisku lomu neatkarības atjaunošanā. Arī sabiedrībā pret baznīcu bija saglabājusies zināma pietāte kā padomju varas pretstatu – baznīcas svētki un līdzdalība tajos bija kā sava veida iekšējās brīvības apliecinājums.

Pēc 1989. gada, līdz ar jauniegūto brīvību, radās vēlme atjaunot arī baznīcas sociālo lomu – tika domāts par to, kā atjaunot reliģiskās izglītības iespējas, teoloģisko apmācību, tāpat arī domāja par kristīgo pirmskolu un pamatskolu izveidošanu; dienas kārtībā pacēlās jautājumi par sabiedriskajām aktivitātēm, labdarību, pieeju medijiem, iesaistīšanos politiskajā dzīvē un finansiālo atbalstu. Daudzas draudzes ļoti aktīvi uzsāka savu darbību, un īpaši

⁷⁷ Frans Hoppenbrouwers, “Romancing Freedom: Church and Society in the Baltic States since the End of Communism,” *Religion, State & Society*, Vol. 27, No. 2 (Routledge, 1999), 171

⁷⁸ *Ibid.*, 162

⁷⁹ Arnis Rītups, „No mazās uz lielo pasauli: Intervija ar Pauli Kļaviņu”, *Rīgas Laiks*. 2011/1, www.rigaslaiks.lv/Raksts.aspx?year=2011&month=1&article=3

sekmīgas izrādījās tās, kuras saņēma palīdzību no māsu draudzēm Rietumu valstīs, vairumā gadījumu tieši no Vācijas, Zviedrijas, Anglijas un ASV.

1990. gadā pēc Pētera Lača iniciatīvas Latvijas Universitātē tika atvērta savulaik slēgtā Teoloģijas fakultāte un viena pēc otras tika atvērtas dažādu draudžu un konfesiju izglītojošās iestādes gan tādas, kas funkcionējušas starpkaru periodā pirms to slēgšanas, gan arī tādas, kas tika dibinātas pirmo reizi. To skaitā bija, piemēram, 1991. gada 28. septembrī dibinātā Rīgas 1. kristīgā skola, tagad Rīgas Kristīgā vidusskola. 1991. gadā arī draudze *Prieka Vēsts* nodibināja savu privāto pamatskolu „Harmonija”. Savukārt 1995. gadā tiek nodibināta Sv. Gregora kristīgās misijas centrs un kristīgās kalpošanas skola un Rīgas baptistu Mateja draudze 1996. gadā atklāja Kristīgi izglītojošo bērnu un jaunatnes centru „Matejs”, kas bija viena no pirmajām pirmskolām Latvijā. Neskatoties uz sarežģīto ekonomisko situāciju 90. gadu sākumā, kā arī absolūto infrastruktūras, tehnoloģiju un zināšanu trūkumu, 1994. gada Ziemassvētkos pirmo reizi Latvijas vēsturē sāka skanēt Latvijas Kristīgais radio. Dažādi žurnāli un avīzes nelegāli tika izplatīti draudžu starpā arī padomju laikos, taču pēc neatkarības atgūšanas to skaits arvien pieauga. Daļa no tiem bankrotēja, taču daļa ir spējusi turpināt pastāvēšanu. Ilgus gadus kā nozīmīgākais izdevums būtu minams Latvijas Kristīgā radio izdots žurnāls *Tikšanās*, kurā konfesijām, kas par to interesējas, bija iespēja veidot savus atvērumus. Tāpat kā nozīmīgs būtu minams arī LELB laikraksts *Svētdienas Rīts*, kas sākotnēji izdots 1920. gadā, bet kura izdošana atjaunota 1989. gadā un kas kopš 2011. gada pieejams arī elektroniskā formātā. Līdzīgi laikraksti ir pastāvējuši vai pastāv praktiski visām kristīgajām konfesijām – *Katoļu Baznīcas Vēstnesis*, *Baptistu Vēstnesis*, *Adventes Vēstis*, *Kristīgais Aizstāvis* (metodistu izdevums) un LPB avīze *Vinogradnaja Loza*. Te jānorāda, ka baznīcu kalendāri tika izdoti arī padomju laikā.

Līdz ar to jāsecina, ka 90. gadu sākums kopumā vērtējams kā pozitīvs laiks Latvijas draudžu dzīvē, taču jau 90. gadu vidū bija jūtams Atmodas laika radītās eiforijas noriets. Daudzās draudzēs apmeklētāju skaits būtiski samazinājās un nācās saskarties ar daudzām problēmām. 21. gs. sākumā draudžu attīstībā vairs nav nosakāmas vienotas tendences. Taču redzams ir tas, ka sākotnējai baznīcas un reliģiozitātes popularitātei neizrādījās ilgstoša morālā un politiskā autoritāte, ietekme un vara. Tāpēc sabiedrības demokratizācijai, liberalizācijai un individualizācijai draudzēs ir bumeranga efekts. Padomju laikā draudzes bija noniecinātas, turpretī brīvajā valstī tās ir vairs tikai vieni no daudzajiem spēlētājiem, kas ir iesaistīti sabiedriskajā dzīvē. Daudzu kristiešu skatījumā līdz ar „dzelzs priekšvara” krišanu, viņu valstīs ienākuši dažādi „launumi”, to skaitā liberālisms, individuālisms, materiālisms, patērētāja domāšana, kā arī dažādas sekas, kas ir nodarījušas kaitējumu (ar to saprotot ticīgo

aizvilināšanu no tradicionālajām konfesijām) vietējām draudzēm,⁸⁰ atņemot ilglaicīgi pastāvējušās monopola tiesības. Būtībā cīņa notiek pašās draudzēs, kas nespēj vienoties par ļaunumu, kas šobrīd ir jāmazina. Vienā pusē atrodas aizgājusī pagātne – „ļaunuma impērija”, kurā valsts kontrolēja pilnīgi visu un kurā bija personīgās brīvības noliegšana, bet no otras puses draudzes šobrīd cīnās ar mūsdienu „nāves kultūru”, kurā valda absolūtā brīvība un jautājumi par homoseksuālismu, abortiem un eitanāziju, kas vairumā gadījumu ir pretstatā baznīcas deklarētajiem uzskatiem. Procesi, kas Latvijā norisinājušies sākot no apmēram 2005. gada, kad notika pirmais Rīgas praidis gan norāda, ka kristīgās baznīcas un viņu vadītāji daudzos jautājumos ir spējuši rast vienošanos un ir izveidojuši kopīgu platformu, piemēram, pret homoseksuālismu.

Tomēr jāsaka, ka pēdējos 20 gados Latvijas baznīcās ir notikušas pakāpeniskas izmaiņas un sākotnējo skeptisko nostāju pret visu rietumniecisko, pat tradicionālajās konfesijās arvien vairāk pieaug uzticība pret jauninājumiem, kas tiek atspoguļoti teoloģiskajos un filozofiskajos literatūras avotos. Tas vai pieņemt, vai nepieņemt jauno, vairumā gadījumu ir atkarīgs no katras vietējās draudzes garīdznieka personības, zināšanām un personīgajiem uzskatiem. Daudzu draudžu vadītāji šobrīd ir gatavi atzīt to, ka draudzes piedzīvo krīzi un tajā nav vainojama kristietība kā reliģija, bet gan tieši institucionālā baznīcas izpausmes forma. Daudzi arī atzīst, ka šī situācija ir jāmaina, kā rezultātā bailes no ķecerīgas rīcības, piemēram, mūsdienīgākas mūzikas ieviešanas baznīcā, ir mazākas par vēlmi tiešām izmainīt draudžu apmeklējumu situāciju Latvijā. Līdz ar to šobrīd ir izveidojusies situācija, kad pašās konfesijās, tai skaitā arī tradicionālajās, nereti valda iekšējais plurālisms, kas, protams, var pārvērsties fragmentācijā. Bet fragmentācija, kas izpaužas sektu formā, arvien ir bijis viens no nozīmīgākajiem baznīcas kritikas argumentiem, tāpēc daudzi draudžu vadītāji šo reformu jautājumu risina piesardzīgi un pakāpeniski. Redzams, ka šobrīd Rietumeiropas iedzīvotāji savā attieksmē pauž nostāju, ka baznīcai ir jāturpina eksistēt, taču paši personīgi viņi nevēlas nedz tajā uzturēties, nedz arī iesaistīties. Tādējādi Eiropā vienlaicīgi ir novērojams gan augsts nominālās reliģijas rādītājs, gan arī zema reliģiskās līdzdalības aktivitāte, ko Greisa Deivija definē kā: „Eiropa tic, bet nepieder”.⁸¹ Šeit gan jāatzīmē, ka šis princips ir zināms visā Rietumu pasaulē, kurā reliģija nozīmē vai nu „ticēt, neiesaistoties”, vai arī „iesaistīties, neticot” (*believing without belonging and belonging without believing*). Taču kā norāda Kolins Kraučs (*Colin Crouch*), tad izaicināta tiek nevis ticība Dievam, bet gan līdzdalība

⁸⁰ Frans Hoppenbrouwers, “Romancing Freedom: Church and Society in the Baltic States since the End of Communism,” *Religion, State & Society*, Vol. 27, No. 2 (Routledge, 1999), 174

⁸¹ Grace Davie, *Religion in Modern Europe* (Oxford: Oxford University Press, 2000), 33

reliģiskās institūcijās. Eiropā joprojām pastāv reliģisks sentiments, proti, jaunieši joprojām iet uz iesvētībām un vecāki vēlas, lai viņu bērni tiktu kristīti, tāpat arī nodokļi baznīcām tiek maksāti, tāpēc var secināt, ka cilvēki, kuriem nav izpratnes par reliģijas (kristietības) būtību, bet kas joprojām vēlas iesvētīties vai kristīties, ir reliģiju mantojuši.⁸² Raksturīgi, ka Rietumeiropā, ASV un arī Latvijā, līdz ar līdzdalības mazināšanos reliģiskajās organizācijās un draudzēs, ievērojami mazinājusies ir arī politiskā līdzdalība un citas sabiedriskās aktivitātes un arī aktīva līdzdalība politiskajās partijās.⁸³ Papildus, arī Latvijas politikā ir radušies jautājumi, kuros gan politiskā elite, gan sabiedrība var sākt šķelties kristiešos un nekristiešos. Tie ir jautājumi par baznīcas īpašuma nodokļa uzlikšanu, valsts finanšu ieguldījumu baznīcu remontiem, sakrālā tūrisma atbalstīšanu un reklamēšanu, kā arī par homoseksuālo attiecību, abortu un eitanāzijas legalizēšanu, par pornogrāfijas un vardarbības ierobežošanu televīzijā, par ticības mācību skolās un tamlīdzīgi. Šādi jautājumi rodas arvien vairāk, līdz ar to daudzi baznīcu pārstāvji uzskata, ka kristīgas politikas nepieciešamība kļūst arvien izteiktāka, jo rodas jautājums par to, vai valstij kā sekulāram orgānam ir tiesības lemt par jautājumiem, kas ir saistīti ar morāli, tātad zināmā mērā ar cilvēka garīgo sfēru.

Aplūkojot valsts un baznīcas attiecības no institucionālā viedokļa, jānorāda uz to, ka Latvijā valsts un baznīcas attiecības pilnībā nav definētas un daudzējādā ziņā joprojām ir nenoteiktas. Savulaik pastāvēja diskusijas par to, vai Latvijā nevarētu veidoties modelis, kāds tas ir, piemēram, Vācijā, Zviedrijā un citās valstīs, kurās valstij draudzes būtu jāatbalsta finansiāli, jo valsts ir tā, kas administrē baznīcas nodokļus. Taču domājot par valsts un baznīcas attiecību formulējumu Satversmē, tika pieņemts lēmums, ka Latvija ir sekulāra valsts un pants par valsts un baznīcas šķirtību ir saglabājams, un tāpēc neviena konkrēta baznīca netika noteikta par vadošo valstī. Tas bijis skaidrojams ar to, ka Latvijā jau vairākus gadsimtus nav pastāvējusi vienas baznīcas dominance, bet tieši pretēji, ir bijušas trīs spēcīgas tradicionālās konfesijas ar līdzīgu sekotāju skaitu, t.i., luterāņi, katoļi un pareizticīgie. Un tāpēc Latvijas Republikas Satversmes 99. pants deklarē ikviena tiesības uz domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību, un nosaka arī to, ka baznīca (jebkura reliģiska organizācija) ir atdalīta no valsts. Attiecīgi arī valstij un visām tās oficiālajām institūcijām jābūt neitrālām attiecībās ar reliģiskajām konfesijām.⁸ Tomēr ar šo Satversmes punktu netiek atrisinātas visas valsts un baznīcas attiecību problēmas, primāri jau tāpēc, ka 90. gados turpinājās dažādu,

⁸² Colin Crouch, *The Quiet Continent: Religion and Politics in Europe* (Oxford: Blackwell Publishers, 2000), 92-93

⁸³ *Ibid.*, 91

⁸ Pasaules reliģiju paveidi, kuriem ir sava mācība (Svētie raksti, dogmatika), reliģisko ceremoniju un organizatoriskās uzbūves tradīcijas.

galvenokārt, lielo tradicionālo konfesiju vēlme nostiprināt savu statusu, un radās diskusijas par to, piemēram, kuru konfesiju pārstāvji drīkst laulāt, kuri nedrīkst un vai vispār Latvijā nav nepieciešams noteikt, kas ir „tradicionālās reliģijas” vai „tradicionālās konfesijas”. Te jānorāda, ka juridiski šie jēdzieni nav definēti līdz pat mūsdienām. Iespējams, tas skaidrojams ar to, ka pēdējos 20 gadus Latvijā ne tikai sabiedrībā, bet arī politiskās elites starpā ir dominējusi vāja izpratne par to, kādas ir atšķirības starp dažādajām konfesijām – jo īpaši starp daudzajiem protestantisma un harizmātisko kustību atzariem, un tādējādi maz zināmais nereti tiek dēvēts par sektām vai netradicionālām konfesijām, lai gan skaidra definējuma par to, kas Latvijā ir netradicionāla konfesija, nav – Reliģisko organizāciju likumā nav pat definīcijas, kas ir netradicionāla konfesija, vai kas ir jauna reliģiska kustība, un kā pret tādām valsts attiecas. Tieši šis aspekts nereti ir radījis problēmas starp t.s. tradicionālajām un netradicionālajām draudzēm. Tā, piemēram, Latvijas TM Reliģisko lietu konsultatīvajā padomē ir Romas katoļu, evaņģēliski luterisko, baptistu, pareizticīgo, vecticībnieku un arī jūdaistu pārstāvji ar konstantām lēmējtiesībām. Turpretī, saskaņā ar RLP 2009. gada pārskata datiem, Latvijā šobrīd ir reģistrētas aptuveni 15 netradicionālās kristīgās konfesijas un kustības, to skaitā citur pasaulē un arī starpkaru periodā Latvijā atzītie anglikāņi, prezbiterāņi, reformāti, pentakosti un pestīšanas armija, kā arī ne tik tradicionālie kā, piemēram, Jaunā paaudze. Taču F. Hoppenbrauersa skatījumā, tas netraucē tradicionālajām draudzēm šīs netradicionālās kustības nereti uzlūkot kā nelikumīgus sāncensus, kam bieži vien ir vairāk naudas un resursu, un līdz ar to daudz plašākas darbības spējas.⁸⁴

Tieši tāpēc 6. Saeimas laikā, 1997. gada 27. novembra sēdē tika izskatīts priekšlikums no Tautas kustības „Latvijai” papildināt Reliģisko organizāciju likuma 5. pantu „Valsts un reliģisko organizāciju attiecību pamati” ar jaunu otro daļu, kas noteiktu, ka:

„Evaņģēliski luteriskā, Romas katoļu, pareizticīgo, vecticībnieku, baptistu un Mozus ticīgo (jūdaistu) konfesijas, kuras ar savu darbību ilgstošā laika periodā veicinājušas un veidojušas Latvijas kultūrvēsturisko, garīgo un sociālo mantojumu, kā arī veikušas noteiktas valsts funkcijas un savu darbību nav izbeigušas, Latvijas Republikā uzskatāmas par tradicionālām konfesijām.”⁸⁵

Taču jāatceras, ka tradicionālo konfesiju jautājums ir cieši saistīts ar dažādu priekšrocību un tiesību, kā arī sabiedrības attieksmes diferenciāciju un, iespējams, tieši tāpēc 6. Saeimas laikā tā arī neizdevās ar likumu noteikt Latvijas tradicionālo konfesiju sarakstu un nošķirt tās no Latvijas netradicionālajām konfesijām un jaunajām reliģiskajām kustībām. Gala rezultātā tika pieņemts lēmums nevienai konfesijai nenoteikt kā tradicionālu. Tomēr jāatzīst, ka

⁸⁴ Frans Hoppenbrouwers, “Romancing Freedom: Church and Society in the Baltic States since the End of Communism,” *Religion, State & Society*, Vol. 27, No. 2 (Routledge, 1999), 171

⁸⁵ Ringolds Balodis, *Valsts un baznīca* (Rīga: Nordik, 2002), 304

jau augstāk minētajām sešām konfesijām tika piešķirts oficiāls statuss pasniegt ticības mācību skolās. Asas diskusijas sabiedrībā izraisīja jautājums par Septītās dienas adventistiem, kas starpkaru periodā Latvijā skaitījās tradicionāla konfesija un tāda ir arī vairumā pasaules valstu, bet kurai šādas tiesības nav dotas vēl arī 2013. gadā, toties ir dotas tiesības laulāt, saskaņā ar LR Civillikuma 51. pantu, kas nosaka, ka laulāt drīkst luterāņu, Romas katoļu, pareizticīgo, vecticībnieku, metodistu, baptistu, Septītās Dienas adventistu un Mozus ticīgo (jūdaistu) konfesijas garīdznieki, kuriem ir attiecīgās konfesijas vadības atļauja. Līdz ar to, lai arī šīs septiņas konfesijas tiek uzskatītas par Latvijas tradicionālajām konfesijām, nav tomēr skaidrs, pēc kādiem tieši kritērijiem dažas konfesijas tiek izceltas pār citām konfesijām un kāpēc laulāt nedrīkst, piemēram, arī anglikāņu, prezbitērāņu, pestīšanas armija un reformātu garīdznieki. Papildus, ticības mācības pretinieki norāda, ka ticības mācības mācīšana valsts un pašvaldību skolās ir pretrunā ar Satversmes 99. pantā nostiprināto principu, ka baznīca ir atdalīta no valsts, jo, finansējot ticības mācību, valsts sniedz atbalstu kādai reliģijai un palīdz izplatīt to.⁸⁶

Rezultātā, lai arī valsts ir šķirta no baznīcas, individuālās baznīcas, meklējot veidus kā labāk veidot attiecības ar valsti un tās institūcijām, noslēdza individuālus līgumus, kuros arī noteikts individuālo attiecību spektrs. Kā ar pirmo, jau 2002. gada 12. septembrī, Latvijas Republikas Saeima ratificēja līgumu (bet ne konkordātu) ar Svēto Krēslu, kas aizstāja 1922. gada 30. maijā parakstīto konkordātu starp Svēto Krēslu un Latvijas valdību, un kura izstrāde bija aizsākusies jau 1996. gada beigās.⁸⁷ Jau sākotnēji šī līguma iespējamā parakstīšana radīja saasinātas diskusijas par to, vai Latvijā pret visām konfesijām tiek nodrošināta vienlīdzīga attieksme un vai gadījumā neizveidosies situācija, kurā Romas katoļu baznīcai Latvijā tiks piešķirtas īpašas privilēģijas un priekšrocības pār citām konfesijām. Tomēr neskatoties uz sākotnējo kritiku no baptistu un adventistu draudžu savienību puses, pēc piecu gadu pārtraukuma sākās aktīvs līgumu slēgšanas periods ar pārējām tradicionālajām konfesijām: Latvijas Baptistu Draudžu Savienības likums un Latvijas Apvienotās metodistu baznīcas likums tika pieņemti Saeimā 2007. gada 17. maijā, Septītās dienas adventistu Latvijas draudžu savienības likums 2007. gada 24. maijā, Latvijas Vecticībnieku Pomoras baznīcas likums 2007. gada 31. maijā, bet tikai 2008. gadā pieņemti Latvijas pareizticīgās baznīcas likums (13. novembrī) un visbeidzot Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas likums 2008. gada 20. novembrī.

⁸⁶ Anita Kovaļevska, „Valsts un Baznīcas apšaubāmā satikšanās skolā.” 09.07.2002. Sabiedriskās politikas portāls Politika.lv, www.politika.lv/temas/cilvektiesibas/4736/

⁸⁷ Juris Rudevskis, „Latvijas un Svētā Krēsla līgums: iedomātās bažas un realitāte.” *Jurista Vārds*, Nr. 4 (407) 24.01.2006., Uzņēmumu reģistrs, www.ur.gov.lv/faili/Ausma/1.jautajuma%20mat..pdf

Visu noslēgto līgumu (izņemot Svētā Krēsla) pamatā ir līdzīga struktūra, tikai vietumis ar atšķirīgu formulējumu (sk. Tabulu Nr. 2.1). Tā, piemēram, būtiskākās atšķirības ir līguma 6. pantā, kur ir atšķirīgs formulējums par kapsētu pārraudzību un apbedīšanas ceremoniju, kā arī 9. pantā, kas LELB, LPB un LVPB nosaka „Grēksūdzes noslēpumu”, bet LBDS, SDALDS un LAMB „Pastorālās sarunas aizsardzību”, tā kā pēdējās konfesijās grēksūdzes sakraments netiek praktizēts:

Tabula Nr. 2.1

LR tradicionālo kristīgo konfesiju ar valsti noslēgto likumu struktūra

Likumu struktūra*	LELB	LBDS	SDALDS	LAMB	LPB	LVPB
1.pants. Likumā lietotie termini	X	X	X	X	X	X
2.pants. Likuma mērķis un uzdevums	X	X	X	X	X	X
3.pants. Baznīcas statuss	X	X	X	X	X	X
4.pants. Baznīcas galva/priekšsēdētājs (LVPB)	X	X	X	X	X	X
5.pants. Baznīcas īpašums un finanses	X	X	X	X	X	X
6.pants. Baznīcas kapsētu pārraudzība un ceremonijas kapsētās (LELB, LBDS, SDALDS, LBPB) Reliģiskās apbedīšanas ceremonijas (LAMB) Dievnamu, kapliču un kapsētu pārraudzība un ceremonijas kapsētās (LPB)	X	X	X	X	X	X
7.pants. Kultūras un mākslas mantojuma aizsardzība un pieejamība	X	X	X	-	X	-
8.pants. Baznīcas garīdznieku tiesības salaulāt	X	X	X	X	X	X
9.pants. Grēksūdzes noslēpums (LELB, LBP, LVPB) Pastorālās sarunas aizsardzība (LBDS, SDALDS, LAMB)	X	X	X	X	X	X
10.pants. Baznīca un militārais dienests	X	X	X	X	X	X
11.pants. Baznīcas kapelānu garīgā darbība	X	X	X	X	X	X
12.pants. Sadarbība patvēruma piešķiršanas procesā	X	X	X	-	X	-
13.pants. Baznīcas attiecības ar darbiniekiem	X	X	X	X	X	X
14.pants. Baznīca un izglītība	X	X	X	X	X	X
15.pants. Pārskats par valsts budžeta līdzekļu izlietojumu	X	X	X	-	X	-
16.pants. Baznīcas garīdznieku saraksts	X	X	X	X	X	X

Avots: Autores izveidota tabula, izmantojot „LAMB likums” LV, 91 (3667), 17.05.2007., spēkā no 01.05.2008., „LBDS likums” LV, 86 (3662), 17.05.2007., spēkā no 01.05.2008., „LPB likums” LV, 188 (3972), 13.11.2008., spēkā no 17.12.2008., „LR un Svētā Krēsla līgums” LV, 137 (2712), 08.11.2000., spēkā no 25.10.2002., „LVPB likums” LV, 98 (3674), 31.05.2007., spēkā no 01.05.2008., „SDALDS likums” LV, 93 (3669), 24.05.2007., spēkā no 01.05.2008.

*Numerācija dažos likumos atšķiras. LBP papildus ir 7. pants par Valgundes svētvietu, tās robežām un izmantošanu, kā arī 16. pants par Valsts un pašvaldības piedalīšanos Valgundes svētvietā notiekošo pasākumu organizēšanā.

Kas ir būtiski, tad LELB, LBDS, SDALDS, LAMB, LPB un LVPB līgumu struktūra un arī saturs ir ļoti līdzīgi un tajos visos 1. panta 2. punktā ir noteikts, ka šī:

[l]ikuma uzdevums ir atbilstoši konstitucionālajām tradīcijām un Latvijas Republikas Satversmes 99. panta noteikumam, ievērojot baznīcas kā Latvijā tradicionālas reliģiskās organizācijas ilglaicīgu pastāvēšanu un izplatību Latvijas teritorijā, kā arī atzīstot tās ieguldījumu un bagāto pieredzi sabiedrības fiziskās un garīgās veselības, izglītības, kultūras, sociālās palīdzības un citās jomās, regulēt valsts un baznīcas tiesiskās attiecības un noteikt valsts un baznīcas kopīgos uzdevumus sociālajā, tiesiskajā, izglītības un kultūras jomā.

Noslēgtajos līgumos pantā par baznīcu un izglītību, 3. punktā ir noteikts, ka baznīcas izglītības iestādes var saņemt finansiālu atbalstu no valsts, savukārt 5. punkts nosaka to, ka baznīcai *ir tiesības* pasniegt valsts un pašvaldības izglītības iestādēs kristīgās ticības mācību normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Tieši šie divi panti ir tie, kas parasti izraisa vislielākās diskusijas valsts un baznīcas šķirtības jautājumos. Lai gan būtiski būtu norādīt uz vēl vienu, gan laicīgajā, gan kristīgajā sabiedrībā diskusijas izraisošu punktu, proti – noslēgtajos līgumos ar LELB, LBDS, SDALDS, LAMB, LPB un LVPB, bet ne ar Svēto Krēslu, 3. panta 2. punktā par baznīcas statusu ir *noteikts, ka:* „*Baznīca savā darbībā ievēro Latvijas Republikas Satversmi* [autores izcēlums], šo likumu, Reliģisko organizāciju likumu, likumu „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” un citus reliģisko organizāciju darbību reglamentējošus normatīvos aktus, kā arī baznīcas satversmi.” Šāda punkta iekļaušana likumā ir radījusi pamatu diskusijām daudzu kristīgo vadītāju starpā, jo šis likuma punkts faktiski sasaista baznīcu ar valsti, iespējams, tādos aspektos, kādos pirmā nemaz nevēlētos tikt saistīta. Proti, ja, piemēram, nākotnē LR Satversmē tiktu mainīts pants, kas noteiktu, ka turpmāk Latvijas Republikā ģimene var būt arī savienība starp viena dzimuma pārstāvjiem, tādējādi legalizējot homoseksuālās partnerattiecības, nav skaidrs, vai augstāk minētās baznīcas piekristu ievērot LR Satversmi. Papildus rodas jautājums par to, vai šis likumā iekļautais pants neanulē Satversmes 99. pantu par baznīcas un valsts šķirtību, jo šāda veida scenārijs būtu faktiski traktējams kā valsts iejaukšanās un diktāts baznīcai. Arī sekulārajā vidē tieši šis pants ir radījis diskusijas – piemēram, jurists Jānis Pleps portālā Politika.lv norādīja uz to, ka ar šiem likumiem faktiski tiek pārkāpts LR Satversmes 1. pants, jo „Latvijas Republika ar likumu ierobežo savas vienpusējas tiesības noteikt normatīvu regulējumu noteiktā kompetences sfērā, saistot iespējamus grozījumus ar nepieciešamību to saskaņot ar reliģiskajām organizācijām,” taču, lai gan reliģiskās organizācijas var konsultēt vai vērst uzmanību uz nepieciešamiem grozījumiem, tām „nevar tikt piešķirtas līdzlēmšanas vai veto tiesības likumdošanā.”⁸⁸ Abos gadījumos tāpat pastāv iespēja, ka ar šiem starp Latvijas valsti un baznīcām noslēgtajiem līgumiem tiek pārkāpts valsts un baznīcas šķirtības jautājums, jo daudzi kristiešu aprindās ir satraukti par to, ka uz šo noslēgto līgumu pamata, mainoties valsts pamatlikumam u.c. likumā noteiktajiem saistošajiem likumiem, varētu tikt apdraudēta baznīcas integritāte.

Arī noslēgtajā līgumā ar Svēto Krēslu līguma saturs un pat struktūra ir ļoti līdzīgs, un rodas iespaids, ka pārējo baznīcu līgumi faktiski ir veidoti pēc Svētā Krēsla līguma parauga. Līgumā ar Svēto Krēslu papildus ir noteikti jautājumi par Aglonas svētvietas statusu (kas gan

⁸⁸ Jānis Pleps, „Līgumi ar Baznīcām: vieglākais ceļš iet pret Satversmi.” 12.10.2004. Sabiedriskās politikas portāls Politika.lv, http://archive.politika.lv/temas/politikas_process/3305/

jau 1995. gadā bija atrunāta likumā „Par starptautiskas nozīmes svētvietu Aglonā”), un 5. pants arī nosaka, ka Bīskapa tituls tiek piešķirts tikai garīdzniekiem, kas ir LR pilsoņi un pirms paziņojuma publiskošanas par diecēzes bīskapa iecelšanu, Svētais Krēsls neformāli un konfidenciāli informē par to LR prezidentu. Papildus 4. nodaļā ir izdalīts jautājums par Latvijas Universitātes katoļu Teoloģijas fakultāti, un 21. pants nosaka, ka, lai gan tā vēl neeksistē, nākotnē Katoļu Teoloģijas fakultātes atjaunošana pie Latvijas Universitātes tiks risināta sarunās starp Latvijas Republikas valdību un Svēto Krēslu. Tajā pašā laikā, kā intervijā informēja LRKB Rīgas arhidiecēzes ģenerālvikārs Andris Kravalis, tad šis jautājums praktiski ir noņemts no dienaskārtības un vairs nav uzskatāms par aktuālu – no valsts institūciju puses pamatojums esot bijis tāds, ka Latvijā viena valsts finansēta Teoloģijas fakultāte ir, un ja konfesijām ir vēlme, tad var pievienoties tai. Tā kā LRKB šāds variants neapmierina, tad šobrīd ir pieņemts lēmums šo jautājumu neaktualizēt.⁸⁹

Tādējādi redzams, ka valsts un baznīcas savstarpējo attiecību attīstībā 20. gs. ir notikušas būtiskas un dinamiskas izmaiņas. Neskatoties uz diskusijām par sekularizāciju un tās tendencēm, vairumam tradicionālo kristīgo konfesiju ir tiesības mācīt ticības mācību skolā un kopumā Latvijā tām ir iedalīta būtiska vieta sabiedrībā – tradicionālās konfesijas ir atzītas un ar tām visām ir noslēgti līgumi starp valsti, nosakot to darbības jomas.

2.2. Garīdznieku politiskā darbība Latvijā

Kopš 2002. gada, kad Saeimā tika ievēlēta *Latvijas Pirmā partija*, Latvijas politiskajā arēnā parādījās līdz tam Latvijā nelietots termins – *kristīgā politika*. Šī jēdziena radītājs savulaik gan politiķis, gan luterāņu mācītājs Ēriks Jēkabsons tā nepieciešamību skaidroja ar vispārējo morālo un garīgo pagrimumu, kas valda ne tikai Latvijā, bet arī pasaulē, tādējādi pamatojot atsevišķu garīdznieku saskatīto nepieciešamību veidot jaunu politisku spēku, kas piedāvātu citu ideoloģisko platformu iepretī tai, kas tobrīd bija pieejama. Taču aplūkojot vēsturisko garīdznieku politisko uzvedību un sociālpolitisko aktivitāti, atklājas, ka dažāda līmeņa draudžu laji, kā arī garīdznieki Latvijas politikā ir bijuši vienmēr.

Domājot par garīdznieku saistību ar laicīgo varu ir jārūnā no vēsturiski izrietošajiem sociālpolitiskajiem faktoriem. Kā norāda vēsturnieks I. Zvirgzdiņš, luterāņu, katoļu un

⁸⁹ Sk. pielikumā interviju Nr. 2 ar LRKB Rīgas ģenerālvikāru Andri Kravali.

pareizticīgo draudzes Latvijā 19. gs. paralēli reliģiskajām funkcijām realizēja arī daļu valsts pārvaldes un administratīvo funkciju, veicot, piemēram, dažādu likumu un rīkojumu izsludināšanu caur nolasīšanu baznīcā, organizējot draudzes skolu darbu, medicīnisko apkalpošanu un pasta sūtījumu piegādi.⁹⁰ Daudzas tā laika politiskās idejas nereti izskanēja arī draudžu telpās (uzsaukumi, „baznīcu demonstrācijas” u.tml.). Piemēram, sociāldemokrāti lauku rajonos izmantoja iedzīvotāju pulcēšanos luterāņu baznīcās un bieži dievkalpojumu laikā uzstājās ar runām pret patvaldību un muižniecību.⁹¹ Otrkārt, jāatceras, ka 19. gs. daudzas draudzes kļuva par nacionālo ideju kalvē. Likumsakarīgi, ka daudzi garīdznieki sāka pievērsties politiskajiem jautājumiem, lai aktīvāk varētu proponēt sevi interesējošās nacionālās un garīgās idejas.

Aplūkojot garīdznieku sociālpolitisko darbību Latvijā, kā viens no pirmajiem piemēriem ir minams pretrunīgi vērtējais un vēlāk par valsts nodevību notiesātais luterāņu mācītājs Andrievs Niedra, kura politiskās aktivitātes aizsākās jau 1905.-1906. gadā un savu kulmināciju sasniedza 1919. gadā, kad viņš bija Ministru prezidents provāciskajā Latvijas Pagaidu valdībā (no 1919. gada 10. maija līdz 26. jūnijam), kas pastāvēja līdztekus Kārļa Ulmaņa Pagaidu valdībai un Pētera Stučkas Padomju valdībai. Taču pievērsoties demokrātisko institūciju analīzei, redzams, ka, nostabilizējoties politiskajai situācijai Latvijā, mainījās arī garīdznieku loma un iesākās demokrātiska sacensība par varu un tautas pārstāvniecību. Tā, piemēram, jau Satversmes Sapulcē tika ievēlēts viens katoļu prelāts, divi luterāņu garīdznieki, kā arī rabīns Arons Bars Nuroks. Savukārt vislielākais parlamentā ievēlēto garīdznieku skaits bija 1. Saeimā, kurā kopumā visos sasaukumos bija ievēlēti 10 garīdznieki; 2. Saeimā septiņi, savukārt 3. Saeimā deviņi, bet 4. Saeimā astoņi garīdznieki. LR Satversmes Sapulcē un 1. līdz 4. Saeimā ievēlēto garīdznieku un viņu amatu un partejiskās piederības saraksts attēlots Tabulā Nr. 2.2.

Aplūkojot vēstures avotus par pirmskara laika parlamenta sastāvu, redzams, ka 1922. gadā **LR 1. Saeimā** bija ievēlēti 12 deputāti no sekojošām četrām t.s. kristīgajām partijām:

- *Latgales kristīgo zemnieku savienība* (6), no kuras sešiem biedriem divi bija garīdznieki – Jezups Rancāns un Francis Trasuns. Piedevām laikā no 1920. līdz 1925. gadam šī partija bija pakļauta Romas katoļu baznīcai. Vēlāk tā tika pārdēvēta par Kristīgo zemnieku un katoļu frakciju (1925-1934).

⁹⁰ Indulis Zvirgzdiņš, „1905. gads Lazdonas draudzē.” Raksts no starptautiskas konferences „Informācija, revolūcija, reakcija: 1905-2005,” Materiālu krājums, Rīga: 2005. gada 23.-25. novembris, http://academia.lndb.lv/xmlui/bitstream/handle/1/651/indulis_zvirgzdins_1905_gads_lazdonas_draudze.pdf?sequence=1, 141

⁹¹ Letonika, „Baznīcu demonstrācija.” Letonika.lv, www.letonika.lv/groups/default.aspx?title=Bazn%C4%ABcu%20demonstr%C4%81cijas/32577

- *Kristīgā nacionālā savienība* (4), no kuras četriem biedriem trīs bija luterāņu garīdznieki – prāvests Kārlis Irbe, bīskaps Teodors Grinbergs un prāvests Jēkabs Ņullits, kā arī 3. sasaukumā viņiem pievienojās mācītājs Visvaldis Sanders.
- *Zemgales katoļu saraksts* (1), kuru viens pats pārstāvēja katoļu bīskaps Bernards Kublinskis.
- *Vecticībnieku centrālā komiteja* (1), kurā bija ievēlēts Daugavpils vecticībnieks Meletijs Kallistratovs, kas gan pats nebija garīdznieks, tomēr pārstāvēja konkrētās kristīgās konfesijas intereses Latvijas parlamentā.

Tabula Nr. 2.2

LR Satversmes Sapulcē un 1.-4. Saeimā ievēlētie luterāņu, katoļu, baptistu, pareizticīgo un jūdaišu garīdznieki

Satversmes Sapulce	1. Saeima	2. Saeima	3. Saeima	4. Saeima
1920. gads	1922. gads	1925. gads	1928. gads	1931. gads
Francis Trasuns (LKZS), prelāts	Bernards Kublinskis (ZKS), bīskaps	Bernards Kublinskis (KKZP), bīskaps	Alfons Pastors (KZKF), prāvests	Alfons Pastors (KZKF), prāvests
Kārlis Irbe (KNS), prāvests	Jezups Rancāns (LKZS), bīskaps	Alfons Pastors (KKZP), prāvests	Jezups Rancāns (KZKF), bīskaps	Jezups Rancāns (KZKF), bīskaps
Kārlis Kellers (VDP), mācītājs	Francis Trasuns (LKZS), prelāts	Jezups Rancāns (KKZP), bīskaps	Kārlis Beldavs (KASF), mācītājs	Kārlis Beldavs (KASF), mācītājs
Arons Bars Nuroks, (ŽBG), rabīns	Paulis Gailītis (LZS), mācītājs	Francis Trasuns (LgDP), priesteris	Jēkabs Ņullits (KASF), mācītājs	Visvaldis Sanders (KASF), mācītājs
-	Teodors Grinbergs (KNS), bīskaps	Jānis Ģībietis (LZS), mācītājs	Visvaldis Sanders (KASF), mācītājs	Jānis Teriņš (KASF), mācītājs
-	Kārlis Irbe (KNS), prāvests	Jānis Pommers (PVKAOB), arhibīskaps	Ēvalds Rimbenieks (KDLS), mācītājs	Ēvalds Rimbenieks (KDLS), mācītājs
-	Kārlis Kellers (LVBP), mācītājs	Markus Nuroks (COM), rabīns	Jānis Pommers (PVVAKOF), arhibīskaps	Jānis Pommers (PVVAKOF), arhibīskaps
-	Jēkabs Ņullits (KNS), prāvests	-	Markus Nuroks (COM), rabīns	Markus Nuroks (COM), rabīns
-	Visvaldis Sanders (KNS), mācītājs	-	Arons Nuroks (COM), rabīns	-
-	Markus Nuroks (ŽANB), rabīns	-	-	-

Avots: Apkopots, izmantojot Latvijas Satversmes Sapulces (1925) un LR Saeimas Stenogrammas. Rīga: LR Saeimas izdevums, 1922, 1925, 1928, 1931.

Katoļi	Luterāņi	Baptisti	Pareizticīgie	Jūdaiši
--------	----------	----------	---------------	---------

COM – Cionistu organizācija „Misrachi”, **KASF** – Kristīgā apvienība un strādnieku frakcija, **KDLS** – Kristīgo darba ļaužu savienība, **KKZP** – Katoļu un kristīgo zemnieku partija, **KNS** – Kristīgā nacionālā savienība, **KZKF** – Kristīgo zemnieku un katoļu frakcija, **LgDP** – Latgales demokrātu partija, **LKZS** – Latgales kristīgo zemnieku savienība, **LVBP** – Latvijas vācu baltiešu partija, **LZS** – Latvija Zemnieku savienība, **PVKAOB** – Pareizticīgo vēlēšanu un kievu un apvienoto organizāciju bloks, **PVVAKOF** – Pareizticīgo un vecticībnieku vēlēšanu un apvienoto krievu organizāciju frakcija, **VDP** – Vācu demokrātu partija, **ZKS** – Zemgales katoļu saraksts, **ŽANB** – Žīdu apvienotais nacionālais bloks, **ŽBG** – Žīdu bezpartejiskā grupa.

1925. gada **2. Saeimas** vēlēšanās kristīgo partiju skaits bija pieaudzis no četrām partijām līdz piecām un to ievēlēto deputātu skaits līdz 13 (neskaitot vēl divus no citām partijām), piedevām bija notikušas šķelšanās un tam sekojošās partiju nosaukumu maiņas. Tādējādi dalījums bija sekojošs:

- *Katoļu un kristīgo zemnieku partija* (5), no kuras pieciem biedriem garīdznieki bija trīs: Bernards Kublinskis, Alfons Pastors un Jezups Rancāns.
- *Kristīgā nacionālā savienība* (2) un tās divi locekļi Andrejs Krastkalns un Gustavs Reinards, kas gan nebija garīdznieki.

- *Pareizticīgo vēlētāju un krievu un apvienoto organizāciju bloks* (2), kas Saeimas vēlēšanās startēja pirmo reizi un ieguva divas vietas Saeimā, un kuras priekšgalā bija populārais pareizticīgo arhibīskaps Jānis Pommers, kā arī garīgā akadēmijā izglītību guvušais skolotājs Elpidifors Tichonickijs.
- *Poļu-katoļu Latvijas poļu savienība* (2), kurā darbojās laji Jānis Veržbickis, Jaroslavs Viļpiševskis.
- *Vecticībnieku frakcija* (2), kurā ievēlēto pārstāvju skaits bija pieaudzis līdz diviem, Meletijam Kaļistratovam pievienojoties papildus vēl Ivanam Japutovam.

Papildus, baptistu mācītājs Jānis Ģībietis bija ievēlēts no saraksta „Latvijas Zemnieku savienība”, bet katoļu priesteris Francis Trasuns no „Latgales demokrātu partijas”.

1928. gada **3. Saeimas** vēlēšanās turpinājās iepriekšējās Saeimās aizsāktais princips un ievēlētie deputāti turpināja savstarpēji naidoties gan šķeļot partijas, gan veidojot partijas ar jauniem nosaukumiem, tādējādi kristīgo partiju skaitu palielinot līdz seši, bet ievēlēto deputātu skaitu līdz 17:

- *Kristīgo zemnieku un katoļu frakcija* (6), kurā pozīcijas saglabāja katoļu prāvests Alfons Pastors un bīskaps Jezups Rancāns.
- *Kristīgā apvienība un strādnieku frakcija* (4), kura apvienoja trīs luterāņu mācītājus – Kārli Beldavu, Jēkabu Ķulliti un Visvaldi Sanderu.
- *Apvienotā vecticībnieku frakcija* (2), kurā joprojām nebija neviena garīdznieka, taču kurā savas pozīcijas trešo Saeimu pēc kārtas saglabāja vecticībnieks Meletijs Kaļistratovs un kuram pievienojās viņa jaunības dienu draugs, vecticībnieks Grigorijs Jelisejevs.
- *Pareizticīgo un vecticībnieku vēlētāju un apvienoto krievu organizāciju frakcija* (2). Kā izrādās, tad 2. Saeimā M. Kaļistratova uzskati daudzos jautājumos nesaskanēja ar viņa kolēģa, vecticībnieku deputātu profesora I. Jupatova nostāju, un tāpēc 1928. gada augustā tieši pirms 3. Saeimas vēlēšanām Vislatvijas vecticībnieku kongresā notika šķelšanās, kā rezultātā „labēja spārna” piekritēji (Stepans Kirilovs, Ivans Jupatovs u.c.), redzēdami, ka palikuši mazākumā, atstāja kongresu.⁹² Tādējādi vecticībnieki 3. Saeimas vēlēšanās piedalījās divos sarakstos. M. Kaļistratovs vadīja t.s. „kreisos vecticībniekus” zem „Apvienotās vecticībnieku frakcijas”, savukārt „labējie vecticībnieki” ar S. Kirilovu pievienojās „Pareizticīgo un vecticībnieku vēlētāju un

⁹² Tatjana Feigmane, „Krievu minoritātes tiesību aizstāvis – padomju represiju upuris Meletijs Kaļistratovs,” no *Personība un demokrātija. Metodisks līdzeklis Latvijas vēsture* (Rīga, 2005), Publicēts portālā Latvijas krievi, www.russkije.lv/lv/journalism/read/feigmane-zaschitnik-kallistratov/

apvienoto krievu organizāciju frakcijai”, no kura saraksta viņš arī tika ievēlēts Saeimā kopā ar pareizticīgo arhibīskapu Jāni Pommeru.

- *Poļu-katoļu Latvijas poļu savienība* (2), kas saglabāja gan 2. Saeimā iepriekšējo ievēlēto deputātu skaitu, gan arī pašas personālijas – Jānis Veržbickis, Jaroslavs Viļpiševskis.
- *Kristīgo darba ļaužu savienību* (1) pārstāvēja baptistu mācītājs Evalds Rimbenieks.

Papildus 3. Saeima izcēlās ar to, ka tajā darbojās divi jūdaistu rabīni – Arons Nuroks un Markus Nuroks no Cionistu organizācijas „Mizrachi”.

LR 4. Saeimas vēlēšanas iezīmējās ar zināmu politisko partiju institucionalizāciju, jo kristīgo partiju nosaukumi bija stabilizējušies un saglabājās tādi paši kādi tie bija bijuši 3. Saeimā. Otrkārt, arī deputāti – garīdznieki bija praktiski tie paši, ja neskaita vienu nomainītu, savukārt „kristīgo” deputātu skaits bija lielākais visos četros sasaukumos – 18:

- *Kristīgo zemnieku un katoļu frakcija* (8), kurā atkārtoti tiek pārvēlēti Alfons Pastors un Jezups Rancāns.
- *Kristīgā apvienība un strādnieku frakcija* (3), kas līdzās iepriekšējā sasaukumā ievēlētajiem Kārlim Beldavam un Visvaldim Sanderam pievienoja luterāņu mācītāju Jāni Teriņu.
- *Krievu vecticībnieku darba tautas frakcija* (2) bija vienīgā no kristīgajām partijām, kuras nosaukums 4. Saeimā mainījās, taču ļāva saglabāt deputāta vietu Meletijam Kaļistratovam, kā arī ļāva debutāta vietu iegūt Timofejam Pavlovskim.
- *Latvijas poļu-katoļu frakcija* (2), kurā nemainīgi trešo sasaukumu pēc kārtas tika pārvēlēts Jānis Veržbickis un kuram pievienojās Vladislavs Lapinskis.
- *Pareizticīgo un vecticībnieku vēlētajū un apvienoto krievu organizāciju frakcija* (2) Jānis Korņiljevs un pareizticīgo arhibīskaps Jānis Pommers.
- *Kristīgo darba ļaužu savienība* (1), kurā baptistu mācītājs Evalds Rimbenieks spēja iegūt nepieciešamās balsis, lai tiktu pārvēlēts.

Trešo reizi Saeimā ievēlēts tika arī rabīns Markus Nuroks.

No augstāk minētā var secināt, ka, *pirmkārt*, pirmskara Latvijā kristīgo partiju īpatsvars Saeimā veidoja apmēram 10-20%, piedevām nav novērojams neproporcionāls kādas vienas konfesijas pārsvars pār citām konfesijām. Pat gluži pretēji, ņemot vērā to, ka 1925. gadā 57% no Latvijas iedzīvotājiem bija luterāņi, 23% – katoļi un 9% – pareizticīgie (piedevām no etniskajiem latviešiem 72% bija luterāņi, 23% – katoļi un tikai 4% –

pareizticīgie),⁹³ šķiet savdabīgi, ka 2. Saeimas sasaukuma laikā tajā nav bijis ievēlēts neviens luterāņu mācītājs, kad vēl iepriekšējā sasaukumā tādi bija seši. *Otrkārt*, var secināt, ka garīdznieku dalība t.s. aktīvajā politikā bijusi izteiktāka nekā tas ir bijis pēc neatkarības atgūšanas. Taču starpkaru periodā Latvijā šo garīdznieku esamība Saeimā drīzāk ir saistāma ar sabiedrības viņiem izrādīto uzticību kā tautas priekšstāvjiem un kā daļai no tā laika Latvijas inteliģences. Laikā, kad sekularizācijas tendences praktiski neskāra Latvijas sabiedrību, vai arī skāra minimāli un cilvēki ik svētdienu devās uz dievkalpojumiem, garīdzniekiem bija plašas ietekmes iespējas, uzrunājot un mudinot cilvēkus balsot par viņiem vai kādiem baznīcas politiskajiem pārstāvjiem. Nevajag aizmirst, ka tolaik garīdznieki bija vieni no tiem sabiedrības pārstāvjiem, kas bija guvuši tam laikam salīdzinoši labu izglītību un iespējams tieši tāpēc divi luterāņu mācītāji arī bijuši LR Izglītības ministri – mācītājs Pauls Gailītis (1923. gada 27. janvāris — 1923. gada 19. jūnijs) un mācītājs Kārlis Beldavs (1934. gada 18. marts — 1934. gada 15. maijs).

No otras puses, jāreķinās ar to, ka arī pēc pirmskara standartiem, iespējams, Latvijas baznīcās ir notikušas tāda veida politiskās aģitācijas, kas nav uzskatāmas par demokrātiskai valsts iekārtai atbilstošām. Par to liecina, piemēram, tas, ka 2. Saeimas vēlēšanu jau 1. sesijā asas diskusijas radīja sabiedrībā plašu rezonansi izraisījušās aizdomas par politisko aģitāciju, kas notikusi daudzās Latvijas baznīcās. Latvijas Sociāldemokrātu Strādnieku partijas biedrs un 2. Saeimas deputāts Ansis Rudevics kā viens no pirmajiem uzstājās ar runu par notikušajām nelikumībām 2. Saeimas vēlēšanās un jo īpaši „par tiem paņēmieniem, kādus Latgalē sevišķi piekopusi baznīckungi”:

„Pilnīgi atklāta nelikumība ir tā, ka Baznīckungi no kanceles noteikti veduši aģitāciju par savu sarakstu. Pēc mūsu likumiem tā ir nelikumība, jo mūsu likumi saka, ka mācītājs no kanceles nedrīkst aģitēt. Bet viņi nav aprobežojušies ar aģitāciju vien. Katoļu mācītāji gājuši vēl tālāk: viņi ir draudējuši nekristīt bērņus, nepiedot grēkus, ja nebalsos pr 9. numuru [Kristīgo zemnieku savienība]. [..]Tā ir [..] atklāta savu amatu pienākumu ļaunprātīga izmantošana. [..] šī nelikumīgā un ļaunprātīgā aģitācija no Latgales mācītāju puses ir iespaidojusi vēlēšanas.”⁹⁴

Arī sociāldemokrātu deputāts N. Kalniņš asi kritizēja Saeimā iekļuvušos garīdzniekus, vairs gan ne katoļus, bet luterāņu mācītājus, norādot, ka Saldus mācītājs Ozols „no kanceles Baznīcā aģitējis un teicis, lai nenodod savas balsis par tām partijām, kuras negribot dot Baznīcai materiālus līdzekļus. [..] Tās visas ir lietas, par tām ir rakstīts jau laikrakstos un kas

⁹³ Jauko Talonens, *Baznīca Staļinisma žņaugos. Latvijas Evaņģēliski luteriskā Baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950. gadam*. Tulkojis Andris Smilgdrīvs (Rīga: Luterisma mantojuma fonds, 2009), 1

⁹⁴ LR 2. Saeimas Stenogrammas. Sast. H. Kārklīņš. Rīga: LR Saeimas izdevums. 1. sesija, 2. sēde 06.11.1925, 15-16

gaiši raksturo mūsu Baznīcas, tiklab luterāņu, kā katoļu garīgo seju un ētiku.”⁹⁵ Tomēr nedz pirmskara pētījumu, nedz tiesas prāvu, kas dotu atbildi uz to, cik lielā mērā un kā notika politiskā aģitācija Latvijas baznīcās šajā periodā, nav. Un lai gan ir skaidrs, ka daudzi garīdznieki, iespējams, ir ļaunprātīgi izmantojuši savus amatus un klausītāju vientiesību, nenoliedzams ir arī tas, ka daudzi no viņiem ir bijuši populāri un vērā ņemami sabiedriskie darbinieki. Kā pozitīvu piemēru var minēt Liepājas Sv. Annas draudzes luterāņu mācītāju Visvaldi Sanderu, kas bija ne tikai sabiedrībā cienīts mācītājs, bet arī Liepājas sabiedriskās dzīves aktīvis. ⁹⁶ Līdzīgi pozitīvi vērtēti citi no Saeimā ievēlētajiem luterāņu garīdzniekiem – pirmais LELB bīskaps Kārlis Irbe, LELB pirmais arhibīskaps Teodors Grīnbergs un Jelgavas garnizona mācītājs Jēkabs Ķullits, kas visi bija *Kristīgās apvienības un strādnieku frakcijas* biedri. Šajā partijā bija arī daudzi citi luterāņu mācītāji – Kārlis Beldavs, Edgars Bergs, Jānis Birģelis un Gustavs Tūrs, kas gan Saeimā ne reizi netika ievēlēti.

1934. gada apvērsums kopumā būtiskas pārmaiņas baznīcu dzīvē neienesā – turpinājās ticības mācības mācīšana skolās, kā arī kopumā tika uzsvērtā kristīgo vērtību nozīme sabiedrībā un faktiski daudzām draudzēm tika dota pat lielāka pašnoteikšanās iespēja. Tomēr situācija būtiski mainījās līdz ar Padomju karaspēka okupāciju 1940. gadā, kad mainījās reliģisko organizāciju un tādējādi Latvijas draudžu juridiskais un no tā izrietošais ekonomiskais un sociālais stāvoklis. Jau 1941. gadā staļinskā režīma ietvaros, deportēja vai bez tiesas nogalināja 13 luterāņu garīdzniekus.⁹⁷ Taču ar to represijas nebeidzās – par ideoloģisku nepakļaušanos 1946. gada 21. februārī arestēja luterāņu baznīcas arhibīskapa vietas izpildītāju K. Irbi un Rīgas iecirkņa prāvestu K. Siļķi, abiem piespriežot desmit gadus ieslodzījuma, kā arī veicot represijas pret citiem garīdzniekiem.⁹⁸ Tādējādi padomju režīms centās neitralizēt LELB vadību un ietekmēt tās darbību, bet tika izmantotas arī citas metodes. Būtiska nozīme bija reliģijas nozīmes vispārējai mazināšanai sabiedrībā, jo jau no paša sākuma NKVD mēģināja savu aģentu rindās iegūt vairākus luterāņu mācītājus un neskatoties uz to, ka ar daudziem tas neizdevās, ir zināms, ka bija arī tādi, kas piekrita sadarboties (sīkāk sk. Talonens 2009, 35.-36. lpp.). Ņemot vērā to, kā bija mainījies baznīcu stāvoklis, šis nenoliedzami bija sarežģīts un grūts laiks visām konfesijām.

⁹⁵ LR 2. Saeimas Stenogrammas. Sast. H. Kārklīšs. Rīga: LR Saeimas izdevums. 1. sesija, 2. sēde 06.11.1925, 21

⁹⁶ Liepājniekiem.lv „XX gadsimta izcilākie Liepājas sabiedriski politiskie darbinieki” 06.07.2006. Portāls Liepājniekiem.lv, www.liepajniekiem.lv/lat/par-liepaju/vesture/personibas/izcilakie-politiskie-darbinieki/2006/07/06/xx-gadsimta-izcilakie-liepjas-sabiedriski-politiskie-darbinieki/

⁹⁷ Valters Nollendorfs, *Latvijas Okupācijas muzejs 1940-1991* (Rīga: Latvijas Okupācijas muzeja biedrība, 2012), 37

⁹⁸ Aldis Bergmanis, „Latvijas evaņģēliski luteriskā baznīca (1944–1948),” no *Teoloģija: teorija un prakse*, sast. Juris Rubenis (Rīga: Zvaigzne ABC, 2006), 362

Aplūkojot baptistu draudžu un garīdznieku sociālpolitisko darbību, redzams, ka vēl pirms Pirmā pasaules kara baptistu mācītājs Jānis Aleksandrs Freijs bija Rīgas domes (RD) loceklis, bet mācītājs Krišjānis Freijvalds bija Tautas Padomes loceklis brīdī, kad tika proklamēta Latvijas neatkarība. Arī 1924. gadā izveidotās t.s. „Baptistu partija” ar nosaukumu *Kristīgo demokrātu savienība* valdes priekšsēdētājs, Aizputes un Liepājas Nācāretes baptistu draudžu mācītājs Evalds Rimbenieks bijis viens no populārākajiem Liepājas pilsētas mēriem starpkaru periodā, ieņemot šo amatu 12 gadus. Iespējams, šī pieredze un darbība, kā arī fakts, ka viņš bija 3. un 4. Saeimas deputāts, ļāva viņam kļūt par LR finanšu ministru no 1934. gada 16. marta līdz 15. maijam.⁹⁹ Arī KDS ģenerālsēkretārs bija baptistu mācītājs V. Freimanis.¹⁰⁰ Savukārt baptistu mācītājs J. Jirgensons bija Aizputes pilsētas mērs.

Šī iezīme, kad garīdznieki balotējās vēlēšanās saglabājās arī pēc neatkarības atgūšanas, lai arī atklāj pāris aspektus, kas norisinājās citādāk, nekā tas bija bijis pirmās republikas laikā. Ņemot vērā Latvijas vēsturisko pieredzi, 80. gados Latvijas baznīcās notika ievērojama gan politiskā aģitācija, gan arī slēpta pretestība pastāvošajam režīmam. Ja 80. gados garīdznieki pildīja ļoti aktīvu sociālo lomu, tad 90. gados viņu aktivitāte valsts politiskajos procesos ieguva jaunas, izteikti politiskas aprises. Īpaši aktīvi politikā Atmodas sākumā iesaistījās luterāņu mācītāji, piemēram, Juris Rubenis, savukārt Latvijas Neatkarības kustības darbību uzsāka baptistu draudžu locekļi Pāvils un Olafs Brūveri. Lai arī baznīca oficiāli neviena politiskā spēka pusē nenostājas, tomēr daudzi tās locekļi bija un joprojām ir iesaistīti Latvijas politiskajās partijās un citās politikas sfērās.

Raksturīgākā iezīme, kas atklājas, pētot 5.-11. Saeimā ievēlēto garīdznieku skaitu un salīdzinot to ar pirmskara Saeimām, ir tā, ka garīdznieku skaits pēc neatkarības atgūšanas parlamentā bija būtiski samazinājies, nepārsniedzot vienlaicīgi trīs mācītājus. Otra raksturīgā iezīme ir tā, ka, kopš neatkarības atgūšanas, nevienā Saeimā nav ievēlēts neviens katoļu, pareizticīgo vai jūdaiistu garīdznieks, ko labi parāda Tabula Nr. 2.3.

Atjaunojot neatkarību, 5. Saeimā tika ievēlēts ārzemju latviešu baptistu mācītājs Olafs Brūvers un luterāņu mācītāja Aida Prēdele. Pēc tam, kad Aivars Jerumanis (LKDS) nolika deputāta mandātu, viņa vietā ienāca Amerikas latvietis, luterāņu mācītājs Andris Grots. 6. Saeimā gan Olafam Brūveram, gan Aikai Prēdelei (sākumā KDS, vēlāk TB) pievienojās arī luterāņu mācītājs Modris Plāte (kurš gan pēc ievēlēšanas no t.s. Zīģerista partijas, jeb Tautas

⁹⁹ Liepājniekiem.lv „XX gadsimta izcilākie Liepājas sabiedriski politiskie darbinieki” 06.07.2006. Portāls Liepājniekiem.lv, www.liepajniekiem.lv/lat/par-liepaju/vesture/personibas/izcilakie-politiskie-darbinieki/2006/07/06/xx-gadsimta-izcilakie-liepjas-sabiedriski-politiskie-darbinieki/

¹⁰⁰ Valdis Tēraudkalns, “Latvian Baptist Traditions in Transition,” *Religion, State & Society*, Vol. 27, No 2 (1999):230

kustības „Latvijai” nolika mandātu), taču jāmin arī Pauls Kļaviņš un Māris Vītols, kuri, lai gan nebija mācītāji, tomēr masu medijos bieži tika atspoguļoti kā baznīcu pārstāvji.

Tabula Nr. 2.3

LR 5.-11. Saeimā ievēlētie luterāņu un baptistu garīdznieki

5. Saeima	6. Saeima	7. Saeima	8. Saeima	9. Saeima	10. Saeima	11. Saeima
1993. gads	1995. gads	1998. gads	2002. gads	2006. gads	2010. gads	2011. gads
Olafs Brūvers (LKDS), mācītājs	Olafs Brūvers (DPS), mācītājs	Aida Prēdele (TB/LNNK)	Ainars Baštiks (LPP), mācītājs	Ainars Baštiks (LPP/LC), mācītājs	-	-
Andris Grots (LKDS), mācītājs	Modris Plāte (L), mācītājs	-	Jānis Šmits (LPP), mācītājs	-	-	-
Aida Prēdele (LKDS), mācītāja	Aida Prēdele (LZS) mācītāja	-	-	-	-	-
Avots: Apkopots, izmantojot datus Centrālās vēlēšanu komisijas mājas lapā www.cvk.lv					Luterāņi	Baptisti

DPS – Demokrātiskā partija „Saimnieks”, **L** – Tautas kustība „Latvijai”, **LKDS** – Latvijas Kristīgo demokrātu savienība, **LPP** – Latvijas Pirmā partija, **LPP/LC** – Latvijas Pirmās partijas un partijas „Latvijas Ceļš” vēlēšanu apvienība, **LZS** – Latvijas Zemnieku savienība, **TB/LNNK** – Apvienība „Tēvzemei un Brīvībai”/LNNK

7. Saeimā darbojās vairs tikai Aida Prēdele un Māris Vītols, toties par jaunizveidotās Jaunās Kristīgās partijas priekšsēdētāju bija kļuvis tolaik luterāņu mācītājs Guntis Dišlers. Tieši šajā laikā krasi samazinājās Latvijas Kristīgo demokrātu savienības popularitāte un vēlēšanu atbalsts tai, un 7. Saeimas vēlēšanās, lai gan KDS startēja apvienībā ar Darba partiju un Latvijas Zaļo partiju, tā ieguva tikai 2,3% atbalstu un līdz ar to vairs netika pārvēlēta. Taču 7. Saeimas vēlēšanās ar 7,3% tika ievēlēta *Jaunā partija*, kas 2001. gadā tika pārdēvēta par *Jauno Kristīgo partiju* un ir uzskatāma par 8. Saeimas *Latvijas Pirmās partijas*, sauktas par „mācītāju partijas” priekšteci. 8. Saeimā ievēlēto garīdznieku skaits, lai arī bieži no mediju puses tika pasniegts kā ievērojams, t.i. divi^h – Ainars Baštiks un Jānis Šmits, faktiski nav bijis lielākais, kāds Saeimā jebkad ir bijis, ko labi parāda salīdzinājums ar pirmskara Latvijas Saeimām.

Te gan jānorāda uz kādu būtisku atšķirību, kas, iespējams, varētu skaidrot 1.-4. Saeimā salīdzinoši daudzo ievēlēto garīdznieku skaitu – proti tolaik neeksistējošā 5% barjera, kas būtiski atviegloja kandidātu iekļūšanu parlamentā. Līdz ar neatkarības atjaunošanu tika pieņemts lēmums par 4%, vēlāk 5% barjeras ieviešanu vēlēšanās, kas, iespējams, daudziem kandidātiem neļāva tikt ievēlētiem. Piemēram, aplūkojot 8. Saeimas vēlēšanu sarakstus un kandidātu norādītos amatus, redzams, ka no iesniegtajiem 14 sarakstiem kopskaitā vēlēšanās balotējušies bija septiņi garīdznieki ne tikai no dažādām konfesijām, bet pat atšķirīgām reliģijām: viens musulmaņu draudzes imam-hatībs – Midhats Satdanovs (Sociāldemokrātiskā Labklājības partija); viens Autonomās Pareizticīgās baznīcas priesteris un hieromūks Vilis

^h LR 8. Saeimas deputāts un toreizējais LPP priekšsēdētājs Ēriks Jēkabsons, kurš, lai gan savulaik bija strādājis par mācītāju, oficiāli nenorādīja, ka būtu praktizējošs mācītājs, visticamāk tāpēc, ka daudzus gadus nebija strādājis kā mācītājs un arī Latvijā viņam nebija savas draudzes.

Bāliņš (Sociāldemokrātiskā Labklājības partija)ⁱ; viens metodistu mācītājs – Egils Rutkovskis, (Sociāldemokrātu savienība (SDS)); divi baptistu mācītāji – Ainars Baštiks (LPP) un Egils Ozoliņš (Partija „Mūsu zeme”); un divi luterāņu mācītāji – Jānis Šmits (LPP) un Aida Prēdele (TB/LNNK). Bez augstākminētajiem garīdzniekiem, 8. Saeimas vēlēšanās balotējušies bija arī astoņi dažādu draudžu priekšnieki, valdes un padomes priekšsēdētāji vai locekļi, kā arī vēl 17 indivīdi, kas bija norādījuši savu saistību ar kādu reliģisku organizāciju. Šis piemērs liecina, ka interese piedalīties aktīvajā politikā no dažādu konfesiju garīdzniekiem un lajiem pastāv, taču līdzekļi, kas nodrošinātu iekļūšanu Saeimā ir būtiski mainījušies kopš 20.-30. gadiem un acīmredzot tikai ar aģitāciju vien no kanceles nepietiek, lai varētu pārvarēt 5% barjeru. Par to liecina arī tas, ka protestantu draudžu garīdznieku sociālpolitiskā aktivitāte nav aprobežojusies tikai ar balotēšanos Saeimā, bet tikpat aktīvi garīdznieki un draudžu vadītāji ir iesaistījušies arī politikas organizēšanā pašvaldību līmenī – tā kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas vietējo pašvaldību domes deputāti ir bijuši baptistu diriģents Modris Baumanis Priekulē, mācītājs Valdis Obersts Jaunjelgavā, diriģents Edvīns Skuja Aizputē, mācītājs Aivars Šķuburs Talsos, mācītājs Artūrs Šķuburs Liepājā, mācītājs Lauris Karlsons Mērsragā. Tajā pašā laikā Latvijas baptistu draudzes un LBDS konsekvēnti atbalsta valsts un baznīcas nošķiršanu un lai gan oficiāli LBDS kā juridiska persona neņem līdzdalību sabiedriski politiskās organizācijās, tā neierobežo savu draudzes locekļu līdzdalību šajās organizācijās.

Aplūkojot adventistu garīdznieku vēsturisko sociālpolitisko darbību jānorāda, ka Adventistu baznīcas pārvaldei, tāpat kā baptistiem, ir demokrātisks, decentralizēts raksturs, taču kopumā tās darbība Latvijā bijusi pieklusināta un arī viņu nostāja dažādos politikas jautājumos līdz šim nav bijusi īpaši manāma. Oficiāli SDA atzīst, ka iesaistīšanās politikā ir personisks lēmums, tomēr uzskata, ka politikā valda personīgās ambīcijas un tādējādi tā nav savienojama ar kristīgo dzīvi. SDA Latvijas draudžu bīskaps Viesturs Reķis norāda:

*„Adventistu draudze apzinās, ka Baznīca un valsts nav vienotas. Tās ir divas dažādas sfēras, un katrai no institūcijām ir savs uzdevums. [...] Mēs kā draudze nostājamies par ētiskiem un morāliem principiem. [...] mēs aktīvi darbojamies skolās, izglītības sistēmās, lai mācītu bērniem stāvēt pretī narkomānijas ietekmei. Es to sauktu par sociālo politiku, bet mēs kā Baznīca nenostājamies par kādu politisko virzienu vai partiju un neredzam savu vietu politikā.”*¹⁰¹

Tomēr SDA atzīst, ka individuālo kristiešu un draudzes locekļu darbošanās valsts un sabiedrības labā ir vērtējama pozitīvi. Draudze pati par savi ir pārāk pasīva, tomēr daudzās zemēs adventisti ir pazīstami politiķi, bieži gan bezpartejiski.

ⁱ Te gan jānorāda, ka Latvijā tādas Autonomās Pareizticīgās baznīcas nav un kā intervijā norādīja Jānis Kalniņš, tā esot bijusi paša Viļa Bāliņa dibināta draudze, ko LPB neatzīst. Sīkāk sk. pielikumā interviju Nr. 5 ar LPB vēstures pētnieku Jāni Kalniņu.

¹⁰¹ Aidis Tomsons, „Adventisti un politika,” *Tikšanās*. 2002. gada oktobris, 12

Attiecībā uz metodistu garīdzniekiem jānorāda, ka metodistu kustība salīdzinājumā ar pārējām pētītajām konfesijām Latvijā ienāca tikai 20. gadsimta sākumā. Pirmā latviešu metodistu draudze darbu sāka tikai 1921. gadā, taču sekmīgas darbības rezultātā jau 1938. gadā tika valstiski apstiprināti Latvijas Bīskapu Metodistu baznīcas statūti, tādējādi piešķirot metodistiem tādas pat tiesības kā bija piešķirtas luterāņiem, katoļiem, pareizticīgajiem, baptistiem un vecticībniekiem. Kā norāda šībrīža LAMB superintendante Gita Medne, tad šāda pozitīva attieksme pret metodistiem starpkaru periodā ir skaidrojama ar to, ka Kārlis Ulmanis, uzturoties ASV, bija nonācis saskarsmē ar metodistiem, tādēļ atgriežoties Latvijā, neuzskatīja to par sektu, bet atzina kā pasaulē atzītu tradicionālu konfesiju.¹⁰²

Padomju režīma represijas metodistu draudzes un viņu vadītājus skāra smagāk kā citas konfesijas, jo Metodistu baznīca Latvijā tika aizliegta kā „ASV inspirēta pretvalstiska organizācija”¹⁰³. Tā rezultātā daudzi no tiem, kas pārdzīvoja represijas vai arī neaizbrauca trimdā, iekļāvās citās konfesijās, galvenokārt luterāņos vai baptistos. Līdz ar Latvijas neatkarības atjaunošanu Metodistu baznīca savu darbību atsāka un šobrīd Latvijā ir reģistrētas 13 metodistu draudzes, kas iekļauj aptuveni 750 draudzes locekļus. Taču metodisti joprojām veido skaitliski mazu sabiedrības daļu, ar ko, iespējams, skaidrojams tas, ka neviens no metodistu garīdzniekiem nekādus politiskus amatus līdz šim nav ieņēmis. Vienīgi Egils Rutkovskis,^j kas, lai gan nebija ordinēts, 8. Saeimā startēja no saraksta Sociāldemokrātu savienība SDS, taču tā arī netika ievēlēts.

Katoļu baznīcas attiecības ar valsti ir vēsturiski visbagātākās, jo tieši Katoļu baznīca gadsimtu gaitā pieredzējusi to, kā kristietība no mazas sektas Romas impērijas nomalē izauga līdz sociālo, politisko un pat militāro dzīvi noteicošai institūcijai 14. gs. Eiropā. Tieši tāpēc nereti tieši Katoļu baznīcai nākas visvairāk aizstāvēt savas pozīcijas un pārliecību par to, ka tā nevēlas uzurpēt valsts varu, un tai nav centienu apvienot garīgo un politisko varu, lai gan katoļu garīdznieku, tāpat kā pareizticīgo garīdznieku politiskā darbība Latvijā ir proporcionāli apgriezta protestantu un evaņģēlisko draudžu garīdznieku aktivitātei, jo visspilgtāk izpaudusies nevis kopš neatkarības atjaunošanas, bet tieši pirmskara Latvijā.

Kā atspoguļots iepriekš, politiskus amatus pirmskara Latvijā ieņēma vairāki katoļu garīdznieki, un kā ievērojamākie no tādiem ir minami bīskaps Jezups Rancāns un priesteris Francis Trasuns. Ja šobrīd spēkā esošais Katoļu baznīcas Kanonisko likumu kodekss 285.3 kanonā aizliedz garīdzniekiem ieņemt amatus civilā sabiedrībā, tad, lai arī 1917. gada kodekss

¹⁰² Intervija Nr. 3 ar LAMB superintendenti Gitu Medni

¹⁰³ Ibid.

^j Bijušais „Latvijas Grāmatrūpniecības arodu savienības” valdes priekšsēdētājs, tagad politisko partiju apvienības *Saskaņas centrs* biedrs.

139. kanonā noteica klēra locekļiem *izvairīties* no savam stāvoklim neatbilstošām aktivitātēm, tomēr vietējais bīskaps vai ordinārijs *varēja* pieļaut iesaistīšanos politiskā darbībā. Kā norāda Katoļu baznīcas pētnieks-vēsturnieks Vladislavs Malahovskis, tad nodibinoties neatkarīgai Latvijas valstij, viena no nozīmīgākajām izmaiņām bija tā, ka „Katoļu baznīcas garīdzniekiem [bija] ļauts darboties politiskajās partijās un Latvijas parlamentā”.¹⁰⁴ 20. gs. 20. gados katoļu garīdznieka F. Trasuna vadībā tika izdots laikraksts *Latgolas Vords*, kas faktiski bija 1920. gadā dibinātās Latgales Kristīgo Zemnieku savienības (LKZS) un vēlāk Latgales Kristīgo Zemnieku un Katoļu partijas laikraksts un kurā bieži tika aplūkota LKZS programma, t.s. katoliskās (kristīgās) demokrātijas programma, kurā tika likts uzsvars uz Latgales iedzīvotāju izglītošanu ne tikai par Katoļu baznīcas mācību, bet arī par dažādiem sabiedriskajiem un politiskajiem procesiem, kas norisinājās valstī. Zīmīgi, ka šīs partijas biedri dažādos periodos bija arī daži katoļu garīdznieki – Jezups Rancāns, Jānis Velkme, Alfons Pastors un Bernards Kublinskis. LKZS politiskā darbība vērtējama salīdzinoši pozitīvi, jo visos pirmskara Saeimas sasaukumos LKZS iekļuva parlamentā un gan Satversmes Sapulcē, gan 1. Saeimā tā ieguva sešus mandātus, 2. Saeimā piecus mandātus, 3. Saeimā atkal sešus, bet 4. Saeimā astoņus mandātus. Lai arī LKZS bija ietekmīgākā Latgales partija, tā nebūt nebija vienīgā, īpaši pēc tam, kad sākās šķelšanās pašu katoļu garīdznieku starpā. Latgales vēstures pētnieks Miķelis Bukšs norāda, ka garīdzniecībai *de facto* katrā draudzē esot bijušas arī „partijas nodaļas”, kas uzturējušas saikni ar tautu un attiecīgi ir spējušas informēt un ietekmēt to.¹⁰⁵

Aplūkojot Saeimas sēžu stenogrammas, redzams, ka starp sociāldemokrātiem un Saeimā ievēlētajiem katoļu garīdzniekiem valdījis abpusējs un neslēpts antagonisms, kas izpaudies ne tikai oficiālajās Saeimas uzrunās, bet tādās detaļās kā starpsaucienos, kas atskan no Saeimas zāles dažādu uzrunu laikā. Lai gan faktiski tā nebija vērsta tikai pret katoļiem, bet tikpat izteikti arī pret pareizticīgo arhibīskapu Jāni Pommeru. 4. Saeimas laikā F. Cielēns aktīvi uzrunāja Saeimas deputātus un atbalstīja to, lai netiktu izveidota Romas katoļu teoloģijas fakultāte LU, ar pamatojumu, ka tas ir ekonomiski neizdevīgi, kā arī paužot neapmierinātību ar Katoļu baznīcas politisko darbību:

„[...] Ja tikai ņemam piemēram notikušās vēlēšanas un dažus noteikumus pēc vēlēšanām, tad redzam, ka katoļu Baznīca Latgalē nav tāda organizācija, kas politiskā ziņā gribētu un varētu būt neitrāla pret dažādām politiskām strāvām vai dažādiem politiskiem uzskatiem, bet viņai ir visaktīvākā, visneatlaidīgākā un visnetolerantākā dalība mūsu politiskā dzīvē. [...] tie panti], kas runā par pārkāpumiem Saeimas vēlēšanās, paredz, ka Baznīckungiem, mācītājiem dievnamos un

¹⁰⁴ Vladislavs Malahovskis, „Katoļu Baznīcas politiskās aktivitātes neatkarīgajā Latvijā,” *Via Latgalica*, Vol. 2 (Rēzeknes Augstskolas Reģionālistikas institūts, 2009):80

¹⁰⁵ Bukšs 1976, 433-434. Citēts Vladislavs Malahovskis, „Katoļu Baznīcas politiskās aktivitātes neatkarīgajā Latvijā,” *Via Latgalica*, Vol. 2 (Rēzeknes Augstskolas Reģionālistikas institūts, 2009):80

dievkalpošanas laikā nav tiesība aģitēt par Saeimas vēlēšanām. Bet ko redzējām Latgalē, ko redzējām visā Latvijā? Piedzīvojām parādību, ka galvenais, lai neteiktu – vienīgais katoļu zemnieku partijas cīņas ierocis bija – Baznīcu kanceles, dievnami.”¹⁰⁶

F. Cielēns savā runā vērsās arī pret luterāņu garīdzniekiem, apsūdzot viņus politiskā aģitācijā no kanceles, kā arī pret katoļu arhibīskapu A. Springoviču, kas nedēļu pirms 4. Saeimas vēlēšanām bija uzstājies radio, kurā „atklātā veidolā nodarbojās ar visvienkāršāko politisko demagoģiju Saeimas vēlēšanās, iejaukdams Baznīcas autoritāti politiskās kaislībās, pārkāpdams mūsu sodu likumus”, apsūdzot A. Spriganoviču pat par to, ka tieši katoļu garīdznieku politiskās darbības rezultātā daudzi katoļticīgie esot pārgājuši pareizticībā.¹⁰⁷

Kas ir būtiski, tad šāda katoļu garīdznieku aktīva politiska darbība nebija atsevišķu katoļu aktīvistu darbības rezultāts, bet katoļu arhibīskapa uzlikts pienākums. V. Malahovskis, atskatoties uz Katoļu baznīcas politiskajām aktivitātēm neatkarīgajā Latvijā citē LKZS Centrālās komitejas 1920. gada martā izdotu apkārtrakstu katoļu garīdzniekiem, kas no mūsdienu viedokļa ir vērtējama kā baznīcas iejaukšanās valsts jomā:

„Cienjamais Baznīckungs! Satversmes Sapulce ir pārāk nopietna lieta, no tās būs atkarīgi visi likumi, visa mūsu turpmākā dzīve. Tāpēc būtu nepiedodama noziedzība nerūpēties par to, kādi deputāti tiks ievēlēti. Izlietojiet visu savu iespaidu, sasaucot pie sevis sapulces, ieaiciniet arī krievus un paskaidrojiet, lai visi nodod savas balsis – vīrieši un sievietes – par Kristīgo zemnieku savienības listi Nr. 9, nodibiniet nodaļas. [...] Kad citas partijas gatavojas un strādā, tad arī mēs nedrīkstam nolaist rokas.”¹⁰⁸

Tādējādi redzams, ka politiskā aģitācija baznīcās faktiski norisinājās tiešāk un atklātāk nekā mūsdienās, piedevām politiķi un garīdznieki nekautrējās uz to norādīt. No otras puses, diskutējams būtu tas, par cik sekmīgu var uzskatīt šādu politisko aģitāciju, ja tāda norisinājās un, ja „baznīckungi” apkārtraksta uzsaukumu ņēma vērā. Augstāk minētais piemērs tikai apliecina to, ka atsevišķas partijas ir vērsušās pie garīdzniekiem ar lūgumu atbalstīt viņus vēlēšanās, taču tas, vai sešas mandāta vietas no 100 ir uzskatāmas par lielu saņemto atbalstu, ir diskutējams jautājums.

Aplūkojot pirmskara politisko situāciju, tuvāk jāaplūko arī katoļu garīdznieka Franča Trasuna darbība, kas bija viens no aktīvākajiem politiķiem 1. un 2. Saeimā. Kā norāda Katoļu baznīcas vēsturnieks Henriks Trūps, tad F. Trasuns Latgales kristīgo zemnieku savienību 1921. gadā dibināja pēc vācu katoļu centra partijas parauga, ar mērķi Saeimā aizstāvēt Katoļu

¹⁰⁶ LR 4. Saeimas Stenogrammas. I un ārkārtējā sesija. Sast. H. Kārklīšs. Rīga: LR Saeimas izdevums. I sesijas 3. sēde, 13.11.1931, 74

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Apkārtraksts: 5016.f. citēts Vladislavs Malahovskis, „Katoļu Baznīcas politiskās aktivitātes neatkarīgajā Latvijā,” *Via Latgalica*, Vol. 2 (Rēzeknes Augstskolas Reģionālistikas institūts, 2009):81

baznīcas un Latgales zemnieku intereses, ko viņš arī diezgan veiksmīgi veica, primāri panākot to, ka ar likumu tika ieviesta ticības mācība skolās.¹⁰⁹ Tomēr F. Trasuns ir bijis pretrunīgi vērtēta personība. To, iespējams, vislabāk apliecina fakts, ka savu aktivitāšu rezultātā Katoļu baznīcas vadība F. Trasunu sākotnēji 1924. gadā suspensēja, bet jau 1925. gadā ekskomunicēja no Katoļu baznīcas. F. Trasuns nebaidījās konfrontēt baznīcas vadību, un neskatoties uz to, ka tautā viņš kā politiķis bija populārs, viņš zaudēja savas pozīcijas pašā baznīcā. Reaģējot uz suspensiju, F. Trasuns izstājās no Kristīgo zemnieku un katoļu partijas un nodibināja Latgales demokrātu partiju, un tiekot ievēlētam 2. Saeimā vēl asāk vērsās pret saviem kolēģiem – priesteriem Bernardu Kublinski, Jezupu Rancānu, Ādamu Vīzulu, Janu Vasiļevski un dekāniem Jāni Velkmji, Staņislavu Vaikuļi un Pāvelu Ozoliņu, kurus viņš demokrātu partijas avīzes *Zemnieka Balss* rakstā „Garīgais bandītisms”, nosauca gan par bandītiem, liekuļiem farizejiem, meļiem, gan tautas maldinātājiem, kas veduši tautu purvā un bezdibenī, un smacē špionāžā, provokācijā un terora atmosfērā.¹¹⁰ Garīdzniekus Jezupu Rancānu un Bernardu Kublinski viņš pat apsūdzēja balsu pirkšanā: „Tā lieta nav noliedzama, ka Rancāna un Kublinska grupa ir brīdinājusi Latgales zemniekus, ka tie, kuri balsos par Latgales demokrātiem, tiks atšķirti no baznīcas. [...] Tie mācītāji, kas piederējuši pie Rancāna un Kublinska grupas, nav pieņēmuši pie kristīšanas to zemnieku bērnus, tāpat arī pie grēku sūdzēšanas, kas balsoja par Latgales demokrātiem”.¹¹¹ Tādējādi redzams, ka sociāldemokrātu izteiktie pārmetumi, iespējams, tiešām bijuši patiesi, lai gan grūti pierādīt, tā kā pats B. Kublinskis šos pārmetumus noraidīja kā nekaunīgus apmelojumus.

Henriks Trūps norāda, ka pēc 1934. gada 15. maija K. Ulmaņa valdībā bijis Katoļu baznīcas pārstāvis – izglītības ministra biedrs Dagdas dekāns monsinjors Jāzeps Čamanis, un neskatoties uz to, ka visas politiskās partijas bija slēgtas, Katoļu baznīca diezgan netraucēti šajā periodā varēja turpināt savu darbu.¹¹²

Tāpat kā citas kristīgās konfesijas, arī katoļu, pareizticīgo un vecticībnieku baznīcas būtiski ietekmēja notikumi 1940. gadā. Zināms, ka uz 1940. gada Saeimas vēlēšanām vēl bija mēģinājums veidot Latgales katoļu vēlēšanu sarakstu. Šajā sakarā Rīgā sapulcējās liela daļa latgaliešu inteliģences, taču prelātu Alfonu Pastoru savlaicīgi informēja M. Skujenieks, brīdinot neiesniegt vēlēšanu sarakstu: „[...] pateica, lai mēs mierīgi vien sēžot mājās, jo pāris grupas, kas centrālajā vēlēšanu komisijā ieradušās ar saviem sarakstiem, esot apcietinātas. Tā

¹⁰⁹ Henriks Trūps, *Katoļu Baznīcas vēsture* (Rīga: Avots, 1992), 303

¹¹⁰ Francis Trasuns, „Goreigais banditizmys.” *Zemnieka Bolss*. 05.08.1925. Nr. 26, 1

¹¹¹ LR 2. Saeimas Stenogrammas. Sast. H. Kārklīšs. Rīga: LR Saeimas izdevums. 1. sesija, 2. sēde 06.11.1925, 229

¹¹² Henriks Trūps, *Katoļu Baznīcas vēsture* (Rīga: Avots, 1992), 304

latgaliešu grupas mēģinājumam tika pielikts punkts.”¹¹³ 1941. gadā tika deportēti vai bez tiesas nogalināti 11 katoļu un 10 pareizticīgo garīdznieki, tāpat arī tika likvidēta LU Romas katoļu teoloģijas fakultāte un Pareizticīgās baznīcas nodaļa.¹¹⁴ Līdz ar vācu karaspēka okupāciju situācija uzlabojās, jo, piemēram, katoļiem ļāva atvērt padomju varas slēgto Teoloģijas fakultāti. Tomēr šis miera periods bija īslaicīgs un situācija būtiski pasliktinājās 1944. gadā atkāpjoties vācu karaspēkam, kad katoļu bīskapus Jezupu Rancānu un Boļeslavu Sloskānu, Liepājas diecēzes bīskapu Antonu Urbšu, kā arī luterāņu arhibīskapu Teodoru Grīnbergu un pareizticīgo metropolītu Augustīnu Pētersonu izveda uz Liepāju, bet vēlāk uz Vāciju. 1945. gadā tika apcietināti 63 priesteri, no kuriem cietumos un nometnēs gāja bojā trīspadsmit^k.¹¹⁵ Saskaņā ar H. Trūpa datiem, uz rietumiem emigrēja apmēram 40 priesteri un kopumā pēc 1945. gada vajāšanām, kas bija vērstas pret Katoļu baznīcu, no pirmskara laika 198 priesteriem Latvijā 1950. gadā bija palikuši tikai apmēram 60.¹¹⁶

Mūsdienās izveidojusies situācija faktiski uzskatāma par nesalīdzināmi labāk nostabilizētu un valsts un baznīcas šķirtības princips pašas baznīcas iekšienē ieguvis citu dimensiju. Iespējams, ka šo šķirtības izpratni sekmēja 50 gadi ateistiskā režīma pakļautībā, taču līdz ar neatkarības atjaunošanu, kad arī tika atjaunotas attiecības ar Svēto Krēslu, politikā tika mudināti piedalīties laji, bet ne garīdzniecība. Tomēr Katoļu baznīca arvien ir paudusi stingru nostāju sabiedriskās dzīves jautājumos, cenšoties ietekmēt politikas lēmumu gaitu. Jāpiekrīt V. Malahovska secinājumiem, ka Katoļu baznīca nenoliedzami arī mūsdienās turpina piedalīties politikā, bet šoreiz nevis ar mērķi iegūt varu, bet ietekmēt sabiedrisko domu, „kā arī panākt, lai varas institūcijas, veidojot politiku, ievērotu katoļticīgo ētiskos principus, Katoļu baznīcas tiesības un intereses”.¹¹⁷ Taču viņa skatījumā Katoļu baznīcas unikalitāte sociālpolitiskajā dimensijā atklājas tajā, ka nav iespējams skatīt katoļu baznīcas politiku Latvijā kā izolētu procesu, jo Katoļu baznīcas politiskās aktivitātes ir aplūkojamas tiešā saistībā ar Vatikāna politisko kursu. Tieši ar šo starptautisko institūciju, kas stāv pāri

¹¹³ Henriks Trūps, „Izsvilkumi no atmiņām par mēģinājumu organizēt Latgales katoļu vēlēšanu sarakstu.” *Latvijas okupācija un aneksija 1939-1940: Dokumenti un materiāli*, sastādītāji I. Grava-Kreituse, I. Feldmanis, J. Goldmanis, A. Stranga. Nr. 217 (Rīga, 1995):492

¹¹⁴ Valters Nollendorfs, *Latvijas Okupācijas muzejs 1940-1991*. Rīga: Latvijas Okupācijas muzeja biedrība, 2012), 37

^k Kā norāda Dace Kokareviča, tad totalitāro režīmu upuri bija dažādu konfesiju garīdznieki, un viņu piemiņas iemūžināšanai šobrīd ir paredzēts veidot pieminekli „Represētajiem garīdzniekiem 1917-1990 un atgūtai ticības brīvībai”. Plānots, ka tas tiks novietots pretī Jaunajai Sv. Ģertrūdes baznīcai Rīgā, un tā postamentā tiks iegravēti represēto garīdznieku vārdi.

¹¹⁵ Dace Kokareviča, „Paviršā, viltotā un īstā vēsture.” 24.04.2012. *Latvijas Avīze*. http://la.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=348263:pavir-viltot-un-st-vsture&Itemid=177

¹¹⁶ Henriks Trūps, *Katoļu Baznīcas vēsture* (Rīga: Avots, 1992), 306

¹¹⁷ Vladislavs Malahovskis, „Katoļu Baznīcas politiskās aktivitātes neatkarīgajā Latvijā,” *Via Latgalica*, Vol. 2 (Rēzeknes Augstskolas Reģionālistikas institūts, 2009):92

visām nacionālajām Katoļu baznīcas institūcijām, tā arī būtiski atšķiras no citām baznīcām, kas tiek aplūkotas šī darba ietvaros. Un tieši tāpēc, iespējams, būtu sīkāk jāanalizē pāvesta enciklikas.¹ Lai arī enciklikas ir tekstuāli apjomīgas un saturiski komplicētas, kas nozīmē, ka daudzi laji tās visticamāk pat neizlasa, tomēr katoļu garīdzniecība ar tām iepazīstas un daudzus vēstulē noteiktos virzienus, iespējams, realizē vietējo draudžu sabiedriskajā dzīvē. Z. Stankevičs garīdznieku lomu politikā saskata pastarpināti, norādot, ka politikā var darboties un pat ļoti vēlams, ja darbojas katoļticīgie laji.¹¹⁸ Attiecībā uz savu lomu Latvijas politikā viņš norāda: „[E]s savu uzdevumu uzskatu vērtēt politiķu darbus no morālā viedokļa un šeit atstāju sev brīvas rokas un nevienam neļaušu man aizbāzt muti.”¹¹⁹ Šis citāts faktiski vislabāk atspoguļo to, cik lielā mērā ir mainījusies politiskā situācija un valsts un baznīcas attiecības Latvijā, kas ir saistāma gan ar politiskajiem, gan kulturālajiem, gan izglītības aspektiem, kurā garīdznieki lielākā mērā kā iepriekš vēlas saglabāt savu neatkarību no politiskajiem procesiem, kas gan nenožīmē, ka viņi nevēlas tos joprojām ietekmēt.

Aplūkojot Pareizticīgās baznīcas un garīdznieku darbību Latvijā nākas saskarties ar salīdzinoši sarežģītu valsts un baznīcas attiecību gaitu. Pareizticība Latvijā ienāca aptuveni 10. gs., taču galvenokārt tā dominēja Latgales reģionā, bet izteikts pareizticīgo draudžu pieaugums Latvijā sākās tikai 19. gs. Papildus Pareizticīgās baznīcas attiecības ar valsti apgrūtinājis fakts, ka pareizticība Latvijā bieži ir tikusi asociēta kā „krievu reliģija”, tādējādi pienesot gan pagātnē, gan arī mūsdienās šajās attiecībās sarežģītu nacionālās identitātes faktoru. Likumsakarīgi, ka balstoties uz etnisko un lingvistisko šķeltni, Pareizticīgo baznīca Latvijā bijusi saistīta tieši ar Krievijas pareizticīgo baznīcu (turpmāk – KPB) un Maskavas patriarhātu. Starpkaru perioda Latvijā attieksme pret LPB bija aizdomu pilna un kopumā nosodoša – daudzas no privilēģijām, uz kurām valsts bija gatava piekāpties katoļu un luterāņu gadījumā, uz pareizticīgajiem neattiecās (piemēram, valsts uzturēta Teoloģijas fakultāte). Daudzi īpašumi tika atsavināti LPB un nodoti īpašumā katoļiem vai luterāņiem, vai arī iznīcināti, pamatojoties uz to, ka Pareizticīgā baznīca ir „krievu baznīca”.¹²⁰ Tika likvidētas pareizticīgo reliģiskās iestādes. Tieši šo notikumu rezultātā, LPB pieņēma lēmumu virzīt uz Saeimu tiešu LPB pārstāvi un veicināt LPB legalizāciju Latvijā, aicinot pareizticīgos aktīvi piedalīties Saeimas vēlēšanās un ievēlot savu deputātu, kurš pārstāvētu visus pareizticīgos.

¹ Enciklika (gr. *enkyklios* - aplveida, apkārt) – pāvesta apkārtraksts ticīgajiem ar vēstījumu par kūrījas viedokli kādā svarīgā ar reliģiju, morāli vai politiku saistītā jautājumā.

¹¹⁸ Dace Kokareviča, „Esmu apjautis, ka man jāraugās tālāk un plašāk,” *Latvijas Avīze*, 14.10.2010. http://la.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=291138:lesmu-apjautis-ka-man-jraugs-tlk-un-plakr&catid=95&Itemid=439, 6-7

¹¹⁹ Zbignevs Stankevičs citēts Kaspars Odiņš, „Latviešu Ahilleja papēdis,” *SestDiena*, 2011. gada 23.-29. aprīlis,

12

¹²⁰ Jānis Kalniņš, *Svētais Rīgas Jānis* (Rīga: Jumava, 2001), 106

Lai efektīvāk spētu aizstāvēt gan ticīgo, gan LPB tiesības, arī arhibīskaps Jānis Pommers 1925. gadā balotējās 2. Saeimas vēlēšanās un tika ievēlēts parlamentā no krievu nacionālā saraksta „Pareizticīgo vēlēšanu un krievu sabiedrisko organizāciju bloks”. Kā intervijā šo aspektu komentē Jānis Kalniņš, tad iemesls tam bija vajāšanas pret pareizticīgo baznīcu Latvijā, kas savu kulmināciju sasniedza tieši starpkaru periodā. Ja šādu draudu nebūtu bijis, tad J. Pommers nemaz nebūtu iesaistījies politikā.¹²¹ Kā norāda I. Runce, tad visnegatīvāko reakciju par arhibīskapa Jāņa Pommera iesaistīšanos politikā pauda sociāldemokrātu deputāti, apvainojot viņu sadarbībā ar Bermontu, lieliniekiem, monarhistiem un dēvējot viņu par denunciantu, nodevēju un nelieti.¹²² Cīnoties par savām tiesībām, 1923. gadā pareizticīgo draudžu Savienība izdeva oficiālu aicinājumu visiem Latvijas pareizticīgajiem pilsoņiem izpildīt savu svēto pienākumu un balsojumā par likumprojektu, kas paredzēja, ka baznīcas un lūgšanas namus, kurus lieto kādas konfesijas dievkalpojumos, nedrīkst atsavināt vai nodot kādas citas konfesijas vajadzībām, iemest to zīmi, uz kuras uzrakstīts „PAR”, tādējādi aizstāvēt savas pareizticīgās baznīcas.¹²³ 1925. gadā Jānis Pommers tika ievēlēts LR 2. Saeimā no Rīgas un Latgales vēlēšanu apgabaliem un pats šo situāciju raksturoja sekojoši:

„Pareizticīgā baznīca pirmo reizi ņem tiešu dalību Latvijas Saeimā. [...] vai baznīcai ir jāņem dalība parlamenta darbībā? Mūsu kaimiņienes Luterāņu un Katoļu baznīcas šo jautājumu izšķir pozitīvi. Mūsu dzīves prakse ar faktiem pierāda, ka viņu Baznīcām šī līdzdalība ir atnesusi tikai labas sekas... Ja mūsu baznīca nesusi lielus zaudējumus, tad tikai tādēļ, ka viņai nebija savas tiešās pārstāvniecības parlamentā. Mūsu mēģinājums sūtīt uz parlamentu aizstāvjus no politiskām grupām... liecina, ka mēs esam vīlušies... viņi neatrada par vajadzīgu izvirzīt Pareizticīgo baznīcu Latvijas likumā. Pareizticīgā baznīca tika turēta ārpus likuma.”¹²⁴

Viņš arī uzskatīja, ka rūpēm par ticīgajiem jāizpaužas ne tikai garīgajā, bet arī politiskajā dzīvē, kā to labi pierāda baznīcas vēsturiskā attīstība un tradīcijas, kad garīdznieki nereti iesaistījušies diskusijās ar laicīgajiem valdniekiem, un kopš parlamentārisma rašanās tādējādi līdzdalība parlamentā ir uzskatāma par leģitīmu.¹²⁵ Jānis Pommers uzskatīja, ka:

„Vēsturisko datu kopums ļauj mums pilnā mērā apgalvot: visā kultūras pasaulē gan baznīca, gan pilsoņu likumu skatījumā garīdzniecības tiesības piedalīties valstiski sabiedriskajā dzīvē ir bijušas un arī tagad ir neapstrīdama lieta, kas pilnībā atbilst gan kristīgajam, gan veselīga tautiskuma garam. [...] Kādēļ jums tik ļoti gribas atstādināt garīdzniecību no piedalīšanās valsts veidošanā? [...] Ir taču jāapjēdz, ka dauzu gadsimtu pieredzi sevī uzņēmusī baznīca labāk par jums saprot, kas tai ir labs,

¹²¹ Sk. pielikumā interviju Nr. 5 ar LPV vēstures pētnieku Jāni Kalniņu.

¹²² Inese Runce, „Valsts un Pareizticīgās Baznīcas attiecības Latvijā 1920.-1934. g.,” Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes XII Zinātnisko lasījumu materiāli. Vēsture. 4. sējums, 2. daļa (2003):36

¹²³ Jānis Kalniņš, *Svētais Rīgas Jānis* (Rīga: Jumava 2001), 117

¹²⁴ LVVA, 7131. fonds, 58. lieta, 28. lpp. Citēts Jānis Kalniņš, *Svētais Rīgas Jānis* (Rīga: Jumava 2001), 116-117

¹²⁵ Jānis Kalniņš, *Svētais Rīgas Jānis* (Rīga: Jumava 2001), 125

ja reiz nemainīgi visas savas vēstures gaitā dod savu svētību garīdzniekiem piedalīties politikā."¹²⁶

Viens no J. Pommers pirmajiem darbiem Saeimā bija centieni pieprasīt LPB tādas pašas juridiskās tiesības kā katoļiem, luterāņiem un baptistiem, kas rezultējās ar to, ka LPB un tās struktūras, iestādes un amatpersonas tika likumīgi atzītas, proti, 1926. gadā tām tika piešķirtas juridiskās personas tiesības un laika gaitā LPB saņēma atpakaļ atsavinātās materiālās vērtības (pat no PSRS) un proporcionāli LPB piederīgo ticīgo skaitam tā sāka saņemt regulārus pabalstus.¹²⁷ Pateicoties savai veiksmīgajai politiskajai darbībai, kā arī savas personības dēļ, Jānis Pommers tika atkārtoti ievēlēts arī 3. un 4. Saeimā. Tomēr faktiski viņš atradās izteikti nelabvēlīgā situācijā, jo neguvu atbalstu ne pie latviešiem, nedz beigās arī pie pašiem pareizticīgajiem slāviem.

Līdz ar Padomju armijas ienākšanu 1940. gada 17. jūnijā beidza pastāvēt gan Latvijas valsts, gan arī Latvija pareizticīgā baznīca. Drīzumā tika slēgta LU Teoloģijas fakultāte un tās Pareizticīgās teoloģijas nodaļa, kā arī visas pārējās aktivitātes, kas tika vērstas arī pret citām konfesijām, t.sk. arestējot un atstādinot 20 pareizticīgos priesterus. Otrā pasaules kara laikā LPB zaudēja gandrīz astoto daļu no sava klēra un pastāv viedoklis, ka „1941. gada jūlija sākumā ITK orgāni plānoja deportēt visu Latvijas garīdzniecību”¹²⁸, tomēr līdz ar vāciešu ienākšanu Baltijā represijas pret garīdzniecību netika izvērstas pilnā apjomā. Tomēr daudzu Pareizticīgās baznīcas garīdznieku attiecības ar valsts varu līdz pat Padomju Savienības sabrukumam bija saistītas ar denuncēšanas sistēmu garīdznieku obligāto ziņojumu formā, tādējādi „izpildot pienākumu pret valsti”.¹²⁹

Kopš neatkarības atjaunošanas pareizticīgo garīdznieki nav bijuši ievēlēti nevienā Saeimā. Un faktiski tikai 1990. gadā LR Augstākā padomē bija ievēlēts pareizticīgo garīdznieks Aleksejs Zotovs, kas darbojās Cilvēka tiesību un nacionālo jautājumu komisijā. Zināms, ka neatkarības atjaunošanas balsojumā viņš atturējās, taču kopumā par viņa darbību un motivāciju kā garīdzniekam iet politikā šobrīd zināms maz un diez vai viņš ir uzskatāms par klasisku piemēru, kad garīdznieks demokrātiskos apstākļos izvēlas iet politikā.

Vecticībnieki Latvijas teritorijā ienāca 17. gs., pēc tam, kad bija notikusi šķelšanās KPБ iekšienē un tika uzsāktas vajāšanas pret tiem, kas atteicās pieņemt patriarha Nikona

¹²⁶ Jānis Pommers. Citēts Jānis Kalniņš *Rīgas un visas Latvijas Arhibīskaps Jānis (Pommers). Svētrunas, raksti un uzstāšanās. II daļa* (Rīga: Labvēsts, 1993), 61

¹²⁷ Jānis Kalniņš, *Svētais Rīgas Jānis* (Rīga: Jumava 2001), 118-119

¹²⁸ Aleksandrs Gavriļins, „Padomju varas attieksme pret Latvijas Pareizticīgo Baznīcu 1940.–1941. gadā.” 39. *Latvijas Vēsture. Jaunie un jaunākie laiki*. 2008. Nr. 2 (70). Citēts Baiba Pazāne, „Vācu okupācijas vara un pareizticīgā Baznīca Latvijā. 1941.–1944. gads,” *Latvijas Arhīvi. Vēsture* (2010):165-203

¹²⁹ Jānis Kalniņš, *Latvijas Pareizticīgā Baznīca: Vēstures komentārs* (Rīga: San Eštera, 2007), 25

reformas (1652–1666). Taču Latvijas teritorijā, kas iekļāvās Baltijas guberņā un kuru tajā laikā pārvaldīja vācieši, vietējai varai bija maza interese par „krievu šķelšanos” un tāpēc vecticībnieki, lai arī dzīvoja savrupi, tomēr varēja justies droši. Vecticībniekus varētu raksturot kā vienu no konservatīvākajām, reliģiozākajām un noslēgtākajām kristīgajām konfesijām Latvijā. Tomēr nebūtu pareizi apgalvot, ka vecticībnieku garīdznieki ir pilnīgi apolitiski savā būtībā, jo, ja skata vēsturiskos notikumus un to, kā notika vecticībnieku atšķelšanās no KPB, redzams, ka iestājoties par savu pārliecību, viņi var būt dedzīgi un iestāties arī pret valsts (valdnieka) varu. Un tomēr, attiecībā uz tiem vecticībniekiem, kas patvērās Latvijā, jānorāda kā uz etniski un arī reliģiski salīdzinoši pašizolētu grupu un par viņu integrāciju Latvijas sabiedrībā faktiski var sākt runāt tikai pēc 19. gs. vidus.

Neatkarīgās Latvijas Republikas pasludināšana nostiprināja Latvijas vecticībnieku tiesisko stāvokli un 1920.–1930. gadus var dēvēt par Latvijas vecticībnieku sabiedriskās aktivitātes uzliesmojuma laiku (šajā laikā 45% Latvijas krievu bija vecticībnieki). To intervijā apstiprina arī šī brīžā LVPB Centrālās padomes priekšsēdētājs Aleksijs Žilko, norādot, ka starpkaru periodā attiecības starp Latvijas valsti un LVPB ir bijušas „mazliet siltākas”, jo no valsts saņemts materiālais atbalsts, kas bijis ļoti būtisks, tā kā ļāvis uzcelt vairākus vecticībnieku dievnamus Latgalē.¹³⁰ Pirmkārt, vecticībniekus atzina par vienu no tradicionālajām konfesijām Latvijā un viņiem tika piešķirtas visas pilsoņu tiesības. Otrkārt, tāpat kā citas tradicionālās konfesijas Latvijā, arī vecticībnieku draudzes saņēma valsts dotācijas. Tā bija pirmā reize vēsturē, kad vecticībnieki sāka saņemt finansiālu atbalstu no valsts, un dažām vecticībnieku draudzēm un biedrībām pat tika piešķirta zeme no valsts fonda, kas ļāva veidot jaunas draudzes, kā arī remontēt un būvēt dievnamus.¹³¹ Tā rezultātā, 20. gadsimta 20. gados sāka veidoties vecticībnieku inteliģences loks – daudzi ieguva labu laicīgo izglītību un viņi aktīvi piedalījās ne tikai vecticībības, bet arī visas Latvijas dzīvē.¹³²

Kā apliecina Vladimirs Nikonovs, tad starpkaru periodā Latvijā vecticībnieku juridiskais stāvoklis ir vērtējams kā „pietiekami labs”.¹³³ Centrālā komiteja Latvijas vecticībnieku lietās (1920–1934) bija laicīga un faktiski politiska organizācija, līdzīgi kā Vecticībnieku koncils un kongresu padome (1929–1934) un to darbībā un vadībā piedalījās daudzi vecticībnieki, kas arī aktīvi piedalījās Latvijas politiskajā dzīvē, balotēdamies dažādu partiju sarakstos Saeimas vēlēšanās un vietējās pašvaldību vēlēšanās. Neskaitot vecticībnieku

¹³⁰ Sīkāk sk. pielikumā interviju Nr. 1 ar LVPB Centrālās padomes priekšsēdētāju Aleksiju Žilko.

¹³¹ Latvijas krievi. „Vecticībnieki neatkarīgajā Latvijā” Portāls Latvijas krievi, www.russkije.lv/lv/lib/read/old-believers-indpendlat.html

¹³² Arnolds Podmazovs, „Rīgas vecticībnieki Latvijas Republikas gados (1918–1940)” Portāls Latvijas krievi, www.russkije.lv/lv/pub/read/rizhskie-staroveri/staroveri14.html

¹³³ Владимир Никонов, *Староверие Латвии* (Издание Резекненской старообрядческой общины, 2008), 351

Saeimas deputātus M. Kaļistratovu, G. Jeļisejevu, T. Pavlovski, S. Kirillovu un I. Jupatovu, kas tikuši ievēlēti, sarakstos balotējās arī citi, piemēram, V. Kudrjačovs. Profesors I. Jupatovs laikā no 1925. līdz 1934. gadam bija Latvijas Izglītības ministrijas Krievu skolu nodaļas priekšnieks. Un kā norāda A. Podmazovs, šie gadi Latvijas vecticībniekiem bija pirmā pieredze, dzīvojot apstākļos, kad laicīgā vara pret viņiem izturējās labvēlīgi, par ko vecticībnieki pateicās ar lojālu attieksmi pret Latvijas valsti.¹³⁴

Kā jau iepriekš parādīts, starpkaru periodā Latvijas Saeimas vēlēšanās nekandidēja neviens vecticībnieku garīdznieks. Te gan ir jābūt būtiskai piebildei – vecticībnieku Pomoras novirziens, kas arī dominē Latvijā noliedz baznīcas hierarhiju un viņiem nav garīdzniecības, tāpēc draudzes vadība tiek ievēlēta no laju vidus un šis tiek dēvēts par bezpriesteru virzienu. Taču neskatoties uz to, ka neviens garīdznieks starpkaru periodā nepiedalījās aktīvajā politikā, savu interešu pārstāvība bija uzticēta lajam – Latgales vecticībnieku deputātam Meletijam Kaļistratovam (arī citiem), kas tika ievēlēts visos četros Saeimas sasaukumos. Viņš konsekventi aizstāvēja Latvijas krievu, pareizticīgo^m un jo īpaši vecticībnieku intereses. Kā norāda Tatjana Feigmane, tad savā deputāta darbībā M. Kaļistratovs galvenokārt pievērsās agrārajam jautājumam un krievu minoritātes izglītošanas problēmām, jo viņa elektorātu pamatā veidoja Latgales vecticībnieku zemnieki. Ņemot vērā to, ka 20. gs. 20. gadu sākumā tikai 42% Latvijas krievu prata lasīt, viņš pārstāvēja neizglītotus vai mazizglītotus cilvēkus, un tieši tāpēc savā parlamentārajā darbībā M. Kaļistratovs vairākkārt izvirzīja jautājumu par krievu skolu tīkla paplašināšanu Latgalē.¹³⁵ T. Feigmane norāda, ka neskatoties uz to, ka viņa aktivitātes parlamentā aizēnoja pareizticīgo arhibīskaps Jānis Pommers, vecticībnieku aprindās prioritāte joprojām bija M. Kaļistratovam.¹³⁶ Zīmīgi, ka 2. Saeimā virknē jautājumu M. Kaļistratova uzskati nesaskanēja ar viņa kolēģa, vecticībnieku deputāta, profesora I. Jupatova nostāju, kā rezultātā 3. Saeimas vēlēšanās viņi startēja no diviem vecticībnieku sarakstiem, taču savas pozīcijas kā populārākais vecticībnieku deputāts M. Kaļistratovs saglabāja. Līdz ar padomju varas nākšanu pie varas viņš gan tika arestēts un apsūdzēts par to, ka Saeimā viņš ietilpis buržuāziskos grupējumos un tādējādi „nodevis darba tautas intereses”,

¹³⁴ Arnolds Podmazovs, „Rīgas vecticībnieki Latvijas Republikas gados (1918–1940)” Portāls Latvijas krievi, www.russkije.lv/lv/pub/read/rizhskie-starovery/starovery14.html

^m Viņš iestājās pret Rīgas Alekseja pareizticīgo klostera atsavināšanu un tā nodošanu Romas katoļu Baznīcai, kā arī pret pareizticīgo kapelas nojaukšanu Stacijas laukumā 1925. gadā.

¹³⁵ Tatjana Feigmane, „Krievu minoritātes tiesību aizstāvis – padomju represiju upuris Meletijs Kaļistratovs” no *Personība un demokrātija. Metodisks līdzeklis Latvijas vēsture* (Rīga, 2005). Publicēts portālā Latvijas krievi, www.russkije.lv/lv/journalism/read/feigmane-zaschitnik-kallistratov/

¹³⁶ Ibid.

kā arī dibinājis „kontrevolucionāru partiju”.¹³⁷ Padomju gadi vecticībnieku draudzes skāra lielā mērā tāpat kā daudzas citas konfesijas – tika slēgti dievnami un samazinājās ticīgo skaits.

Kopš neatkarības atjaunošanas šī darba pētāmajā kontekstā saglabājušās pirmskara tendences un joprojām neviens vecticībnieku garīdznieks nav iesaistījies aktīvajā politikā, taču gan Saeimā, gan vietējās pašvaldībās bijuši ievēlēti daudzi vecticībnieku laji. 2001. gadā Rīgas domes vēlēšanās startēja „Krievu partija”, kuras sarakstā lielākā daļa iekļauto kandidātu bija vecticībnieki un pareizticīgie – šī arī bija tā elektorāta daļa, kuru partija cerēja pārstāvēt. Kā ievērojamākie mūsdienu vecticībnieku politiskie pārstāvji ir minami Ivans Ribakovs (LR 8., 9., 10., 11. Saeimas deputāts), Ivans Klementjevs (9., 10., 11. Saeimas deputāts, RD deputāts), kā arī Rēzeknes Vecticībnieku kapu draudzes padomes priekšsēdētājs Vladimirs Nikonovs (10., 11. Saeimas deputāts). 11. Saeimas vēlēšanās no ŠRP saraksta trešo reizi startēja, taču netika ievēlēts arī Rīgas Dieva Parādīšanās Pomoras Vecticībnieku draudzes padomes loceklis un Latvijas Vecticības institūta direktors Pjotrs Aleksejevs.¹³⁸

Līdz ar to redzams, ka, no analizētajām tradicionālajām konfesijām Latvijā, vienīgi LVPB garīdznieki oficiāli neiesaistās politiskajos procesos un savu vēlēšanu pārstāvniecībā, atstājot šo jomu laju ziņā. Tajā pašā laikā nevar runāt par pilnīgu šķirtni no valsts politiskajiem vai sociālajiem procesiem. Piemēram, LVPB Centrālās padomes priekšsēdētājs Aleksejs Žilko 2010. gadā Jēkabpilī piedalījās uzņēmēju-vecticībnieku forumā, kurā tika pieņemta rezolūcija un izveidota darba grupa, lai attīstītu sadarbību ar uzņēmējiem-vecticībniekiem.¹³⁹ Tāpat, sadarbībā ar LPB, ir rīkotas konferences par tādām laicīgām tēmām, kā krievu valodas statusu Latvijā un citām līdzīgām tēmām, kas apliecina to, ka neskatoties uz savu izolēto attieksmi, arī LVPB ir daļa no Latvijas sabiedrības un ir iesaistīta sociālpolitiskajos procesos, kas nosaka tās locekļu ikdienu.

Apkopojot analīzi par protestantu un evaņģēlisko kristiešu draudžu garīdznieku vēsturisko darbību Latvijā, nākas secināt, ka pirmskara Latvijā, kur Saeimā garīdznieki veidoja apmēram 10% no deputātu kopskaita, nedaudz vairāk kā puse, jeb 17 no 38 bija

¹³⁷ Tatjana Feigmane, „Krievu minoritātes tiesību aizstāvis – padomju represiju upuris Meletijs Kaļistratovs” no *Personība un demokrātija. Metodisks līdzeklis Latvijas vēsture* (Rīga, 2005). Publicēts portālā Latvijas krievi, www.russkije.lv/lv/journalism/read/feigmane-zaschitnik-kallistratov/

¹³⁸ Jesajas61.lv „Kandidāti. Pjotrs Aleksejevs.” Portāls Jesajas61.lv, www.jesajas61.lv/lv/kandidati/pjotrs_aleksejevs

¹³⁹ D-fakti.lv „Aleksejs Žilko piedalījās uzņēmēju-vecticībnieku forumā” 29.11.2010. Daugavpils un Latgales jaunumi, www.d-fakti.lv/lv/news/article/28934/

luterāņu (7) un baptistu (2) garīdznieki. Būtiski norādīt, ka viņu darbība 1.-4. Saeimas laikā bija aktīvāka, nekā 5.-11. Saeimā, kas varētu būt skaidrojams ar vairākiem faktoriem:

- *Pirmkārt*, starpkaru periodā garīdznieki bija vieni no sabiedrības izglītotākajiem un inteliģentākajiem pārstāvjiem, kas kopumā baudīja plašu sabiedrības uzticību kā tautas priekšstāvji. Tādējādi daudzi no viņiem bijuši arī vietējo pilsētu mēri un ieņēmuši citus sabiedriskus amatus.
- *Otrkārt*, viņiem pastāvēja plašas mobilizācijas iespējas, kas skaidrojams ar tā laika tradīcijām, kad lielākā daļa sabiedrības regulāri gāja uz dievkalpojumiem. Tas ļāva garīdzniekiem pakļaut apmeklētājus savai retorikai, t.sk. politiskai aģitācijai.
- *Treškārt*, situācija ir būtiski mainījusies no institucionālā viedokļa, jo tolaik nepastāvēja 5% vēlēšanu barjera un līdz ar to iekļūšana Saeimā bija ievērojami vienkāršāka. Kopš 5% vēlēšanu barjeras ieviešanas redzams, ka, lai gan vēlēšanās kandidējuši arī citi garīdznieki, viņiem iekļūt parlamentā nav izdevies tāpēc, ka viņu pārstāvošais politiskais spēks nav guvis nepieciešamo sabiedrības atbalstu.

Aplūkojot katoļu un pareizticīgo garīdznieku sociālpolitisko aktivitāti redzams, ka gan priesteri Francis Trasuns un Jezups Rancāns, gan arhibīskaps Jānis Pommers bija vērā ņemamas personības un daļa no tā laika sabiedrības inteliģences, kas ap sevi spēja pulcēt plašas cilvēku masas, tādējādi kļūstot arī par poliskās elites pārstāvjiem, kas aktīvi iestājušies par savu konfesiju interešu aizstāvību. Kopumā var secināt, ka katoļu garīdznieki politiskajos procesos iesaistījušies vairāk personīgo interešu vadīti, tādējādi veidojot veselīgu konkurenci; savukārt pareizticīgie – apzināti izvirzot vienu pārstāvi, ar mērķi lai tiktu aizstāvētas pareizticīgo intereses Latvijā. Vecticībnieku garīdznieki turpretī jau kopš 20. gadiem ir turējušies šķirti no politikas, vienlaicīgi šī darba veikšanu uzticot vecticībnieku lajiem.

Kopš neatkarības atjaunošanas iezīmējas tas, ka Saeimā ievēlēti ir tikai protestantu un evaņģēlisko kristiešu draudžu garīdznieki. Piedevām savas politiskās aktivitātes gan protestantu garīdznieki, gan laji aktīvi sāka izrādīt vēl padomju gados, kad draudzēs atbalstu guva dažādi disidenti un citi aktīvisti. Tas varētu būt skaidrojams ar to, ka Latvijā gan protestantu, gan evaņģēlisko kristiešu draudzes ir raksturojamas kā salīdzinoši radikālas. Kopš neatkarības atjaunošanas, parlamentā vienlaicīgi nav bijis vairāk par trīs garīdzniekiem, piedevām pēdējās divās Saeimās nav ticis ievēlēts neviens garīdznieks.

3. GARĪDZNIEKU POLITISKĀ UZVEDĪBA LATVIJĀ

Šī darba empīriskā daļa sastāv no divām apakšsadaļām – sākumā sniegts vispārējs garīdznieku politiskās uzvedības raksturojums, balstoties uz informāciju, kas pieejama Latvijas periodiskajos izdevumos pēdējo 10 gadu laikā kopš 8. Saeimas vēlēšanām (2002-2012). Savukārt 3.2. nodaļa koncentrējas uz kvantitatīvajā empīriskajā pētījumā gūtajiem rezultātiem un to analīzi. Tā kā kvantitatīvais pētījums ir ierobežots laikā un telpā, tika pieņemts lēmums papildus garīdznieku sociālpolitiskās aktivitātes noteikšanai caur anketām, izmantot arī padziļinātās kvalitatīvās intervijas ar garīdzniekiem (n=5) un caur daļēji strukturētu vadlīniju kopumu iegūt intervēto personu viedokļu atspoguļojumu. Ar šo interviju palīdzību tika iegūts baznīcas vadības viedoklis par empīriskā pētījuma problēmjautājumiem, kas saistīti ar politiku un reliģiju, kā arī ļaujot gūt plašāku ieskatu pētāmajā jautājumā, lai varētu pētīt garīdznieku institucionāli un vēsturiski determinēto organizatorisko aktivitāti.

Intervējamo atlasē tika piemēroti kritēriji, lai tie būtu pēc iespējas „augstāka līmeņa” garīdznieki, kas paustu nevis savu personīgo, bet gan baznīcas oficiālo nostāju pētāmajos jautājumos. Rezultātā, no intervētajiem respondentiem trīs ir baznīcu vadītāji – LVPB CP priekšsēdētājs A. Žilko, LAMB superintendante G. Medne un LRKB Rīgas arhibīskaps-metropolīts Z. Stankevičs. Tā kā ilgstoši (vairāk kā gadu) neizdevās saņemt apstiprinājumu intervijai ar Z. Stankeviču, sākotnēji viņa vietā tika intervēts Rīgas arhidiecēzes ģenerālvikārs A. Kravalis (intervēto garīdznieku raksturojumi atspoguļoti katras intervijas transkripcijas sākumā, sk. Pielikumus Nr. 2-6). Šie aktori izvēlēti pamatojoties uz to, ka viņu profesionālās darbības joma un ieņemamā amata līmenis, no kā arī izriet viņu praktiskās zināšanas, pieredze, viedokļi, kā arī uzskati ļauj iegūt kompetentu viedokli par viņu pārvaldītajām institūcijām. Vienīgais izņēmums šajā gadījumā attiecas uz LPB bijušo virspriesteri Jāni Kalniņu. Tā kā LPB atteicās sadarboties pētījuma ietvaros, bet Jānis Kalniņš ir vairāku grāmatu un rakstu autors gan par LPB vēsturi, gan darbību, tad viņš tika izvēlēts kā savas nozares eksperts ar pietiekamu kompetenci intervijai. Intervijas ar SDALDS bīskapu V. Reķi, LBDS bīskapu P. Sproģi, kā arī LELB mācītāju R. Eimani jau tika veiktas 2005. gadā, izstrādājot maģistra darbu, un tā kā gan viņu nostāja, gan šo draudžu problēmas konteksts daudzos jautājumos bija skaidrs, tika pieņemts lēmums atkārtoti viņus neintervēt.

Datu vākšanas posma raksturojums: Intervijas tika veiktas laika posmā no 2011. gada augusta līdz 2012. gada decembrim Rīgā, Daugavpilī un Murjāņos. Visas intervijas veica promocijas darba autore, lai varētu iegūt padziļinātu tēmas izpratni un nepieciešamības gadījumā paplašināt pētāmo jautājumu loku.

Kvalitatīvo interviju saturs: Intervijās uzdoto jautājumu loks bija iepriekš noteikts un tos varētu definēt pēc t.s. šķeltās jautājumu saraksta tehnikas, kur daļa jautājumu bija kopīga visiem intervētajiem garīdzniekiem, bet daļa atšķīrās, atbilstoši intervēto personu konfesionālajai specifikai un jautājumiem, kas bija radušies pētījuma gaitā, un kurus bija nepieciešams noskaidrot papildus. Kopumā intervijās uzdotos jautājumus varētu iedalīt piecos lielākos blokos:

- 1) *Latvijas politiskās un garīgās situācijas izvērtējums* – savstarpējās saistības; Baznīcas loma valstī; piedāvātie risinājumi/problēmas.
- 2) *Baznīcas funkcijas un intereses* – sociālās funkcijas, ticības mācība, u.c. aktuālie jautājumi; ekumēnisko attiecību izvērtējums.
- 3) *Baznīcas attiecības ar valsti* – juridiskās un politiskās attiecības. Noslēgto līgumu pamatojums, sniegtās iespējas, situācijas izvērtējums. Sadarbība ar valsts institūcijām, amatpersonām, politiskajām partijām.
- 4) *Baznīca un politika* – oficiālie baznīcas uzstādījumi par politisko aģitāciju, atbalsts politiskām partijām/politiķiem.
- 5) *Individuālie jautājumi* – vēstures informācijas precizējumi, konkrētās baznīcas specifika un ar to saistītie jautājumi (enciklikas, attiecības ar Vatikānu u.tml.).

Interviju garums bija no 40 līdz 75 min; vidējais vienas intervijas garums bija ~60 min. Ar intervēto personu akceptu, interviju teksts tika ierakstīts audioformātā un vēlāk pārrakstīts, ievērojot „vārds vārdā” principu. Pēc tam, kad teksts bija transkribēts, tas tika sadalīts atsevišķās datu vienībās – interviju teksta fragmentos – un analizēts un interpretēts atbilstoši pētījuma jautājumos formulētajām tēmām. Promocijas darba ietvaros tika izmantota atvērtā nozīmju kodēšanas tehnika, kas tiek saprasta kā plaša tekstuālā materiāla īsināšana atbilstoši intervētās personas izteikuma galvenajai tēzei. Tā kā jautājumi bija daļēji strukturēti, lai papildinātu kvantitatīvajā pētījumā gūto informāciju, tad šāda tēmu identifikācija tika veikta, izlasot visu intervijas tekstu un nosakot „būtiskās vienības” tekstā, kuras izteicis intervētais garīdznieks. Attiecīga turpmāka šo atslēgas tekstu strukturizācija notika atbilstoši kvantitatīvajā pētījumā analizētajai tematikai.

3.1. Garīdznieku sociālpolitiskās uzvedības vispārējs raksturojums: 2002-2012

Sekojoši līdzīgi masu mediju veidotajai dienaskārtībai, redzams, ka salīdzinoši bieži, un jo īpaši priekšvēlēšanu laikā, medijos parādās ziņas par kristīgo konfesiju garīdznieku

politiskajiem uzskatiem un nereti arī viņu rīcību. Vairumā gadījumu šie uzskati ir saistīti ar aktuāliem notikumiem, kas norisinājušies valstī. Visbiežāk tie ir lūgumi komentēt jautājumus, kas skar baznīcas intereses, vai arī politiķu vai politisko partiju rīcību saistībā ar to darbību kādā baznīcā, kā arī individuālu garīdznieku vai baznīcu sociālpolitisko aktivitāti. Taču ir arī gadījumi, kad medijos ziņots par politisko aģitāciju, kas notikusi vienā vai otrā draudzē. Līdz ar to secināms, ka pirmskara tradīcijas turpina pastāvēt un Latvijas kristīgo draudžu dzīve nav apolitiska, tā kā daudzi garīdznieki priekšvēlēšanu laikā izvēlas paust savu politisko nostāju un reizēm pat norāda uz sev tīkamiem politiskajiem spēkiem.

Analizējot laikrakstus, tajos atrodama informācija par to, ka kādi garīdznieki kopā ar pašvaldību vadītājiem pie Ziemassvētku eglītes aicina atbalstīt trūcīgos, citā Finanšu ministrijas darbinieki dodas uz Rīgas Domu iesvētīt ministrijas karogu, vēl kādā ziņo par to, ka Ludzā ierīkotās promenādes atklāšanā piedalās domes priekšsēdētāja un garīdznieki. Pēdējo 10 gadu laikā Latvijas laikrakstos garīdznieki dažādos kontekstos parādās gandrīz 9000 rakstu. Tikai maza daļa no tiem atspoguļo garīdznieku sociālpolitisko darbību – piedevām izteikts šādu rakstu pieaugums parādās pirms pašvaldību vai Saeimas vēlēšanām, turpretī starplaikā tiek ziņots par situācijām, kad garīdznieki tiek aicināti piedalīties vietējas nozīmes pasākumos Latvijas pilsētās un pašvaldībās. Raksturīga iezīme ir tā, ka vairums rakstu ziņo par luterāņu, katoļu un baptistu draudžu garīdzniekiem – retāk par pareizticīgo un vecticībnieku draudžu vadītājiem. Savukārt par adventistu un metodistu garīdzniekiem rakstu sociālpolitiskajā kontekstā praktiski nav vispār.

Atskatoties uz garīdznieku darbības atspoguļojumu periodiskajos izdevumos pēdējos 10 gados, rakstos manāms duāls situācijas atspoguļojums – proti, periodā līdz 2006. gadam pārsvarā tiek ziņots par politiķu un politisko partiju iniciētu politisko aģitāciju. Savukārt pēc 2006. gada tajos gadījumos, kad ziņo par politisko aģitāciju, kas notikusi Latvijas dievnamos, parādās informācija, ka to ir iniciējuši paši garīdznieki. Saprotams, ka šis jautājums ir strīdīgs, jo, lai kādas politiskās partijas locekļi veiktu politisko aģitāciju baznīcās, tiem būtu jāsaņem vismaz vietējās garīdzniecības akcepts – tādējādi arī laika periodā pirms 2006. gada var runāt par garīdzniekiem kā par pasīviem politiskās aģitācijas atbalstītājiem. Turpmākā izklāstā analīze tiks balstīta, *pirmkārt*, situācijās, kad politisko aģitāciju baznīcās ir iniciējušas politiskās partijas un to biedri; un, *otrkārt*, kad garīdznieki ir iniciējuši aģitāciju baznīcās.

Pirmkārt, politisko partiju un to biedru iniciēta politiskā aģitācija baznīcās: 2001. gada decembrī mediji ziņoja par to, ka partijas *Jaunais laiks* priekšsēdētājs Einars Repše kādā darbadienā kāpis Jēkabpils Sv. Miķeļa ev. lut. baznīcas kancelē un aizlūdzis par priekšā stāvošajām Saeimas vēlēšanām. Šis bija viens no pirmajiem publiski zināmajiem gadījumiem

kopš neatkarības atjaunošanas, kad politiskie aktori izmantoja baznīcas kanceli, kā rupu politisko aktivitāšu popularizēšanai. No LELB arhibīskapa tika prasīts situācijas skaidrojums, savukārt no citiem garīdzniekiem notikuma vērtējums. Jānis Vanags norādīja, ka E. Repšes uzstāšanās ir īpašs gadījums un nenozīmē, ka luterāņu dievnami tiks izmantoti priekšvēlēšanu aģitācijai, tā kā konsistorija ir pret baznīcu telpu izmantošanu politisku pasākumu organizēšanai.¹⁴⁰ Tajā pašā laikā JL centieni saņemt baznīcas atbalstu vēlēšanās ar to nebeidzās. Lielāku aģitāžu izraisīja gadījums pirms 8. Saeimas vēlēšanām, kad partijas pārstāvji devās uz Doma baznīcu, lai nodotu zvērestu, apņemoties kalpot Latvijas tautai, rīkoties saskaņā ar Latvijas likumiem, JL statūtiem un Ētikas kodeksu, kā arī sekot kristīgajām vērtībām un apsolīja valsts intereses turēt augstāk par personīgajām. Pēc solījuma došanas arhibīskaps Jānis Vanags svētīja karogu un lūdza Dievu palīdzēt deputātu kandidātiem „turēt šo skaisto un svinīgo solījumu”.¹⁴¹ Pareizticīgo virspriesteris Nils Druvaskalns gan norādīja, ka savulaik neatdeva savu balsi par *Jauno laiku* tieši tāpēc, ka viņi bija Doma baznīcā zvērējuši pie Bībeles, norādot, ka „Tas ir pret Svētajiem Rakstiem. Un [z]vēresta došanai baznīcā vajadzētu būt nopietnam un apzinātam solim, nevis tikai elektorāta piesaistīšanas veidam, jo pretējā gadījumā baznīca tiek degradēta līdz svinīgu solījumu iestādei.”¹⁴²

Pirms 8. Saeimas vēlēšanām arī *Latvijas Pirmā partija* izmantoja baznīcas tēlu, lai popularizētu savu partiju. 2002. gada 27. maijā partijas dibināšanas kongresā piedalījās vairāki garīdznieki, t.sk. ar uzrunu uzstājās LRKB kardināls Jānis Pujats. Arī 2002. gadā pirmsvēlēšanu periodā pirms LPP politiskajām reklāmām, kurā par kristīgās politikas ideāliem runāja un balsot par LPP aicināja tās priekšsēdētājs Ēriks Jēkabsons, bija redzamas tādā pašā stilā uzņemtas kardināla Jāņa Pujata un LELB arhibīskapa Jāņa Vanaga uzrunas un aicinājums balsot par kristīgo politiku. Jānis Pujats un Jānis Vanags gan neesot zinājuši, ka viņu uzstāšanās televīzijā būšot saistīta ar LPP politisko reklāmu un kopā ar toreizējo LBDS arhibīskapu Andreju Šternu lūdza pārtraukt klipa raidīšanu.¹⁴³ Šo klipu iniciatore un raidīšanas apmaksātāja esot bijusi Ekumēniskā padome, kas vēlējusies, lai konfesiju vadītāji runā par to, ka tautai nav jāstāv malā, un toreizējais LPP valdes loceklis Ainārs Šlesers apgalvoja, ka partija neesot speciāli vēlējusies izmantot garīdznieku tēlu, bet tikai popularizēt kristīgās vērtības ar ekumēniskā dievkalpojuma skatu palīdzību; savukārt LPP priekšsēdētājs Ēriks Jēkabsons skaidroja, ka pārpratums radies televīzijas studijā, kur montējot nolemts

¹⁴⁰ Diena, „Vanags: Repšes uzstāšanās baznīcā ir īpašs gadījums.” *Diena*. 2001. gada 21. decembris, 6

¹⁴¹ BNS, „Jaunā laika deputātu kandidāti baznīcā sola kalpot tautai un ievērot likumus.” *BNS*. 2002. gada 1. augusts, <http://news.lv/BNS/2002/08/01/Jauna-laika-deputatu-kandidati-baznica-sola-kalpot-tautai-un-ieverot-likumus-%282%29-1384197>

¹⁴² Santa Raita, „Baznīcu izmanto politiskajās cīņās.” *Neatkarīgā Rīta Avīze*. 2004. gada 20. aprīlis, 1

¹⁴³ BNS. „Garīdzniekus izmanto partijas reklāmā.” *Lauku Avīze*. 2002. gada 6. augusts

arhibīskapu uzrunu likt pirms LPP, nevis, piemēram, Zaļo un Zemnieku savienības reklāmas.¹⁴⁴ To, vai pārpratoms radies televīzijas montāžas istabā, vai bijis rūpīgi plānots LPP reklāmas triks šobrīd pierādīt būtu grūti, lai gan ticamāks šķiet pēdējais. Galvenokārt tāpēc, ka LPP rezultāti 8. Saeimas vēlēšanās lielā mērā tika panākts pateicoties partijas kristīgajai retorikai, kas pārliecināja daudzus kristiešus balsot tieši par šo partiju.

Situācija ar Einaru Repši Jēkabpils ev. lut. baznīcā atkārtojās identiski 2004. gadā pirms Eiropas Parlamenta vēlēšanām, kad *Latvijas Avīze* ziņoja, ka piektdienā, 16. aprīlī bijušais premjerministrs un toreizējās partijas *Jaunais laiks* priekšsēdētājs Einars Repše no kanceles aizlūdzis par vēlēšanām, kas izraisīja daudzu sašutumu.¹⁴⁵ Atkārtotais notikums izraisīja arī daudzu luterāņu baznīcas garīdznieku neapmierinātību – piemēram, Tukuma ev. lut. draudzes mācītājs Aigars Dāboliņš sniedza savu viedokli *Neatkarīgai Rīta Avīzei*:

„Politikā labi saoz, kur smaržo šis kārdinošais pīrādziņš [...], un viņi allaž ir bijuši nadzīgi iejūgt šo kristīgās draudzes varu savā ilksī. [...] Kādēļ gan lai lūdzējs Repše nestātos draudzes priekšā, ja pats mācītājs viņu uz to aicina. Tas, ka E. Repše to dara, ir normāli. Nenormāli un bezatbildīgi ir tas, ka mācītājs to pieļauj. [...] Ja kristietība nonāk politiskās varas koridoros, var droši teikt, ka tā ir apmaldījusies, jo tur nav tās vieta un spēks, bet drīzāk gan — posts.”¹⁴⁶

Lai arī LELB vadība vienmēr ir norobežojusies no politiskās aģitācijas, kas notiek baznīcās, tik tiešu un negatīvu nostāju publiski līdz šim nebija paudis neviens. Tomēr atkārtotais gadījums liek meklēt cēloņus E. Repšes un Jēkabpils Sv. Miķeļa draudzes politiskajās attiecībās, kas atklājas faktā, ka šīs draudzes mācītājs līdz pat 2007. gadam bija bijušais politiķis Modris Plāte un Eināra Repšes līdzgaitnieks *Latvijas Tautas frontes* laikā. Tas pierāda to, ka politiķu un garīdznieku personīgās attiecības var būt nozīmīgs aspekts politikas un reliģijas robežu saplūšanā.

2004. gadā Ziemassvētkos *Diena* ziņoja, ka ceturrtā adventa svētdienā Rīgas Jāņa ev. lut. baznīcā pēc svētrunas mācītājs draudzei esot paziņojis, ka pēc dievkalpojuma un svētdienas skolas draudzes namā būs iespēja tikties ar LPP pārstāvjiem – Saeimas deputātiem Jāni Šmitu un Intu Feldmani (JP draudzes locekle), kā arī Rīgas domes deputātu, pilsētas attīstības komitejas vadītāju Andri Ameriku.¹⁴⁷ Līdzīgi 2004. gada decembrī augstākminētie politiķi uzrunāja pareizticīgās draudzes locekļus Pārdaugavas Trijādības baznīcā, informējot

¹⁴⁴ BNS. „Pujatu un Vanagu iepin LPP reklāmas kampaņā, pašiem nezinot?” 05.08.2008. Delfi.lv, <http://www.delfi.lv/news/national/politics/pujatu-un-vanagu-iepin-lpp-reklamas-kampana-pasiem-nezinot.d?id=3638395>

¹⁴⁵ Santa Raita, „Baznīcu izmanto politiskajās cīņās.” *Neatkarīgā Rīta Avīze*. 2004. gada 20. aprīlis, 1

¹⁴⁶ Aigars Dāboliņš, „Izmantot kristīgās vērtības politiskās varas spēlēs ir vairāk kā nekrietni.” *Neatkarīgā Rīta Avīze*. 2004. gada 22. aprīlis

¹⁴⁷ Anna Rancāne, Ināra Egle, Dita Arāja, „Politiku slavināšanai izmanto dievnamu.” 23.12.2004. *Diena*. <http://www.diena.lv/arhivs/politiku-slavinasanai-izmanto-dievnamu-12260308>

par to, cik atbildīgs ir deputātu darbs un lūguši, lai cilvēki aizlūdz par viņu darbu. Savukārt draudzes priesteris norādījis, ka: „Šī partija [...] esot daudz ziedojusi pareizticīgo baznīcām, tostarp 5 600 latus Trijādības dievnamam, kurā nesen uzsākti remontdarbi.”¹⁴⁸ Saskaņā ar informāciju, kas publicēta medijos, zināms, ka 2004. gadā pirms pašvaldību vēlēšanām augstāk minētie politiķi papildus viesojušies arī Jēzus ev. lut. draudzē, samariešu sociālajā mājā, kā arī Mežciema un Gaiļezera pansionātā. Jānis Šmits gan norādīja, ka viņi šajās institūcijās nenodarbojās ar politisko aģitāciju, jo ne reizi neesot teiktas nedz politiskas runas, nedz viņi klausītājus aicinājuši balsot par LPP.¹⁴⁹ Arī toreizējais Ekonomikas ministrs Juris Lujāns viesojās Talsu un Valmieras luterāņu draudzēs. Jautāts par situācijas vērtējumu, viņš atbildēja, ka tā ir cilvēku izvēle klausīties vai neklausīties politiķu teikto.¹⁵⁰

Arī citas partijas, piemēram, TB/LNNK meklēja atbalstu pie kristīgajām baznīcām. Laikraksts *Diena* ziņoja par to, ka Balvu rajona Baltinavas Katoļu baznīcas priekštelpā atrodas ziņojumu stends, uz kura rakstīts paziņojums, ka „partija TB/LNNK ir mūsējie, jo ziedojusi Ls 5 350 draudzes nama ēkas projektam”.¹⁵¹ Savukārt neilgi pirms 2005. gada pašvaldību vēlēšanām partijas *Latvijas ceļš* Ķekavas vietējā saraksta līdere Jeļena Jegorova priekšvēlēšanu reklāmas materiālos izmantojusi Doles–Ķekavas luterāņu baznīcas ēku. LC toreiz skaidroja, ka baznīcas attēls izraudzīts tāpēc, ka tā ir Ķekavu raksturojošs vizuāls simbols, taču draudze uzskatīja, ka tas ir darīts tīši, lai maldinātu vēlētājus un priekšvēlēšanu periodā „spēlētu uz garīgām jūtām”, lai gan „draudzei nav nekādas saistības ar vienu vai otru partiju.”¹⁵² Līdzīgas metodes izmantojuši arī citi politiķi – tā *Latvijas Avīze* ziņoja, ka 2010. gada 20. maijā par Jūrmalas domes priekšsēdētāju tika ievēlēts Romualds Ražuks, kurš pēc ievēlēšanas mēra amatā esot solījis no domes „izkvēpināt ļaunos garus” un jau 3. jūnijā pirms jaunā darba cēliena domes sēžu zālī lūdzis iesvētīt katoļu, luterāņu un pareizticīgo mācītājiem.¹⁵³ Papildus, Romualds Ražuks vērsies pie Jūrmalas garīdzniekiem un aicinājis vietējās draudzes nedēļas nogalē aizlūgt par pilsētas nākotni. Komentējot šo situāciju, Katoļu baznīcas priesteris Ilmārs Tolstovs norādīja: „Katoliskā baznīca pēdējos 50 gados ir aizliegusi bīskapiem un priesteriem tiešā veidā iesaistīties politikā, tomēr [...] garīdzniekiem ir tiesības izteikt savu viedokli par notiekošo novadā, pilsētā vai valstī. Uzskatu, ka Jūrmalas mērs,

¹⁴⁸ Vivanta Volkova, „LPP aģitē baznīcā.” *Latvijas Avīze*. 2004. gada 21. decembris, 4

¹⁴⁹ Anna Rancāne, Ināra Egle, Dita Arāja, „Politiku slavināšanai izmanto dievnamu.” 23.12.2004. *Diena*. <http://www.diena.lv/arhivs/politiku-slavinasanai-izmanto-dievnamu-12260308>

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Agnese Margēviča, „Baznīcēni: dievnams neētiski izmantots priekšvēlēšanu aģitācijā.” *Neatkarīgā Rīta Avīze*. 2005. gada 9. marts, 3

¹⁵³ Anna Galviņa, „Dievnams nav domāts spēlētēm.” 03.09.2010. *Latvijas Avīze*. http://news.lv/Latvijas_Avize/2010/09/03/Dievnams-nav-domats-spelitem

aicinot vadošo konfesiju garīdzniekus aizlūgt par Jūrmalas domes darbu, rīkojas pareizi [...]. Mēs neveicam speciālu atlasīšanu pirms dievkalpojumiem, nosakot, kuras partijas vai politisko uzskatu cilvēki drīkst dievnamā lūgt Dievu un kuri ne.”¹⁵⁴ Šajā pašā sakarā arī SDA Slokas draudzes mācītājs Andris Pešelis norādīja: „Mēs dievkalpojumos par pilsētas domi aizlūdzam katru sestdienu bez kādiem īpašiem aicinājumiem. Visās tajās politiskajās lietās gan negribētos iesaistīties. Aizlūgt par kādu konkrētu partiju vai politisku spēku būtu tas pats, kas aizlūgt par kādu hokeja komandu – manuprāt, tas būtu muļķīgi un tam arī nebūtu nekādas jēgas, jo, kā es no Bībeles saprotu, Dievs šādas lūgšanas neuzklausā.”¹⁵⁵

Kā zināms, politiķa Aināra Šlesera neviennozīmīgi vērtētā personība un politiskās aktivitātes, kas 9. Saeimā saistījās ar politisko apvienību LPP/LC, bija izsmēlušas vēlētāju uzticību, un tādēļ, gatavojoties 10. Saeimas vēlēšanām, tika nodibināta politiskā apvienība „Par Labu Latviju!”, kurā Ainārs Šlesers nolēma apvienoties ar savu iepriekšējo politisko pretinieku Andri Šķēli. Viņi turpināja izmantot veiksmīgi darbojušos sadarbību ar baznīcām, izmantojot visus tos jautājumus, par kuru aktualitāti jau iepriekš viņi bija pārliecināti, ka varēs saņemt kristīgo vadītāju atbalstu. Tā partiju apvienības PLL izdevuma *Rīga Par Labu Latviju!* 2010. gada augusta 2. numurā bija ievietoti kristīgo konfesiju vadītāju fotoattēli un paraksti, kā arī teksts: „Apvienība „Par Labu Latviju!” cieti atbalsta kristīgo konfesiju vadītāju aicinājumu!” (treknraksts oriģinālā):

*„Latvijas ir valsts, kas dzimusi un uzaugusi no Eiropas kristīgajām saknēm. Mūsu valsts himnā „Dievs, svētī Latviju! atspoguļojas, cik liela loma Latvijas brīvvalsts celšanā un uzplaukumā bija tās pilsoņu kristīgajai pārliecībai vai vismaz piederībai judeokristīgajās vērtībās pamatotajam ētosam. [...] Mums ir vitāli svarīgi, lai vērtības, kuras ne tikai Eiropa, bet arī mūsu vecāku un vecvecāku paaudzes ir smēlušās no Bībeles svētajiem rakstiem, tiktu pasargātas un nostiprinātas sabiedrības dzīvē. Tādēļ mēs aicinām dot iespēju katram skolēnam iepazīt savas tautas un eiropēiskās identitātes pamatus, iepazīstot Bībeli un tajā ietvertos ētikas principus.”*¹⁵⁶

PLL izdevumā atrodamas arī citas atsauces uz tekstiem un idejām, kas lasītājam varētu likt to saistīt ar kristīgām vērtībām – gan Ineses Šleseres pārdomas par savu ticību, gan daudzviet uzsvērtais, ka geji balsos par *Vienotību*.¹⁵⁷ Šādā veidā PLL centās apelēt pie konservatīvajiem vēlētājiem un kristiešiem, kas ir negatīvi noskaņoti pret viendzimuma laulību legalizāciju Latvijā. Vēl 2010. gada 22. septembrī Rīgas pilsētas kristīgo draudžu

¹⁵⁴ Anna Galviņa, „Dievnams nav domāts spēlītēm.” 03.09.2010. *Latvijas Avīze*. http://news.lv/Latvijas_Avize/2010/09/03/Dievnams-nav-domats-spelitem

¹⁵⁵ Ibid.

¹⁵⁶ „Apvienība „Par Labu Latviju!” cieti atbalsta kristīgo konfesiju vadītāju aicinājumu.” Partiju apvienības „Par Labu Latviju!” izdevums „Rīga Par Labu Latviju!” 2010. gada augusts #2, 5

¹⁵⁷ Partiju apvienības „Par Labu Latviju!” izdevums „Rīga Par Labu Latviju!” 2010. gada augusts #2, 16

kolēģija rīkoja diskusiju Rīgas domē ar vairākiem 10. Saeimas deputātu kandidātiem,¹⁵⁸ tomēr neskatoties uz šiem centieniem, PLL vēlēšanās izdevās iegūt tikai astoņas vietas 10. Saeimā.

Diskusijās par to, vai politiķi iet pie garīdzniekiem, vai garīdznieki iet pie politiķiem, Jānis Šmits savulaik norādījis, ka dažādo draudžu garīdznieki paši ir tie, kas aicinot politiskās partijas uz dievnamiem. Arī LELB arhibīskaps to nenoliedz un norāda, ka uzskata to par likumsakarību, jo „šī partija [LPP] atvieglojusi daudzu baznīcu likteni, un sakrālais tūrisms Latvijā ir guvis milzīgas atskaņas”;¹⁵⁹ piedevām baznīcai ir savas intereses, ko tā ar pietuvināšanos partijām cenšas realizēt. Arhibīskaps arī skaidrojis, ka iemesls tam, kāpēc citās Eiropas valstīs baznīcas neaģitē par politiskajiem spēkiem ir tāds, ka tur kristieši maksā nodokli baznīcām un tāpēc tai savas intereses nav nepieciešams lobēt.¹⁶⁰ Taču jautājums nav tik vienoizīmīgs, jo ir ziņots arī par gadījumiem, kad politisko partiju pārstāvji ir vērsušies pie draudžu vadītājiem ar lūgumu ļaut uzstāties baznīcās. Tā, piemēram, Rīgas Luterā ev. lut. draudzē, kur savulaik kalpoja arī mācītājs Juris Rubenis, vairākas partijas esot lūgušas izplatīt aģitācijas bukletus vai pie ziņojumu dēļa izlikt sludinājumus, tomēr draudzes padome lēmusi norobežoties no politiskām aktivitātēm baznīcā, tā kā draudzē ir dažādu partiju biedri, un, ja vienai partijai dod privilēģijas, tās pienākas arī citām politiskajām partijām.¹⁶¹

Otrkārt, garīdznieku iniciēta politiskā aģitācija baznīcās: Kā jau iepriekš minēts, sākot ar 2006. gadu izteikti izdalās tas, ka politiskā aģitācija, kas novērota baznīcās vairs nav tik tieša – parādās daudz mazāk politiķu un vairāk tiek ziņots par vispārējiem garīdznieku aicinājumiem piedalīties vēlēšanās. Grūti pateikt, kāds tieši tam ir iemesls – iespējams, mediji izvēlējušies atspoguļot aģitāciju baznīcās no cita skatupunkta; vai arī lielākā daļa garīdznieku bija vīlušies LPP darbībā un tāpēc nolēmuši neatbalstīt vienu konkrētu politisko spēku. Otrkārt, jāatceras, ka LPP darbība uz 9. Saeimas vēlēšanām bija kompromitēta tādā mērā, ka tā vairs nestartēja kā atsevišķa partija, bet kā apvienība LPP/LC.

Arī 2006. gadā pirms 9. Saeimas vēlēšanām medijos bija vairāki ziņojumi par politisko aģitāciju, kas notikusi draudžu dievkalpojumos. Primāri tika ziņots par to, ka garīdznieki aicina doties uz vēlēšanām, lai atbalstītu kristīgās vērtības, bet atsevišķās draudzēs tiekot norādīts, par kuru partiju būtu vēlams balsot. Šāda situācija bijusi Aizkraukles Katoļu baznīcā, kur kardināls Jānis Pujats pēc mises aicinājis doties uz vēlēšanām un balsot par

¹⁵⁸ TautasPartija „Rīgas pilsētas kristīgo draudžu kolēģija rīko diskusiju” 22.09.2010. YouTube, <http://www.youtube.com/watch?v=wOhmusgC8EQ>

¹⁵⁹ Anna Rancāne, Ināra Egle, Dita Arāja, „Politiku slavināšanai izmanto dievnamu.” 23.12.2004. *Diena*. <http://www.diena.lv/arhivs/politiku-slavinasanai-izmanto-dievnamu-12260308>

¹⁶⁰ *Diena*, „Baznīcā — politiskā aģitācija, ne dvēseles mierinājums.” 26.09.2006. *Diena*. www.diena.lv/sabiedriba/baznica-politiska-agitacija-ne-dveseles-mierinajums-1099

¹⁶¹ Anna Rancāne, Ināra Egle, Dita Arāja, „Politiku slavināšanai izmanto dievnamu.” 23.12.2004. *Diena*. www.diena.lv/arhivs/politiku-slavinasanai-izmanto-dievnamu-12260308

kristīgām vērtībām, izvērtējot 8. Saeimas deputātu lēmumus par homoseksuāļiem.¹⁶² Lai gan bija noprotams, ka ar šo aicinājumu domāta bija PLL, tomēr politisko partiju viņš nenosauca. Taču ir fiksēti gadījumi, kad dievkalpojumu apmeklētāji ir aicināti balsot arī par konkrētu politisko spēku. Tā, piemēram, Rīgas katoļu ģimnāzijā pēc mises esot izskanējis aicinājums balsot par *Latvijas Pirmo partiju*. No informācijas, kas izskanējusi medijos, nav skaidri noprotams, vai persona, kas runājusi ir viena un tā pati, bet laikraksts *Diena* ziņoja, ka Rīgas Katoļu ģimnāzijā priesteris Andris Kravalis paziņojis, ka pirms 9. Saeimas vēlēšanām draudze varēsot iepazīties ar 8. Saeimas deputātu balsojumiem. Daudzi to uzskata par „baznīcas mēģinājumu ietekmēt vēlēšanu izvēli,”¹⁶³ turpretī ģenerālvikārs A. Kravalis norāda, ka, apkopojot balsojumus par kristiešiem svarīgiem jautājumiem, piemēram, homoseksuāļiem, azartspēlēm, abortiem, viņš realizē savu pilsonisko pienākumu: „Es domāju, ka tā ir pilsoniska stāja — pievērst uzmanību tāda vai cita deputāta izvēlei un lēmumam.”¹⁶⁴ Līdzīgi Mazirbes ev. lut. draudzē pie ziņojumu dēļa bijušas izvietotas Jāņa Šmita parakstītas lapas ar Saeimas debatēm un deputātu balsojumiem jautājumā par gejiem un lesbietēm. LELB arhibīskaps Jānis Vanags šo situāciju komentēja, norādot, ka aģitācija no kanceles netiek veikta, bet informācijas izplatīšana ir baznīcas tiesības.¹⁶⁵

Viens no 10. Saeimas priekšvēlēšanu laika spilgtākajiem notikumiem norisinājās 2010. gada augustā, kad vēl pirms Jaunavas Marijas Debesīs uzņemšanas svētkiem Aglonā tika uzstādītas vairākas politiskās apvienības „Par labu Latviju!” teltis un apvienības jaunieši svētku apmeklētājiem dalīja bezmaksas ūdeni. Kā bija norādīts žurnāla *Ir* mājas lapā, tad Aglonas bazilikas dekāns Andrejs Aglonietis apstiprināja, ka apvienība PLL ar baznīcu ir saskaņojusi bezmaksas ūdens dalīšanu, taču darbībai svētku laikā atļauju prasījis un saņēmis vēl viens politiskais spēks – apvienība *Atbildība*.¹⁶⁶

Pāris dienas vēlāk, 2010. gada 15. augustā, apmēram 60 000 svētkoļotājus no visas Latvijas, kas bija sapulcējušies uz svētkiem uzrunāja Latvijas Romas katoļu baznīcas kardināls Jānis Pujats, kura uzrunā gan bija dzirdams maz mācību no Bībeles, bet daudz pārdomu par Latvijas valstisko situāciju – īpaši aicinot Latvijas skolās ieviest Bībeles mācību. Par šādas iniciatīvas atbalstīšanu viņš īpaši izcēla LPP/LC, Tautas partiju un to kopīgi izveidoto politisko apvienību PLL. Lielu uzrunas daļu viņš veltīja, lai pamatotu

¹⁶² Sigita Treibere, „Dievkalpojuma laikā aicina piedalīties vēlēšanās.” *Vakara Ziņas*. 2009. gada 3. oktobris

¹⁶³ *Diena*, „Baznīcā — politiskā aģitācija, ne dvēseles mierinājums.” 26.09.2006. *Diena*. www.diena.lv/sabiedriba/baznica-politiska-agitacija-ne-dveseles-mierinajums-1099

¹⁶⁴ Ibid.

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ *Ir*, „„Par labu Latviju!” Aglonā dala bezmaksas ūdeni,” 13.08.2010. *Ir*.lv, www.ir.lv/2010/8/14/par-labu-latviju-aglona-dala-bezmaksas-udeni

nepieciešamību ieviest skolās obligātu Bībeles mācību, sākot no 2011. gada 1. septembra.¹⁶⁷ Šie plāni tomēr netika realizēti nedz 9. Saeimas, nedz 10. Saeimas laikā neskatoties uz to, ka PLL savā priekšvēlēšanu kampaņā popularizēja obligāto Bībeles mācības ieviešanu skolās.

Zīmīgi, ka šajos Katoļu baznīcas svētkos, tāpat kā arī citus gadus, piedalījās vairāki Latvijas politiķi, t.sk. Saeimas deputāti un ministri; savukārt prezidents, Saeimas priekšsēdētājs un ministru prezidents bija aicināti teikt uzrunu. Toreizējais Valsts prezidents Valdis Zatlers norādīja, ka „tikai kristīgajās vērtībās balstīta stipra ģimene ir Latvijas valsts stiprākais pamats”; Saeimas priekšsēdētājs Gundars Daudze norādīja, ka „katram no mums ir jādara viss, kas ir mūsu spēkos, lai celtu savu un savas valsts labklājību un veicinātu garīgo uzplaukumu”,¹⁶⁸ un apgalvoja: „Es ticu, ka mūsu lūgšanas tiks uzklauskātas, es ticu Dieva svētībai.”¹⁶⁹ Savukārt Ministru prezidents Valdis Dombrovskis norādīja, ka viņš „[tic], ka ar Dieva palīdzību un sabiedrības atbalstu mums izdosies pilnveidot mūsu valsti, lai katrs iedzīvotājs justos laimīgs un aizsargāts. Mūsu kopīgais un patiesais uzdevums Dieva priekšā ir īstenot savu likteni, kas kalpo kopīgām cilvēciņas prasībām”.¹⁷⁰ Tomēr vērojot uzrunas, nepameta sajūta, ka valsts amatpersonas tā īsti nezināja, kā uzrunāt svētkoļotājus, jo viņi nav pieraduši runāt kristīgā terminoloģijā. Arī tajās reizēs, kad kāds uzrunu beidz ar vārdiem „Lai Dievs svētī Latviju!”, nerodas pārliecība, ka ir pilnīga izpratne par to, kas no šīs svētības tiek gaidīts, vai kā tā varētu izpausties. Iespējams gan arī, ka šie vārdi tiek izteikti nevis ar novēlējuma jēgu, bet vienkārši kā atsauce uz himnu.

Notikumi Aglonā un jo īpaši kardināla J. Pujata uzruna sabiedrībā izraisīja plašu rezonansi un nosodījumu, tāpēc jaunieceltajam Katoļu baznīcas arhibīskapam Zbignevam Stankevičam pastiprināti bija jāatbild uz žurnālistu jautājumiem par Katoļu baznīcas nostāju sociālpolitiskajos jautājumos. LTV raidījumā *DeFacto* žurnālistei Ilzei Naglei intervijā Katoļu baznīcas nostāju pret vēlēšanām viņš pauda, sakot: „Baznīca ir par to, ka ir jāiet balsot. Ja tu nebalso, tu patiesībā grēko, jo izvairies no atbildības, no līdzatbildības par savu valsti.”¹⁷¹ Vēlāk viņš gan atzina, ka „Politikā un uzņēmēji mēģina „ievilkt baznīcu savā orbītā” un izmantot to savu mērķu sasniegšanai, taču [baznīcai] jāsaglabā sava neatkarība un jāvērtē

¹⁶⁷ Elizabete Rutule, „Pujats uzrunā Aglonā īpaši piemin PLL; brīdina par iespējamu „antikristīgu valdību”.” 15.08.2010. Diena.lv <http://diena.lv/lat/politics/hot/pujats-uzruna-aglona-ipasi-piemin-pll-bridina-par-iespejamu-antikristigu-valdibu?=&comments=2>

¹⁶⁸ Ir, „„Par labu Latviju!” Aglonā daļa bezmaksas ūdeni,” 13.08.2010. Ir.lv, www.ir.lv/2010/8/14/par-labu-latviju-aglona-dala-bezmaksas-udeni

¹⁶⁹ Elizabete Rutule, „Pujats uzrunā Aglonā īpaši piemin PLL; brīdina par iespējamu „antikristīgu valdību”.” 15.08.2010. Diena.lv <http://diena.lv/lat/politics/hot/pujats-uzruna-aglona-ipasi-piemin-pll-bridina-par-iespejamu-antikristigu-valdibu?=&comments=2>

¹⁷⁰ Mārīte Jankeleviča, „Aicina Bībeles mācību ieviest jau šogad.” *Neatkarīgā Rīta Avīze*. 16.08.2010., 6

¹⁷¹ Zbignevs Stankevičs intervijā Ilzei Naglei. *De Facto*. Latvijas Televīzija 1, 22.08.2010.

norises evaņģēlija gaismā – vai politika kalpo cilvēkiem”.¹⁷² Jautāts par to, vai baznīca nesaplūst ar valsti, Z. Stankevičs skaidroja, ka tieši valsts cenšas ieplūst baznīcā, mēģinot „piesegties ar baznīcas autoritāti un ievilkt baznīcu, lai tā nostājas konkrētas partijas pusē”.¹⁷³

Kā zināms, 10. Saeimas darbība līdz ar toreizējā prezidenta Valda Zatlera rīkojumu Nr. 2 izvērtās īslaicīga un līdz ar politisko kampaņu „Nost ar oligarhiem!” pēc nepilna gada sākās gatavošanās 11. Saeimas vēlēšanām. PLL nolēma nēstartēt vēlēšanās, jo apzinājās mazās iespējas tikt pārvēlētiem. Toties uz 11. Saeimu kandidēja *Šlesera Reformu partija/LPP/LC*, kuras deputātu kandidātu sarakstos bija arī Rīgas Dieva Parādīšanās Pomoras Vecticībnieku draudzes padomes loceklis un Latvijas Vecticības institūta direktors Pjotrs Aleksejevs, JP Ventpils draudzes mācītāja Inese Grigoruka un Gulbenes JP mācītājs Rolands Bračs, Talsu baptistu draudzes mācītājs Aivars Šķuburs, Rīgas Mateja baptistu draudzes mācītājs Ainars Baštiks, Varakļānu Romas katoļu draudzes padomes priekšsēdētājs Andrejs Naglis (6., 8. Saeimas deputāts), kā arī Šlesera dzīvesbiedre Inese Šlesere, kura kā savu nodarbošanos turpina minēt „Lūgšanu brokastu”ⁿ vadīšanu. Tāpat *Šlesera Reformu partijas* (izveidota kā pretmets *Zatlera Reformu partijai*) sarakstos bija atrodamī teologi un bijušie mācītāji, piemēram, bijušais baptistu mācītājs Almers Ludviks un luterāņu mācītājs Jānis Šmits.¹⁷⁴ Tomēr A. Šlesera politiskie projekti bija izsmēluši vēlētāju uzticību, jo partija vēlēšanās ieguva vien 2,4% vēlētāju balsu, neiekļūstot Saeimā. Neskatoties uz ŠRP neveiksmi, kad žurnālisti lūdza kardinālu Jāni Pujatu komentēt vēlēšanu rezultātus, viņš norādīja, ka primāri viņš vēlētos, lai jaunā koalīcija aizstāvētu ģimenes vērtības, kas sabiedrībā tiek apdraudētas visvairāk.¹⁷⁵ Tomēr neskatoties uz vienas konkrētas politikas partijas neveiksmi, kristīgajām konfesijām simpātisko politisko spēku vieta nav un visticamāk arī nākotnē nepaliks tukša. Jauno partiju *Gods kalpot Rīgai!* būtībā var uzskatīt par politisko spēku *Jaunā partija*, *Jaunā kristīgā partija*, *Latvijas pirmā partija*, *LPP/LC*, *Par labu Latviju!* un *Tautas partija* tiešu mantinieci, jo tās sarakstos ir politiskie spēki no visām šīm partijām, kā arī dažām citām. GKR partijas priekšplānā atrodas politiski pieredzējušie Andris Ameriks (LKP, TSP, DPS, LDP, LPP, LPP/LC) un Dainis Turlais (DPS, LC, ML, PCTVL, TSP,

¹⁷² Zbigņevs Stankevičs, „Baznīcai jāsaģlabā neatkarība.” *Ir*. 19.12.2010. www.ir.lv/2010/12/19/stankevics-baznicai-jasaglabana-neatkariba

¹⁷³ Ibid.

ⁿ Lūgšanu brokastis – Valstu vadītāji, baznīcu un sabiedrības pārstāvji satiekas, lai pateiktos un aizlūgtu par valsti. Arī Latvijā tiek organizētas Latvijas Valsts Lūgšanu brokastis, kur tiek aicināts Valsts prezidents, ministri, Saeimas deputāti un pašvaldību vadītāji, izglītības, mākslas, kultūras, sporta, mediju pārstāvji. Lūgšanas Brokastīs piedalās arī uzņēmēji un visu kristīgo konfesiju vadītāji.

¹⁷⁴ Elmārs Barkāns, „Dīvainības Šlesera partijas deputātu kandidātu sarakstos.” 23.08.2011. *Kas Jauns?* www.kasjauns.lv/lv/zinas/56556/divainibas-slesera-partijas-deputatu-kandidatu-sarakstos

¹⁷⁵ DELFI, „Pujats vēlas, lai jaunā koalīcija aizstāvētu ģimenes vērtības.” 19.09.2011. *Delfi.lv*, www.delfi.lv/news/national/politics/pujats-velas-lai-jauna-koaliciona-aizstavetu-gimenes-vertibas.d?id=40711613

LPP/LC), taču arī citi kandidāti ir bijuši citu partiju sarakstos, piemēram, J. Saratovs un A. Požarnovs (TB/LNNK), K. Leiškalns, S. Pīka un A. Kalnkaziņš (TP), kā arī LPP biedri, t.sk. Jānis Šmits, Ainars Baštiks un Olafs Brūvers. Zīmīgi, ka arī šīs partijas atklāšanā uzstājās kardināls Jānis Pujats, tādējādi liekot paralēles starp iepriekšējām politiskajām partijām un to attiecībām ar baznīcas pārstāvjiem. No medijiem noprotams, ka GKL dibinātāji un aktīvisti arī nākotnē plāno aktīvi turpināt attīstīt sadarbību ar kristīgajām konfesijām.

Duālā sadarbība starp politiskām un reliģiskām institūcijām vai organizācijām atspoguļojas arī pašvaldībās un reģionālajos laikrakstos, kuros tā netiek uztverta tik skeptiski kā nacionālajos laikrakstos. Iespējams, tas ir tāpēc, ka ciemos un mazpilsētās garīdznieki palīdz veikt pašvaldībām dažādas sociālās funkcijas – pat Rīgas dome uzsāka sadarbību ar Rīgas kristīgo draudžu kolēģiju un 2010. gadā Rīgas mērs Nils Ušakovs tikās ar Rīgas kristīgo draudžu garīdzniekiem, kur pauda vēlmi ciešāk sadarbīties ar pašvaldību sociālās palīdzības sniegšanā.¹⁷⁶ Arī novados būtiska nozīme ir dažādām sanāksmēm, kurās piedalās pašvaldību vadītāji un garīdznieki. Tā, piemēram, Gulbenes novadā biedrība *Ecclesia*, kuras mērķis ir popularizēt kristīgās vērtības sabiedrībā, aicināja uz tikšanos pilsētas garīdzniekus, kur tika lemts ģimenes dienas svētkus sākt ar kopīgu lūgšanu vakaru, kurā apvienotos visas konfesijas.¹⁷⁷ Otra būtiska tēma, kas tiek atspoguļota reģionālajos laikrakstos ir lūgšanu brokastis, kas notiek Latvijas pilsētu pašvaldībās, piemēram, Jēkabpils pašvaldībā, Krustpīlī un Viesītē, pulcējot pašvaldību vadītājus, deputātus, garīdzniekus un uzņēmējus, kā arī visu konfesiju bīskapus.¹⁷⁸ Līdzīgas lūgšanu brokastis notiek arī citās Latvijas pilsētās, piemēram, Ventspīlī un Kuldīgā, kur piedalās novada domes pārstāvji un pilsētas garīdznieki.¹⁷⁹ Noprotams, ka šādu lūgšanas brokastu pastāvēšana ir atkarīga no vietējo aktīvistu rīcības.

Tomēr pēdējo gadu ietvaros viens no ievērojamākajiem jautājumiem, kas rosināja kristīgo konfesiju garīdznieku sociālpolitisko aktivitāti bija jautājums par Satversmes grozījumiem, kas noteiktu krievu valodai otras valsts valodas statusu. Referendumā piedalīties un balsot pret otru valsts valodu aktīvi mudināja gan katoļu priesteri, gan LELB arhibīskaps, gan citu tradicionālo konfesiju garīdznieki. LELB arhibīskaps Jānis Vanags uzsvēra, ka

¹⁷⁶ LETA, BNS. „Mācītāji sola iesaistīties.” 10.04.2010. *Latvijas Avīze*. http://news.lv/Latvijas_Avize/2010/04/10/Macitaji-sola-iesaistities

¹⁷⁷ Maija Ose, „Gatavojamies Ģimenes dienām.” 13.03.2012. *Dzirkstele*. <http://news.lv/Dzirkstele/2012/03/13/Gatavojamies-Gimenes-dienam>

¹⁷⁸ Inese Zone, „Gatavojas lūgšanu brokastīm.” 27.04.2012. *Brīvā Daugava*. http://news.lv/Briva_Daugava/2012/04/27/Gatavojas-lugšanu-brokastim

¹⁷⁹ Kurzemnieks, „Otrās lūgšanu brokastis.” 20.01.2011. *Kurzemnieks*. <http://news.lv/Kurzemnieks/2011/01/20/Otras-lugšanu-brokastis>

referendumā ir jāpiedalās, jo „Valodu referendums nav tikai pašmāju lieta.”¹⁸⁰ LBDS bīskaps Pēteris Sproģis norādīja, ka arī balsos pret krievu valodu kā valsts valodu. Savukārt Āgenskalna baptistu draudzes mācītājs, tagadējais LBDS Garīdznieku brālības priekšsēdētājs Edgars Mažis norādīja, ka parakstu vākšanu par otru valsts valodu neuzskata par demokrātijas izpaušmi: „[...] demokrātija – tā ir cieņa, taču parakstu vākšanas kampaņā nebija cieņas pret latviešiem un latviešu valodu. Kampaņa bija agresīva, un tajā neko vairāk kā atriebīga naida izpaušmes neredzēju.”¹⁸¹ Tuvojoties referendumam, Katoļu baznīcas Latvijā bīskapi (Jānis Pujats, Zbigņevs Stankevičs, Jānis Bulis, Vilhelms Lapelis, Edvards Pavlovskis, Jānis Cakuls, Antons Justs, Ārvaldis Andrejs Brumanis) publicēja aicinājumu, kurā pauda uzskatu, ka, tāpat kā 1917. gadā, kad tika lemts par Latgales apvienošanos ar pārējiem latviešu novadiem, vadošā loma bija to laiku garīdzniekiem (Nikodemam un Jāzepam Rancāniem, Kazimiram Skrindam, Francim Trasunam), arī viņiem ir jāizsaka viedoklis jautājumā par valsts valodu. Šajā atklātajā aicinājumā viņi skaidri pauda nostāju, ka:

*„[M]ēs dzīvojam Latvijā, tādēļ aicinām ticīgo tautu un visus labas gribas cilvēkus Latvijai tik svarīgā brīdī iestāties par Latvijas valstiskās identitātes un latviešu valodas saglabāšanu, piedalīties referendumā un balsot pret grozījumiem Satversmē, tai skaitā, balsot pret valsts valodas statusa piešķiršanu krievu valodai.”*¹⁸²

Attiecībā uz šo jautājumu 2012. gada 10. februārī, kad Rīgas pilī notika Latvijas prezidenta rīkota garīdznieku un politiķu diskusija „Garīgā dimensija un politika”, metropolīts Zbigņevs Stankevičs izteica viedokli, ka valodas izmantošana politiskiem mērķiem esot amorāla rīcība un grēks. Šīs diskusijas primārais jautājums bija par integrācijas procesu un valodas jautājumu, taču diskusijas raisīja veticībnieku un pareizticīgo pārstāvju vēlme beidzot rast risinājumu pareizticīgo Ziemassvētku jautājumam Latvijā, aicinot piešķirt strādājošajiem divas papildu brīvdienas gadā. Tādējādi pat Ziemassvētku jautājums tika politizēts, jo Rīgas un visas Latvijas metropolīts Aleksandrs norādīja, ka brīvdienu noteikšana pareizticīgo Ziemassvētkos liktu krievvalodīgajiem justies saklausītiem.¹⁸³

Šie garīdznieku uzsaukumi izpelnījās dažādas atsauksmes – 11. Saeimas priekšsēdētāja S. Ābolīņa atzina, ka ne politiķu, bet tieši garīdznieku nopelns ir bijusi lielā

¹⁸⁰ Dace Kokareviča, „Jāciena, jārespektē un jāaizstāv.” 01.02.2012. *Latvijas Avīze*. <http://news.lv/Latvijas-Avize/2012/02/01/Jaciena-jarespekte-un-jaaizstav>

¹⁸¹ Ibid.

¹⁸² „Katoļu Baznīcas Latvijā bīskapu aicinājums sakarā ar referendumu.” 09.02.2012. Katoļu Baznīcas mājas lapa, www.catholic.lv/main.php?parent=4529

¹⁸³ Ģirts Zvirbulis, “Sabiedrības saliedētības komisija «izmet spalvu»” 09.02.2012. *Latvijas Avīze*. http://la.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=341141:sabiedrbas-saliedtbas-komisija-lizmet-spalvur&Itemid=93

aktivitāte referendumā.¹⁸⁴ Tajā pašā laikā, ne visi bija vienās domās ar politiķiem un bija dzirdami citi viedokļi, kā rezultātā Jānis Pujats uzskatīja par nepieciešamu pateikt savu skatījumu jautājumā par to, vai garīdznieks vispār drīkst publiski runāt par politiskām problēmām, kas lielā mērā sasaucas ar Dž. Vīterspūna 18. gs. pausto viedokli:

„Jebkurš valsts pilsonis var būt arī Kristus baznīcas loceklis, un jebkurš kristietis var būt valsts pilsonis ar visām no tā izrietošajām tiesībām un pienākumiem. Satversmē paredzētās „cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas” (91. p.). Tātad jebkurš garīdznieks tāpat kā katrs pilsonis drīkst (un dažkārt viņam pat pienākums) izteikt savu nostāju jebkurā pilsoņu interesējošā jautājumā. [...] Garīdzniekam ir pienākums sludināt ne tikai reliģiskās patiesības, bet arī vispārcilvēciskos morāles principus, pat ja tie kādam nepatīk. [...] Es uzsveru, ka garīdzniecību neinteresē politiķu ķīviņi un ka vienīgais motīvs, kāpēc viņi uzrunā un aicina politiķus, ir nepieciešamība pēc tikumiska dzīvesveida sabiedrībā.”¹⁸⁵

Referenduma jautājums, kas skar integrāciju un sabiedrības saliedētību, atklāja, ka šis ir viens no tiem jautājumiem, kurā kristīgo konfesiju vadītājiem ir atšķirīgi uzskati, kas gan nav pārsteidzoši, ņemot vērā, ka vairums LPB un LVPB draudžu locekļu ir krievvalodīgie. Pateicoties šim jautājumam iezīmējas arī politiskā atbalsta atšķirības – LPB un LVPB nenodrošina viennozīmīgu atbalstu „kristīgām” partijām, bet gan drīzāk „etniskām”. Kad 2012. gada pavasarī mediji ziņoja, ka apvienības *Saskaņas centrs* frakcija tikās ar LVPB Centrālās padomes priekšsēdētāju Aleksiju Žilko,¹⁸⁶ sarunas temats netika atklāts, taču augustā parādījās ziņas, ka Tēvs Aleksijs ar parakstu apliecinājis savu atbalstu valstī notiekošajai parakstu vākšanai par pilsonības piešķiršanu Latvijā dzīvojošiem nepilsoņiem, piedevām savu rīcību argumentēja ar to, ka nepilsoņu atbalsts ir kristiešu apustuļu pamācību izpildījums: „Šādu svarīgu pasākumu ir jāatbalsta visiem labas gribas cilvēkiem. Kristieši šādā veidā var izpildīt svētā apustuļa Pāvila pamācību: „Palīdziet viens otram, un tādā veidā izpildiet Kristus likumu!”¹⁸⁷. Šo parakstu vākšanu organizēja kustība „Par vienlīdzīgām tiesībām”, cerot savākt nepieciešamo parakstu daudzumu, lai varētu rosināt referendumu par pilsonības piešķiršanu nepilsoņiem. Līdzīga situācija saistās arī ar 16. marta un 9. maija piemiņas pasākumu svinēšanu. *Neatkarīgā Rīta Avīze* diezgan precīzi novērojusi, ka, risinot nacionālās domstarpības jautājumos par 16. marta un 9. maija piemiņas pasākumu svinībām,

¹⁸⁴ Ināra Egle, „Konkurentu vairs nav, ir tikai riski.” 01.03.2012. *Diena*, <http://news.lv/Diena/2012/03/01/Konkurentu-vairs-nav-ir-tikai-riski>

¹⁸⁵ Jānis Pujats, „Patiesība ir vienkārša.” 05.05.2011. *Latvijas Avīze*. http://news.lv/Latvijas_Avize/2011/05/05/Patiesiba-ir-vienkarsa

¹⁸⁶ LETA, „Apspriežas ar garīdzniekiem.” 14.03.2012. *Latvijas Avīze*. http://news.lv/Latvijas_Avize/2012/03/14/Apspriežas-ar-garidzniekiem

^o Jāatzīst Bībelē gan šāds citāts nav atrodams un doma vēstulē Galatiešiem 6:2 „Nesiet cits cita nastas, tā jūs piepildīsīt Kristus likumu,” tās kontekstā ir pilnīgi cita.

¹⁸⁷ LETA, „Latvijas vecticībnieku vadītājs parakstījies par pilsonības piešķiršanu nepilsoņiem.” 02.08.2012. Delfi.lv, www.delfi.lv/news/national/politics/latvijas-vecticibnieku-vaditajs-parakstijies-par-pilsonibas-pieskirsanu-nepilsoniem.d?id=42561012

tagad tiek iesaistīti ne vien Latvijas politiskie spēki, bet arī baznīca un KF vēstniecība, jo KF Ārlietu ministrija esot paudusi sašutumu par LRKB arhibīskapa Stankeviča pausto ideju organizēt kopēju piemiņas dienu visiem Otrā pasaules kara dalībniekiem.¹⁸⁸ Jebkurā gadījumā šis atklāj, ka etniskajos un nacionālajos jautājumos kristīgajām konfesijām Latvijā nav viena kopēja viedokļa.

Izmantojot Lursfot periodisko izdevumu datubāzi un veicot periodisko izdevumu analīzi, jāsecina, ka starp dažādo Latvijā tradicionālo konfesiju garīdzniekiem un valsts pārstāvjiem notiek diskusijas, skarot visdažādākās politiskās un sociālās dzīves sfēras, taču kopumā izdalās garīdznieku ieinteresētība četros konkrētos jautājumos, kas, izejot no periodisko izdevumu analīzes, parādās dienas kārtības augšgalā:

Tabula Nr. 3.1

Periodiskajos izdevumos atspoguļoto kristīgo konfesiju dienaskārtības jautājumu dalījums

Dienaskārtības jautājumu dalījums	LELB	RKBL	LPB	LBDS	LVPB	SDA LDS	LAMB
<i>Kristīgās vērtības</i>	X	X	X	X	X	X	X
<i>Ģimenes vērtības</i>							
- Ģimeņu atbalstīšana	X	X		X		X	X
- Pret homoseksuālu laulību un adopcijas tiesībām	X	X	X	X			
<i>Izglītības jautājumi</i>							
- Ticības mācības ieviešana	X	X		X		X	X
<i>Integrācijas jautājumi</i>							
- Pret divvalodības ieviešanu	X	X		X			
- Par divvalodības ieviešanu			X		X		
- Par pilsonības piešķiršanu nepilsoņiem			X		X		
- Pareizticīgo Ziemassvētku brīvdienų piešķiršana			X		X		

Avots: Autores izveidota tabula.

Pirmkārt, *kristīgās vērtības* – kristīgās baznīcas interesējošs, bet nedefinēts jēdziens, kas, iespējams, iekļauj pārējās trīs un vēl citas tēmas.

Otrkārt, *ģimenes vērtības* – līdzīgi kā ar kristīgām vērtībām, ģimenes vērtības bieži tiek pretnostatītas seksuālo minoritāšu jautājumiem un tiek saprastas kā aktivitātes pret homoseksuālu tiesībām, jeb pret to, lai homoseksuāliem pāriem tiktu piešķirtas tādas pašas tiesības kā heteroseksuāliem pāriem attiecībā uz laulībām un, piemēram, bērnu adopciju.

Treškārt, *izglītības jautājumi* – primāri par ticības mācības ieviešanu skolās.

¹⁸⁸ Ilze Zālīte, „Nacionālajās domstarpībās iesaista medijus un baznīcu.” 13.04.2012. *Neatkarīgā Rīta Avīze*. <http://nra.lv/latvija/politika/69949-nacionalajas-domstarpibas-iesaista-medijus-un-baznicu.htm>

Ceturtkārt, *integrācijas jautājumi*, kas skar nacionālos aspektus un integrāciju. No vienas puses, visas kristīgās konfesijas atbalsta iecietības veicināšanu, integrāciju un tiltu būvēšanu starp sašķeltajām sabiedrības grupām. Tajā pašā laikā faktiski tieši šis jautājums atšķirībā no pārējiem demonstrē to, ka starp kristīgajām konfesijām nepastāv viens viedoklis. LPB un LPVB šo jautājumu lielā mērā saista ar pareizticīgo Ziemassvētku brīvdienu ieviešanu, kā arī papildus valsts valodas jautājumā atbalsta divvalodības ieviešanu un pilsonības piešķiršanu nepilsoņiem, savukārt pārējo kristīgo konfesiju vadītājiem ir atšķirīgs viedoklis un daži to pat traktē kā pretvalstisku rīcību.

3.2. Latvijas garīdznieku politiskā uzvedība: empīriskais pētījums

3.2.1. Empīriskā pētījuma konceptuālais un metodoloģiskais pamatojums

Promocijas darba empīriskais pētījums balstīts uz pieņēmumiem, kas izriet no darba teorētiskajā daļā izklāstītajām Sidnija Verbas, Kejas Šlozmanes un Henrija Breidija, kā arī citu teorētiķu atziņām par dažādu profesionālo grupu politisko uzvedību. Papildinot šos politiskās uzvedības teorētiskos pamatprincipus ar Džeimsa Guta, Teda Jelena u.c. politikas un reliģijas pētnieku izstrādātajām garīdznieku politiskās uzvedības teorijām, un adaptējot tos pētījumā par garīdznieku politisko uzvedību Latvijā, kā svarīgākie pētāmie politisko uzvedību ietekmējošie faktori, izejot no aprakstītā 1.2 nodaļā, tiek izvirzīti sekojoši kritēriji:

- 1) *Personīgie resursi*, jeb sociālekonomiskie faktori, piemēram, dzimums, tautība, vecums, izglītība, draudzes atrašanās vieta (pilsēta/lauki), personīgie ieņēmumi, draudzes ieņēmumi, personīgā harizma.
- 2) *Profesionālā ideoloģija* – konfesionālā piederība un teoloģiskā uztvere (nevis konfesionālā piederība, bet individuālajie teoloģiskie uzskati. Pie šī kritērija papildus tiek ņemti vērā arī konfesionālie ierobežojumi attiecībā uz to vai aktīva līdzdalība politikā tiek institucionāli atbalstīta, vai nē.
- 3) *Mobilizācija* – draudzes lielums kā būtisks kritērijs, kas sniedz iespēju regulāri aicināt citus pilsoņus un sabiedrības locekļus uz noteiktu politisku darbību iepretī no ārpuses (politiķiem vai politiskajām partijām) stimulētai rīcībai.
- 4) *Organizatoriskā aktivitāte*, jeb politiskā uzvedība gan savas profesionālās vides ietvaros, gan ārpus tās. To nosaka tādi kritēriji kā līdzdalība vēlēšanās, līdzdalība nevalstiskās vai sabiedriskās organizācijās, kontakts ar politiķiem, individuāla politiskā darbība – līdzdalība kampaņās, naudas ziedošana politiskām partijām u.tml.

Tādējādi promocijas darba empīriskā pētījuma ietvaros, balstoties uz garīdznieku sniegtajām atbildēm kvantitatīvajā pētījumā paredzams, ka būs iespējams identificēt gan viņu *politisko uzvedību un sociālpolitisko aktivitāti* (H1), gan garīdznieku politisko uzvedību primāri *determinējošos* faktorus (H2), gan arī politisko uzvedību *stimulējošos* faktorus (H3 un H4).

Pētījuma metodoloģija: Darbā izvirzīto mērķu sasniegšanai un hipotēžu pārbaudei promocijas darba empīriskajā pētījumā izmantota kvantitatīvā metode – anketēšana, cenšoties iegūt pēc iespējas daudzpusīgāku skatījumu uz pētījuma priekšmetu. Kvantitatīvo datu agregācija un operacionalizācija ļauj noskaidrot Latvijas garīdznieku politisko uzvedību un to ietekmējošos faktorus. Tā kā promocijas darba ietvaros gan darba lauks (noteiktas konfesijas), gan pētījuma objekts (garīdznieki) ir skaidri definēti, tad pētīta tiek tikai šo aktoru politiskā uzvedība un ar korelāciju palīdzību tiek meklēti viņu politisko uzvedību determinējoši faktori.

Kvantitatīvā pētījuma datu ieguves metode un izlase: Lai sasniegtu darba mērķi un salīdzinātu tradicionālo konfesiju garīdznieku politisko uzvedību Latvijā, 2011.-2012. gadā tika veikts garīdznieku sociālpolitiskās aktivitātes kvantitatīvais pētījums, veicot mērķa populācijas – Latvijas kristīgo tradicionālo konfesiju garīdznieku aptauju. Ņemot vērā to, ka pētījuma lauks un pētījuma objekts ir skaidri definējami un identificējami, piedevām mazskaitlīgi, kvantitatīvā pētījuma ietvaros tika veikta mērķtiecīgā (nevarbūtīgā pieejamā) izlase. Būtisku atlases kritēriju attiecībā uz aptaujājamajiem respondentiem nebija, piemēram, ierobežojumu attiecībā uz dzimumu, vecumu vai dzīvesvietu. Vienīgie nosacījumi bija tie, kas jau izklāstīti darba ievadā – tā kā būtiski ir pētīt garīdznieku politisko uzvedību un sociālpolitisko aktivitāti draudzes ietvaros, un jo īpaši, ņemot vērā to, ka daudzi no politiskās uzvedības nosacījumiem ir saistīti ar tādiem determinējošiem apstākļiem kā draudzes atrašanās vieta un draudzes lielums, tad pētījumā tika iekļauti tikai praktizējoši garīdznieki, neiekļaujot klosteru garīgo personālu, diakonus un emeritus. Ņemot vērā augstāk minēto, kvantitatīvā pētījumā veiktajā laika periodā LELB kalpoja 209 garīdznieki, LRKB – 166, LPB – 97, LBDS – 88, LVPB – 36, SDALDS – 29 un LAMB – 11 garīdznieki, tādējādi sākotnējā ģenerālkopa bija N=636. Ņemot vērā to, ka ģenerālkopa ir skaitliski maza, mērķis bija aptaujāt pēc iespējas lielāku garīdznieku skaitu no visas Latvijas.

Lai pēc iespējas sekmīgāk apzinātu visus respondentus, darba gaitā izstrādātās anketas tika izplatītas katras attiecīgās konfesijas garīdzniekiem vairākos veidos, garīdznieku kontaktinformāciju iegūstot no vairākiem avotiem:

- Ar LELB Sinodes (kontaktpersona Virsvaldes sekretārs, bīskaps G. Dimants) un LBDS bīskapa P. Sproģa saskaņojumu, no konfesiju mājas lapām, attiecīgi

www.lalb.lv un www.lbds.lv. Abu konfesiju vadība, lai arī neiebilda pret to, ka starp viņu garīdzniekiem šāds pētījums tiek veikts, atteica anketas izplatīt personīgi, norādot, ka jautājumi anketā ir par pretrunīgu tēmu.

- SDALDS bīskaps V. Reķis un LAMB superintendante G. Medne sadarbībā bija pretimnākoši un paši izplatīja aptaujas anketas savu konfesiju garīdzniekiem, kā dēļ no šo konfesiju garīdzniekiem arī saņemts lielākais aizpildīto anketu skaits.
- LRKB Rīgas arhibīskapa-metropolīta Z. Stankeviča personā, izskatot un izvērtējot anketas saturu, atteicās to izplatīt saviem garīdzniekiem, norādot, ka anketā ir „neērti” jautājumi, kas varētu mulsināt pašus garīdzniekus un LRKB nevēlētos parādīties pētījumā. Tā kā specifiski netika norādīts, ka pētījumu nedrīkstētu veikt individuāli, tad katoļu garīdznieku kontaktinformācija tika ņemta no Katoļu baznīcas Vēstneša izdotās un priesteru Ilmāra Tolstova rediģētās grāmatas „*Katoļu kalendārs 2012*”.

Atsevišķa piezīme par sadarbību ar LVPB un LPB:

- LVPB Centrālās padomes priekšsēdētājs A. Žilko, izskatot anketas saturu norādīja, ka vairāki jautājumi anketā ir nepieņemami – primāri tie, kas saistīti ar finansēm. Viņš norādīja, ka šādu informāciju vecticībnieku garīdznieki nevar atklāt. Otrkārt, viņš arī iebilda pret teoloģiskajiem jautājumiem par Bībeles autoritāti, vai sātans eksistē u.tml. Tika panākta vienošanās, ka vecticībnieku garīdzniekiem izplatāmajā anketā visi jautājumi, kas skar finanses tiks izņemti ārā. Pēc skaidrojuma par to, kāpēc nepieciešamas atbildes uz teoloģiskajiem jautājumiem, tika panākta vienošanās, ka tos var atstāt anketā. A. Žilko arī lūdza, lai anketas izplatīšanai LVPB kalpotājiem tiktu nosūtītas viņam personīgi, kas arī tika izdarīts. Diemžēl no vecticībniekiem netika saņemta atpakaļ neviena aizpildīta anketa, un tā kā viņu kontaktinformācija citur nebija pieejama, tad LVPB garīdzniekus no kvantitatīvā pētījuma nācās izslēgt.
- LPB Sinode, izskatot anketas saturu, atteica sadarbību jebkādā formā un pēc personīgās tikšanās ar LPB Sinodes sekretāru, igumenu Jāni (Sičevskis) norādīja, ka nevēlas, lai viņu garīdznieki tiktu aptaujāti un lai tiktu pētīta LPB darbība Latvijā. Tā kā LPB garīdznieku kontaktinformācija citur nebija pieejama, LPB garīdzniekus no kvantitatīvā pētījuma nācās izslēgt.

Kvantitatīvais pētījums par garīdznieku politisko uzvedību Latvijā tika veikts laika posmā no 2011. gada oktobra, līdz 2012. gada jūnijam, izmantojot kvantitatīvo aptauju ar slēgtā un atvērtā tipa jautājumiem (strukturētā anketēšana). Gadījumos, kad anketas tika aizpildītas elektroniski (LELB, LBDS, LRKB), uzaicinājums tika nosūtīts divas reizes, ar

divu nedēļu intervālu. Kopumā pētījumā tika saņemta 131 aizpildīta anketa un respondentu konfesionālais sadalījums atspoguļots Tabulā Nr. 3.2.

Tabula Nr. 3.2

Empīriskā pētījuma garīdznieku ģenerālkopa un aizpildīto anketu skaits

Konfesija	Garīdznieku N=	Aizpildīts n=	Procenti no N %
LELB	209	58	27,8
LRKB	166	13	7,8
LBDS	88	31	35,2
SDALDS	29	22	75,9
LAMB	11	7	63,6
KOPĀ	503	131	26,0

Avots: Autores izveidota tabula, izmantojot empīriskajā pētījumā iegūtos datus.

Ņemot vērā to, ka pētījuma mērķiem netika saņemtas atbildes no LPB un LVPB garīdzniekiem, tad sākotnēji plānoto konfesionālo salīdzinājumu visu kristīgo tradicionālo konfesiju starpā, izmantojot tikai šo pētījuma metodi nav iespējams pārbaudīt.

Rezultātu reprezentativitāte tika nodrošināta, nosakot izlases kļūdu un sverot iegūtos rezultātus. Ja pieņem to, ka atsaucība no katoļu garīdznieku puses bija zema (7,8%) un viņu sniegtā informācija pētījumā faktiski nav iekļaujama un interpretējama kā reprezentatīva un uzticama, tad var pieņemt, ka, ja ģenerālās kopas apjoms ir $N=337$ un populācijas izlases vērtība ir $n=118$ (35,8%), tad ar 95% ticamību pie fiksētas kļūdas $\alpha = 0,05$, ticamības intervāls ir 6,9. Vienlaicīgi jānorāda, ka intereses un salīdzināšanas nolūkos katoļu garīdznieku atbildes tiks iekļautas pētījuma rezultātu analīzē, taču jāņem vērā, ka dati par LRKB garīdzniekiem nav uzskatāmi par reprezentatīviem un norāda tikai uz iespējamām tendencēm katoļu garīdzniecībā. Realizētais izlases apjoms $n=118$ ir uzskatāms par pietiekamu. Pētījumā iegūtie dati apstrādāti ar IBM programmu *SPSS Statistics, Version 20.0*.

Kvantitatīvā pētījuma saturs: Pētījuma anketa sastāvēja no ievada, kura ietvaros respondenti tika iepazīstināti ar pētījuma mērķi, noteikumiem, tika informēti par pētījuma konfidencialitāti un lūgumu aizpildīt anketu (pētījumā izmantotās anketas paraugu sk. Pielikumā Nr. 1). Anketā kopumā tika uzdoti:

- 19 slēgtā tipa jautājumi, kas bija koncentrēti uz empīriskā pētījuma interesējošās problēmas būtību par garīdznieku politisko uzvedību un sociālpolitisko aktivitāti. Šie jautājumi iedalījās trīs blokos, kas sastāvēja no vairākām apakšsadaļām:

I daļa – centās rast atbildi uz jautājumiem par politisko kultūru un politisko uzvedību, iekļaujot jautājumus par politisko identifikāciju, konvenciālās un nekonvenciālās politiskās līdzdalības formām, uzticēšanās līmeni politiskajām

institūcijām u.c. politisko kultūru ietekmējošiem faktoriem (caur afektīviem un evaluatīviem apgalvojumiem par politiku un reliģiju, kā arī valsts un baznīcas attiecībām Latvijā).

II daļa – skaidroja garīdznieku politisko uzvedību un sociālpolitiskās līdzdalības formas draudzes ietvaros.

III daļa – skaidroja garīdznieku sociālo teoloģiju, iekļaujot jautājumus par pilsonisko reliģiju, kristīgo ortodoksiju un pilsonisko evaņģēliju.

- Divi atvērtā tipa jautājumi, ar kuru palīdzību pētījums centās noskaidrot kā garīdznieku vecāki ir ietekmējuši viņu politisko līdzdalību, proti, par un vai kādām tēmām vecāki runāja par pastāvošo politisko iekārtu – kāda bija viņu attieksme pret politisko iekārtu; otrs jautājums attiecās uz garīdznieku vērtējumu par to, kāda viņu skatījumā ir baznīcas loma valstī mūsdienās. Lai gūtu labāku priekšstatu par to, kas sniedz konkrēto atbildi analizē, iekavās pēc citāta tiek norādīta respondenta konfesija (LUT-luterāņu, KAT-katoļu, BAP-baptistu, SDA-adventistu, MET-metodistu), vecuma grupa un dzimums; atsevišķos gadījumos norādīta arī garīdznieku tautība.
- Sociāldemogrāfiskie jautājumi par garīdznieku dzimumu, vecumu, kalpošanas ilgumu, draudzes atrašanās vietu u.tml.

Kvantitatīvā pētījuma respondentu raksturojums: Tā kā pētījumā tiek salīdzināta piecu kristīgo tradicionālo konfesijas garīdznieku sociālpolitiskā aktivitāte, tad savstarpējais respondentu sadalījums, kas lielā mērā (izņemot katoļus) atbilst arī garīdznieku skaitliskajam sastāvam katrā konfesijā Latvijā, ir sekojošs: luterāņi 44,3%, baptisti 23,7%, SDA 16,8%, katoļi 9,9%, un metodisti 5,3%.

Dzimums: Saskaņā ar jau teorētiskajā daļā izklāstīto pieņēmumu, Latvijā garīdzniecība dzimuma kontekstā ir izteikti homogēna un nepārsteidzoši lielāko vairākumu, jeb 89,3% veido vīrieši; attiecīgi tikai 9,9% ir sievietes (0,8% nav atbildes). Katoļu un baptistu garīdznieki drīkst būt un ir tikai vīriešu kārtas pārstāvji, savukārt no luterāņu respondentiem 89,5% bija vīrieši, bet 10,5% sievietes. SDA garīdznieku starpā 95,5% bija vīrieši un 4,5% sievietes. Metodistu garīdznieki Latvijas kontekstā izceļas ar to, ka no aizpildīto anketu skaita vairākumu (85,7%) bija aizpildījušas sievietes un tikai 14,3% vīrieši. Tā kā sieviešu garīdznieku īpatsvars (ja neskaita metodistus) ir statistiski nenozīmīgs, tad garīdznieku sociālpolitiskās uzvedības atšķirības netiks analizētas pēc dzimuma.

Vecums: Attiecībā uz vecumu jānorāda, ka pretēji pastāvošajam uzskatam sabiedrībā, ka garīdznieki pārsvarā ir vecāka gadagājuma cilvēki, Latvijas situācijā lielāko pārsvaru, jeb 43,5% veido garīdznieki vecumā no 31-45 gadu vecumam; tad seko vecuma grupa 46-60

(37,4%) un 18-30, ko veido 12,2%. Tikai 6,1% no anketu aizpildījušo respondentu skaita bija vecuma grupā 61-75 un tikai 0,8% vecumā virs 75. Tātad kopumā nedaudz vairāk kā puse, jeb 55,7% garīdznieku Latvijā ir vecumā līdz 45 gadiem. Procentuāli jaunākie garīdznieki kalpo katoļu (92,3% 31-45 grupā), baptistu (22,6% 18-30 grupā un 31,8% 31-45 grupā) un metodistu draudzēs (42,9% 18-31 grupā). Savukārt vecākie garīdznieki kalpo adventistu (50,0% 46-60 grupā) un metodistu draudzēs (28,6% 46-60 grupā un 14,3% 61-75 grupā). Šie rādītāji ir būtiski, jo norāda uz to, ka nedaudz vairāk kā puse Latvijas garīdznieku savu profesionālo darbību ir sākuši un veikuši kopš neatkarības atjaunošanas.

Papildus jānorāda, ka vidējais garīdznieku kalpošanas ilgums draudzē saskaņā ar respondentu atbildēm ir 11,8 gadi (standarta deviācija 8,3); minimālais 4 mēneši, bet maksimālais 43 gadi, kas arī spēcīgi korelē ar garīdznieku vecumu ($r=0,560$).

Izglītība: Aplūkojot Latvijas garīdzniecības izglītības līmeni nākas secināt, ka no anketu aizpildījušo garīdznieku skaita neviens no viņiem nav ar pamatzglītību. Tikai 7,8% garīdznieku ir vidējā izglītība, savukārt 31,0% ir absolvējuši garīgo semināru, un 61,2% ir absolvējuši vai nu universitāti, augstskolu vai koledžu. Te jāņem vērā, ka daudzi garīdznieki ir studējuši un izglītību ieguvuši ārvalstīs, t.sk. koledžas līmeņa augstākās izglītības iestādēs, kas nereti tiek dēvētas par semināriem, bet kas atbilst terciārā līmeņa izglītībai. Vairumam luterāņu (79,3%) un metodistu garīdznieku (71,4%) ir augstākā izglītība; katoļu garīdzniekiem pārsvarā ir semināra izglītība (53,9%); savukārt baptistiem izglītības līmenis dalās gandrīz puse uz pusi, kas iegūta vai nu seminārā (41,9%) vai augstākās izglītības iestādē (45,2%). Atbildes uz šo jautājumu atklāj, ka arī attiecībā uz izglītību garīdznieki Latvijā ir vērtējami kā izteikti homogēna grupa (92,2% ir augstākā līmeņa izglītība), tāpēc arī garīdznieku sociālpolitiskās uzvedības atšķirības netiks analizētas pēc izglītības kritērijiem.

Tautība: Tā kā pētījumā nepiedalījās nedz LPB garīdznieki, nedz LVPB garīdznieki, tad kā jau bija paredzams, vairums respondentu bija latvieši, jeb 93,9% no visiem respondentiem. 3,8% bija krievi, savukārt 2,3% citu tautību pārstāvji (slovāks, ukraiņis un atsevišķi bija norādīts latgalis). No anketu aizpildījušo garīdznieku skaita neviens no viņiem nebija Latvijas nepilsonis, lai gan anketu krievu valodā izvēlējās aizpildīt 5,3% respondentu. Tā kā iztrūkst būtiski nozīmīgs skaits atbilžu no cittautību un nepilsoņu garīdzniekiem, tad arī attiecībā uz tautību garīdznieku sociālpolitiskās uzvedības atšķirības netiks analizētas.

Sociālekonomiskie resursi: Uz jautājumu par personīgajiem ikmēneša ienākumiem pēc nodokļu nomaksas izvēlējās neatbildēt 7,6% respondentu. Pārējie garīdznieki norādīja savus ikmēneša ienākumus, no kā secināms, ka vairums garīdznieku, jeb 45,8% mēnesī saņem ienākumus Ls 200.00-350.00 robežās. Tad seko 22,1% ar ienākumiem līdz Ls 200.00 un

14,5% ar ienākumiem Ls 350.00-500.00 robežās. Tikai 4,6% garīdznieku saņem ienākumus Ls 500.00-650.00 robežās un 5,3% vairāk nekā Ls 650.00 mēnesī pēc nodokļu nomaksas. Saskaņā ar aptaujā iegūtajiem datiem, viszemākie ieņēmumi ir katoļu garīdzniekiem (83,3% līdz Ls 200.00), savukārt salīdzinoši augstākie ieņēmumi ir baptistu (12,9% vairāk nekā Ls 650.00) un luterāņu garīdzniekiem.

Draudzes lielums (apmeklētāju skaits): Būtisks faktors hipotēzes pārbaudei ir garīdznieku mobilizācijas iespējas, kas izriet no tā, cik plašu cilvēku loku garīdznieki regulāri spēj ietekmēt un nepieciešamības gadījumā mobilizēt rīcībai (detalizētāku pamatojumu sk. nodaļā 1.2). Diemžēl jānorāda, ka Latvijā draudzes lielumu un dievkalpojumu apmeklējumu amplitūdā pastāv būtiskas atšķirības, jo minimālais vidējais cilvēku skaits, kas apmeklē draudzes dievnamu nedēļas nogales dievkalpojumos ir 5, savukārt maksimālais ir ap 1000 apmeklētāju. Vidējais statistiskais rādītājs ir 91 cilvēks (standarta deviācija 130).

Likumsakarīgi, ka no apmeklētāju skaita un viņu sociālekonomiskā stāvokļa arī ir atkarīgs tas, kādi ir draudzes aptuvenie gada ieņēmumi ($r=540$), kas tiek iegūti no brīvprātīgajiem ziedojumiem. Tā kā informācija, kas skar draudzes finanses, ir sensitīva, tad 42,0% garīdznieku nav snieguši atbildi uz šo jautājumu (anketas komentāros daži garīdznieki arī norādīja, ka nezina), taču pamatojoties uz sniegto informāciju secināms, ka vienas draudzes vidējie ieņēmumi ir ap Ls 9 964,61 gadā (standarta deviācija Ls 22 220,68).

Kā rāda pētījums, tad 81,4% draudžu apmeklētāju skaits nedēļas nogales dievkalpojumā nav lielāks par 100 cilvēkiem un 52,4% gadījumu runa ir par draudzēm, kuras nedēļas nogalē apmeklē tikai līdz 50 cilvēkiem. Tas nozīmē, ka garīdznieku mobilizācijas iespēju faktoru nav būtiski pārbaudīt, jo šī hipotēze varētu attiekties uz procentuāli nenoīmīgu garīdznieku skaitu. Ja pieņem, ka „nozīmīga” izmēra draudze (mobilizācijas nolūkiem) būtu tāda, kas regulāri pulcē optimāli virs 500 apmeklētājiem nedēļas nogales dievkalpojumā, vai kā minimums 200, tad tas attiektos attiecīgi tikai uz 2,4% vai 9,7% garīdznieku. Tādējādi, pamatojoties arī uz garīdznieku politiskās uzvedības teorijas tēzi par to, ka draudzes lielumam un garīdznieku ieņēmumiem nav nozīmes uz garīdznieku sociālpolitisko aktivitāti, draudzes lielums netiks turpmāk analizēts kā garīdznieku politisko uzvedību determinējošs faktors.

Aplūkojot jautājumu par draudzes locekļu sociālekonomiskā stāvokļa raksturojumu nākas secināt, ka tas ir līdzīgs garīdznieku ieņēmumu raksturojumam. Uz jautājumu par to, kāda statusa cilvēki pārsvarā apmeklē draudzi, 52,8% norāda, ka zemākie slāņi (cilvēki ar ierobežotiem naudas līdzekļiem), tad seko 43,0% vidusšķira un tikai 4,1% bagātnieki, jeb cilvēki ar neierobežotiem naudas līdzekļiem (sīkāk sk. Tabulu Nr. 3.3).

Tabula Nr. 3.3

Draudzes locekļu sociālekonomiskā stāvokļa raksturojums

Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat?		Draudzes locekļu sociālekonomiskais stāvoklis						Kopā
		Bagātnieki - cilvēki ar neierobežotiem naudas līdzekļiem		Vidusšķira - cilvēki ar vidējiem ienākumiem		Zemākie slāņi - cilvēki ar ierobežotiem naudas līdzekļiem		
Luterāņu	Skaits, %	5	5,6%	38	42,2%	47	52,2%	57
Katoļu	Skaits, %	0	0,0%	8	50,0%	8	50,0%	12
Baptistu	Skaits, %	2	4,4%	21	46,7%	22	48,9%	31
SDA	Skaits, %	1	3,0%	13	39,4%	19	57,6%	21
Metodistu	Skaits, %	0	0,0%	3	33,3%	6	66,7%	7
Kopā	Skaits, %	8	4,1%	83	43,0%	102	52,8%	128

* Procenti un kopsumma balstīta uz respondentu skaitu.

Avots: Autores izveidota tabula, izmantojot empīriskajā pētījumā iegūtos datus.

Draudzes atrašanās vieta: Vairums aptaujāto garīdznieku draudzes, kurās viņi kalpo bija no Latvijas pilsētām un mazpilsētām (41,2%) un lauku rajoniem (33,6%); un tikai 23,7% anketas aizpildījušo garīdznieku bija tādi, kas kalpo Rīgas draudzēs. Draudžu atrašanās vietas sadalījums konfesionālā griezumā ir līdzīgs un no tā izriet, ka iegūtie dati ir reprezentatīvi visā Latvijas teritorijā.

Tabula Nr. 3.4

Korelācijas tabula par Latvijas garīdznieku un draudžu sociālekonomiskajiem rādītājiem

Korelācija		Dievk. apmeklētāju skaits	Draudzes gada ieņēmumi	Garīdznieka vecums	Garīdznieka kalpošanas ilgums	Garīdznieka harizma	Draudzes atrašanās vieta
Dievk. apmeklētāju skaits	Pearson Correlation	1	,540**	-,159	-,005	,013	-,395**
	Sig. (2-tailed)		,000	,085	,954	,894	,000
	N	119	73	119	118	113	119
Draudzes gada ieņēmumi	Pearson Correlation	,540**	1	-,145	,058	,084	-,361**
	Sig. (2-tailed)	,000		,212	,621	,475	,001
	N	73	76	76	76	74	76
Garīdznieka vecums	Pearson Correlation	-,159	-,145	1	,560**	-,114	,119
	Sig. (2-tailed)	,085	,212		,000	,207	,178
	N	119	76	131	127	125	129
Garīdznieka kalpošanas ilgums	Pearson Correlation	-,005	,058	,560**	1	-,121	-,114
	Sig. (2-tailed)	,954	,621	,000		,185	,206
	N	118	76	127	127	121	125
Garīdznieka harizma	Pearson Correlation	,013	,084	-,114	-,121	1	-,313**
	Sig. (2-tailed)	,894	,475	,207	,185		,000
	N	113	74	125	121	125	123
Draudzes atrašanās vieta	Pearson Correlation	-,395**	-,361**	,119	-,114	-,313**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,178	,206	,000	
	N	119	76	129	125	123	129

**p < 0.01, (2-tailed)

Avots: Autores izveidota tabula, izmantojot empīriskajā pētījumā iegūtos datus.

Līdz ar to, neskaitot konfesionālo salīdzinājumu, papildus no sociālekonomiskajiem rādītājiem turpmākai analīzei tiks izmantoti sekojošie determinanti garīdznieku politiskās uzvedības ietekmējošo faktoru analīzei – garīdznieku vecums un draudzes atrašanās vieta.

3.2.2. Empīriskā pētījuma rezultāti un to analīze

Anketēšanas mērķis bija noskaidrot atbildes uz četrām dominējošajām jautājumu grupām attiecībā uz garīdznieku politisko uzvedību un sociālpolitisko aktivitāti:

- (1) kāda ir katras konfesijas garīdznieku politiskā uzvedība un sociālpolitiskā aktivitāte, un kā tā izpaužas (H1) – tas tika noskaidrots, pētot garīdznieku politisko kultūru un politisko līdzdalību, t.sk. draudzes ietvaros;
- (2) kas determinē garīdznieku politisko uzvedību (H2) – analizējot viņu rīcību gan konfesionālā griezumā, gan pēc vecuma, gan draudzes atrašanās vietas (iekļaujot sociālekonomiskos faktorus);
- (3) kādi faktori stimulē garīdznieku politisko uzvedību (H3) – tas tika noskaidrots, pētot viņu personīgo nostāju sociālās teoloģijas jautājumos – afektīvie un evaluatīvie uzskati jautājumos par valsts un baznīcas attiecībām.
- (4) cik lielā mērā viņu politiskā uzvedība tiek stimulēta no ārpuses (H4) – vai politisko partiju locekļi, vai politiskajai varai tuvu stāvošas personas mudina garīdzniekus uz politisko aktivitāti.

Detalizētu visa kvantitatīvā empīriskā pētījuma rezultātu apkopojumu (tabulas un attēlus) iespējams aplūkot Pielikumā Nr. 7 „Latvijas garīdznieku politiskā uzvedība: empīriskā pētījuma rezultāti” (sākot no 215. lpp.).

Attiecīgi anketas pirmā jautājumu daļā tika uzdoti jautājumi, kas palīdzēja noskaidrot garīdznieku **politisko kultūru un politisko uzvedību**.

Pirmais jautājums bija vispārīgs un centās noskaidrot garīdznieku pašu uzskatus par savas politiskās intereses līmeni. 56,5% garīdznieku norādīja, ka reizēm seko līdzī politiskajiem procesiem valstī, taču īpaši neiesaistās politiskajos procesos; 29,0% norādīja, ka regulāri seko līdzī politiskajiem procesiem valstī un bieži arī pauž savu personīgo viedokli vai iesaistās politiskajos procesos. Tikai 1,5% respondentu atzina, ka politiskie procesi viņus faktiski neinteresē. 9,2% izvēlējās citu variantu, galvenokārt norādot, ka regulāri seko līdzī politiskajiem procesiem valstī, bet paši tajos neiesaistās. Vairāki respondenti pie atbildes „cits variants” norādīja, ka ar interesi seko līdzī politiskajiem procesiem un aizlūdz par valsts

vadītājiem/valsti/politiskajiem procesiem. Kas ir būtiski, tad šajā jautājumā starp konfesijām būtiskas atšķirības nav novērojamas – visu konfesiju garīdznieki 48-86% spektrā norāda, ka seko līdzī politiskajiem procesiem, taču īpaši tajos neiesaistās. Būtiski izceļas 15,4% katoļu garīdznieku kā vienīgo respondentu atbilde, ka politiskie procesi viņus vispār neinteresē. Tātad redzams, ka vairākums garīdznieku aktīvi interesējas par politiku, lai arī paši tajā neiesaistās. Intervijās baznīcu vadītāji skaidroja, ka iemesls šai interesei ir viņu ieņemamais amats, kas liek interesēties par politiskajiem procesiem valstī. Piemēram, gan LAMB superintendante, gan LVPB Centrālās padomes priekšsēdētājs A. Žilko abi identiski norādīja: „Mums [garīdzniekiem] pienākums ir interesēties par politiku!”¹⁸⁹ Savukārt LRKB arhibīskaps Z. Stankevičs savu interesi par politiku pamatoja vēl konkrētāk:

„[E]smu tādā amatā, ka viņa ir jāinteresē, bet nevis tādā ziņā, lai tur jauktos iekšā un lai taisītu politiku, bet lai saprastu, kas notiek, kādas ir tendences, jo man interesē politikas morālie un garīgie aspekti. Un diemžēl var būt arī tā, ka politika kļūst amorāla, vai ka [...] politiķi sāk jaukties morāles vērtību jomā. Un nu... tā ir mana kompetence.”¹⁹⁰

Tālāk tika skaidrota garīdznieku politiskā uzvedība konvenciālajās līdzdalības formās, primāri sākot ar vienu no populārākajām līdzdalības formām – **līdzdalību vēlēšanās**. Šajā jautājumā garīdznieki bija aicināti norādīt visas vēlēšanas, kurās viņi ir piedalījušies kopš 2006. gada, t.sk. parlamenta, pašvaldību, EP vēlēšanās un tautas nobalsošanās (referendums). Respondentu sniegtās procentuālās atbildes iespējams aplūkot Tabulā Nr. 3.5.

Tabula Nr. 3.5

Latvijas garīdznieku aktivitāte vēlēšanās (% , 2006-2011)

Līdzdalība vēlēšanās	LUT	KAT	BAP	SDA	MET	Pavisam*	Vidēji %
Neesmu LR pilsonis	0	0,13	0,31	0	0	1,5	0,08
Principiāli nepiedalos vēlēšanās	0	0,13	0	0,21	0	1,5	0,07
11. Saeimas vēlēšanās	96,6	69,2	93,5	52,4	85,7	85,4	79,5
Referendumā par 10. Saeimas atļaušanu	75,9	76,9	71,0	38,1	71,4	68,5	66,7
10. Saeimas vēlēšanās	94,8	61,5	90,3	71,4	85,7	86,2	80,8
Pašvaldību un EP vēlēšanās	70,7	61,5	90,3	57,1	71,4	72,3	70,2
Referendumā par Grozījumu likumā „Par valsts pensijām”	20,7	30,8	22,6	19,0	14,3	21,5	21,5
Referendumā par likumprojektu „Grozījumi LR Satversmē”	41,4	15,4	35,5	9,5	42,9	32,3	28,9
Referendumā par „Grozījumi nacionāl. drošības likumā” un „Grozījumi Valsts drošības iestāžu likumā” atcelšanu	27,6	15,4	12,9	14,3	14,3	20,0	16,9
9. Saeimas vēlēšanās	86,2	69,2	83,9	71,4	85,7	81,5	79,3
Vidējais līdzdalības līmenis vēlēšanās	64,2	50,0	62,5	41,7	58,9	58,5	55,5

* Procenti un kopsumma balstīta uz respondentu skaitu.

Avots: Autores izveidota tabula, izmantojot empīriskajā pētījumā iegūtos datus.

¹⁸⁹ Sk. pielikumā interviju Nr. 1 ar LVPB Centrālās padomes priekšsēdētāju Aleksiju Žilko un interviju Nr. 3 ar LAMB superintendantu Gitu Medni.

¹⁹⁰ Sk. pielikumā interviju Nr. 4 ar LRKB Rīgas metropolītu Zbignevu Stankeviču.

Aplūkojot, kuras konfesijas garīdznieki procentuāli vēlēšanās piedalījušies visvairāk, redzams, ka tie ir luterāņu (64,2%), baptistu (62,5%) un metodistu (58,9%); savukārt vismazāk aktīvi bijuši katoļu (50,0%) un adventistu (41,7%) garīdznieki. Kā ierasts Latvijā un pretēji Rietumvalstu praksei, kur augstākais līdzdalības procents parasti ir pašvaldību vēlēšanās, arī Latvijas garīdznieku starpā lielākā aktivitāte ir vērojama nacionālajās vēlēšanās. Tā, piemēram, 11. Saeimas vēlēšanās piedalījušies 85,4% Latvijas garīdznieku. Un arī 2009. gada pašvaldību vēlēšanās, kas bija apvienotas kopā ar EP vēlēšanām piedalījās ievērojams skaits garīdznieku – 72,3%. Ņemot vērā to, ka kopējā 11. Saeimas vēlēšanu aktivitāte bija 58,8%, bet 2009. gadā pašvaldību/EP vēlēšanās 53,7%, šie abi augstie garīdznieku politiskās līdzdalības procentuālie rādītāji norāda uz to, ko apstiprina arī pasaules teorija un prakse par garīdznieku politisko aktivitāti – caurmērā viņi ir politiski aktīvāki nekā pārējā sabiedrības daļa. Tādējādi apstiprinās pētījuma pamatuzstādījums par to, ka neskatoties uz profesionālo „noslēgtību” un baznīcas šķirtību no valsts, garīdznieki ir politiski aktīva profesionāla grupa. Šis faktors gan ir saistāms ar vēl vienu politiskās līdzdalības teorijā būtisku aspektu, kas viennozīmīgi norāda uz to, ka vīrieši ar augstāko izglītību, 35-60 gadu vecumā, kas veic intelektuālo darbu un pārzina valsts valodu (t.i., nav pirmās paaudzes imigranti), ir politiski aktīvākā sabiedrības daļa (Milbrath & Goel 1977).

Vēl viena interesanta iezīme, kas atklājas – vispārējā vēlēšanu aktivitāte 2011. gada tautas nobalsošanā par 10. Saeimas atlaišanu bija 44,7%. Arī starp garīdzniekiem tā bija būtiski zemāka, kā citos tautas nobalsošanas jautājumos, bet tomēr augstāka nekā sabiedrībā kopumā – 68,5%.

Kā nākamais anketā tika uzdots salīdzinoši nekorekts jautājums (uz ko arī norādīja vairāki respondenti un 3,1% izvēlējās neatbildēt), proti, vai viņi jebkad ir **balsojuši par „Latvijas Pirmo partiju”** vai partiju apvienībām „LPP/LC” vai „Par labu Latviju”. Jautājuma mērķis primāri bija saistīts ar nākamo jautājumu, kas tika uzdots, lai noskaidrotu, vai iemesls, kāpēc tie no garīdzniekiem, kas jebkad bija balsājuši par LPP, bija balsājuši tāpēc, ka bija ticējuši partijas vadītāju un/vai tās biedru kristīgajai retorikai. Jānorāda, ka tikai 48,8% no garīdzniekiem kādā no vēlēšanām tiešām bija balsājuši par LPP un lielākais vairākums no viņiem, jeb 72,1% norādīja, ka tiešām bija balsājuši par LPP tāpēc, ka bija ticējuši tam, ka viņi realizēs „kristīgu politiku”. Tikai 11,5% bija balsājuši kādu citu iemeslu dēļ, norādot: „Balsoju, jo tur bija cilvēki, kam agrāk uzticējos”, „Dažos vēlēšanu apgabalos kandidē „sakarīgi” cilvēki”, „Ne tik daudz retorikai kā vīzijai”, kā arī „Izvēlējos to, kas toreiz šķita labākais no vēlēšanu piedāvājuma”. Lai arī tas aptaujā netika prasīts, vairāki respondenti

pie šī jautājuma norādīja, ka ir vīlušies LPP: „Cerēju, ka šie cilvēki iestāsies par kristīgām vērtībām”, „Atbalstīju jaunu iniciatīvu, bet esmu vīlies”, „Nu, gribējās ticēt...”.

Aplūkojot garīdznieku atbildes konfesionālā griezumā attiecībā uz tiem, kas bija balsojuši par LPP nākas secināt, ka kopumā vēlētāju skaits ir bijis līdzīgs – atšķiras vienīgi adventistu un metodistu garīdznieki, no kuriem attiecīgi 80,9% un 71,4% nebalsoja par LPP. Tā kā LPP savulaik aktīvi darbojās vairāki baptistu garīdznieki, tad nepārsteidz tas, ka vēlēšanās vislielākais atbalsts LPP ir bijis tieši no baptistu garīdznieku vidus, no kuriem par LPP balsoja 64,5%; attiecīgi arī katoļi (58,3%) un luterāņi (48,1%). Līdzīgas tendences parādās arī attiecībā uz otru jautājuma daļu par balsošanas iemesliem – visvairāk LPP kristīgajai retorikai noticējuši katoļu garīdznieki (46,2%), sekojot baptistiem (41,9%), luterāņiem (35,7%) un metodistiem (28,6%). Visskeptiskākie gan balsojumā, gan iemeslu identifikācijā viennozīmīgi bijuši adventistu garīdznieki, jo no viņiem tikai 14,3% noticējuši LPP kristīgajai retorikai un tāpēc nolēmuši par viņiem balsot.

Kā zināms, tad līdzdalība vēlēšanās ir viena no populārākajām politiskās līdzdalības formām, jo no pilsoņiem prasa vismazākos resursus – finanses, laiku un zināšanas; piedevām ņemot vērā to, ka vēlēšanas notiek salīdzinoši reti, vēlētājus arī ir vieglāk mobilizēt līdzdalībai vēlēšanās. Tieši tāpēc pasaulē politiskās aktivitātes izvērtēšanai izmanto papildu faktorus, kā, piemēram, **līdzdalību sabiedriskās organizācijās vai NVO**. Precīzu statistikas datu par to, cik procenti no Latvijas sabiedrības ir iesaistīti sabiedriskās organizācijās vai NVO šobrīd nav, taču pēc minējumiem tie varētu būt aptuveni 20% Latvijas sabiedrības, piedevām šis skaitlis neietver skaidrojumu par to, cik no iesaistītajiem ir aktīvi pilsoniskās sabiedrības locekļi, jo reģistrēto NVO skaits diemžēl nesniedz informāciju par to, cik aktīvas tās ir.¹⁹¹ Jebkurā gadījumā, arī šajā jautājumā garīdznieki demonstrē procentuāli augstāku līdzdalības līmeni – 48,8%, kā sabiedrībā kopumā. Aplūkojot garīdznieku politisko aktivitāti sabiedriskajās un NVO atklājas, ka 51,2% no viņiem nav iesaistīti nevienā organizācijā; turpretī 29,8% ir iesaistīti vismaz vienā, 13,7% divās, savukārt 3,8% ir iesaistīti pat vairāk kā divās sabiedriskās vai nevalstiskās organizācijās. Šajā jautājumā atklājas, ka visaktīvākie ir luterāņu (53,5%), baptistu (51,6%) un adventistu (50,0%) garīdznieki, savukārt vispasīvākie katoļu un metodistu garīdznieki (attiecīgi 76,9% un 71,4% nav nevienas biedri).

Aplūkojot šo jautājumu pēc vecuma un draudzes atrašanās vietas, atklājas, ka visaktīvākie ir salīdzinoši jauni garīdznieki vecuma grupā no 31 līdz 45 gadu vecumam (25,6% ir vismaz vienas SO/NVO biedrs), kam seko garīdznieki no 46 līdz 60 gadu vecumam

¹⁹¹ Baltijas sociālo zinātņu institūts. *Pārskats par NVO sektoru Latvijā* (Rīga: Sabiedrības integrācijas fonds, 2011), 19

(13,2%), piedevām aktīvāki ir tie garīdznieki, kuru draudzes atrodas kādā Latvijas pilsētā (20,2%) vai Rīgā (16,3%), savukārt lauku rajonos dzīvojošie garīdznieki ir salīdzinoši pasīvi (10,9%).

No redzamā Tabulā 3.6 izriet, ka daudz būtiskākas atšķirības līdzdalībai sabiedriskās un nevalstiskās organizācijās iezīmējas, aplūkojot garīdznieku vecumu un zināmā mērā arī draudzes atrašanās vietu, nevis izejot no konfesijas, jo īpaši tāpēc, ka protestantu garīdznieki (ja neskaita metodistus) uzrāda ļoti līdzīgus līdzdalības procentus sabiedriskajās un nevalstiskajās organizācijās (50,0-53,5%).

Tabula Nr. 3.6

Latvijas garīdznieku aktivitāte sabiedriskās un nevalstiskās organizācijās; krostabulācija pēc garīdznieku vecuma un draudzes atrašanās vietas (%)

Cik SO/NVO biedrs Jūs esat?	Vecuma grupa					Draudzes atrašanās vieta		
	18-30	31-45	46-60	61-75	75<	Rīga	Cita pilsēta	Lauku rajons
Nevienas	43,8	42,1	64,6	71,4	0,0	30,0	50,9	68,2
Vienas	18,8	42,1	20,8	14,3	100,0	40,0	28,3	25,0
Divu	37,5	8,8	12,5	14,3	0,0	20,0	17,0	6,8
Vairāk kā divu	0,0	7,0	2,1	0,0	0,0	10,0	3,8	0,0
Vidēji (vismaz vienas)	7,0	25,6	13,2	1,6	0,8	16,3	20,2	10,9

* Procenti un kopsumma balstīta uz respondentu skaitu.

Avots: Autores izveidota tabula, izmantojot empīriskajā pētījumā iegūtos datus.

Papildus sociālekonomiskajiem kritērijiem attiecībā uz politiskās līdzdalības rādītājiem, kā būtisks tiek izdalīts arī jautājums par to, kāda ir sabiedrības locekļa **politiskā identifikācija**, ko primāri ietekmē katra indivīda vecāki un ģimene. Tāpēc svarīgs ir jautājums par to, vai garīdznieki nāk no jau politiski aktīvām ģimenēm, proti, vai viņu vecāki bērnībā vispār mēdza runāt par politiskajiem jautājumiem, vai arī tieši pretēji, izvairījās runāt par politiku. Šajā jautājumā, protams, jāņem vērā viens blakus faktors, kas Rietumvalstīs veiktajos pētījumos nekad nav bijis jāņem vērā, un tas saistās ar PSRS pastāvējušo nostāju pret reliģiju. Lai arī pētījumā nebija iekļauts jautājums par to, vai respondenti nāk no kristīgām ģimenēm, var pieņemt, ka vairums garīdznieku ir auguši kristīgās ģimenēs. Tā kā Padomju Savienībā caurmērā pret kristiešiem un tiem, kas gāja baznīcā bija negatīva attieksme, daudzi vecāki, būdami negatīvi nosakņoti pret pastāvošo iekārtu, lai neradītu problēmas saviem bērniem un paši sev, bieži vien bērnu klātbūtnē izvairījās runāt par politiskām tēmām. Un tomēr, nesakoties uz šiem apstākļiem, 55,7% garīdznieku norāda, ka viņu vecāki un vecvecāki bērnībā mēdza runāt par politiskajiem procesiem, piedevām nepastāvēt būtiskām atšķirībām konfesionālā griezumā (no 42,9% līdz 63,8%).

Šis bija arī atvērts jautājums, kurā respondenti varēja ierakstīt savus komentārus par to, kāda bija viņu vecāku attieksme pret pastāvošo varu, un par ko pārsvarā tika runāts politiskā kontekstā. Detalizētākas atbildes uz šo jautājumu sniedza 70 garīdznieki, jeb 53,4% no visiem respondentiem. Analizējot garīdznieku sniegto informāciju, viņu atbildes ir iespējams sagrupēt trīs izteiktās kategorijās: negatīva attieksme, kas primāri saistās ar padomju varu (45 komentāri), pozitīva attieksme (3 komentāri), neitrāla attieksme (16 komentāri) un kā atsevišķs periods respondentu atbildēs izdalās Atmodas laiks un periods pēc Latvijas neatkarības atgūšanas (6 komentāri).

Runājot par *negatīvu attieksmi* pret pastāvošo varu, vairums respondentu apstiprina augstāk izteiktos argumentus par to, ka par politiku tika runāts piesardzīgi: „Padomju laikos par politiku tika runāts ļoti piesardzīgi” (LUT, 31-45, V), „vecāki dažkārt klusām runāja, ka padomju vara nav laba” (LUT, 46-60, V), bet kopumā tā kā tie bija padomju laiki, tad attieksme bijusi negatīva un tas arī sarunās ir izskanējis un ir izpaudies caur to, ka vecāki runājuši par „nevienlīdzību un dubultmorāli likumu pildīšanā” (MET, 18-30, V), kā arī „par ticības brīvības, runas brīvības un ceļošanas brīvības trūkumu, rusifikāciju, brīvu vēlēšanu trūkumu, preču deficītu, un cildināja (tomēr bez pārspīlējumiem) pirmskara Latvijas valsti” (LUT, 46-60, V). Secināms, ka lielā mērā šī negatīvā attieksme pret padomju varu bijusi arī tāpēc, ka, kā norāda vairāki respondenti, viņu vecāki vai vecvecāki no valsts tikuši izsūtīti un bijuši politiskie ieslodzītie. Kāds luterāņu garīdznieks norāda: „Tas bija padomju laiks, mans tēvs bija bijušais politieslodzītais, domāju, te komentāri nav vajadzīgi. Ģimenē nekas netika noklusēts, atklāti ģimenes lokā tika runāts par LR okupāciju utt.” (LUT, 46-60, V). Tāpat arī kāds cits luterāņu garīdznieks norāda: „Kopš bērnības zināju kur ir meli. Tiku mācīts neizrādīt atklāti savu nepatiku, tomēr neesmu bijis aicināts iestāties/uzņemts ne pionieros, ne komjauniešos skolas laikā. Vēlāk jau atteicos pats, kad man piedāvāja, jo teicu atklāti, ka neticu šai idejai” (LUT, 46-60, V).

Vairāki garīdznieki arī norāda, ka vecāki un vecvecāki Padomju Savienību salīdzinājuši ar starpkaru periodu Latvijā un ilgojušies pēc neatkarības, ticot, ka „Latvija reiz būs brīva” (BAP, 31-45, V), kā arī runājuši par „ASV, Lielbritānijas un citu valstu politiķiem” (BAP, 31-45, V), „stāstīja anekdotes par padomju iekārtu” (LUT, 31-45, V), pauduši „ārkārtīgi negatīvu attieksmi pret valdošo komunismu un čekas režīmu” (LUT, 46-60, V), klausījās „Amerikas balsi”, „Brīvo Eiropu” un pēc „ziņu noklausīšanās notika viedokļu apmaiņa” (BAP, 46-60, V), „ticēja, ka kādreiz būs Latvijas valsts” (LUT, 61-75, V).

To garīdznieku atbildes, kas klasificējamās kā *pozitīva attieksme* pārsvarā runā par saviem vecākiem kā „Latvijas Valsts un tautas patriotiem” (LUT, 31-45, V), ka par politiku

runājuši reti un attieksme bijusi „nacionālistiska, demokrātiskas domāšanas veids” (KAT, 31-45, V).

Savukārt to garīdznieku atbildes, kuras klasificējamās kā *neitrālu attieksmi* paudošas, pārsvarā norāda, ka vecāki pauduši attieksmi, ka jāpieņem ir tāda vara, kādu Dievs ir devis: „Vara ko politiķi saņem, ir no Dieva, ja tā nebūtu, tad viņi to nesaņemtu, tāpēc arī ir respektējama! Tā bieži dzirdēju bērnībā un redzu tās avotu evaņģēlijā” (KAT, 31-45, V); tāpat arī: „Cienīt valdību un gaidīt, kad Dievs labāku valdību dos” (LUT, 46-60, V). Kāda luterāņu mācītāja (46-60, S) vēl tikai norāda, ka viņas vecāki mācījuši, ka: „Valsts jāmīl kā bakurētaina līgava”. Pārējie šīs sadaļas garīdznieki pauž informāciju par to, ka vecāki sekojuši līdzīti politiskajiem procesiem, interesējušies par aktualitātēm, bet savā attieksmē bijuši „vēsi” un nav īpaši diskutējuši par politiku.

Un, kā jau iepriekš minēts, kā ceturtā kategorija izdalās *attieksmes maiņa Atmodas laikā*, norādot, ka arī tad, ja „padomju gados netika runāts par politiku” (BAP, 31-45, V), tad šis bija tas periods, kad viņu vecāki vai vecvecāki sāka runāt par politiku un iesaistīties valstī notiekošajos politiskajos procesos: „Vectēvs bija Latvijas patriots un savā laikā sastāvēja pretošanās kustībā „Daugavas Vanagi”. Īpaši aktīvi politikai sekojām un iesaistījāmies, Latvijas brīvvalsts atjaunošanas laikā” (KAT, 31-45, V). Vairāki garīdznieki gan arī norāda, ka pēc Atmodas aktivitātēm un pēc neatkarības atgūšanas sekoja arī vilšanās: „Pēc neatkarības atgūšanas sekoja vilšanās un par valdību un politiķiem neko labu nedzird” (LUT, 18-30, V); „Uzticība valsts vadītājiem mazinājās” (BAP, 31-45, V).

No augstāk minētā izklāsta secināms, ka politiskā identifikācija garīdzniekiem Latvijā veidojusies pārsvarā nacionāli noskaņota, jo, iespējams, vairāk kā daudziem citiem sabiedrības pārstāvjiem, viņu ģimenēs ir dominējusi izteikti negatīva attieksme pret komunistisko režīmu un padomju varu – daudzi garīdznieki savu vecāku ietekmē un vēlāk arī paši pretojušies gan pret to, lai tiktu iesaistīti pionieros un komjauniešos, gan arī iesaistījušies dažādās kustībās par neatkarības atgūšanu. Daži garīdznieki norādījuši uz to, ka personīgi bijuši pazīstami ar pretošanās kustību aktīvistiem (piemēram, Jāni Rožkalnu, Jāni A. Šmitu (nejaukt ar politiķi Jāni Šmitu)). Tieši politiskā izolēšana un kādas sabiedrības grupas nostumšana ārpus varas robežām rada revolucionāras tendences konkrētajā grupā. Savā ziņā arī garīdznieku ģimenes varētu raksturot kā pret pastāvošo padomju varu paudošu grupu.

Teorētiski šiem politiskās identifikācijas faktoriem vajadzētu arī ietekmēt garīdznieku politiskās uzvedības normas, un tieši tāpēc ļoti būtiski ir analizēt, kādas papildu **konvenciālās un nekonvenciālās politiskās līdzdalības formas** garīdznieki ir izmantojuši pēdējo gadu laikā. Turpmākajos pāris anketas jautājumos garīdznieki tika aicināti norādīt, kuras no

aptaujas anketā uzskaitītajām politiskās līdzdalības formām viņi ir izmantojuši pēdējo piecu gadu periodā. Rezultāti atklāj, ka Latvijā pat vairāk kā ASV (43%), viena no populārākajām politiskās līdzdalības formām ir kontaktēšanās ar valsts ierēdņiem – Latvijas gadījumā 65,6% garīdznieku norāda, ka pēdējo piecu gadu periodā ir kontaktējušies ar kādu valsts ierēdni, ko varētu vismaz daļēji skaidrot ar Latvijas izmēriem un to, ka daudzi garīdznieki, pašvaldībās iesaistās sabiedriskajā dzīvē, kas ļauj kontaktēties ar valsts ierēdņiem.

Salīdzinājumā ar veiktajiem pētījumiem ASV (13%), nekonvencionālās politiskās līdzdalības formas Latvijā ir nedaudz augstākas, jo pēdējo piecu gadu laikā 20,6% ir piedalījušies kādā politiskā sanāksmē/mītiņā vai piketā, piedevām 6,1% ir piedalījušies arī kādā streikā vai protestā (ASV tikai 5%). Tieši iesaistīti politiskās aktivitātēs bijuši 3,1% garīdznieku, palīdzot gan rīkot kādu politisku kampaņu, gan ziedojot naudu kādai partijai – šie rādītāji ir būtiski zemāki, nekā ASV, kur kampaņas rīkošanā iesaistījušies 7%, bet naudu kampaņai ziedojuši pat 19% garīdznieku. Līdzīgi rādītāji parādās jautājumā par to, vai pēdējo piecu gadu laikā viņi ir parakstījuši un izplatījuši kādu petīciju – ASV 37%, Latvijā 39,7% ir parakstījuši, izplatījuši un mudinājuši, lai citi aizpilda kādu petīciju.

Aplūkojot garīdznieku politiskās līdzdalības aktivitātes konfesionālā griezumā redzams, ka adventistu garīdznieki līdz ar katoļu garīdzniekiem saglabā zemākās politiskās līdzdalības tendences (vidēji 14,3%), taču visaktīvākie šoreiz ir metodistu (26,5%), luterāņu (23,2%) un baptistu garīdznieki (19,4%, sīkāk sk. Tabulu Nr. 3.7).

Tabula Nr. 3.7

Latvijas garīdznieku konvenciālās un nekonvenciālās politiskās līdzdalības formas (% , 2006-2011)

Līdzdalība politiskās līdzdalības formās	LUT	KAT	BAP	SDA	MET	Pavisam*	Vidēji %
Kontaktējies ar kādu valsts ierēdni	67,2	76,9	64,5	59,1	57,1	65,6	65,0
Ziedojs naudu kādai politiskai partijai	3,4	0,0	3,2	0,0	14,3	3,1	4,2
Piedalījies polit. sanāksmē/mītiņā/piketā	34,5	7,7	6,5	9,1	28,6	20,6	17,3
Piedalījies polit. kampaņas rīkošanā	6,9	0,0	0,0	0,0	0,0	3,1	1,4
Piedalījies kādā streikā vai protestā	1,7	7,7	9,7	0,0	42,9	6,1	12,4
Pēdējo 5 gadu laikā ir parakstījis/izplatījis petīciju	43,1	7,7	51,6	31,8	42,9	39,7	35,4
Ir kādas politiskās partijas biedrs	5,2	0,0	0,0	0,0	0,0	2,3	1,0
<i>Vidējais aktivitātes līmenis konvenciālās līdzdalības formās</i>	<i>20,7</i>	<i>19,2</i>	<i>16,9</i>	<i>14,8</i>	<i>17,9</i>	<i>18,5</i>	<i>17,9</i>
<i>Vidējais aktivitātes līmenis nekonvenciālās līdzdalības formās</i>	<i>26,4</i>	<i>7,7</i>	<i>22,6</i>	<i>13,6</i>	<i>38,1</i>	<i>22,1</i>	<i>21,7</i>
Vidējais politiskās līdzdalības līmenis	23,2	14,3	19,4	14,3	26,5	20,1	19,5

* Procenti un kopsumma balstīta uz respondentu skaitu.

Avots: Autores izveidota tabula, izmantojot empīriskajā pētījumā iegūtos datus.

Šīs atšķirības skaidrojums atklājas, salīdzinot konvenciālās un nekonvenciālās līdzdalības formas, kur iezīmējas interesants moments – katoļu garīdznieki izteikti vairāk izmanto konvenciālās politiskās līdzdalības formas (19,2% pret 7,7%), tāpat arī adventistu garīdznieki (14,8% pret 13,6%); turpretī metodistu garīdznieki vairāk kā citi izmanto tieši nekonvenciālās līdzdalības formas (38,1%), tāpat kā luterāņu un baptistu garīdznieki (attiecīgi 26,4% un 22,6%). Attiecībā uz katoļu garīdzniekiem šajā jautājumā apstiprinās tēze par labi organizēto institucionālo baznīcas ietekmi, kur veiksmīgas darbības rezultātā nekonvenciālās līdzdalības formas, iespējams, nav nepieciešams izmantot.

Par vienu no galvenajiem politiskās līdzdalības aspektiem atzīst **līdzdalību politiskajās partijās**, kas gan ņemot vērā garīdznieku profesionālo darbību parasti tiek vērtēta negatīvi. Un tomēr pētījumā bija iekļauts jautājums arī par to, cik no garīdzniekiem šobrīd ir kādas politiskās partijas biedri. Tika uzdoti papildjautājumi, lai skaidrotu viņu attieksmi, vaicājot, kāda ir viņu nostāja pret šo iespējamību nākotnē – proti, vai viņi varētu apsvērt kādreiz iesaistīšanos kādā politiskajā partijā. Rezultāti rāda, ka no aptaujātajiem garīdzniekiem tikai 2,3% šobrīd ir kādas partijas biedri (LUT-5,2%), savukārt iepriekš kādas politiskās partijas biedri ir bijuši 19,4% baptistu, 9,5% adventistu un 3,5% katoļu garīdznieku.

No aptaujātajiem garīdzniekiem 42,7% norāda, ka, lai arī viņi šobrīd nav nevienā partijā, viņi nezina vai jebkad gribētu iestāties, savukārt 37,4% garīdznieku kategoriski norāda, ka nav partiju biedri un nekad arī nebūs. Tikai 8,4% garīdznieku nav pārliecināti, bet neizslēdz iespēju, ka nākotnē, iespējams, arī varētu iesaistīties kādā partijā (MET-14,3%; BAP-12,9%; LUT-10,3%). Visnoraidošāko attieksmi pret iespēju jebkad iesaistīties kādā partijā pauž katoļu (69,2%), adventistu (61,9%), luterāņu (36,2%) un baptistu (19,4%) garīdznieki. Turpretī šaubas un neziņu par nākotnes plāniem pauž metodistu (85,7%), baptistu (48,4%), luterāņu (44,8%), adventistu (28,6%) un katoļu (23,1%) garīdznieki.

Lai valstī veiksmīgi attīstītos demokrātija, būtiski ir noskaidrot, kāda ir politiskā kultūra. Kā zināms, tad pētījumos politiskā kultūra Latvijā parasti tiek raksturota kā vāja, robežojoties uz pakļāvnieciskās un līdzdalības politiskās kultūras tipu robežas. Kā viena no galvenajām problēmām, kas tiek minēta kā traucēklis demokrātijas veiksmīgai attīstībai un pilnveidošanai ir zemie **uzticēšanās līmeņi politiskajām institūcijām**. Tieši tāpēc arī šajā pētījumā tika iekļauts jautājums par uzticēšanās līmeņiem valsts institūcijām un politiskajām organizācijām – Saeimai, Ministru kabinetam, prezidentam un politiskajām partijām.

Aplūkojot uzticēšanos Saeimai, redzams, ka tikai 2,3% garīdznieku pilnībā uzticas Saeimai, bet lielais vairākums – 55,7% drīzāk neuzticas, savukārt pilnībā neuzticas 9,2% garīdznieku. Konfesionālā griezumā būtisku atšķirību nav, ja neskaita, ka pilnībā Saeimai

uzticas tikai baptistu un metodistu garīdznieki, savukārt visvairāk neuzticas katoļi, baptisti un luterāņi (9-16% robežās). Latvijas sabiedrībā kopumā uzticība Saeimai pēdējos gados ir svārstījusies 8%-32% robežās, tāpēc secināms, ka garīdznieku attieksme ir līdzīga – 19,8% (pilnībā uzticos un drīzāk uzticos). Te gan jānorāda, ka, tā kā Latvijā nav vienotas metodoloģijas uzticības mērījumu noteikšanā, tad tiešus salīdzinājumus izdarīt nav iespējams.

No visām valsts institūcijām uzticība Ministru kabinetam sabiedrībā ir visaugstākā, parasti svārstoties 12%-40% robežās. Taču garīdznieki pilnībā MK uzticas vēl mazāk nekā Saeimai – 0,8% (drīzāk uzticas vai pilnībā uzticas 27,5%), savukārt pilnībā neuzticas 8,4%. Tāpat kā ar Saeimu, vairākums (48,1%) drīzāk neuzticas MK, nekā uzticas. Pilnībā MK uzticas tikai viens baptistu garīdznieks.

Prezidentam pilnībā uzticas vai drīzāk uzticas 41,2% aptaujāto garīdznieku. Šādi rādītāji nav pārsteidzoši, jo uzticību vienai personai, kas pilda reprezentatīvas funkcijas uzturēt ir vieglāk, nekā Saeimai, kurā ir 100 deputāti, vai MK, no kuru darbības tiek sagaidīts rezultāts, kas veiksmīgi atspoguļotos valsts ekonomiskajos rādītājos. Tajā pašā laikā, prezidentam pilnībā neuzticas 10,7% garīdznieku, kas ir vairāk nekā pilnībā neuzticas Saeimai (9,2%) vai MK (8,4%).

Kopš 90. gadu vidus viszemākais uzticības līmenis sabiedrībā sistemātiski vienmēr ir bijis politiskajām partijām, kur augstāko neuzticības līmeni sabiedrībā tās saņēma 2009. gadā, kad politiskām partijām uzticējās tikai 4% sabiedrības locekļu. Tieši tādēļ nepārsteidz, ka arī garīdznieku starpā novērojamas līdzīgas tendences – pilnībā neuzticas 22,9% un drīzāk neuzticas 54,2% – tādējādi secināms, ka negatīvas emocijas pret politiskajām partijām ir 77,1% garīdznieku! Drīzāk uzticas tikai 7,6% savukārt pilnīgi uzticas tikai 1,53%.

Tā kā politiskās kultūras un sociālā kapitāla teorijas uzticību saista ar zemu uzticēšanās līmeni līdzpilvēkiem (jo mazāk uzticas cilvēkiem, jo mazāk uzticas politiskajām institūcijām), tad papildus tika uzdots jautājums par to, cik lielā mērā garīdznieki uzticas līdzpilvēkiem. Tas ir būtiski, jo Latvijas sabiedrību joprojām raksturo zems savstarpējās uzticēšanās līmenis un no tā izrietošās problēmas demokrātisku institūciju veidošanā. Saskaņā ar DELNAs veikto pētījumu pēc *Gallup World Poll* datiem, 2011. gadā Latvija ierindojās 96. vietā no 110 valstīm pēc sociālā kapitāla vērtējuma, kas tiek skaidrots ar to, ka:

*„Latvijā ir zema sociālā saliedētība, ar ierobežotu tīklojumu. [...] Tikai 13% aptaujāto uzticas līdzpilvēkiem, [...] ierindojot Latviju starp pēdējām 20 valstīm neformālā sociālā kapitāla vērtējumā. [...] Vien 8 no 10 iedzīvotājiem ir sajūta, ka ir kāds, uz ko paļauties; tas Latviju ierindo 81. vietā pēc konkrētā kritērija.”*¹⁹²

¹⁹² Valts Kalniņš, Sigita Ķirse. *Valstiskā godaprāta sistēmas novērtējums: Latvija 2011* (Rīga: Biedrība „Sabiedrība par atklātību – Delna”, 2011), 25

Lai arī garīdznieku atbilde salīdzinājumā ar uzticību valsts institūcijām un organizācijām ir pozitīvāka, jāsaka, ka garīdznieki neuzticas vairāk līdzcilvēkiem kā pārējā sabiedrības daļa. Pilnībā līdzcilvēkiem uzticas apmēram tāds pats procents kā norādīts augstāk, proti, 12,2% garīdznieku (Rietumu demokrātijās tie ir aptuveni 35% sabiedrībā) un drīzāk uzticas 64,1% garīdznieku. Turpretī pilnībā neuzticas 0,8% un drīzāk neuzticas 9,9% garīdznieku. Atbilstoši sociālā kapitāla teorijām par pozitīvu korelāciju starp uzticēšanos un protestantismu, visaugstākais uzticības līmenis ir starp baptistu (80,7%), adventistu (63,6%), un luterāņu (60,3%) garīdzniekiem.

Lai papildus izprastu likumsakarības starp uzticēšanos, garīdznieku atbildes tika analizētas savstarpējā korelācijā. Kā redzams Tabulā Nr. 3.8, tad pastāv savstarpējā korelācija starp uzticības līmeņiem, proti, tie, kas neuzticas vai drīzāk neuzticas kādai no institūcijām, neuzticas arī pārējām. Piemēram, ja neuzticas Saeimai, tad neuzticas arī Ministru kabinetam ($r=0,840$), vai arī politiskajām partijām ($r=0,999$), un attiecīgi vairums respondentu, lai gan neuzticas valsts institūcijām, tomēr drīzāk vai pilnībā uzticas līdzcilvēkiem ($r=0,658$).

Tabula Nr. 3.8

Korelācijas tabula par Latvijas garīdznieku uzticības līmeņiem valsts institūcijām/politiskām organizācijām un līdzcilvēkiem

Korelācija		Uzticība Saeimai	Uzticība MK	Uzticība prezidentam	Uzticība polit. partijām	Uzticība līdz- cilvēkiem
Uzticība Saeimai	Pearson Correlation	1	,840**	,999**	,999**	,658**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,000
	N	131	131	131	131	131
Uzticība Ministru kabinetam	Pearson Correlation	,840**	1	,839**	,837**	,545**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,000	,000
	N	131	131	131	131	131
Uzticība prezidentam	Pearson Correlation	,999**	,839**	1	,999**	,656**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000	,000
	N	131	131	131	131	131
Uzticība politiskajām partijām	Pearson Correlation	,999**	,837**	,999**	1	,657**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,000
	N	131	131	131	131	131
Uzticība līdzcilvēkiem	Pearson Correlation	,658**	,545**	,656**	,657**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	
	N	131	131	131	131	131

**p < 0.01, *p < 0.05 (2-tailed)

Ja aplūko, kuras vecuma grupas garīdznieki visvairāk uzticas valsts institūcijām un politiskajām organizācijām, tad atklājas, ka tie ir garīdznieki, kas ir vecuma grupā no 46 līdz 60, no kuriem valsts institūcijām drīzāk uzticas vai pilnībā uzticas 36,7% un tad seko garīdznieki, kas ir vecāki par 61 gadu (33,3%). Turpretī gados jaunākie garīdznieki mazāk uzticas institūcijām – tā no tiem, kas ir vecumā no 18 līdz 30, valsts institūcijām uzticas 28,2% un vecuma grupā no 31 līdz 45 – 29,8%. Situācija ir citādāka, ja analizē, kura vecuma

grupa visvairāk uzticas līdzcilvēkiem – te atklājas, ka visvairāk līdzcilvēkiem uzticas jaunie garīdznieki vecumā no 18 līdz 30 (100,0%), kam seko 46 līdz 60 (95,7%) un 31 līdz 45 (84,6%). Vismazāk līdzcilvēkiem uzticas garīdznieki vecumā virs 61 gada vecuma 66,7%. Aplūkojot abus rādītājus kopā nākas secināt, ka visvairāk uzticas garīdznieki vecumā no 46 līdz 60 (48,7%), kam seko 18-30 (42,9%), 31-45 (40,8%) un virs 61 gada vecuma (40,0%). Tātad valsts institūcijām un politiskajām organizācijām vairāk uzticas vecākie garīdznieki, savukārt jaunākie vairāk uzticas līdzcilvēkiem, un šādas tendences saskan ar politikas zinātnē novērotajām raksturiezīmēm starp jauniešiem un gados vecākiem cilvēkiem un vispārējiem uzticības līmeņiem, piedevām Latvijas gadījumā šīs atšķirības varētu būt arī saistāmas ar laiku, kad garīdznieki auguši – totalitārā režīmā vai demokrātiskā valstī.

Savukārt, ja salīdzina, kuri garīdznieki uzticas valsts institūcijām un politiskajām organizācijām pēc draudzes atrašanās vietas, tad atklājas, ka visvairāk uzticas garīdznieki no Latvijas pilsētām (vidēji 38,2%; Rīga – 32,3%), savukārt vismazāk uzticas garīdznieki no lauku rajoniem. Uzticēšanās līmeņi valsts institūcijām ir līdzīgi būtībā neatkarīgi no draudzes atrašanās vietas. Būtiskākā atšķirība atklājas, ja aplūko, kā draudzes atrašanās vieta ietekmē uzticību līdzcilvēkiem. Te atklājas, ka Rīgas draudžu garīdznieki uzticas ievērojami mazāk – 61,3%, savukārt citu pilsētu un lauku rajonu draudžu garīdznieki uzticas attiecīgi 83,4% un 77,3% apmērā. Arī tas ir saskaņā ar līdzšinējiem pētījumiem, tā kā lielāku pilsētu iedzīvotāji parasti uzticas citiem cilvēkiem mazākā mērā, nekā, piemēram, iedzīvotāji, kas dzīvo lauku reģionos, kur savstarpējā uzticēšanās nereti ir izdzīvošanas jautājums (sk. Tabulu 3.9).

Tabula Nr. 3.9

Latvijas garīdznieku uzticības līmeņi valsts institūcijām/politiskām organizācijām un līdzcilvēkiem; krostabulācija pēc garīdznieku vecuma un draudzes atrašanās vietas (%)

Drīzāk uzticas vai pilnībā uzticas	Vecuma grupa					Draudzes atrašanās vieta		
	18-30	31-45	46-60	61-75	75<	Rīga	Cita pilsēta	Lauku rajons
Saeimai	18,8	21,1	18,4	12,5	0,0	19,4	24,1	13,7
Ministru kabinetam	31,3	28,1	26,5	12,5	0,0	32,3	29,7	20,5
Prezidentam	50,1	1,8	8,2	50,0	0,0	38,7	44,5	36,4
Politiskajām partijām	12,6	12,3	6,1	25,0	0,0	9,7	9,3	9,1
Līdzcilvēkiem	87,5	79,0	71,4	62,5	0,0	61,3	83,4	77,3
Vidēji valsts institūcijām	28,2	15,8	14,8	25,0	0,0	25,0	26,9	19,9
Vidēji	40,1	28,5	26,1	32,5	0,0	32,3	38,2	31,4

* Procenti un kopsumma balstīta uz respondentu skaitu.

Avots: Autores izveidota tabula, izmantojot empīriskajā pētījumā iegūtos datus.

Politiskās līdzdalības līmeni, protams, nosaka vairāki faktori – kā vieni no minētajiem jau ir sociālekonomiskie kritēriji, t.sk., rase, dzimums, izglītība, nodarbošanās u.tml. Taču šī

pētījuma ietvaros garīdznieku politiskā aktivitāte tiek aplūkota ne tikai pēc konfesijalajiem rādītājiem, bet arī pēc garīdznieku vecuma un draudzes atrašanās vietas. Aplūkojot Tabulu Nr. 3.10, atklājas būtiska atšķirība starp garīdznieku aktivitāti vēlēšanās un garīdznieku aktivitāti konvenciālās un nekonvenciālās līdzdalības formās.

Tabula Nr. 3.10

Latvijas garīdznieku politiskā aktivitāte; krostabulācija pēc garīdznieku vecuma un draudzes atrašanās vietas (%)

Garīdznieku politiskā aktivitāte	Vecuma grupa					Draudzes atrašanās vieta		
	18-30	31-45	46-60	61-75	75<	Rīga	Cita pilsēta	Lauku rajons
11. Saeimas vēlēšanās	87,5	84,2	85,7	87,5	0,0	87,1	85,2	84,1
Referendumā par 10. Saeimas atļaušanu	75,0	63,2	75,5	50,0	0,0	74,2	61,1	72,7
10. Saeimas vēlēšanās	81,3	87,7	85,7	75,0	100,0	80,6	85,2	88,6
Pašvaldību un EP vēlēšanās	87,5	71,9	69,4	50,0	100,0	77,4	68,5	70,5
Referendumā par Grozījumu likumā „Par valsts pensijām”	6,3	24,6	20,4	37,5	0,0	19,4	20,4	22,7
Referendumā par likumprojektu „Grozījumi LR Satversmē”	43,8	33,3	28,6	25,0	0,0	25,8	33,3	34,1
Referendumā par Grozījumiem Nac. droš. likumā un „Grozījumi Valsts droš. iestāžu likumā” atcelšanu	0,0	22,8	22,4	25,0	0,0	22,6	13,0	25,0
9. Saeimas vēlēšanās	81,3	80,7	79,6	87,5	100,0	80,6	75,9	86,4
Vidējā aktivitāte vēlēšanās	57,8	58,6	58,4	54,7	37,5	58,5	55,3	60,5
Vecāki bērnībā stāstīja par politiku	62,5	56,1	59,2	25,0	0,0	48,4	61,1	56,8
Vismaz vienas NVO biedrs	56,3	57,9	34,7	25,0	100,0	67,7	48,1	31,8
Kontaktējies ar kādu valsts ierēdni	31,3	78,9	65,3	50,0	0,0	61,3	74,1	61,4
Ziedojis naudu kādai politiskai partijai	0,0	0,0	6,1	12,5	0,0	6,5	3,7	0,0
Piedalījies polit. sanāksmē/mītiņā/piketā	25,0	22,8	18,4	12,5	0,0	22,6	27,8	9,1
Piedalījies polit. kampaņas rīkošanā	0,0	1,8	6,1	0,0	0,0	6,5	3,7	0,0
Piedalījies kādā streikā vai protestā	18,8	3,5	4,1	12,5	0,0	12,9	3,7	4,5
Pēdējo 5 gadu laikā ir parakstījis/izplatījis peticiju	43,8	42,1	36,7	37,5	0,0	45,2	35,2	40,9
Ir kādas politiskās partijas biedrs	0,0	3,5	2,0	0,0	0,0	9,7	0,0	0,0
Vidējā aktivitāte konvenciālās un nekonvenciālās līdzdalības formās	21,9	26,3	21,7	18,8	12,5	29,0	24,5	18,5

Avots: Autores izveidota tabula, izmantojot empīriskajā pētījumā iegūtos datus.

Vēlēšanās visu vecuma grupu garīdznieki demonstrē līdzīgu politisko aktivitāti, vidēji svārstoties 54,7-58,6% robežās. Tikai viens garīdznieks, kas aizpildīja pētījuma anketu un bija vecumā virs 75 gadiem demonstrē salīdzinoši pasīvu līdzdalību vēlēšanās ar vidējo statistisko rādītāju 37,5%. Aktīvāki vēlēšanās ir tie garīdznieki, kas ir vecuma grupā no 31 līdz 45 gadu vecumam (58,6%), kam seko 46 līdz 60 (58,4%) un 18 līdz 30 (57,8%). Līdz ar to var secināt, ka attiecībā uz līdzdalību vēlēšanās un garīdznieku vecumu būtisku atšķirību nepastāv. Līdzīga situācija veidojas, aplūkojot arī draudzes atrašanās vietu – arī tur aktivitāte svārstās no 55,3% līdz 60,5%, piedevām lielāku aktivitāti pauž lauku draudžu garīdznieki, kam seko Rīgas draudžu garīdznieki (58,5%).

Citādāk ir ar garīdznieku aktivitāti konvenciālās un nekonvenciālās līdzdalības formās. Redzams, ka tā ir daudz zemāka, nekā vēlēšanās, svārstoties no 18,8% līdz 26,3%. Tomēr arī šajā gadījumā augstāko līdzdalību izrāda garīdznieki vecumā no 31 līdz 46 gadu vecumam (26,3%), kam seko 18 līdz 31 (21,9%) un 46 līdz 60 (21,7%) gadus vecie garīdznieki. Otrkārt, vidējā aktivitāte konvenciālās un nekonvenciālās līdzdalības formās zemāka ir lauku draudžu garīdzniekiem (18,5%), bet visaugstākā ir Rīgas draudžu garīdzniekiem (29,0%).

Vēl jāpiebilst, ka attiecībā uz politisko identifikāciju redzams, ka, jo jaunāks garīdznieks, jo vairāk viņa vecāki ir stāstījuši par politiskajiem procesiem un notikumiem valstī – 18 līdz 31 gadu veci garīdznieki uz to norāda 62,5% gadījumu, turpretī 61 līdz 75 veci garīdznieki tikai 25,0% gadījumu.

**

Anketas otrajā daļā tika uzdoti jautājumi, kas palīdzēja noskaidrot garīdznieku **politisko uzvedību draudzes ietvaros**, proti, ja iepriekšējā sadaļa attiecās tikai un vienīgi uz garīdzniekiem kā valsts pilsoņiem, kas izmanto vai arī attiecīgi neizmanto valsts piedāvātās politiskās līdzdalības tiesības, tad šie jautājumi koncentrējas uz sašaurinātāku jomu – politisko uzvedību draudzes ietvaros, bet ar paplašinātāku garīdznieku ietekmes sfēru. Šī arī attiecīgi ir tā sadaļa, kas sabiedrībā nereti izraisa visvairāk diskusiju par to, vai garīdznieki nepārkāpj savus garīdznieku amata pienākumus un tiesības (sk. 1. nodaļu). Tāpēc kā viens no pirmajiem šajā daļā tika uzdots jautājums par to, kādas **sociālpolitiskās līdzdalības formas draudzes ietvaros** viņi ir veikuši pēdējo piecu gadu laikā. Aplūkojot Tabulu Nr. 3.11 redzams (nākamajā lapā), ka arī draudzes ietvaros garīdznieki saglabājuši salīdzinoši augstu politiskās līdzdalības līmeni.

Pirmkārt, vairāk kā puse garīdznieku, jeb 55,7% norāda, ka neformālās sarunās ir mudinājuši savus draudzes locekļus piedalīties vēlēšanās; 33,6% norāda, ka to bija darījuši dievkalpojuma ietvaros, lai gan pārliecinājuši kādu draudzes locekli par kādu kandidātu, par ko balsot, ir tikai 6,1% garīdznieku. Tas ir ievērojami mazāk nekā ASV, kur to veikuši 36% garīdznieku. Taču te ir jāņem vērā pastāvošā politiskā sistēma un tās atšķirības (divpartiju sistēmā izvēle ir mazāka). Otrkārt, 54,2% garīdznieku ir publiski lūguši Dievu par kādu politisku jautājumu un 31,3% atzīst, ka ir lūguši Dievu par kādu politiķi. Iespējams gan, ka garīdznieki uz šo jautājumu atbildējuši, ņemot vērā to, ka vairumā dievkalpojumu tiek aizlūgts par valsts vadītājiem un nereti atsevišķi politiķi, piemēram, prezidents, Saeimas spīkers, ministru prezidents un pat ministri, tiek nosaukti vārdā. Piemēram, Latvijas medijos arī LPB metropolīts Aleksandrs ir atzinis, ka pareizticīgo baznīcā katru dienu lūgšanās tiek

pieminēts Valsts prezidents Andris Bērziņš.¹⁹³ Vispārējs aizlūgums par valsts vadītājiem, arī ja viņi tiek nosaukti vārdā nevarētu tikt uzskatīts par politiskās aģitācijas fenomenu, tā kā faktiski tiek pildīts Bībelē izteiktais aicinājums – aizlūgt par savas valsts vadītājiem.

Tabula Nr. 3.11

Latvijas garīdznieku sociālpolitiskās aktivitātes draudzes ietvaros (% , 2007-2012)

Politiskā aktivitāte draudzes ietvaros	LUT	KAT	BAP	SDA	MET	Kopā*	Vidēji
Publiski paudis savu viedokli par kādu politisku jautājumu	38,2	36,4	44,8	22,2	33,3	36,9	33,6
Publiski lūdzis Dievu par kādu politisku jautājumu	70,9	54,5	51,7	38,9	66,7	59,7	54,2
Publiski lūdzis Dievu par kādu politiku	38,2	9,1	48,3	16,7	33,3	34,5	31,3
Dievkalpojuma ietvaros runājis par kādu sociālu vai politisku problēmu	58,2	45,5	48,3	55,6	50,0	53,8	48,9
Dievkalpojuma ietvaros mudinājis savas draudzes locekļus piedalīties vēlēšanās	34,5	54,5	44,8	5,6	66,7	36,1	33,6
Dievkalpojuma ietvaros paudis savu politisko nostāju	3,6	9,1	6,9	0,0	0,0	4,2	3,8
Dievkalpojuma ietvaros atbalstījis kādu politisko kandidātu (t.sk. aicinājis balsot)	1,8	0,0	3,4	0,0	0,0	1,7	1,5
Neformālās sarunās mudinājis draudzes locekļus piedalīties vēlēšanās	67,3	63,6	55,2	55,6	50,0	61,3	55,7
Pārliecinājis kādu draudzes locekli par ko balsot	10,9	18,2	0,0	0,0	0,0	6,7	6,1
Baznīcas telpās pieejama politiskās partijas simbolika	3,6	15,4	12,9	5,0	0,0	36,9	7,4
Draudzē ir uzstājusies politiska persona (ārpus dievkalpojuma ietvariem)	13,8	7,7	16,1	0,0	0,0	37,6	7,5
Vidējais aktivitātes līmenis	31,0	28,5	30,2	18,1	27,3	-	27,0

* Procentu kopsumma balstīta uz respondentu skaitu.

Avots: Autores izveidota tabula, izmantojot empīriskajā pētījumā iegūtos datus.

Garīdznieku ietekme neaprobežojas tikai ar tiešu līdzdalību politiskajos procesos. Cits interesants viņu sociālās atbildības un politisko uzskatu izpausmes aspekts parādās viņiem veicot viņu tiešos darba pienākumus, piemēram, svētrunu laikā. Un šeit atklājas viens no augstākajiem aktivitātes rādītājiem – jautājumā par to, vai svētrunā viņi ir runājuši par sociālu vai politisku tēmu, 48,9% garīdznieku norādīja, ka ir runājuši par sociāliem jautājumiem, bet 33,6%, ka arī par politiskiem. Šajā kontekstā var norādīt uz vairākiem šādiem gadījumiem. Piemēram, 2011. gada novembrī LRKB arhibīskaps Z. Stankevičs Rīgas Sv. Jēkaba katedrālē teica svētrunu par tēmu „Gudrību mums, komisāriem un mūsu valstsvīriem”, kurā viņš runāja par krīzi un principiem, kas ir Eiropas Savienības pamatā, aicinot cilvēkus lūgt Dievu par to, lai: „Viņš dod šo gudrību mums, mūsu valsts vadītājiem, lai Viņš dod gudrību ES

¹⁹³ Lita Krone, „Metropolīts Aleksandrs: ik dienu aizlūdzam par jauno Latvijas prezidentu” 28.07.2011. Portāls KasJauns.lv, www.kasjauns.lv/lv/m/zinas/54380/metropolits-aleksandrs-ik-dienu-aizludzam-par-jauno-latvijas-prezidentu

parlamentāriešiem, komisāriem, visu struktūru darbiniekiem, lai viņi neatkāpjas no tā ceļa, kas ir Dieva ieskicēts [...]. Tad tas mums nes svētību”.¹⁹⁴

Daudzi garīdznieki svētrunās runā par sociālajiem un politiskajiem jautājumiem, jo šīs tēmas skar arī draudzes locekļu ikdienu. Par piemēru ņemot Rīgas baptistu Mateja draudzi, redzams, ka draudzes garīdznieki runā ne tikai par tādām tēmām kā „Bailes un ticība”, „Bailes un nāve”, bet arī par sociāliem jautājumiem – iekļaušanu un integrāciju, vides politiku un finansēm. Sociālo tēmu ietvaros mācītājs P. Eisāns 2008. gada 15. jūnijā runāja par tēmu „Mūsu atbildība par radību,” kurā tika uzsvērtā „atbildība par pilsētu un atbildība par radību”, tāpat vides politiku. Mācītājs norādīja: „Vai es esmu cilvēks, kas saudzē Dieva doto dabu ar savu dzīvi, patēriņu? Vai varbūt varu dzīvot zaļāk? Vai varu šķirot atkritumus? Nelietot plastmasas iepirkumu maisiņus?” Nedēļu vēlāk 22. jūnijā sludinātājs K. Šterns svētrunā „Mūsu atbildība par atstumtajiem” aicināja draudzes locekļus ieraudzīt citu vajadzības, tādējādi ieraugot cilvēku: „Baznīca šodien ir kļuvusi par iestādi, kas apkalpo sevi – tā ir patērētājvide, un ja mums kaut kas nepatīk, mēs aizejam. Bet rūpēties nozīmē vairāk, kā iedot tikai vienu latu.” Neskatoties uz norādēm par cilvēkmīlestību un iekļaušanu, draudzes locekļi katru svētdienu tika arī aicināti ziedot pārtiku, lai palīdzētu trūcīgajām draudzes apkārtnes ģimenēm. Savukārt 2009. gada 8. marta dievkalpojumā viņš svētrunā iestājās pret kukuļu došanu, ar aicinājumu „Godīgums kā vislabākā taktika”: „Taisnīgums ir viena no Dieva īpašībām. Jautājums ir, vai tu uzticies Dievam, vai valdošajai sistēmai. Ja esam negodīgi, tad rīkojamies tā, it kā Dieva nebūtu.” 2009. gadā tajā pat draudzē tika noturēts lūgšanu cikls „Lūgšana par pilsētu”, kad katru svētdienas dievkalpojumu tika stāstīts par kādu no Rīgas rajoniem un tad par to tika aizlūgts – par cilvēkiem, par problēmām, par attīstību u.tml. Ekonomiskās krīzes laikā arī jautājums par finansēm iezīmējas kā aktuāla tēma, piemēram, 2009. gada 22. februārī P. Eisāns runāja par tēmu „Dzīve bez parāda”: „Ja esam spiesti aizņemties, tad neesam svētīgi. Ja esi parādos, tad neuzņemies jaunas parādsaistības, uzskaiti visus savus parādus, sastādi budžetu un izveido parādu atmaksas grafiku!”. Šī dievkalpojuma ietvaros cilvēki arī tika aicināti piedalīties semināru ciklā „Ceļš uz finansiālu brīvību”.

Caur šiem uzskaitītajiem piemēriem atspoguļojas tas, ka draudzes līdz pat šim brīdim turpina veikt ne tikai garīgās aprūpes funkcijas, bet nereti arī sociālās funkcijas, palīdzot saviem draudzes locekļiem gan ar padomu, gan konsultācijām, gan profesionālo draudzes locekļu atbalstu un palīdzību.

¹⁹⁴ Zbigņevs Stankevičs, „Gudrību mums, komisāriem un mūsu valstsvīriem” *Latvijas Avīze*, 09.11.2011 http://la.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=333217:gudrbu-mums-komisriem-un-msu-valstsvriem-&catid=93:la-komentri&Itemid=295

Tajā pašā laikā jānorāda, ka tajos divos politiskās aktivitātes jautājumos, kuros varētu rasties vislielākās diskusijas par politikas un reliģijas saplūšanu, garīdznieki pauž salīdzinoši lielu pasivitāti. Proti, tikai 3,8% garīdznieku atzīst, ka dievkalpojuma ietvaros ir pauduši savu politisko nostāju un vēl mazāks procents – 1,5% dievkalpojuma ietvaros ir atbalstījuši kādu politisko kandidātu (t.sk. aicinājuši balsot par viņu). Tā kā šis jautājums vienmēr saasinās priekšvēlēšanu laikā, tad šī tēma ir analizēta arī no daudzu žurnālistu puses – uz jautājumu par to, cik aktīvi baptisti piedalās politiski pilsoniskajā dzīvē LBDS bīskaps Pēteris Sproģis savulaik ir norādījis: „Kad man cilvēki kaut ko prasa, es izsaku savas domas. Tā jau ir tāda jūtīga lieta pārāk nesalaulāties ar kādu politisko spēku, jo baznīcai jāspēj saglabāt neitralitāti. [.. Bet] man nav pieņemams, ka tad, kad izsakos kā kristietis, mani norāj – ko baznīca lien politikā. Esmu tāds pats pilsonis un nodokļu maksātājs kā jebkurš no „Dienas” redakcijas, „Providus” un „Delnas”, un man ir tiesības rūpēties par to, lai šī zeme būtu tāda, kur man nav žēl skatīties uz bērniem, kas aug.”¹⁹⁵ Viņš gan intervijā arī norāda, ka pats politikā iet negrasās, taču tas nenožīmē, ka viņš būtu vienaldzīgs pret politiskajiem procesiem, kas notiek valstī. Šādu attieksmi intervijās pauž visi intervētie garīdznieki norādot, ka viņi sevi uzskata par atbildīgiem šīs valsts pilsoņiem un tikai tāpēc, ka viņu amats ir reliģiskā sfērā, tas nenožīmē, ka viņi nedrīkstētu turpināt pildīt savas pilsoņu funkcijas. Kā piemēru LRKB Rīgas ģenerālvikārs A. Kravalis intervijā min to, ka, viņaprāt, jēdziens par baznīcas šķirtību no valsts bieži tiek nepareizi interpretēts: „Tas ir aptuveni tā, ja es pateikšu [..] kultūra ir šķirta no valsts vai sports ir šķirts no valsts [..] Cilvēki [..] liek saprast, ka baznīcām nav jāiejaucas publiskajā telpā, kas gan nav tā. Jo mums interesē kopējs labums, personas cieņa. Mūs interesē taisnības, atbildības, darba principi, ētiskie principi, dzīvības jautājums.”¹⁹⁶

Nākamie divi jautājumi šajā daļā centās noskaidrot, vai baznīcas telpās pirms 10. Saeimas vēlēšanām bija pieejama kādas politiskās partijas simbolika (brošūra, buklets, plakāts, pildspalva u.tml.). Atbildes atklāj neparastu iezīmi – apstiprinoši uz šo jautājumu atbild gandrīz visu konfesiju garīdznieki (izņemot metodistus), tādējādi atklājot, ka 7,1% gadījumu viņu draudzes telpās ir bijusi pieejama politisko partiju reklāma – kas, lai gan ir uz pusi mazāk, kā novērots ASV (16%), tomēr ir vērā ņemams procents. Papildus, 3,2% garīdznieku norāda, ka neatceras, vai viņu baznīcas telpās bija vai nebija pieejama kāda politisko partiju simbolika. Procentuāli visvairāk tādu gadījumu bijis Katoļu baznīcās (15,4%), kā arī baptistu (12,9%) un adventistu dievnamos (5,0%).

¹⁹⁵ Egils Līcītis, Voldemārs Krustiņš. „Pēteris Sproģis: Cilvēki grib Dievu ielikt sev kabatā.” 11.08.2007. *Latvijas Avīze*. http://news.lv/Latvijas_Avize/2007/08/11/Cilveki-grib-Dievu-ielikt-sev-kabata

¹⁹⁶ Sk. pielikumā interviju Nr. 2 ar LRKB Rīgas arhidieccēzes ģenerālvikāru Andri Kravali.

Uz jautājumu par to, vai pēdējā gada laikā viņu dievnamā bija uzstājusies kāda pazīstama (nacionāli vai vietēji) politiska persona 10,8% garīdznieku atbildēja apstiprinoši. Uz šo jautājumu bija iespējams atbildēt ar trīs atbilžu variantiem – „jā”; „jā, bet ārpus dievkalpojuma ietvariem” un „nē”. Neviens no garīdzniekiem nebija atbildējis tikai ar „jā” – tāpat visos gadījumos, kad kādam politiķim arī bija dots vārds uzrunāt draudzes apmeklētājus, tas ticis darīts ārpus dievkalpojuma ietvariem. Šo jautājumu sarežģīt apstākļi tajā aspektā, ka dažās draudzēs ir garīdznieki, kas ir vienlaicīgi arī politiķi (Ainars Baštiks, Aivars Šķuburs, Lauris Karlsons u.c.), vai arī ir politiķis, kas kā mūziķis kalpo dievkalpojumā. Žurnāliste Ilze Nagla, piemēram, uz šādu gadījumu vērša uzmanību, 2012. gada nogalē Tviterī rakstot: „Mežaparka draudzē ļoti sirsnīgs Ievas Akurāteres koncerts. Tomēr jācer, ka citi RD deputāti no koncertiem pirms vēlēšanām atturēsies :)”.¹⁹⁷ Tomēr ņemot vērā specifiku, jāsaprot, ka šajā kontekstā garīdznieki ir jāuztver kā garīdznieki, nevis politiķi. Otrkārt, rodas jautājums, vai pirmsvēlēšanu laikā, lai nerastos domstarpības un pārpratumi, politiķi nedrīkst darīt neko?

Neviens gadījums, kad kāds politiķis būtu uzrunājis draudzes apmeklētājus nav bijis adventistu un metodistu dievnamos. Tas saskan ar LAMB superintendantas intervijā norādīto, ka metodisti nav pievilcīga auditorija politiķiem tāpēc, ka viņi ir vēlēšanu skaita ziņā mazskaitliski. Savukārt visvairāk gadījumu, kad kāds politiķis uzrunājis dievkalpojuma apmeklētājus bijis baptistu (16,1%), luterāņu (13,8%) un katoļu (7,7%) dievnamos.

Aplūkojot garīdznieku sociālpolitisko aktivitāti draudzes ietvaros konfesionālā griezumā, jāsecina, ka kā ierasts, sociālpolitiski vismazāk aktīvi ir adventistu garīdznieki (vidējā aktivitāte 18,1%), kam seko metodisti (27,3%) un katoļi (28,5%); savukārt visaktīvākie ir baptistu (30,2%) un luterāņu garīdznieki (31,0%). Taču kopumā jāsecina, ka atšķirības konfesionālā griezumā ir nenožīmīgas un faktiski, ja neskaita adventistus, ir skaidrojamas kā ļoti līdzīgas (27,3-31,0% robežās).

Aplūkojot garīdznieku sociālpolitisko aktivitāti draudzes ietvaros pēc garīdznieku vecuma un draudzes atrašanās vietas, jāsecina, ka pēc vidējiem sociālpolitiskās aktivitātes rādītājiem draudzes ietvaros, būtiskas atšķirības nav konstatējamas. Atšķirības parādās, ja aplūko individuāli dažādas līdzdalības formas. Izdalās, piemēram, secinājums, ka gados jaunāki garīdznieki vairāk gan aizlūdz par politiskiem jautājumiem (75,0%), gan neformālās sarunās mudina draudzes locekļus piedalīties vēlēšanās (62,5%). Turpretī neviens no viņiem dievkalpojuma ietvaros nav, piemēram, atbalstījis kādu politisko kandidātu, ko savukārt ir darījuši tikai tie garīdznieki, kas ir vecumā no 46 līdz 75 gadiem (14,5%). Tāpat arī politiķi

¹⁹⁷ Ilze Nagla, Mežaparka draudzē ļoti sirsnīgs Ievas Akurāteres koncerts. @ilzenagla. 02.12.2012. <https://twitter.com/ilzenagla/status/27520945903333760>

ievērojami mazākā mērā ir lūguši jaunajiem garīdzniekiem, lai viņus publiski atbalstītu vēlēšanās (6,3%) iepretī vecāka gada gājuma garīdzniekiem – 46-60 (53,1%) un 31-45 (38,6%). Sīkāk sk. Tabulu Nr. 3.12.

Tabula Nr. 3.12

Latvijas garīdznieku sociālpolitiskā aktivitāte draudzes ietvaros; krostabulācija pēc garīdznieku vecuma un draudzes atrašanās vietas (% , 2007-2012)

Garīdznieku sociālpolitiskā aktivitāte draudzes ietvaros	Vecuma grupa					Draudzes atrašanās vieta		
	18-30	31-45	46-60	61-75	75<	Rīga	Cita pilsēta	Lauku rajons
Publiski paudis savu viedokli par kādu politisku jautājumu	25,0	26,3	46,9	25,0	0,0	32,3	38,9	27,3
Publiski lūdzis Dievu par kādu politisku jautājumu	75,0	49,1	53,1	62,5	0,0	51,6	66,7	40,9
Publiski lūdzis Dievu par kādu politiķi	43,8	26,3	34,7	25,0	0,0	38,7	37,0	20,5
Dievk. ietvaros runājis par kādu sociālu vai politisku problēmu	43,8	52,6	49,0	37,5	0,0	41,9	55,6	45,5
Dievk. ietvaros mudinājis draudzes locekļus piedalīties vēlēšanās	25,0	31,6	34,7	50,0	0,0	38,7	35,2	25,0
Dievk. ietvaros paudis savu politisko nostāju	0,0	5,3	2,0	12,5	0,0	9,7	3,7	11,4
Dievk. ietvaros atbalstījis kādu politisko kandidātu (t.sk. aicinājis balsot)	0,0	0,0	2,0	12,5	0,0	0,0	3,7	0,0
Neformālās sarunās mudinājis draudzes locekļus piedalīties vēlēšanās	62,5	59,6	51,0	50,0	0,0	61,3	61,1	45,5
Pārliecinājis kādu draudzes locekli par ko balsot	12,5	5,3	4,1	12,5	0,0	6,5	5,6	4,5
Baznīcas telpās pieejama politisko partiju simbolika	12,5	3,5	10,2	0,0	0,0	16,1	5,6	2,3
Draudzē uzstājusies pazīstama politiska persona	12,5	10,5	12,2	0,0	0,0	16,1	9,3	9,1
Vidējā aktivitāte draudzes ietvaros	28,4	24,6	27,3	26,1	0,0	28,4	29,3	21,1
Izveidojušās personīgas attiecības ar politiķiem	18,8	36,8	36,7	25,0	0,0	48,4	35,2	22,7
Politīķis lūdzis viņu publiski atbalstīt	6,3	38,6	53,1	37,5	0,0	51,6	37,0	36,4

Avots: Autores izveidota tabula, izmantojot empīriskajā pētījumā iegūtos datus.

Situācija pilsētās un reģionos kopumā ir līdzīga, vienīgi, piemēram, vairāk personīgu attiecību ar politiķiem garīdzniekiem ir izveidojies Rīgā (48,4%), nevis lauku reģionos (22,7%), kur arī biežāk politiķi ir lūguši, lai garīdznieki viņus publiski atbalsta – Rīgā 51,6%, bet lauku reģionu draudzēs 36,4%. Turpretī vairākās citās pozīcijās Latvijas pilsētu draudžu garīdznieki izrādījuši lielāku aktivitāti, kā citi – piemēram, paužot savu viedokli par kādu politisku jautājumu, lūdzot Dievu par kādu politisku jautājumu vai runājot par kādu sociālu vai politisku problēmu.

**

Anketas trešā daļa pievērsās jautājumiem, kas palīdzēja noskaidrot atbildes par garīdznieku sociālo teoloģiju, iekļaujot jautājumus par pilsonisko reliģiju, kristīgo

ortodoksiju un pilsonisko evaņģēliju. Papildus tika iekļauti daži jautājumi, kas skaidro garīdznieku viedokli par tiem jautājumiem, kas parādās mediju dienaskārtībā, ziņojot par baznīcu un to vadītāju aktivitāti Latvijā. Tā kā teoloģiskie uzskati ir saistāmi ar konfesionālo piederību, tad šie jautājumi netiks analizēti pēc vecuma un draudzes atrašanās vietas.

Pirmā apgalvojumu grupa, kuru garīdznieki bija aicināti novērtēt ar pieciem atbilžu variantiem (pilnībā piekrīt > pilnībā nepiekrīt) attiecās uz **pilsonisko reliģiju** un noskaidroja jautājumus par to, kā viņi redz valsts un baznīcas attiecības, kā arī baznīcas lomu politikā, saistot to gan ar garīdznieku aktīvu līdzdarbošanos politiskajos procesos, gan arī izvērtējumu esošajai situācijai, piemēram, attiecībā uz to, cik lielā mērā viņu skatījumā baznīca Latvijā spēj ietekmēt politiskos procesus.

Pirmais apgalvojums šajā kategorijā bija par to, vai pašu garīdznieku skatījumā citu garīdznieku iesaistīšanās aktīvajā politikā ir vērtējama pozitīvi. Vairums garīdznieku norādīja, ka pilnībā nepiekrīt šim apgalvojumam (32,1%) vai drīzāk nepiekrīt (31,3%). No visiem respondentiem tikai 4,6% uzskata, ka tas, ja garīdznieki iet politikā, ir vērtējams pozitīvi un šim apgalvojumam drīzāk piekrita 17,6% respondentu. Visnegatīvāk kolēģu iesaistīšanos politikā vērtēja katoļu garīdznieki, no kuriem 61,5% pilnībā nepiekrīt šim apgalvojumam. Savukārt vispozitīvākā nostāja šajā jautājumā bija baptistu (35,5% drīzāk piekrīt) un metodistu garīdzniekiem (28,6% drīzāk piekrīt un 14,3% pilnībā piekrīt).

Otrais apgalvojums bija saistīts ar pirmo, ļaujot apsvērt iespēju pieiet šai tēmai demokrātiski un līdzdalību politikā balstīt uz personīgajām preferencēm, tāpēc apgalvojums, kuru vajadzēja novērtēt bija – iesaistīties, vai neiesaistīties politikā, tas ir katra personīgais lēmums, neatkarīgi no ieņemamā amata. Uz šo apgalvojumu 35,1% garīdznieku norādīja, ka drīzāk piekrīt un 21,4% pilnībā piekrita. Tajā pašā laikā 22,9% un 15,3% respondentu nepiekrita daļēji vai pilnībā. Gan metodistu, gan baptistu garīdznieki ir atvērtāki pret katra indivīda personīgajiem uzskatiem, savukārt katoļu un adventistu garīdznieki vai nu drīzāk nepiekrīt (30,8% un 31,8%), vai pilnībā nepiekrīt (17,2% un 9,1%) šim apgalvojumam. Šeit gan jāatgādina, ka ir atsevišķas konfesijas, kuras garīdznieki nemaz nevar paši pieņemt šādu lēmumu, piemēram, katoļu garīdzniecība un ģenerālvikārs A. Kravalis to pamato sekojoši:

„Garīdznieki neiet aktīvajā politikā, kaut gan viņiem ir svarīgi būt informētiem un stimulēt kristiešus līdzdarboties politiskajos procesos tieši aiz tā nolūka, ka viņi ir dvēseļu gani. Viņu uzdevums vairāk ir dvēseļu glābšana, ne politiskās cīņas [..]. Bet ņemot vērā pieredzi un demokrātijas principus, baznīca vēlas, lai mēs stāvētu pāri, lai mēs sevi nesaistītu ar kādiem spēkiem, kas vienā brīdī var būt tur vai citur. Un šī garīdznieku neiesaistīšanās politikā ir no pastorālās pieredzes un gudrības [..], jo mērķis jau ir dvēseļu glābšana, nevis mūsu ideju vai principu īstenošana.”¹⁹⁸

¹⁹⁸ Sk. pielikumā interviju Nr. 2 ar LRKB Rīgas arhidiecēzes ģenerālvikāru Andri Kravali.

Otrkārt, arī LVPB CP priekšsēdētājs A. Žilko intervijā norādīja, ka vecticībnieku garīdzniekiem principā neļauj darboties politikā, bet draudzes lajiem gan. Un, lai gan intervijā Jānis Kalniņš norādīja, ka arī Pareizticīgās baznīcas garīdzniekiem ir aizliegts darboties politikā, viņš vēlāk precizēja sevis sacīto, atsūtot papildu informāciju par to, ka Krievijas Pareizticīgās baznīcas Bīskapu Padome 2011. gadā apstiprināja dokumentu, kurā noteikts, ka izņēmuma gadījumos Pareizticīgās baznīcas garīdzniecība *var* kandidēt vēlēšanās, bet tikai tad, kad ir radusies absolūta nepieciešamība un pie nosacījuma, ka viņi iestāsies pret partijām, kas savu stāvokli izmanto cīņai ar baznīcu vai kad tas ir nepieciešams, lai aizstāvētu baznīcas intereses pret šķelšanos vai citu konfesiju spēkiem, kas cenšas izmantot vēlēšanās iegūto varu. Būtiska atšķirība ir tā, ka šeit nav runas par demokrātisku sevis izvirzīšanu vēlēšanām, jo personas, kas grasās piedalīties vēlēšanās vai pārstāvēt baznīcu valsts pārvaldē nozīmē KPB Sinode, dodot arī savu svētību. Tādējādi, neskatoties uz to, ka garīdznieki *drīkst* kandidēt vēlēšanās, viņi tomēr *nedrīkst* būt nevienas politiskās partijas biedri.¹⁹⁹

Protestantu konfesijas šajā jautājumā ir daudz pielaidīgākas un, lai arī neviena no tām garīdznieku iešanu politikā īpaši neatbalsta, tomēr juridisku aizliegumu nevienā no baznīcām nepastāv. Tā, piemēram, LBDS bīskapa vietnieks Pēteris Eisāns norāda, ka baptistu baznīcā pastāv apziņas brīvība un katrs var rīkoties pēc personīgajiem ieskatiem – gan cik tas attiecas uz ticību (ticēt Dievam vai neticēt), gan arī politisko darbību: „Neviens nevar ar varu otru cilvēku piespiest. Tas attiecas gan uz ticības, gan uz politiskiem jautājumiem. Ja kādi baptistu mācītāji vai baptistu draudzes locekļi iesaistās politikā kā spēlētāji, baznīca viņus nedz sūta, nedz aptur, tās ir viņu tiesības.”²⁰⁰ Arī LAMB superintendante G. Medne intervijā puda viedokli, ka atbalstāms ir, ja politikā iet kristieši laji, bet ne garīdznieki: „Arī garīdznieki var iet, ja viņu platforma nav – es tagad eju kā kristietis! [...] ir svarīgi, ka mēs iesaistāmies, bet neiet ar to karogu kā krustneši gāja un darīja visādas lietas ar Kristus karogu.”²⁰¹

Nākamais apgalvojums bija par to, vai kristīgā baznīca Latvijā pietiekami ietekmē politiskos procesus. Šis jautājums ir saistīts ar iepriekšējiem diviem jautājumiem, jo, ja baznīca nejūtas apdraudēta sekularizācijas procesu ietekmē un tai ir pietiekami resursi, lai ietekmētu politiskos procesus, tad garīdzniekiem nebūtu nepieciešamības iesaistīties politikā – ja vien runa, protams, nav par kādu garīdznieku personīgo mērķu realizēšanu. Šajā jautājumā garīdznieki bija vienprātīgāki atbildēs, tā kā tikai 1,5% uzskata (tikai katoļu (7,7%) un

¹⁹⁹ „РПЦ идет в политику? Синод разрешил священнослужителям участвовать в выборах”, 5 октября 2012, Православный информационно-аналитический портал “Москва - Третий Рим” www.3rm.info/29144-rpc-idet-v-politiku-sinod-razreshil-svyaschennoslužhiteljam-uchastvovat-v-vyborah.html

²⁰⁰ Sigita Treibere, „Dievkalpojuma laikā aicina piedalīties vēlēšanās.” 03.10.2009. *Vakara Ziņas*.

²⁰¹ Sk. pielikumā interviju Nr. 3 ar LAMB superintendantu Gītu Medni.

luterāņu garīdznieki), ka baznīca pilnīgi pietiekami ietekmē politiskos procesus un 6,9%, ka gandrīz pietiekami. Tomēr vairākums respondentu norādīja, ka viņi drīzāk nepiekrīt (48,1%) vai arī pilnībā nepiekrīt šim apgalvojumam (26,0%). No visiem respondentiem tieši baptistu garīdznieki uzskata, ka baznīca drīzāk neietekmē (61,3%) politiskos process valstī, kam seko adventisti (50,0%), luterāņi (44,8%) un metodisti (42,9%). No šīs atbildes noprotsams, ka augsti institucionālo baznīcu garīdzniecība, kas arī ir skaitliski lielāka, vairāk izjūt savas ietekmes sfēru un vērtē valsts un baznīcas attiecības pozitīvi, lai gan intervijā ģenerālvikārs A. Kravalis norādīja, ka ne valsts, ne politiķi baznīcu nelaiž „īpaši daudz pie teikšanas”.²⁰²

Pēdējais šīs sadaļas apgalvojums bija – valsts novērtē Baznīcas lomu sabiedrības dzīvē. Attiecībā uz šo apgalvojumu 27,5% garīdznieku norādīja, ka pilnībā nepiekrīt un 40,5% garīdznieku norādīja, ka drīzāk nepiekrīt šim apgalvojumam. Tikai 18,3% daļēji piekrita, ka valsts novērtē baznīcas lomu sabiedrībā, bet tikai 0,8% pilnībā piekrita šim apgalvojumam. Ja aplūko, kā par katru attiecīgo sadaļu nosvērušies katras konfesijas garīdznieki, tad šoreiz situācija ir proporcionāli apgriezta. 4,2% katoļu garīdznieku pilnībā nepiekrīt šim apgalvojumam, savukārt 14,3% metodistu garīdznieku kā vienīgie pilnībā piekrīt šim apgalvojumam. 50,0% adventistu, 48,3% luterāņu un 42,9% metodistu drīzāk nepiekrīt šim apgalvojumam.

Lai labāk izprastu, kā paši garīdznieki vērtē **baznīcas šī brīža lomu valstī**, viņi tika aicināti izteikties atvērtajā jautājumā. No visiem respondentiem šo iespēju izmantoja 48,1% garīdznieku, kopskaitā līdzdalot 63 komentārus. Aplūkojot atbildes, arī šeit izdalās vairākas kategorijas, kurās varētu sagrupēt atbildes – situācijas izvērtējums, baznīcas loma garīgajā jomā un baznīcas loma politiskajā jomā. Tikai divi no visiem komentētājiem norāda pozitīvi kritisku viedokli šajā jautājumā, atzīstot, ka starp valsti un baznīcu pastāv dialogs, kurā valsts un sabiedrība ar baznīcu rēķinās, jeb vismaz uzklausa tās viedokli. Tā, piemēram, kāds luterāņu garīdznieks (V, 31-45) norāda: „Politiķi ar Baznīcas viedokli tomēr rēķinās, bet pārāk nopietni vērā to neņem. Dažādi skandāli ir satricinājuši Baznīcas autoritāti [...] sabiedrībā.” Savukārt kāds luterāņu garīdznieks (V, 46-60) norāda: „Liekas, ka cilvēki tomēr uzklausa vadošu konfesiju viedokļus par norisēm mūsu valstī. No valsts puses īsta atbalsta baznīcām nevar just [...]”

Tajā pašā laikā, pastāv arī kardināli pretēji viedokļi, kas piedevām ir vairākumā, kur tiek norādīts uz to, ka Latvijā oficiāli baznīcai it kā tiek dotas iespējas izteikties un ietekmēt procesus sabiedrībā, taču realitāte ir cita. Daži garīdznieki pat ir skarbi savos komentāros:

²⁰² Sk. pielikumā interviju Nr. 2 ar LRKB Rīgas arhidiecēzes ģenerālvikāru Andri Kravali.

„Valstij ir nospļauties uz baznīcu. Dažreiz [to] izmanto politiskajam cirkam. Baznīca ir ne tikai atdalīta, bet arī atstumta no valsts. Starp baznīcu un suņu audzētāju klubu, vai maksšķerņieku biedrību tiek likta vienādības zīme. Baznīca drīzāk ir vajadzīga kādai tautas daļai, ne valstij” (LUT, 31-45, V).

Citi garīdznieki turpretī ir kritiski pret pašu baznīcu:

„Baznīca nesniedz pravietisku viedokli un publiski nepauž visiem sadzirdamā formā sabiedrībai nozīmīgus garīgus orientierus, atstāj bez ievērības sava viedokļa nozušanu mediju redakcijās” (LUT, 31-45, V).

Vairums garīdznieku līdzdalīto komentāru norāda uz to, ka viņi baznīcas lomu sabiedrībā šobrīd vērtē kā vāju. Lai skaidrotu baznīcas ietekmi sabiedrībā, tiek lietoti apzīmējumi „ļoti vāja”, „minimāla”, „nepietiekoša”, „nespēcīga”, „nemanāma”, „neitrāla”, „neadekvāti maza”, „sekundāra”, „ļoti vidēja”, „nav formulējusi pati savu viedokli”, „pasīvi komentē valstī notiekošās lietas” un „vajadzētu būt lielākai.” Tiek norādīts uz to, ka baznīcas loma valsts kontekstā ir tikai reprezentatīva izkārtne: „Baznīcas loma valsts dzīvē ir maznozīmīga un tai bieži ir dekoratīva funkcija – piem., Valsts svētku dievkalpojumi” (LUT, 46-60, V); vai arī „Valsts baznīcas lomu novērtē tikai filozofiskā līmenī, jo likumdošana to neparedz” (MET, 18-35, V). Līdzīgu skatījumu attiecībā uz to, ka baznīca valstij ir saistoša kā sadarbības partneris, norāda vairāki garīdznieki: „Baznīca tiek izmantota no valsts puses. Ir brīži (lielie svētki, piem., 18. novembris utt.) kad to vajag” (LUT, 31-45, V), lai gan tiek vērtēts arī, ka: „Valsts svētkos translētos dievkalpojumus daudzi uztver kā izklaidi vai tradīciju. Nedomāju, ka Baznīcai ir ietekme uz valsts procesiem” (LUT, 31-45, S). Šo pēdējo tēzi komentāros par to, ka baznīcas reāli netiek respektētas, bet „politiķi izmanto cilvēku reliģiozitāti vai ticību „balsu zvejošanai”” (LUT, 46-60, V) un ka baznīcas tiek „izmantotas vēlēšanu procesos, lai iegūtu vēlētāju balsis” (KAT, 31-45, V) attīsta vairāki garīdznieki apjomīgās atbildēs, dažas no kurām ir vērts citēt pilnā apjomā:

*„Politikā manipulē ar Baznīcu savtīgos nolūkos. Baznīca tiešā veidā varētu ņemt dalību politiskajos procesos tikai tad, kad paši politiķi dzīvotu saskaņā ar Baznīcas mācību. Bet patreiz situācija ir sekojoša: Valsts vadītāji dzīvo kā neticīgi cilvēki (bezdievji). **Kad vajag pacelt politiskos reitingus, aktīvi piedalās Baznīcas svētkos. Bet kad jāapliecina kristiešu garīgās vērtības, norāda uz to, ka Valsts un Baznīca ir dalīta.** Līdz ar to Baznīca nevar iesaistīties tiešajos politiskajos procesos, bet patreiz ir kā Valsts sirdsapziņas balss, kurā valsts vadītāji var ieklausīties” (KAT, 31-45, V).*

Kā arī:

*„Baznīca nevar īpaši ietekmēt valsti to uzrunājot, jo tā ir lielā mērā zaudējusi to pozitīvo autoritāti kāda bija Atmodas laikā. Baznīcai tika dots liels uzticības avanss, kurš nu ir pamatīgi izsaimniekots un pazaudēts [...] gan neprasmīgi komunicējot ar valsti, gan tām partijām, kas nes kristīgu pieskaņu, zaudējot vēlēšanās. Tomēr **baznīca aizvien var lūgt Dievu par procesiem valstī un tā tos ietekmēt**” (LUT, 46-60, V).*

Taču vienlaicīgi ir garīdznieki, kas baznīcas ietekmes vājuma problēmu neattiecina tikai uz valsti un politiķiem, bet norāda, ka pašas baznīcas ir vainojamas pie šiem procesiem:

„Baznīcai nav iespēju ietekmēt valsti tāpēc, ka tā ir atdalīta no valsts un skolas. Nevēlas ietekmēt vienaldzības, laicīguma un progresīvisma dēļ, kas valda baznīcā un sabiedrībā” (KAT, 46-60, V, krievs). Vairāki garīdznieki norāda, ka šīs tendences ir veidojušās jau kopš neatkarības atjaunošanas un attiecības ar valsti ir veidotas pasīvi, kā rezultātā arī šobrīd vairs nepastāv reālu iespēju ietekmēt politiskos procesus valstī:

„Šobrīd tā atrodas gandrīz pilnīgā defensīvā; tai trūkst vīzijas attiecībā uz sevi un savu vietu valstī; tai ir garīga impotence ietekmēt nozīmīgus procesus valstī un sabiedrībā, jo gandrīz pilnīgi aizņemta pati ar sevi; netiek izmantots pat tas nelielais intelektuālais potenciāls, kas tai ir. Baznīca kopumā ir sociāli un garīgi inerta un nespēj neko būtisku piedāvāt sabiedrībai” (LUT, 46-60, V).

Un:

„Konfesiju kopīgā nostāja tādos jautājumos, kā, piemēram, pret homoseksuālismu vēl palīdz sabiedrības vairākuma nostāju saglabāt „ar galvu gaisā”, nevis otrādi. Bet kopumā trūkst daudz uzstājīgākas protesta balss pret dažreiz kliecējoši ekonomiski-sociālo netaisnību sabiedrībā” (BAP, 31-45, V, krievs).

Kā arī:

„Neatbalstu garīdznieku iesaistīšanos politikā. Baznīcai kopumā ir skaļāk un drosmīgāk jāpauž savs viedoklis par notiekošo valstī, Saeimā un politikā” (LUT, 18-35, V).

Otra izteiktā komentētāju kategorija attiecas uz tiem garīdzniekiem, kas norāda uz to, ka baznīca primāri var, jeb tai vajadzētu ietekmēt nevis politiskos, bet garīgos procesus valstī. Vairāki garīdznieki norāda, ka „baznīca ir zemes sāls”, vai arī lieto terminu „valsts sirdsapziņa”, un lai arī viņi nav sīkāk pamatojuši, kā tieši tas būtu izprotams, daudzi garīdznieki norāda, ka baznīcas primārā funkcija ir darboties garīgajā jomā – „attīstīt cilvēku garīgumu”, „stiprināt cilvēkus garīgi”, „kalpot sabiedrībā” un „palīdzēt pārvarēt grūtības”. Divi luterāņu garīdznieki norāda: „Baznīcas uzdevums ir visos laikos, visās tautās un jebkurā sabiedriski politiskā iekārtā sludināt Evaņģēliju un aicināt cilvēkus pie Kristus” (LUT, 46-60, V) un „[...] valsts dzīvē baznīcai jāpiedalās sociāli un ar dvēselkopšanu, bet NE politiski” (LUT, 31-45, V). Arī adventistu garīdznieki uzsver nostāju, ka pārmaiņas sabiedrībā iespējamās tikai caur pašiem cilvēkiem, ko nav iespējams sasniegt ar politiskiem mērķiem:

„[...] aktīvāk jādabojas sabiedrībā ar kalpošanu sabiedrībā un jāsludina evaņģēlijs, lai pārmaiņas nāktu no cilvēku sirdīm un iekšienes, bet nevis jāpiedalās politisko partiju intrigās un atklāti jāatbalsta kāda partija, tādējādi vairāk apkaunojot kristīgo ticību. Baznīca nedrīkst ļaut ar sevi manipulēt vai nolaisties kādas vienas partijas interešu līmenī. Baznīcai ir daudz augstāks aicinājums, kas ir augstāks par kādu partiju vai politisko spēku” (SDA, 31-45, V).

Kā arī:

„Baznīcu vēlos redzēt daudz aktīvāku [...]. Likumi un noteikumi kļūst bezjēdzīgi, ja cilvēks savu attieksmi nav gatavs mainīt. Tas būtu Baznīcas lielākais uzdevums” (BAP, 31-45, V).

Lai arī vairums garīdznieku pauž viedokli, ka baznīcas loma ir pārāk maza valstī, neviens no komentētājiem nepauž viedokli, ka veids, kā to palielināt būtu caur politiskajiem līdzekļiem. Tas atklājas trešajā atbilžu kategorijā – baznīcas loma politiskajā kontekstā. Pat pretēji – tie, kas par šo tēmu izsakās, ļoti skaidri norāda uz to, ka baznīcai vajadzētu pēc iespējas mazāk „saistīties” ar politiskajiem spēkiem sabiedrībā:

„[...] Baznīcai vajadzētu būt šķirtai no valsts tādā nozīmē, ka Baznīca nereklamē kādu politisko spēku, ja vien pastāv brīvas izvēles iespēja un nav apdraudēta valsts neatkarība un vārda brīvība. Jo visiem politiskajiem spārnēm ir vajadzīga brīva pīeeja Dievam, arī caur Baznīcu. Līdz ar to labāk, ja Baznīca paliek iespēju robežās neitrāla, tādējādi dodot visiem iespēju meklēt Dievu arī Baznīcā” (SDA, 31-45, V).

Un:

„Baznīcas loma visos laikos sabiedrībā un valstī ir ļoti svarīga. Tai ir nepagurstoši jānes kristīgās vērtības sabiedrībā. [...] nav nosodāma kristiešu iesaistīšanās politikā, ja viņi to dara godprātīgi [...]. Tas pat ir vajadzīgs, jo kas tad aizstāvēs kristiešu intereses. [...] Par mācītājiem politikā: Mans uzskats ir, ka garīdzniekiem nekādā gadījumā nebūtu jāiesaistās politikā. Mums ir no Dieva dots pilnīgi cits uzdevums un mums ir jāraugās, lai mēs varētu pilnvērtīgi un nedalīti pildīt šo, sev uzticēto uzdevumu...” (LUT, 46-60, V).

Tieši tāpēc kāds cits luterāņu garīdznieks norāda:

„[...] Baznīca nedrīkst pazaudēt savu ietekmi uz politiskajiem procesiem, bet tai pašā laikā Baznīca nedrīkst pati iesaistīties partiju cīņās un politisku jautājumu lemlēmšanā, atskaitot tos gadījumus, kad politika aiz demokrātijas aizsega pashudina grēku par normu mūsdienu ētikā. Baznīca dažkārt nemāk pietiekoši distancēties no politikas – nav labi piedalīties partiju dibināšanas kongresos un dot svētības Dieva Vārdā (2. bauslis). Jāatšķir lietas – distancēties no politikas, bet neatteikties no cilvēka, kā ticības brāļa” (LUT, 46-60, V).

Šie komentāri saskan viedokli, ko intervijās pauduši arī baznīcu vadītāji, un šī viedokļa pamattēze ir vienkārša – sabiedrībā pastāv morālā krīze un baznīca ir vienīgā, kas to spēj atrisināt. Iespēju robežās tai vajadzētu palīdzēt gan saliedēt sabiedrību, gan piedāvāt garīgu mierinājumu/stiprinājumu/risinājumu, kā arī sniegt morālas vadlīnijas sabiedrībai, taču tas nav politisks mērķis un arī veids kā to darīt nav caur politiskiem spēkiem. Tieši pretēji, sasaistoties ar politiskiem spēkiem baznīcas, kristieši un garīdznieki sevi kompromitē un tādējādi atstāj negatīvu iespaidu uz baznīcu kopumā. Savukārt šķietamā „saplūšana” starp politiku un reliģiju pārsvarā ir iniciēta nevis no garīdznieku, bet gan no politiķu puses, kas izmanto iespēju tādā veidā palielināt vēlētāju un atbalstītāju loku. Kā norāda kāds jauns adventistu garīdznieks: „Baznīca var aicināt cilvēkus būt labiem pilsoņiem, godīgiem, būt uzticamiem pilsoņiem, kas piedalās vēlēšanās izsaka savu viedokli. Bet valstī apstākļi var uzlaboties tikai tad, kad mēs paši būsīm mainījušies – to aicina Baznīca” (SDA, 18-30, V).

Nākamā sadaļa anketas trešajā – sociālās teoloģijas daļā attiecās uz kristīgo ortodoksiju. **Kristīgās ortodoksijas** jautājumi galvenokārt bija orientēti uz to, lai iegūtu

priekšstatu par to, cik būtiskas atšķirības pastāv starp kristīgajām konfesijām dažādos teoloģiskajos jautājumos. Svarīgi ir norādīt, ka šo jautājumu mērķis *nebija* definēt liberālos un konservatīvos atzarus starp Latvijas kristīgajām konfesijām vai katras konfesijas iekšienē, jo, pirmkārt, to nebūtu iespējams izdarīt ar pāris vienkāršotiem jautājumiem, kuriem tiek doti četri standarta atbilžu varianti, un, otrkārt, šis ir jautājums, kas dažādās plaknēs šķēļ teologu uzskatus un nebūt nav vienkārši atrisināms bez padziļinātām zināšanām katras baznīcas teoloģiskajās doktrīnās un metodoloģisko pieeju niansēs šī jautājuma pētniecībā. Taču ar šo jautājumu palīdzību bija svarīgi ieraudzīt, vai pastāv iespēja vismaz vienas konfesijas garīdzniekus identificēt pēc līdzīgiem teoloģiskajiem uzskatiem, vai tieši pretēji, noteikt kādas acīmredzamas atšķirības. Lai arī pastāv teoloģiskas atšķirības starp konfesijām, vienas konfesijas garīdzniekiem *vajadzētu* būt ļoti līdzīgiem teoloģiskajiem uzskatiem. Otrs būtisks aspekts izriet no darba teorētiskajā daļā izklāstītās tēzes, ka pēdējos gados novērotas tendences, ka pieaug to garīdznieku sociālpolitiskā aktivitāte, kas savos uzskatos ir fundamentāli un, piemēram, tic, ka Bībele ir Dieva Gara iedvesmots, nemaldīgs un burtiski uztverams Vārds. Tieši tāpēc tas arī tika uzdots kā šīs sadaļas pirmais jautājums. Kā bija sagaidāms, vairumā gadījumu šim apgalvojumam vajadzēja pilnībā piekrist protestantu garīdzniekiem, kas arī apstiprinājās baptistu (87,1%), luterāņu (75,9%) un metodistu (57,1%) garīdznieku gadījumā. Taču arī katoļu garīdznieki pauž ļoti līdzīgu viedokli (53,8%) un ierindojās virs adventistu garīdzniekiem (40,9%).

Tabula Nr. 3.13

Korelācijas tabula par garīdznieku uzskatiem par Bībeli un baznīcas rituāliem, kā arī līdzdalību NVO/sabiedriskās organizācijās

Korelācija		Bībele ir Dieva Gara iedvesmots, nemaldīgs un burtiski uztverams Vārds	Baznīcas tradīcijas un rituāli ir tikpat svarīgi kā Bībele	Cik NVO/SO biedrs biedrs Jūs esat?
Bībele ir Dieva Gara iedvesmots, nemaldīgs un burtiski uztverams Vārds	Pīrsona korelācija	1	,208*	,024
	Sig. (2-tailed)		,017	,784
	N	131	131	129
Baznīcas tradīcijas un rituāli ir tikpat svarīgi kā Bībele	Pīrsona korelācija	,208*	1	,048
	Sig. (2-tailed)	,017		,593
	N	131	131	129
Cik NVO/SO biedrs biedrs Jūs esat?	Pīrsona korelācija	,024	,048	1
	Sig. (2-tailed)	,784	,593	
	N	129	129	129

*p < 0.05 (2-tailed)

Nemot vērā to, ka baptistu garīdznieki saskaņā ar šajā pētījumā gūtajiem datiem ir demonstrējuši visaugstāko līdzdalības procentu daudzās sociālpolitiskās līdzdalības formās, savukārt adventistu garīdznieki vismazāko, nākas secināt, ka šī teorētiskā hipotēze vismaz

daļēji apstiprinās arī Latvijas gadījumā. Vienlaicīgi nākas secināt, ka šis jautājums nav viennozīmīgs, tā kā pat starp vienas konfesijas garīdzniekiem pastāv ļoti atšķirīgi viedokļi attiecībā uz to, kāda ir nostāja šajā jautājumā. Piedevām korelācijas tabula (sk. Tabulu Nr. 3.13) atklāj to, ka korelācija starp teoloģisko uzskatu un politiskās aktivitātes izpausmi, piemēram, NVO līdzdalībā nav būtiska – $r=0,048$.

Nākamais jautājums bija koncentrēts uz to, lai noteiktu atšķirības starp institucionālajām un neinstitucionālajām baznīcām, tāpēc garīdzniekiem vajadzēja atbildēt vai viņi piekrīt apgalvojumam, ka Baznīcas tradīcijas un rituāli ir tikpat svarīgi kā Bībele. Šis jautājums sasaucas ar teorētiskajā daļā izklāstīto, ka institucionālo baznīcu garīdzniecība individuālā līmenī ir salīdzinoši sociālpolitiski neaktīva, turpretī pašas baznīcas savos politiskajos mērķos un darbībā ir vērtēamas kā efektīvas. Nedz metodistu, nedz adventistu, nedz baptistu garīdznieki nepiekrīt viedoklim, ka baznīcas rituāli būtu tikpat svarīgi kā Bībele. Piedevām tam piekrīt tikai 3,4% luterāņu garīdznieku un 69,2% katoļu garīdznieku; savukārt visvairāk šim uzstādījumam nepiekrīt adventisti (77,3%) un baptisti (64,5%). Arī šinī jautājumā politiskās uzvedības teorētiskā tēze apstiprinās, jo katoļu garīdznieki, lai gan sistemātiski uzrāda vidēju individuālās sociālpolitiskās aktivitātes līmeni, vienlaicīgi arī diezgan pozitīvi vērtē valsts un baznīcas savstarpējās attiecības, un kā parādīja preses apskats, tad LRKB balss kopumā Latvijā ir gan viena no dzirdamākajām, gan redzamākajām – te pat varētu runāt par to, kas ir nodēvēts par spēcīgu Katoļu baznīcas lobiju.

Tabula Nr. 3.14

Korelācijas tabula kristīgās ortodoksijas jautājumos (1. daļa)

Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	Bībele ir Dieva Gara iedvesmots, nemaldīgs un burtiski uztverams Vārds	Baznīcas tradīcijas un rituāli ir tikpat svarīgi kā Bībele	Glābšana ir iespējama caur darbiem
Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	Pīrsona korelācija Sig. (2-tailed) N	1 131	,113 ,197 131	-,078 ,374 131	-,067 ,448 131
Bībele ir Dieva Gara iedvesmots, nemaldīgs un burtiski uztverams Vārds	Pīrsona korelācija Sig. (2-tailed) N	,113 ,197 131	1 131	,208* ,017 131	,212* ,015 131
Baznīcas tradīcijas un rituāli ir tikpat svarīgi kā Bībele	Pīrsona korelācija Sig. (2-tailed) N	-,078 ,374 131	,208* ,017 131	1 131	,661** ,000 131
Glābšana ir iespējama caur darbiem	Pīrsona korelācija Sig. (2-tailed) N	-,067 ,448 131	,212* ,015 131	,661** ,000 131	1 131

**p < 0.01, *p < 0.05 (2-tailed)

Avots: Autores izveidota tabula, izmantojot empīriskajā pētījumā iegūtos datus.

Šis daļas pēdējais jautājums attiecās uz to, vai glābšana ir iespējama caur darbiem. Tāpat kā pirmajā jautājumā, arī šeit izteikti izdalās protestantu un Katoļu baznīcas atšķirīgās nostādnēs. Tā, piemēram, adventistu (100,0%), baptistu (90,3%) un luterāņu garīdznieki (79,4%) uzskata, ka glābšana nav iespējama caur darbiem. Šim uzstādījumam pilnībā nepiekrīt vien 23,1% katoļu garīdznieku, bet metodistu garīdznieku domas ir dalītas, jo, lai gan 57,1% pilnībā nepiekrīt, 28,6% drīzāk piekrīt un 14,3% pilnībā piekrīt. Šis arī ir pirmais jautājums, kurā vismaz vienas konfesijas garīdznieki pauž simtprocentīgu vienprātību (adventisti). Kā redzams korelāciju tabulā Nr. 3.14, jautājumi par Bībeles autoritāti un baznīcas tradīcijām, lai arī ne būtiski, bet ir savstarpēji korelējoši ($r=0,208$), tāpat kā jautājums par to, vai glābšana ir iespējama caur darbiem spēcīgi korelē ar jautājumiem par Bībeles autoritāti ($r=0,212$) un baznīcas tradīcijām ($r=0,661$).

Nākamā jautājumu grupa ietvēra apgalvojumus par kristīgās ticības pamatdoktrīnām. Veicot padziļinātāku šo jautājumu izstrādi, šie būtu tie jautājumi, ar kuru palīdzību būtu iespējams identificēt liberālas un konservatīvas teoloģijas iezīmes, tā kā visām Latvijas tradicionālajām kristīgajām konfesijām šajos jautājumos kopumā vajadzētu būt vienotam viedoklim. Diemžēl arī attiecībā uz šo sadaļu atklājās tas, ka garīdznieku viedokļi ir atšķirīgi. Jautājumā par to, vai Ādams un Ieva ir vēsturiskas personas, viskonservatīvākie bija adventistu (72,7%), metodistu (71,4%), baptistu (71,0%) un luterāņu garīdznieki (67,0%), pilnībā piekrītot šim viedoklim. Starp katoļu garīdzniekiem tikai 46,2% pilnībā piekrita šim apgalvojumam, 23,1% drīzāk nepiekrītot un 6,5% pilnībā nepiekrītot.

Puslīdz liela vienprātība parādās jautājumā par to, vai Jēzus ir uzskatāms par vienīgo Glābēju, lai gan tieši šajā jautājumā varēja sagaidīt atšķirīgus viedokļus, jo īpaši tāpēc, ka iepriekš bija būtiskas viedokļu atšķirības jautājumā par to, vai glābšana ir iespējama caur darbiem. Acīmredzot jāsecina, ka respondenti šos jautājumus ir sapratuši nevis kā savstarpēji izslēdzošus, bet kā divus atsevišķus apgalvojumus. Katoļu garīdznieki, kuru vairākums pirms brīža norādīja, ka glābšana ir iespējama caur darbiem, šajā jautājumā ar 100,0% vienprātību norāda, ka pilnībā piekrīt tam, ka Jēzus ir vienīgais Glābējs, tāpat kā metodistu un baptistu garīdznieki. 98,3% luterāņu garīdznieku un 95,5% adventistu garīdznieku pilnībā piekrīt šim apgalvojumam, 1,7% luterāņu garīdznieku uzskatot, ka drīzāk nepiekrīt šim apgalvojumam un 1,5% adventistu garīdznieku uzskatot, ka drīzāk piekrīt šim apgalvojumam.

Arī attiecībā uz pēdējiem trim doktrīnu jautājumiem par to vai Jēzus piedzima jaunavai, vai Sātans eksistē un vai Jēzus nāks otrreiz, iespējams iezīmēt līdzības, jo 100,0% katoļu un baptistu garīdznieku, 96,6% luterāņu, 90,9% adventistu un 85,7% metodistu garīdznieku pilnībā piekrīt, ka Jēzus piedzima jaunavai. 14,3% metodistu garīdznieku drīzāk

piekrīt, bet tikai starp luterāņu garīdzniekiem ir tādi, kas vai nu drīzāk piekrīt (1,7%), vai drīzāk nepiekrīt (1,7%) šim apgalvojumam. Tāpat 100,0% katoļu, baptistu un metodistu garīdznieku ir pilnībā pārliecināti, ka sātans eksistē. Tikai 3,4% luterāņu garīdznieku un 8,4% adventistu garīdznieku, iespējams, varētu identificēt kā liberālākas teoloģijas piekritējus, jo viņi vai nu daļēji piekrīt vai daļēji nepiekrīt, ka sātans būtu reāls ļaunums, kas eksistē. Taču kā jau iepriekš minēts, lai izteiktu šādus secinājumus, būtu nepieciešams veikt konkrētu pētījumu tieši šī jautājuma izpētē, piedevām pārzināt katras konfesijas teoloģiskās doktrīnas nianšes.

Vislielākā vienprātība starp konfesijām parādās eshatoloģijas jautājumā par Jēzus otro atnākšanu, kur 100,0% pilnīgi pārliecināti par to ir katoļu, baptistu, adventistu un metodistu garīdznieki, kā arī 96,6% luterāņu garīdznieki (tie, kas puda citādāku viedokli iepriekšējos jautājumos, arī šajā gadījumā vai nu drīzāk piekrīt (1,7%), vai drīzāk nepiekrīt (1,7%)).

Taču šajā kristīgās ortodoksijas sadaļā garīdznieku sniegtās atbildes rada vairāk jautājumu, nekā sniedz skaidrojumu. Jo, pirmkārt, iezīmējas tas, ka kristīgās teoloģijas pamatdoktrīnu jautājumos Latvijas garīdznieki pauž pārliecinošu vienprātību pilnīgi visās konfesijās. Turpretī tajos jautājumos, kuros pastāv atšķirīgi viedokļi, tie ir atšķirīgi pašu konfesiju iekšienē, nevis starp konfesijām (ja neskaita jautājumu par to, vai baznīcas tradīcijas un rituāli ir tikpat svarīgi kā Bībele).

Tabula Nr. 3.15

Korelācijas tabula kristīgās ortodoksijas jautājumos (2. daļa)

Korelācija		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat?	Ādams un Ieva ir vēsturiskas personas	Jēzus ir vienīgais Glābējs	Jēzus piedzima jaunavai	Sātans eksistē	Jēzus nāks otrreiz
Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat?	Pīrsona korelācija	1	,203*	,029	-,021	-,018	,112
	Sig. (2-tailed)		,020	,741	,811	,842	,202
	N	131	131	131	131	131	131
	Sig. (2-tailed)	,448	,909	,907	,783	,767	,980
	N	131	131	131	131	131	131
Ādams un Ieva ir vēsturiskas personas	Pīrsona korelācija	,203*	1	,041	,068	,055	,036
	Sig. (2-tailed)	,020		,644	,437	,535	,683
	N	131	131	131	131	131	131
Jēzus ir vienīgais Glābējs	Pīrsona korelācija	,029	,041	1	,376**	,269**	,797**
	Sig. (2-tailed)	,741	,644		,000	,002	,000
	N	131	131	131	131	131	131
Jēzus piedzima jaunavai	Pīrsona korelācija	-,021	,068	,376**	1	,308**	,376**
	Sig. (2-tailed)	,811	,437	,000		,000	,000
	N	131	131	131	131	131	131
Sātans eksistē	Pīrsona korelācija	-,018	,055	,269**	,308**	1	,269**
	Sig. (2-tailed)	,842	,535	,002	,000		,002
	N	131	131	131	131	131	131
Jēzus nāks otrreiz	Pīrsona korelācija	,112	,036	,797**	,376**	,269**	1
	Sig. (2-tailed)	,202	,683	,000	,000	,002	
	N	131	131	131	131	131	131

**p < 0.01, *p < 0.05 (2-tailed)

Avots: Autores izveidota tabula, izmantojot empīriskajā pētījumā iegūtos datus.

Kā arī parāda korelāciju Tabula Nr. 3.15, tad jautājumi par to, vai Jēzus piedzima jaunavai, vai sātans eksistē un vai Jēzus nāks otrreiz, ir vairāk saistīti ar garīdznieku viedokli par to, vai Jēzus ir vienīgais Glābējs, nevis ar viņu konfesionālo piederību. Visspēcīgākā korelācija parādās starp garīdzniekiem, kas uzskata, ka Jēzus ir vienīgais Glābējs/Jēzus nāks otrreiz ($r=0,797$), ka Jēzus piedzima jaunavai ($r=0,376$) un ka sātans eksistē ($r=0,269$).

Tajā pašā laikā svarīgi ir saprast, ka ar augstākminētajiem novērojumiem netiek secināts, ka kristīgās konfesijas Latvijā ir identiskas un tāpēc būtu klasificējamās kā līdzīgas – starp tām pastāv joprojām ļoti būtiskas gan teoloģiskas, gan konfesionālas atšķirības. Otrkārt, iespējams, pilnīgāku situācijas izpratni būtu bijis iespējams iegūt, ja pētījumā būtu piedalījies lielāks skaits katoļu garīdznieku, kā arī būtu saņemtas atbildes no pareizticīgo un vecticībnieku garīdzniekiem. Taču no šiem pāris jautājumiem, kas attiecas uz šī darba pētījumu vienīgi iespējams secināt, ka teoloģiskajos jautājumos Latvijā joprojām izteikti dominē konservatīvas tendences un šie konservatīvie uzskati ir raksturīgi visai Latvijas garīdzniecībai (pētīto konfesiju ietvaros). Daļēji šis jautājums jau ir aplūkots 2.1. nodaļā, un acīmredzot tieši caur padomju okupāciju, ir skaidrojams ar Latvijas kristīgo baznīcu ilglaicīgo izolētību no Rietumu filosofijas un dzīves stila, t.sk. sekularizācijas ietekmes. Šī jautājuma nianšes būtu ieteicams sīkāk pētīt reliģijas zinātņu pētniekiem Latvijā.

Anketas trešās daļas jautājumu sadaļa centās skaidrot garīdznieku **pilsonisko evaņģēliju**, jeb sociālo evaņģēliju – tātad jautājumus par to, kā viņu garīgie uzskati sasaucas ar viņu viedokli par pastāvošajiem politiskajiem procesiem valstī. Jautājumā par to, vai kristīgās vērtības Latvijā šobrīd ir apdraudētas, vairums garīdznieku norādīja, ka pilnībā piekrīt (katoļi 92,3%, metodisti 85,7%, baptisti 51,6%). Un arī luterāņu un adventistu garīdznieki norādīja, ka pilnībā piekrīt (44,8% un 45,5%), vai drīzāk piekrīt (39,7% un 45,5%). Tomēr jāatceras, ka jēdziens „kristīgās vērtības”, kas šī darba kontekstā pieminēts vairākkārt, joprojām ir nedefinēts jēdziens. Tradicionāli ar kristīgo vērtību jēdzienu tiek saprastas tās vērtības, kas izriet no Kristus mācības. Ja aplūko, ko par šo tēmu rakstījuši citi, tad, piemēram, teologs Braiens Edgars (*Brian Edgar*) ir apkopojis astoņas fundamentālās kristīgās vērtības – žēlastība, cerība, ticība, mīlestība, taisnīgums, prieks, kalpošana (kas ir pretēja egoismam) un miers”.²⁰³ Taču tas, kā „kristīgās vērtības” tiek interpretētas ikreiz kad, piemēram, draudzes apmeklētāji tiek aicināti izdarīt izvēli par politiskajām partijām, kas atbalsta kristīgas vērtības, vai kad intervijās ar žurnālistiem garīdznieki piemin kristīgās vērtības, tas jau ir cits jautājums. Piemēram, 2010. gada 18. novembra valsts svētku svinīgajā

²⁰³ Brian Edgar, “Eight Core Christian Value”. Evangelical Alliance Faith & Politics, www.ea.org.au/.../Eight+Core+Christian+Values+-+Brian+Edgar.pdf

ekumeniskajā dievkalpojumā Rīgas Domā LELB arhibīskaps J. Vanags svētrunā „Valsts ir svinama, ja tā ir sava”, sacīja:

„Valstij jābūt tādai, kur cilvēks jūtas starp savējiem. „Kas ir vajadzīgs, lai mēs šo Dieva sapni par savu valsti piepildītu? Es teiktu – vairāk par visu kristīgas vērtības. Jau izrunājot šos vārdus, es zinu, ka daudzi saviebsies. Frāze „kristīgas vērtības” ir bieži dzirdēta un bieži arī nevietā valkāta. [..] Juvojoties vēlēšanām, mēs vienmēr par jaunu ceram, ka šoreiz mēs izdarīsim gudrāk un labāk un ka beidzot mums būs sava valsts. [..] Un ar tādu pat regularitāti tos, ko esam sveikuši ar mesianiskām gaidām, pēc dažiem gadiem pavadām prom ar rūgtumu. [..] Mums tiešām ir vajadzīgas kristīgas vērtības – tādās no veselās Bībeles, nevis no izgraizītas un tukšas.”²⁰⁴

Grūti pateikt, vai augstāk minēto „kristīgo vērtību” uzskaitījums ir vai nav daļa no Latvijas politisko partiju programmām, taču no J. Vanaga citāta noprotams, ka runa ir drīzāk par noteiktiem jautājumiem, kas nesaskan ar baznīcas mācību – piemēram, attiecībā uz ģimeni, homoseksuālismu, ticības mācību, eitanāziju u.tml. jautājumiem. Respektīvi, cenšoties izvairīties no tām tendencēm, kuras var dēvēt par sekulārām un liberālām. Uz to norāda arī citu baznīcu vadītāji. Piemēram, LRKB arhibīskaps Z. Stankevičs 2012. gada izskaņā aicināja sabiedrību atpazīt liberālisma, jeb kā viņš to dēvē „trešā totalitārisma” iedīgļus un nepieļaut tā iestāšanos, norādot, ka:

„20. gadsimtā Eiropa „palaida garām” divu totalitāru režīmu veidošanos. Lai neatkārtotu šo gadījumu atkārtošanos, pašlaik ir nepieciešams atpazīt trešā totalitārisma iedīgļus: morālo relativismu, ultraliberālismu, vērtību pakāpenisku „izšķīdināšanu”, akcentu pārlikšanu no vērtībām uz patēriņu, kā arī naudas varu. Šī vienvirziena tolerance paredz to, ka tie, kuri nepiekrīt, tiek stumti laukā, vai arī pastāv draudi, ka šos cilvēkus pasludinās ārpus likuma.”²⁰⁵

Uz jautājumu par to, vai valstij vajadzētu rūpēties un saudzēt tautas kristīgo mantojumu, visvairāk tam piekrīt katoļu, metodistu (100,0%) un luterāņu garīdznieki (72,4%). Attiecībā uz katoļiem un luterāņiem tas šķiet likumsakarīgi, jo viena no problēmām, uz kuru intervijās norādīja to baznīcu garīdznieki, kuru dievkalpojumi notiek vēsturiskās ēkās (t.sk. vecticībnieki), ir tā, ka šīm baznīcām ir grūti uzturēt savus dievnamus. Tieši tāpēc intervijās ar baznīcu vadītājiem nereti tika norādīts, ka no valsts tiek sagaidīts atbalsts vismaz finansiālajā jomā un, iespējams, tāpēc var skaidrot to, kāpēc šajā jautājumā ir tik viennozīmīga atbilde no dažu konfesiju garīdzniekiem. Skaitliski mazākās konfesijas, kuru īpašumi neiekļauj kultūrvēsturiskās celtnes, savās atbildēs nav viennozīmīgi – tā baptistu un adventistu garīdznieki vai nu drīzāk piekrīt (32,3% un 36,4%), vai arī īsti nav pārliecināti par savu nostāju šajā jautājumā, atbildot ar „grūti pateikt” (12,9% un 13,6%). Protams, atbildes uz šo jautājumu var iekļaut arī citus aspektus, kas nav saistīti ar finansēm, taču cik novērots sarunās

²⁰⁴ Jānis Vanags, „Valsts ir svinama, ja tā ir sava.” 20.11.2010. *Latvijas Avīze*, 5

²⁰⁵ LETA, „Arhibīskaps Stankevičs aicina atpazīt trešā totalitārisma iedīgļus un nepieļaut tā iestāšanos,” 28.12.2012. Ziņu portāls Delfi.lv, <http://m.delfi.lv/article.php?id=42934480>

un intervijās ar garīdzniekiem, tēmas par sakrālo tūrisma, finansiālo atbalstu u.tml. jautājumiem tiek uzskaitīti kā vieni no pozitīvajiem piemēriem, kad 8. Saeimā bija LPP.

Nākamais jautājums par to, vai brīvais tirgus ir vienīgā ekonomiskā sistēma, kas saskan ar kristīgajiem uzskatiem, diezgan viennozīmīgi tiek apstiprinoši vērtēts no ASV garīdznieku puses, jo tā ir Rietumu pasaulē ilglaicīgi pastāvējusi dogma, ka kristietība (primāri protestantisms), demokrātija un liberālā tirgus ekonomika ir savstarpēji saistīti jēdzieni. Patiesībā tieši šādā kontekstā ļoti ilgu laiku arī politikas zinātnē demokrātijas teorija skaidroja demokratizācijas procesus pasaulē. Tiesa mūsdienās, līdz ar Ķīnas Tautas Republikas un vēl dažu valstu ekonomisko „izrāvienu”, teorija par kristietības kā unikāla domāšanas un rīcības veida savienojamību ar liberālo tirgus ekonomiku, sāk mazināties, lai gan joprojām ir autori, kas uzskata, ka islāma, budisma, hinduisma un citu reliģiju ietekmētās valstis savos ekonomiskajos darījumos ir pārņēmušas „kristīgas vērtības”. Jebkurā gadījumā, aplūkojot garīdznieku atbildes uz šo jautājumu, atklājas ļoti plaša viedokļu dažādība un vienīgi metodistu garīdznieki ir tie, no kuriem 57,1% drīzāk nepiekrīt šim uzstādījumam. Vairums garīdznieku 20-30% robežās norāda, ka viņi nespēj atbildēt uz šo jautājumu. Tas skaidri parāda, ka šis jautājums ir viens no tiem, par kuru garīdzniekiem (un pat protestantu garīdzniekiem) nav skaidri noteikta viedokļa, ko atkal iespējams skaidrot ar to, ka pretēji tam kā tas ir ASV, Latvijā skolās joprojām netiek un padomju laikā vispār netika mācīts tas, kā liberālās tirgus ekonomikas idejas sasaukas ar demokrātijas attīstību tieši caur kristīgo mācību. Arī apgalvojumā par to, vai visos politiskajos jautājumos pastāv viens vienīgs kristīgs uzskats atklājas atšķirīgākas atbildes, jo, piemēram, tam pilnībā nepiekrīt 63,6% adventistu, 48,3% luterāņu, 28,6% metodistu un 25,8% baptistu garīdznieki. Katoļu garīdznieki drīzāk piekrīt (30,8%) vai pilnībā piekrīt (23,1%) šim apgalvojumam, lai gan arī šajā jautājumā daudzi garīdznieki norāda, ka nespēj atbildēt uz šo uzstādījumu.

Tādējādi iespējams secināt, ka Latvijas garīdznieku vidū nepastāv daudz politiski radikāli noskaņotu garīdznieku un vairums no viņiem atzīst, ka, lai arī kristīgais uzskats ir svarīgs, viņi neatbalsta fanātiskas vai radikālas politikas veidošanu valstī, atzīstot, ka diskusijas un viedokļu dažādība par politiskajiem jautājumiem, ir neizbēgama. Šis aspekts parādās arī pēdējā šīs kategorijas jautājumā – vai politiķiem, kas ir liberāli savos uzskatos, ir grūti būt kristiešiem. Respondenti atbildēs neieņem kategorisku nostāju un, lai arī 53,8% katoļu garīdznieku pilnībā piekrīt un vairākums garīdznieku drīzāk piekrīt šim apgalvojumam (SDA-59,1%, MET-57,1%, BAP-38,7%, LUT-32,8%), ir arī tādi, kas norāda, ka uz šo jautājumu ir grūti atbildēt. Tātad arī šī jautājuma tālākā analīzē būtu nepieciešama individuāla pieeja. Šīs sadaļas jautājumu apkopojumu pēc konfesionālā griezumā sk. Tabulā Nr. 3.16.

Tabula Nr. 3.16

Garīdznieku uzskati pilsoniskās reliģijas un pilsoniskā evaņģēlija jautājumos (%; tikai atbildes „drīzāk piekrīt” un „pilnībā piekrīt”)

Pilsoniskās reliģijas un pilsoniskā evaņģēlija apgalvojums	LUT	KAT	BAP	SDA	MET	Vidēji
Garīdznieku iesaistīšanās aktīvajā politikā ir vērtējama pozitīvi	22,4	0,0	41,9	4,5	42,9	22,3
Iesaistīties, vai neiesaistīties politikā, tā ir katra personīgā darīšana, neatkarīgi no ieņemamā amata	55,2	38,5	71,0	45,5	71,4	56,3
Kristīgā Baznīca Latvijā pietiekami ietekmē politiskos procesus	5,2	15,4	9,7	9,1	14,3	10,7
Valsts novērtē Baznīcas lomu sabiedrības dzīvē	17,2	23,1	16,1	18,2	42,9	23,5
Vidēji pilsoniskās reliģijas jautājumos	25,0	19,2	34,7	19,3	42,9	28,2
Kristīgās vērtības Latvijā šobrīd ir apdraudētas	84,5	100,0	83,9	90,9	100,0	91,9
Valstij būtu jāsaudzē tautas kristīgais mantojums	91,4	100,0	71,0	72,7	100,0	87,0
Brīvais tirgus ir vienīgā ekonomiskā sistēma, kas saskan ar kristīgajiem uzskatiem	20,7	30,8	16,1	27,3	14,3	21,8
Visos politiskajos jautājumos pastāv viens vienīgs kristīgs uzskats	12,1	53,8	25,8	0,0	0,0	18,3
Politikā, kas ir liberāli savos uzskatos, ir grūti būt kristiešiem	58,6	61,5	71,0	72,7	71,4	67,1
Latvijā ticības mācība būtu jāmača obligāti visās skolās (vismaz pamatskolā)	79,3	76,9	54,8	45,5	85,7	68,4
Abortu veikšanu būtu jāaizliedz pilnībā	77,6	100,0	83,9	40,9	71,4	74,8
Homoseksuāliem pāriem nedrīkst piešķirt tādas pašas tiesības kā heteroseksuāliem pāriem	89,7	100,0	90,3	72,7	100,0	90,5
Eitanāzija ir grēks un to nedrīkst legalizēt	89,7	100,0	83,9	50,0	71,4	79,0
Vidēji pilsoniskās evaņģēlija jautājumos	67,0	80,3	64,5	52,5	68,3	66,5
Vidēji	46,0	49,8	49,6	35,9	55,6	47,4

Avots: Autores izveidota tabula, izmantojot empīriskajā pētījumā iegūtos datus.

Pilsoniskās reliģijas un pilsoniskā evaņģēlija atbildes parāda, ka Latvijas garīdznieku vidū šīs nav tēmas, kas ieņemtu būtisku nozīmi „baznīcas mācībā”. Faktiski vienīgi Katoļu baznīcai ir izstrādāta baznīcas sociālā mācība, kas sniedz atbildi uz šiem jautājumiem. Pārējo konfesiju vidū ir iestrādes, vai atsevišķi viedokļi par šīm tēmām, bet ne izstrādātas vienotas konfesionālas vadlīnijas, tāpēc nostāja tajos paliek katra individuālā garīdznieka pārziņā.

Šīs daļas pēdējā jautājumu kategorija attiecas uz dažiem no tiem baznīcu **dienaskārtības jautājumiem** u.c. jautājumiem, kas visbiežāk ir izskanējuši medijos Latvijā (sk. 3.1. nodaļu). Analizējot tikai periodiskos avotus, radās priekšstats, ka kristīgās baznīcas Latvijā ir vienotas tajos jautājumos, kas skar ģimenes vērtības un ticības mācību. Taču aplūkojot atbildes uz jautājumiem par to, vai Latvijā ticības mācība būtu jāmača obligāti visās skolās, vai abortu veikšana būtu jāaizliedz pilnībā, vai homoseksuāliem pāriem drīkst piešķirt tādas pašas tiesības kā heteroseksuāliem pāriem un vai eitanāzija ir grēks un to nedrīkst legalizēt, atklājas, lai arī ne būtiskas, tomēr identificējamās viedokļu atšķirības garīdznieku starpā.

Par obligātas ticības mācības ieviešanu visās skolās vismaz pamatskolas līmenī ir 85,7% metodistu, 69,2% katoļu, 56,9% luterāņu, 35,5% baptistu un tikai 4,5% adventistu garīdznieku. No visiem šīs sadaļas jautājumiem tieši šis apgalvojums garīdzniekus šķēļ visvairāk. Piedevām šim apgalvojumam pilnīgi nepiekrīt 18,8% adventistu, 12,9% baptistu un 8,6% luterāņu garīdznieku, savukārt vēl lielāks skaits garīdznieku drīzāk nepiekrīt – 29,0% baptistu, 27,3% adventistu, 15,4% katoļu un 14,3% metodistu garīdznieku. Kā redzams, tad, lai arī ticības mācības ieviešana skolā parasti tiek formulēta kā viena no lielākajām nepieciešamībām, lai sabiedrību informētu par „kristīgajām vērtībām” un vismaz no baznīcas vadītāju puses tas reizēm izskan kā būtisks nosacījums sadarbībai ar valsti, individuālo garīdznieku viedoklis šajā jautājumā ir dalīts. Pat LAMB superintendante G. Medne, kuras garīdznieku vairākums norāda, ka ticības mācību vajadzētu ieviest, intervijā teica, ka neuzskata, ka ticības mācības mācīšana pati par sevi spētu sabiedrībā viest būtiskas izmaiņas. Viņa gan atzīst, ka tā varētu dot kristīgu pamatu dzīvei neatkarīgi no tā, vai cilvēks pievēršas pašai kristietībai, vai nē: „Es jau nevaru piespiest tevi ticēt. [Bet] vai tad ticības mācība ir tik ļauna?”²⁰⁶ Tāpat arī LRKB arhibīskaps Z. Stankevičs norāda: „Mums ir jāsludina evaņģēlijs. [...] Un ja negrib, tad vaina paliek viņu pusē. Viņiem ir jāuzņemas atbildība par sekām, ja viņš ir dzirdējis, bet nav pieņēmis.”²⁰⁷ Līdzīgu viedokli pauž arī LELB arhibīskaps Jānis Vanags, sakot: „No tā, ka cilvēkiem kaut ko pastāsta par ētiku, viņi vēl neklūst par tikumiskām personībām. [...] Es zinu, ko man sacīs. Baznīca ir šķirta no valsts. Lai mācās fakultatīvi. Lai mācās ģimenēs. Atzīsim, ka tas nav īsti godīgi, jo piecdesmit gadu tika darīts viss, lai atņemtu ģimenēm zināšanas un prasmes to darīt.”²⁰⁸ Kā intervijā norādīja Jānis Kalniņš, tad arī starp pareizticīgo garīdzniekiem ir daļa, kas ir par un daļa, kas ir pret ticības mācības pasniegšanu skolās, saistot to ar niansēm, kas īsti nav līdz galam atrisinātas: „A kurš mācīs? Tikai tāpatās skaists lozungs „Ticības mācība”... A kas no tā ko iegūs? Ja to mācīs garīdznieki, jā, viņi ir par. [...] Ja vispār tikai mācīs, vispār nevar saprast kurš un ja mācīs pederastijas gaumē ar visām tām piešpicēm, tad priekš kam vispār vajadzīga tāda ticības mācība?”²⁰⁹ Līdzīgi uzskata arī LBDS bīskaps Pēteris Sproģis intervijās par ticības mācības stundu ieviešanu skolā, norādot, ka „Ideja ir laba, bet detaļas – apspriežamas”.²¹⁰

Lielāka vienprātība starp garīdzniekiem ir jautājumā par to, vai abortu veikšana būtu jāaizliedz pilnībā, lai gan jānorāda, ka vienīgi katoļu garīdznieku dominējošais pārsvars

²⁰⁶ Sk. pielikumā interviju Nr. 1 ar LVPB Centrālās padomes priekšsēdētāju Aleksiju Žilko.

²⁰⁷ Sk. pielikumā interviju Nr. 5 ar LPB vēstures pētnieku Jāni Kalniņu.

²⁰⁸ Jānis Vanags, „Valsts ir svinama, ja tā ir sava.” 20.11.2010. *Latvijas Avīze*, 5

²⁰⁹ Sk. pielikumā interviju Nr. 5 ar LPB vēstures pētnieku Jāni Kalniņu.

²¹⁰ Egils Līcītis, „Jaunie cilvēki dibina jaunas draudzes.” 13.10.2010. *Latvijas Avīze*, 5

(92,3%) pilnībā piekrīt šim apgalvojumam, kam seko 67,7% baptistu garīdznieku viedoklis. Adventistu garīdznieki ir sašķelti, tā kā ir saņemts proporcionāli līdzīgs balsu skaits (13,6% pilnībā nepiekrīt, 22,7% drīzāk nepiekrīt/drīzāk piekrīt un 18,2% pilnībā piekrīt). Uz pēdējiem diviem jautājumiem atbildes ir vienprātīgākas un vairums pilnībā piekrīt, ka homoseksuāliem pāriem nedrīkst piešķirt tādas pašas tiesības kā heteroseksuāliem pāriem (KAT-92,3%, BAP-87,1%, LUT-81,8%, SDA-63,6% un MET-57,1%), kā arī, ka eitanāzija ir grēks – KAT-100,0%, BAP-71,0%, LUT-70,7%, MET-51,1% un SDA-27,3%). Būtiskākās viedokļu atšķirības konfesiju iekšienē konstatējamas starp adventistu un metodistu garīdzniekiem.

Lai skaidrotu atbildes uz šiem jautājumiem, tās ir jāaplūko korelējošā kategorijā un te atklājas vairākas iezīmes (sk. Tabulu Nr. 3.17).

Tabula Nr. 3.17

Korelācijas tabula baznīcu dienaskārtības jautājumos

Korelācija		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	Bībele ir Dieva Gara iedvesm., nemaldīgs un burtiski uztverams Vārds	Baznīcas tradīcijas un rituāli ir tikpat svarīgi kā Bībele	Latvijā ticības māc. būtu jāamāca obl. visās skolās	Abortu veikšanu būtu jāaizliedz pilnībā	Homo. pāriem nedrīkst piešķirt tādas pašas tiesības kā hetero. pāriem	Eitanāzija ir grēks un to nedrīkst legalizēt
Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	Pīrsona korelācija	1	,113	-,078	,077	-,113	,091	,083
	Sig. (2-tailed)		,197	,374	,382	,200	,302	,344
	N	131	131	131	131	131	131	131
Bībele ir Dieva Gara iedvesm., nemaldīgs un burtiski uztverams	Pīrsona korelācija	,113	1	,208*	,398**	-,043	,408**	-,023
	Sig. (2-tailed)	,197		,017	,000	,626	,000	,794
	N	131	131	131	131	131	131	131
Baznīcas tradīcijas un rituāli ir tikpat svarīgi kā Bībele	Pīrsona korelācija	-,078	,208*	1	-,026	,062	-,033	-,015
	Sig. (2-tailed)	,374	,017		,765	,485	,709	,864
	N	131	131	131	131	131	131	131
Latvijā ticības māc. būtu jāamāca obl. visās skolās (vismaz pamatsk)	Pīrsona korelācija	,077	,398**	-,026	1	-,150	,988**	-,032
	Sig. (2-tailed)	,382	,000	,765		,086	,000	,717
	N	131	131	131	131	131	131	131
Abortu veikšanu būtu jāaizliedz pilnībā	Pīrsona korelācija	-,113	-,043	,062	-,150	1	-,159	,053
	Sig. (2-tailed)	,200	,626	,485	,086		,070	,548
	N	131	131	131	131	131	131	131
Homo. pāriem nedrīkst piešķirt tādas pašas tiesības kā hetero. pāriem	Pīrsona korelācija	,091	,408**	-,033	,988**	-,159	1	-,025
	Sig. (2-tailed)	,302	,000	,709	,000	,070		,774
	N	131	131	131	131	131	131	131
Eitanāzija ir grēks un to nedrīkst legalizēt	Pīrsona korelācija	,083	-,023	-,015	-,032	,053	-,025	1
	Sig. (2-tailed)	,344	,794	,864	,717	,548	,774	
	N	131	131	131	131	131	131	131

**p < 0.01, *p < 0.05 (2-tailed)

Pirmkārt, vislielākā korelācija $r=0,988$, pastāv starp tiem garīdzniekiem, kas uzskata, ka ticības mācība būtu jāamāca skolās un, ka homoseksuāliem pāriem nedrīkst piešķirt tādas

pašas tiesības kā heteroseksuāliem pāriem. No tā varētu būt noprotams, kāpēc parasti medijos šīs arī parādās kā divas aktuālākās tēmas, par kurām kristīgās konfesijas Latvijā iestājas. Otrkārt, būtiska korelācija ir starp tiem garīdzniekiem, kas uzskata, ka Bībele ir Dieva Gara iedvesmots, nemaldīgs un burtiski uztverams vārds un uzskata, ka homoseksuāļiem nevar būt tādas pašas tiesības kā heteroseksuāliem pāriem ($r=0,408$) un ka ticības mācība būtu jā māca skolās ($r=0,398$). Teorētiski šīs atbildes ir vienkārši interpretējamas, jo Bībele diezgan skaidri runā pret homoseksualitāti, bet tajā pašā laikā nav skaidrs, kāpēc garīdzniekiem ir atšķirīgi viedokļi jautājumos par abortu ($r=-0,043$) un eitanāzijas aizliegšanu ($r=-0,023$).

Īpaši pārsteidzoši šķiet tas, ka vairākos politiskās dienaskārtības jautājumos pēc kārtas, vislielākās līdzības pastāv starp vispārēji ļoti atšķirīgām konfesijām, proti, katoļiem un baptistiem, turpretī starp luterāņiem un baptistiem, nemaz nerunājot par baptistiem, adventistiem un metodistiem, kas teorētiski ir „tuvākas” konfesionālajā spektrā, nereti pastāv arī ļoti būtiskas viedokļu atšķirības.

**

Anketas noslēgumā tika uzdoti pēdējie trīs jautājumi, kas ir būtiski pētījumam. Pirmkārt, garīdznieki tika aicināt novērtēt to, cik viņi ir harizmātiski (harizmātisks – pievilcīga personība, kas iedvesmo/aizrauj cilvēkus). Darba teorētiskajā daļā jau tika izklāstīts, ka nereti garīdznieku politisko uzvedību un sociālpolitiskās aktivitātes stimulējošais faktors ir viņu personība, kas izpaužas caur viņu harizmu. Kā arī iepriekš tika rakstīts, harizmu šādā kontekstā, protams, būtu vēlams pētīt neatkarīgiem ekspertiem un tad aicināt novērtētos garīdzniekus aizpildīt anketas. Diemžēl šī pētījuma ietvaros to praktiski nebija iespējams izdarīt, tāpēc anketā bija iekļauts jautājums, kurā garīdznieki bija aicināti paši noteikt savu harizmu skalā no 1 līdz 10 (1 nemaz – 10 lielā mērā). Šie mērījumi, protams, ir izteikti subjektīvi un vairāki garīdznieki anketā uz to arī norādīja, sakot, ka to labāk būtu vaicāt citiem. Bet tomēr atbildes uz šo jautājumu atklāj, ka Latvijas garīdznieki paši sevi vērtē kā vidēji harizmātiskus – 5,9 (standarta deviācija 1,82). Garīdznieki savu harizmas līmeni ir novērtējuši pārsteidzoši līdzīgi. Tā par visharizmātiskākajiem sevi atzīst metodistu garīdznieki (vidēji 6,1), tad luterāņu (6,0), baptistu (5,9), katoļu (5,8) un adventistu garīdznieki (5,5).

Jautājums par harizmu ir būtisks tāpēc, ka teorētiskais pieņēmums attiecībā uz to nosaka – jo harizmātiskāka garīdznieka personība, jo vairāk cilvēku apmeklē dievkalpojumus, jo vairāk cilvēku apmeklē dievkalpojumus, jo politiķi ir vairāk ieinteresēti „sadarbībā” ar šiem garīdzniekiem, jo tādā veidā: (a) viņiem pastāv iespējas pašiem uzrunāt nozīmīgu vēlētāju daļu un (b) garīdznieki ar savu personību var veiksmīgāk pārliecināt draudzes locekļus, piemēram, par ko balsot, vai arī mudināt iesaistīties politiskās akcijās (parakstīt peticijas,

piedalīties protesta mītiņos u.tml.). Tieši tāpēc pēc šī jautājuma tika uzdots jautājums par to, vai Latvijas garīdzniekiem ir izveidojušās ciešas attiecības un personīgie kontakti ar politiķiem, vai cilvēkiem, kas ir pietuvināti politiķiem. Šī, protams, ir tikai hipotēze, bet korelācija starp šiem diviem faktoriem vismaz teorētiskā līmenī pastāv.

Nedaudz vairāk kā puse garīdznieku (53,4%) norāda, ka viņiem nav izveidojušās šādas attiecības, savukārt viena trešdaļa (33,6%) norāda, ka ir. Visvairāk šādu kontaktu un attiecību ir izveidojies luterāņu (44,8%), baptistu (35,5%) un katoļu (30,8%) garīdzniekiem, savukārt vismazāk metodistu (14,3%) un adventistu garīdzniekiem (9,1%). Šeit vienīgi jāpiebilst, ka, ja salīdzina procentu skaitu, cik garīdznieki ir personīgi pazīstami ar politiķiem un cik viņi uzticas valsts amatpersonām un vadītājiem, teorētiski varētu sagaidīt augstākus uzticēšanās līmeņus politiķiem. No otras puses, protams, personīga pazīšanās garīdzniekiem ar politiķiem var būt arī tikai pašvaldību līmenī (par ko uzticēšanās jautājuma nebija), vai arī garīdznieku paziņas var nebūt ievēlēti vai iecelti amatos kādā no valsts institūcijām.

Lai noskaidrotu, vai kādreiz šis hipotētiskais scenārijs ir norisinājies, anketas noslēgumā garīdznieki bija aicināti līdzdalīt, vai kāds Latvijas politiķis vai viņam pietuvināta persona jebkad ir lūgusi viņus atbalstīt publiski, piemēram, aicinot cilvēkus par viņiem balsot vēlēšanās, piedalīties kādā publiskā sanāksmē u.tml. Interesantākais šajā garīdznieku atbildē ir tas, ka šādu lūguma izskanēšanu apstiprina vairāk garīdznieku, t.i., 39,7%, nekā tik, cik iepriekšējā jautājumā teicās pazīstam personīgi politiķus un viņiem pietuvinātas personas. Līdz ar to var pieņemt, ka situācijās, kad politiķi izsaka šādu lūgumu, viņi pat nav īpaši labi pazīstami ar garīdzniekiem. Visvairāk šādus lūgumus ir saņēmuši katoļu (46,2%), luterāņu (44,8%), adventistu (36,4%) un baptistu (35,5%) garīdznieki, bet vismazāk metodistu – tikai 14,3% garīdznieku. Nianse, kas iezīmējas šajā atbildē ir tā, ka politiķu lūgumu procents ir praktiski proporcionāls konfesiju lielumam, tāpēc hipotēze par to, ka konfesijas, baznīcas un draudzes lielums ir proporcionāls ar garīdznieku politisko aktivitāti, savā ziņā apstiprinās.

Aplūkojot korelāciju tabulu (Tabula Nr. 3.18), kurā garīdznieku harizma salīdzināta ar viņu vecumu, draudzes apmeklētāju skaitu, draudzes gada ieņēmumiem, kā arī to, vai garīdzniekam ir cieši kontakti ar kādu no politiķiem un vai kāds no tiem ir lūdzis garīdznieku viņu atbalstīt publiski, redzams, ka būtiskākā korelācija parādās vienīgi starp tiem garīdzniekiem, kam ir cieši kontakti ar politiķiem un politiķiem, kas ir lūguši garīdzniekus viņus atbalstīt publiski ($r=0,218$). Korelāciju tabula parāda, ka faktiski starp harizmu un personīgu pazīšanos ar politiķiem pastāv apgrieztā korelācija ($r=-0,232$), tātad Latvijas gadījumā šī hipotēze neapstiprinās. Piedevām harizma nekorelē arī ar vecumu un tikai

minimāli korelē ar draudzes apmeklētāju skaitu ($r=0,013$) un draudzes gada ieņēmumiem ($r=0,084$).

Tabula Nr. 3.18

Korelācijas tabula harizmas, draudzes faktoru un ar politisko aģitāciju saistītos jautājumos

Korelācija		Harizma	Vecums	Draudzes apmekl. skaits sestd./sv.	Draudzes gada ieņēmumi	Ir cieši kontakti ar politiķiem	Politiķis ir lūdzis viņu atbalstīt publiski
Harizma	Pīrsona korelācija	1	-,114	,013	,084	-,232**	-,193*
	Sig. (2-tailed)		,207	,894	,475	,009	,031
	N	125	125	113	74	125	125
Vecums	Pīrsona korelācija	-,114	1	-,159	-,145	-,004	-,163
	Sig. (2-tailed)	,207		,085	,212	,963	,063
	N	125	131	119	76	131	131
Draudzes apmeklētāju skaits sestd./svētd.	Pīrsona korelācija	,013	-,159	1	,540**	-,193*	-,068
	Sig. (2-tailed)	,894	,085		,000	,036	,464
	N	113	119	119	73	119	119
Draudzes gada ieņēmumi	Pīrsona korelācija	,084	-,145	,540**	1	-,160	,003
	Sig. (2-tailed)	,475	,212	,000		,168	,977
	N	74	76	73	76	76	76
Vai ir cieši kontakti ar politiķiem	Pīrsona korelācija	-,232**	-,004	-,193*	-,160	1	,218*
	Sig. (2-tailed)	,009	,963	,036	,168		,012
	N	125	131	119	76	131	131
Politiķis ir lūdzis viņu atbalstīt publiski	Pīrsona korelācija	-,193*	-,163	-,068	,003	,218*	1
	Sig. (2-tailed)	,031	,063	,464	,977	,012	
	N	125	131	119	76	131	131

**p < 0.01, *p < 0.05 (2-tailed)

Neskatoties uz to, ka garīdznieku harizma nav būtiska attiecībās ar politiķiem, pārsteidzoši tomēr šķiet, ka trešdaļa līdz puse Latvijas garīdznieku (atkarībā no konfesijas) no politiķiem ir saņēmuši lūgumu viņus vai viņu politisko partiju publiski atbalstīt vēlēšanās, vai kā citādi draudzes locekļus aicināt uz politisku darbību, un nevienā no aptaujātajām konfesijām nav bijušas situācijas, kad šādi lūgumi no politiķu puses nebūtu izskanējuši. Šis ir ļoti būtisks jautājums, jo viens no šī darba pamatjautājumiem ir par to, vai politisko aģitāciju^p draudzēs veic garīdznieki pēc savas vai politiķu/politisko partiju iniciatīvas. Skaidrs, ka lēmumu par to, aģitēt vai neaģitēt galarezultātā pieņem katras draudzes attiecīgais garīdznieks, kā to arī parāda gan šis pētījums, gan arī preses izdevumu analīze. Bet tomēr kā redzams no garīdznieku atbildēm, tad spiediens no politiķu puses pastāv.

LVPB CP priekšsēdētājs A. Žilko intervijā vaicāts, vai šāds fenomens ir novērots viņa baznīcā, un no kā puses tiek iniciēts, atbildēja: „Bet politiķi. Protams! Visu laiku! Visu laiku! Viņiem taču balsis vajadzīgas!” Jautāts par to, vai šādas sarunas notiek tieši vai netieši, viņš

^p Ar vārdu aģitācija šajā gadījumā tiek domāts – mudināt balsot, aicināt balsot par partijām, kas atbalsta kristīgas vērtības, vai arī par konkrētu partiju, tikai izvietojot vai arī izplatot politisko partiju simboliku un veicot tamlīdzīgas darbības draudzes ietvaros.

norāda: „Tieši neviens nekad nerunās. Tieši neko nesaka. Satiekas un runā par kaut ko. Bet sarunā kā vajag.”²¹¹ Viņš gan arī vienlaicīgi uzsvēra, ka vecticībnieku baznīcās politiskā aģitācija nepastāvēt, kas gan ir pretrunā ar gadījumu, kas pirms 10. Saeimas vēlēšanām tika novērots Daugavpils Vecpilsētas vecticībnieku draudzē dievkalpojumā tieši nedēļu pirms vēlēšanām (29.09.2010.), kur draudzes garīdznieks Timofejs Kudrašovs pateica, ka „nekādā gadījumā nespiež balsot par tiem politiķiem, kas ziedoja naudu baznīcas rekonstrukcijai, bet, ja grib pateikties par labdarību, tad blakus šo politiķu uzvārdiem būtu labi pielikt krustiņu. Viņa minētie politiķi bija Aleksandrs Vasiļjevs (PLL), Jeļena Lazareva (SC) un Ivans Ribakovs (SC).”²¹²

Arī ģenerālvikārs A. Kravalis norāda, ka pirms vēlēšanām nemitīgi ir cilvēki (t.sk. arī personīgi pazīstami), kas „ir nākuši ar savām programmām, skrejlapām un runājuši...” un pat aicinājuši „veidot kopīgus politiskus spēkus”:

*„Ir [...] arī bijuši gadījumi, kad viņi vēlas uzrunāt, piemēram, garīdzniekus – viņiem dod to iespēju. [...] Bet baznīcas nostāja garīdzniekiem ir ļoti, ļoti skaidra un baznīca nevar izmantot kanceli un Dieva Vārdu kaut kādu politisku partiju propagandēšanai. Bet tajā pat laikā neviens mums neaizliedz runāt par to, kas ir labs un kristīgs pie tiem, kas cenšas darīt labu. Es domāju ir jānošķir aģitācija, propaganda no vienkārši labas gribas.”*²¹³

Šajā pašā sakarā, atskatoties uz savu politisko karjeru Latvijā un LPP pirmsākumiem, Ēriks Jēkabsons, jautāts par to, vai Ainārs Šlesers savulaik nav izmantojis viņa kā garīdznieka tēlu, lai tiktu pie varas, atbildēja apstiprinoši, komentējot gan, ka šī parādība patiesībā nav neierasta un tas notiek gan Latvijā, gan citur pasaulē visu laiku: „LPP sākums bija labs, bet tās nacionālās identitātes un konservatīvo vērtību virzību nomainīja saimnieciskais, pragmatiskais biznesa interešu gājums, kas piemīt visām partijām. Tas izraisīja vilšanos gan pašos LPP biedros, gan arī sabiedrībā. [...] man atvērās acis, un es sapratu, kas valstī ir noticis. Bija vienas vienīgas intrigas un meli.”²¹⁴ Lai arī savulaik LPP bija „veiksmīgāk kā citām partijām zem kristīgo vērtību karoga izdevies mobilizēt elektorātu,”²¹⁵ pārlūkojot Latvijas laikrakstus un ziņu portālus, redzams, ka šīs tendences lai arī vairs ne tik lielā mērā kā LPP laikā (2002.-2008.), tomēr turpina periodiski aktualizēties. Piemēram, 2011. gadā Rīgas Domē norisinājās Rīgas Kristīgo draudžu kolēģijas sēde, kur savā uzrunā RD mērs Nils Ušakovs uzsvēra, ka viena no domes prioritātēm ir sadarbība ar kristīgajām draudzēm. Arī A. Ameriks uzsvēra, ka

²¹¹ Sk. pielikumā interviju Nr. 1 ar LVPB Centrālās padomes priekšsēdētāju Aleksiju Žilko.

²¹² Simona Gurbo, „Politiskā aģitācija Latvijas baznīcās pirms 10. Saeimas vēlēšanām”, Rīga: RSU (2011):380

²¹³ Sk. pielikumā interviju Nr. 2 ar LRKB Rīgas arhidiecēzes ģenerālvikāru Andri Kravali.

²¹⁴ Andrejs Vaivars, „Ēriks Jēkabsons: es neko nenožēloju!” 29.03.2011. *Dienas Bizness*. <http://www.db.lv/lajkraksta-arhivs/citas/eriks-jekabsons-es-neko-nenozeloju-259008>

²¹⁵ Valdis Tēraudkalns, „Neveiksmīgās laulības sekas.” 19.10.2004. Sabiedriskās politikas portāls Politika.lv <http://politika.lv/article/neveiksmigas-laulibas-sekas>

sadarbība ar kristīgajām konfesijām palīdz Rīgas domes darbā, tādējādi uzlabojot situāciju Rīgā. Vienlaicīgi pasākuma ietvaros RKDK izteica kategorisku iebildumu pret homoseksuālisma legalizāciju un pielīdzināšanu tradicionālajam ģimenes un laulību institūtam, kā arī vērsās pie atbildīgajām valsts institūcijām ar lūgumu neatbalstīt Reģistrēto partnerattiecību likumprojektu un jebkādos citus likumprojektus, kas grauj tradicionālās ģimenes institūtu, un darīt visu iespējamo, lai stiprinātu ģimenes institūtu un bērnu tiesību ievērošanu Latvijā.²¹⁶ Aplūkojot šo gadījumu, protams, rodas virkne jautājumu, kas primāri saistās ar *kāpēc*? Kāpēc Rīgas domei sadarbība ar kristīgajām draudzēm ir prioritāte? Kā tieši sadarbība ar kristīgajām konfesijām palīdz Rīgas domes darbā un kura puse ir tā, kas atbalsta tradicionālās ģimenes vērtības? Un pats galvenais – kura no pusēm šajā „attiecībās” iegūst vairāk – Rīgas dome, vai kristīgās baznīcas caur to, ka RD atbalsta tās cīņā pret homoseksuālu attiecību pielīdzināšanu laulības institūtam? Iespējams, ka izdevīgums ir abpusējs, jo noteikt līmeni, kurš šajās attiecībās iegūst vairāk, ir grūti. Arī Ringolds Balodis savulaik norādīja, ka Latvijas politiskajām partijām nākas rēķināties ar draudžu ietekmi sabiedrībā un izdevīgums ir abpusējs, jo: „Miris ir tas politiķis, kas nedomā rēķināties ar ticīgo balsīm.”²¹⁷ Viņš gan arī vienlaicīgi norādīja, ka baznīcas savā ziņā ir tādā kā ķīlnieku lomā šajās attiecībās, jo: „Baznīcas dogmatisms savā dziļākajā būtībā liek tai ieturēt neitrālu nostāju attiecībā pret valstī notiekošajiem politiskajiem procesiem, jo aktīva darbošanās politikā sakompromitētu tās garīgo sūtību.”²¹⁸

Analizējot šo fenomenu, redzams, ka tieši šīs attiecības ir pelēkā zona, kas rada visasākās diskusijas gan sabiedrībā, gan pašu garīdznieku starpā. Baznīca ir atvērta visiem labas gribas cilvēkiem, tomēr tā nav politiska partija un to nevar pielīdzināt kādai politiskai partijai, jo tā stāv pāri tām visām, un neviena politiska partija nevar pretendēt uz tiesībām to pārstāvēt, bet daudzi politiķi to tomēr vēlas iespēju robežās izmantot kā platformu, caur kuru uzrunāt potenciālos vēlētājus. Savukārt pašas baznīcas šajās attiecībās, jo īpaši pēc ne tik veiksmīgās sadarbības ar LPP, ir tādā kā ķīlnieku lomā, jo tām nav pamata nevienu atstumt, un, ja ir kādi politiskie spēki, kas atbalsta tās pašas vērtības, politisko ideoloģiju vai politiskās nostādnes, kas ir tuvas baznīcai, tad tās arī turpinās sadarboties. Tieši tāpēc ir apšaubāms, ka šajās attiecībās jebkad būs iespējams novilkt stingru un nepārkāpjamu robežu, jo baznīcas atrodas valstī un ir daļa no valsts (lai arī kompetences robežās šķirtas) un tāpat kā citiem

²¹⁶ LETA, „Rīgas Kristīgo draudžu kolēģija aicinās neizmantot strīdīgi vērtēto mācību grāmatu” 20.05.2011. Delfi.lv, www.delfi.lv/news/national/politics/rigas-kristigo-draudzu-kolegija-aicinas-neizmantot-stridigi-verteto-macibu-gramatu.d?id=38623331

²¹⁷ Ringolds Balodis, *Valsts un baznīca* (Rīga: Nordik, 2000), 376

²¹⁸ Ringolds Balodis, *Baznīcas tiesības* (Rīga: Reliģijas Brīvības Asociācija, 2002), 628

valsts subjektiem – vienalga vai tās būtu organizācijas, vai pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, tām arī būs savas intereses, kuras saskaņā ar Satversmi un vispārpieņemtiem demokrātiskiem principiem, tās drīkst realizēt un arī turpinās realizēt.

Apkopojot empīriskā pētījuma rezultātus, izdalās vairāki secinājumi:

Pirmkārt, garīdznieki viennozīmīgi ir raksturojami, kā salīdzinoši politiski aktīva sabiedrības daļa Latvijā. Tas visspilgtāk parādās jautājumos par politiskās uzvedības izpausmēm vēlēšanās. Pēdējo trīs Saeimu vēlēšanās garīdznieku vēlēšanu aktivitātes līmenis sistemātiski ir bijis virs 80%, kas ir vidēji par 20% vairāk nekā pārējā sabiedrībā. Līdzīgi rādītāji arī attiecas uz pašvaldību, Eiropas Parlamenta vēlēšanām un tautas nobalsošanām (politiskajā līdzdalībā vispasīvākie ir katoļu un adventistu garīdznieki). Tāpat garīdznieki arī ir aktīvi iesaistīti pilsoniskās sabiedrības veidošanā, jo gandrīz puse, jeb 47,9% aptaujāto garīdznieku ir vismaz vienas nevalstiskās organizācijas vai sabiedriskās organizācijas biedri (vispasīvākie ir katoļu un metodistu garīdznieki). Vidējie rādītāji par garīdznieku politisko uzvedību parāda, ka visaktīvākie ir luterāņu (31,0%), baptistu (30,2%) un metodistu garīdznieki (27,3%), savukārt vispasīvākie ir katoļu (28,5%) un adventistu garīdznieki (18,1%).

Otrkārt, garīdznieki ir politiski aktīvi arī draudzes ietvaros. Vidējie rādītāji par sociālpolitisko aktivitāti draudzes ietvaros parāda, ka visaktīvākie ir luterāņu (31,0%), baptistu (30,2%) un metodistu garīdznieki (27,3%), savukārt vispasīvākie ir katoļu (28,5%) un adventistu garīdznieki (18,1%). Vispopulārākās no sociālpolitiskās aktivitātes formām dievkalpojumu ietvaros ir – mudinājumi piedalīties vēlēšanās, kas izteikti neformālās sarunās ar draudzes locekļiem (58,3%), publiski aizlūgumi par politiskiem jautājumiem (56,5%), svētrunas par sociālām un politiskām tēmām (51,5%), kā arī dievkalpojumu ietvaros izteikti mudinājumi piedalīties vēlēšanās (41,2%). Turpretī viszemākais aktivitātes līmenis attiecas uz tādām kategorijām kā politisko partiju simbolikas izvietošana baznīcās (7,4%), draudzes locekļu pierunāšana balsot par kādu konkrētu partiju (5,8%), savas personīgās politiskās nostājas paušana dievkalpojumā (3,9%), kā arī aicinājums balsot par kādu konkrētu politisko kandidātu (1,1%).

Treškārt, attiecībā uz garīdznieku politisko uzvedību *determinējošajiem faktoriem* nākas secināt, ka nedaudz vairāk kā pusei garīdznieku, jeb 55,7% vecāki un vecvecāki jau kopš bērnības ir aktīvi stāstījuši par politiku un komentējuši valstī notiekošos procesus. Analizējot garīdznieku komentārus par attieksmi, kas izpaudusies caur šiem komentāriem,

iespējams secināt, ka, lai arī attieksme veidojusies izteikti negatīva un nelojāla pret pastāvošo režīmu (vairums garīdznieku dzimuši vai uzauguši Padomju Savienībā), pretestība ir notikusi ideoloģiskā plāknē – atsakoties stāties pionieros, komjauniešos, turpinot lūgt Dievu par valsts vadītājiem u.tml.

Savukārt analizējot sociālās teoloģijas jautājumus kā determinējošos faktorus politiskai līdzdalībai, atklājas, ka katoļu garīdznieki ir viskategoriskākie (77,9% drīzāk piekrist vai pilnībā piekrist) uz daudziem pilsoniskā evaņģēlija un pilsoniskās reliģijas apgalvojumiem. Kā jau iepriekš skaidrots, tas varētu būt saistāms ar to, ka Katoļu baznīcai kā vienīgai no pētītajām konfesijām ir izstrādāta baznīcas sociālā mācība. Nākamo augstāko līmeni demonstrē luterāņu (65,5%), metodistu (64,3%) un baptistu (62,1%) garīdznieki; savukārt viszemāko līmeni demonstrē adventistu garīdznieki (47,7%).

Ceturtkārt, attiecībā uz garīdznieku politisko uzvedību *stimulējošajiem faktoriem* nākas secināt, ka garīdznieku konfesijai ir minimāla ietekme uz viņu politiskās uzvedības modeli. Empīriskajā pētījumā gan spilgti iezīmējas tas, ka sistemātiski viszemākos politiskās uzvedības rādītājus ir demonstrējuši adventistu un katoļu garīdznieki, kas gandrīz visās sociālpolitiskās uzvedības izpausmēs ir vispasīvākie, t.sk., piemēram, vēlēšanās. Adventistu garīdznieku sociālpolitiskās aktivitātes izpausmes ir īpaši pamanāmas, jo viņi arī vairums bijuši skeptiski pret LPP aktivitātēm un tāpēc tikai 14,3% no adventistu garīdzniekiem par viņiem balsojuši; tāpat arī viņi sistemātiski demonstrē visaugstāko neuzticēšanās līmeni politiskajām institūcijām (neuzticas visvairāk no visām konfesijām trīs no četrām valsts institūcijām).

Tomēr daudz būtiskāk par konfesijas ietekmi uz garīdznieku politisko uzvedību, atklājas nozīme garīdznieku vecumam. Pētījums sistemātiski atklāj, ka garīdznieki vecumā no 31 līdz 45 gadu vecumam ir politiski aktīvāki, nekā citu vecuma grupu garīdznieki. Tas ļauj vismaz daļēji izskaidrot arī adventistu garīdznieku salīdzinoši zemo politiskās līdzdalības un sociālpolitiskās aktivitātes procentus, jo no pētījumā piedalījušos garīdznieku kopskaita, adventistu garīdznieki ir proporcionāli visvecākie, tā kā vairāk nekā puse no viņiem ir vecāka par 46 gadiem.

SECINĀJUMI

Rakstot šī darba secinājumus 2013. gada janvārī, Latvijas dievnamos tiek izplatīti ziņojumi un rakstiski uzsaukumi:

*„Visu konfesiju kristieši un draudžu vadītāji tiek **aicināti aktīvi iesaistīties par garīgo atmosfēru un vienotību Latvijā, lai nosargātu mūsu pamatvērtības, valsts suverenitāti, demokrātiju, vārda un ticības brīvību. Būsim kopā Doma laukumā barikāžu aizstāvju atceres dienā – 20. janvārī no plkst. 15:00 līdz 16:30, kur pulcēsimies **manifestācijā „Par tautas dzīvību”**. Sapulcē uzrunas teiks arī lielāko konfesiju vadītāji un pārstāvji. Aizlūgsim savās draudzēs un lūgšanu grupās par šo pasākumu, lai tas notiek Dievam par godu un mūsu tautai, valstij un zemei par svētību.**”²¹⁹*

Vienlaicīgi sociālo tīklu vietnē *Twitter* garīdznieki pauž neizpratni par to, kāpēc sabiedriskajos medijos šī informācija tiek noklusēta, piemēram, LRKB priesteris Ilmārs Tolstovs situāciju komentē sekojoši: „Man ir informācija, par kaut kādu Tautas sapulci 20. janvārī, ko mediji apzināti bloķē. Nevarētu kāds kaut ko pateikt, kas tas ir? Vai tiešām tas tā varētu būt, ka mediji Latvijā šķiro un cenzē, ko publicēt un ko nē?”²²⁰

Tuvojoties 2013. gada pašvaldību vēlēšanām, arvien vairāk un biežāk medijos parādās informācija par politiķiem, kas dodas uz Latvijas baznīcām, lai klausītājus informētu par paveiktajiem darbiem, kā arī tiek ziņots par garīdzniekiem, kas aicina cilvēkus doties uz vēlēšanām pildīt savu pilsoņa pienākumu. Sociālajos tīklos, kuros aktīva ir arī daļa Latvijas garīdznieku, arvien skaidrāk un biežāk tiek pausti garīdznieku viedokļi par strīdīgiem jautājumiem un politiskajiem procesiem. Tas viss norāda uz to, ka šī ir nebeidzama tēma, kas piedevām ikreiz jo īpaši uz vēlēšanām saasinās un tāpēc diez vai sagaidāms, ka tuvākajā nākotnē tā varētu kļūt neaktuāla.

Šī **darba mērķis** bija analizēt un salīdzināt tradicionālo konfesiju garīdznieku politisko uzvedību Latvijā un identificēt tās iemeslus. Tas tika izpildīts, veicot sekojošos **darba uzdevumus** un izdarot attiecīgos secinājumus:

- Institucionālā sekularizācija un baznīcu atšķiršana no politiskajiem un sociālajiem procesiem sekmē daudzu garīdznieku politiskās aktivitātes palielināšanos, ar mērķi iespēju robežās saglabāt ne tikai baznīcu institucionālo ietekmi, bet uzturēt sabiedrībā morālās vērtības. Te jānorāda, ka Katoļu baznīca primāri savas politiskā aktivitātes realizē vertikāli, izmantojot baznīcas hierarhiju un tādējādi veidojot baznīcas politiku, savukārt protestantu baznīcas izmanto vairāk horizontālās saites, ļaujot un mudinot tieši draudžu lajus aktīvi iesaistīties politikā.

²¹⁹ „Ziņojumi” Svētdienas vakara dievkalpojums Rīgas baptistu Mateja baznīcā, 2013. gada 13. janvāris

²²⁰ Ilmārs Tolstovs, „Man ir informācija, par kaut kādu Tautas sapulci 20. janvārī”. @tolstovs1. 17.01.2013. <https://twitter.com/tolstovs1/status/291886659270737920>

- Tika veikta teorētiskās literatūras analīze par politikas un reliģijas savstarpējo attiecību attīstības dinamiku, kā arī sniedzot ieskatu garīdznieku politiskās uzvedības teorijā. Šeit tika secināts, ka saskaņā ar teoriju, garīdznieku politisko uzvedību nosaka divi primārie mainīgie: *individuālie rādītāji* (personīgā pieredze, kas iegūta caur ģimeni, draudzi un garīdznieku, kurš šo draudzi vadīja) un *teoloģiskie uzskati* (sociālā teoloģija). Papildus tika secināts, ka, veicot pētījumu par garīdznieku politisko uzvedību un viņu sociālpolitisko aktivitāti ietekmējošajiem faktoriem jāņem vērā arī tādi mainīgie kā sociālekonomiskie faktori, teoloģiskā autoritāte un politiskās prasmes – resursu un mobilizācijas iespēju formā.
- Tika sniegts ieskats baznīcas un valsts savstarpējo attiecību attīstībā Latvijā kopš valsts izveidošanas. Te atklājās, ka neskatoties uz diskusijām par sekularizāciju un tās tendencēm, tradicionālās konfesijas Latvijā ir atzītas un ar tām visām ir noslēgti līgumi starp valsti, nosakot to darbības jomas, kā arī funkcijas sabiedrībā.
- Tika sniegts Latvijas garīdznieku politiskās uzvedības raksturojums kopš Latvijas valsts izveidošanas, kas parādīja, ka pirmskara Latvijā Saeimā nedaudz vairāk kā puse, jeb 17 no 38 garīdzniekiem (Satversmes Sapulcē un visās četrās Saeimās) bija tieši luterāņu (7) un baptistu (2) garīdznieki. Bet arī katoļu (4) un pareizticīgo (1) garīdznieku sociālpolitiskā aktivitāte pirmajās četrās Saeimās bijusi vērā ņemama. Garīdznieki bijuši populāras personības un daļa no tā laika sabiedrības inteliģences, kas ap sevi spēja pulcēt plašas cilvēku masas, tādējādi kļūstot arī par politiskās elites pārstāvjiem – vairākās LR Saeimās ievēlētiem deputātiem, kas aktīvi iestājušies par savu konfesiju interešu aizstāvību. Vienīgi adventistu, metodistu un vecticībnieku garīdznieki jau kopš 20. gs. 20. gadiem ir turējušies šķirti no politikas, uzticot politiskās aktivitātes savu draudžu lajiem. 1.-4. Saeimā ievēlēto garīdznieku politiskā darbība bijusi aktīvāka, nekā 5.-11. Saeimā ievēlētajiem garīdzniekiem (ne reizi nav bijis ievēlēts vairāk par trīs garīdzniekiem vienlaicīgi), piedevām kopš neatkarības atjaunošanas Saeimā ievēlēti ir tikai protestantu un evaņģēlisko kristiešu draudžu garīdznieki (luterāņi (4) un baptisti (2)). Primāri šo faktoru ietekmē sekularizācijas tendences sabiedrībā, kā arī 5% barjeras noteikšana vēlēšanās.

Lai pārbaudītu darba ievadā izvirzītās hipotēzes, tika izpildīti vairāki uzdevumi, t.sk.:

- Veikta periodisko izdevumu analīze pēdējo 10 gadu periodā, atklājot, ka garīdznieku politiskā uzvedība tiek stimulēta gan no ārpuses (politiķiem/ politiskajām partijām), gan arī pēc pašu garīdznieku iniciatīvas. Starp Latvijas tradicionālo konfesiju garīdzniekiem un valsts pārstāvjiem notiek diskusijas, skarot visdažādākās politiskās

un sociālās dzīves sfēras, taču kopumā izdalās garīdznieku ieinteresētība četros konkrētos jautājumos, kas, izejot no periodisko izdevumu analīzes, parādās dienas kārtības augšgalā: *kristīgās vērtības* (nedefinēts jautājumu apkopojums); *ģimenes vērtības* (pretnostatītas seksuālo minoritāšu jautājumiem); *izglītības jautājumi* (primāri jautājumi par ticības mācības ieviešanu vispārizglītojošajās skolās); un *integrācijas jautājumi* (nacionālie aspekti, valoda un integrācija), atklājot, ka pēdējā jautājumā starp kristīgajām konfesijām pastāv būtiski atšķirīgi viedokļi.

- Veikts empīriskais pētījums, izmantojot kvantitatīvo metodi – anketēšanu. Latvijas tradicionālo konfesiju garīdznieki tika lūgti aizpildīt anketas, kurās bija iekļauti slēgtā un atvērtā tipa jautājumi, cenšoties noskaidrot viņu politisko uzvedību un sociālpolitisko aktivitāti.

Pamatojoties uz veiktā empīriskā pētījuma rezultātiem, kas izklāstīti 3.2.2. nodaļā, darba ievadā izvirzītā **pirmā hipotēze apstiprinājās daļēji**:

***H1** Protestantu un evaņģēliski kristīgo draudžu garīdznieku sociālpolitiskās aktivitātes līmenis ir augstāks nekā katoļu, pareizticīgo un vecticībnieku garīdzniekiem, saistot to ar realizējamā rituāla brīvību.*

Tā kā no kvantitatīvā pētījuma nācās izslēgt pareizticīgo un vecticībnieku garīdzniekus, bet katoļu garīdznieku līdzdalības procents pētījumā bija tikai 7,8% un tāpēc nevar tikt uzskatīts par reprezentatīvu, tad konkrētus secinājumus tikai no kvantitatīvā pētījuma izdarīt nebija iespējams. Tajā pašā laikā, pētījumā piedalījušos katoļu garīdznieku atbildes liecina par to, ka hipotēzes pieņēmums ir vismaz daļēji patiess, jo katoļu garīdznieki salīdzinājumā ar citu konfesiju garīdzniekiem demonstrēja zemākus politiskās uzvedības un politiskās līdzdalības rādītājus, jo īpaši salīdzinājumā ar, piemēram, luterāņu un baptistu garīdzniekiem. Tas arī saskan ar darbā citviet identificēto iezīmi, ka augsti institucionalizētas konfesijas garīdznieki (kam atbilst katoļu un pareizticīgo garīdzniecība) parasti ir politiski mazāk aktīvi, tā kā baznīca daudzus mērķus spēj sasniegt, risinot tos ar institucionālām metodēm.

Darba ievadā izvirzītā **otrá hipotēze neapstiprinājās**:

***H2** Garīdznieku politisko uzvedību primāri determinē viņu konfesionālā piederība, nevis vecums, vai draudzes atrašanās vieta.*

Salīdzinot garīdznieku atbildes starpkonfesionāli, kā raksturīgākā iezīme atklājās tā, ka, ja neskaita adventistu garīdzniekus, visu kvantitatīvajā pētījumā piedalījušos konfesiju garīdzniekiem bija līdzīgi politiskās uzvedības rādītāji – gan vispārējie, gan draudzes ietvaros

analizētie. Garīdznieki sistemātiski demonstrē augstākus politiskās līdzdalības rādītājus, nekā caurmērā Latvijas sabiedrībā. Tāpēc jo īpaši svarīgi bija noteikt, kas determinē garīdznieku politisko uzvedību. Balstoties uz veikto pētījumu, nākas secināt, ka visbūtiskākā ietekme ir garīdznieku vecumam, kas, piemēram, ASV veiktajos pētījumos pēdējos gados nav apstiprinājies, taču Latvijas gadījumā tendences viennozīmīgi norāda uz to, ka kristīgo konfesiju garīdznieki vecuma grupā no 31 līdz 46 gadu vecumam ir politiski visaktīvākie. Draudzes atrašanās vieta iezīmē nelielas atšķirības politiskās uzvedības tendencēs, tā kā Latvijas pilsētu garīdznieki ir nedaudz aktīvāki gan par Rīgas draudžu garīdzniekiem, gan lauku draudžu garīdzniekiem.

Darba ievadā izvirzītā **trešā hipotēze apstiprinājās**:

H3 *Garīdznieku politisko uzvedību stimulē viņu personīgā nostāja sociālās teoloģijas jautājumos – afektīvie un evaluatīvie uzskati jautājumos par valsts un baznīcas attiecībām.*

Lai arī secināms, ka teoloģiskajos jautājumos Latvijā joprojām izteikti dominē konservatīvas tendences un šie konservatīvie uzskati ir raksturīgi visai Latvijas garīdzniecībai (praktiski neatkarīgi no konfesijas), līdzīgi kā citu valstu pētījumos, arī Latvijā garīdznieki, kas uzskata, ka Bībele ir Dieva Gara iedvesmots, nemaldīgs un burtiski uztverams Vārds (primāri baptisti un luterāņi), ir demonstrējuši visaugstāko līdzdalības procentu daudzās sociālpolitiskās līdzdalības formās. Attiecīgi adventistu garīdznieki, kas vismazāk piekrita šim apgalvojumam ir demonstrējuši viszemāko politiskās uzvedības līmeņus, un tāpēc var pieņemt, ka šī hipotēze apstiprinās. Tāpat arī attiecībā uz baznīcas rituāliem politiskās uzvedības teorētiskā tēze apstiprinās, tā kā katoļu garīdznieki, lai gan sistemātiski uzrāda vidēju individuālās sociālpolitiskās aktivitātes līmeni, vienlaicīgi arī diezgan pozitīvi vērtē valsts un baznīcas savstarpējās attiecības. Institucionālo baznīcu garīdzniecība individuālā līmenī ir salīdzinoši sociālpolitiski neaktīva, turpretī pašas baznīcas savos politiskajos mērķos un darbībā ir vērtējamā kā efektīvas.

Darba ievadā izvirzītā **ceturrtā hipotēze apstiprinājās**:

H4 *Garīdznieku politiskā uzvedība tiek veicināta no ārpuses, t.i., politisko partiju locekļu vai politiskajai varai tuvu stāvošu personu vēlēšanās panākt atsvešinātības mazināšanos sabiedrībā, kā arī baznīcas vēlēšanās izplatīt kristīgās un garīgās vērtības sekulārajā sabiedrībā.*

Gan kvantitatīvajā pētījumā, gan intervijās ar baznīcu vadītājiem tiek viennozīmīgi norādīts uz to, ka politiķi mēdz izteikt lūgumu garīdzniekiem publiski atbalstīt viņus vēlēšanās. Kvantitatīvajā pētījumā uz to bija norādījuši pilnīgi visu konfesiju garīdznieki,

apliecinot, ka šāds lūgums ir izteikts 39,7% garīdznieku. Aktivitāte šajā jautājumā atšķiras no konfesijas uz konfesiju, piemēram, visvairāk šādus lūgumus ir saņēmuši katoļu (46,2%), luterāņu (44,8%), adventistu (36,4%) un baptistu (35,5%) garīdznieki, bet vismazāk metodistu garīdznieki (14,3%). Būtiski ir tas, ka politiķu lūgumu procents ir proporcionāls konfesiju lielumam, tāpēc arī pieņēmums, ka konfesijas, baznīcas un draudzes lielums ir proporcionāls ar garīdznieku politisko aktivitāti, savā ziņā apstiprinās.

Kā, iespējams, daudzi uz to norādīs, šis pētījums noteikti būtu bijis interesantāks, ja tā analizē būtu iekļauta visu Latvijas konfesiju garīdznieku politiskās uzvedības analīze, jo īpaši attiecinot to uz tādām jauno reliģisko kustību draudzēm, kā „Jaunā paaudze” un „Prieka Vēsts”. Tieši šo draudžu garīdznieku politiskie paziņojumi līdz šim medijos ir izpelnījušies vienu no asākajām kritikām tā iemesla dēļ, ka parasti tie ir daudz spilgtāki, nekā tradicionālo kristīgo konfesiju garīdznieku izteikumi, kas ir salīdzinoši politkorekti. Tā, piemēram, attiecībā uz 9. Saeimas vēlēšanām mediji ziņoja par draudzes „Jaunā paaudze” vecākā mācītāja Alekseja Ļedjajeva sludināto vēsti kādā no pirmsvēlēšanu dievkalpojumiem, kurā viņš brīdināja klausītājus par to, kas notiks tad, ja vēlēšanās uzvarēs nevis LPP, bet gan kāds no „sātaniskajiem spēkiem visu pārējo politisko partiju izskatā”:

„Tad sāksies totāls karš pret kristīgām vērtībām. Pēc četriem gadiem šeit būs Nīderlande, un mēs esam šeit, lai to nepieļautu. [...] LPP ir izveidojusi kontūras, kas jāattīsta tālāk. Tas ir tikai mazulis šūpulī, un mēs neļausim mazuli šūpulī nokaut.”²²¹

Viņš arī mudinājis draudzes locekļus mēnesi gavēt, lai LPP uzvarētu vēlēšanās un Ainārs Šlesers kļūtu par premjerministru:

„Mēs esam pateicīgi Tev par to, ka jūlijā atcēli geju parādi [...]. Lūdzam Tevi svētīt vēlēšanas, lai tas būtu trešais politiskais brīnums Latvijā. Lai Ainārs Šlesers kļūtu par premjerministru. Lūdzu Tev, lai Kalvītis viņam atdod šo vietu.”²²²

Līdzīgi tieša retorika izskanēja arī Gulbenes „Jaunās paaudzes” dievnamā pirms 10. Saeimas vēlēšanām 2010. gada 19. septembra dievkalpojumā, kur attiecībā uz Bībeles mācību skolās draudzes mācītājs Ronalds Bračs, kas arī bija deputāta kandidāts PLL Vidzemes sarakstā, sacīja:

„Bībeles stundas vajag ne tikai skolās, bet katrā darba vietā reizi nedēļā [Āmen], lai beidz krāpt vīru/sievu un zagt no darba devēja. Ja esam pagāni, tad mainam konstitūciju! Ja esam folkloras zeme, tad ārā no himnas „Dievs, svētī Latviju”. Noformulējam, kas mēs esam! [...] Mēs dzenamies pakal miglainai rītdienai, dzīvojot tukšā tagadnē. Mūsu spēka avotam ir jābūt Jēzum, ja nē, tad katras jaunas vēlēšanas būs man iznīcinošas!”

²²¹ Laura Dzērve, Nils Konstantinovs, Ivo Leitāns, „Dievs redzēs, par ko balsosiet.” 20.09.2006. *Diena*. www.diena.lv/arhivs/dievs-redzes-par-ko-balsosiet-12910161

²²² Ibid.

Svētrunas ietvaros viņš arī ieskicēja nākotnes vīziju Latvijai:

„1) Jaunā paaudze – 1000 draudžu baznīca. 2) Templis – pielūgsmes altāris. 3) Pilnīga sabiedrības kristianizācija – tad kristīga valdība, kas domā par nākotni nevis vēlēšanu krustiņiem!”

Likumsakarīgi, ka tradicionālo konfesiju garīdznieki, lai gan paši nereti aktīvi iesaistās politisko procesu analīzē, vienlaicīgi cenšas distancēties no tik kardināliem izteikumiem. Tā, piemēram, LELB arhibīskaps Jānis Vanags atteicās komentēt „Jaunās paaudzes” aģitācijas veidus, norādot, ka LELB draudzēs nav raksturīgs šāds politiskās aģitācijas veids: „Vērtēt citas konfesijas izvēli nevēlos, jo viņiem var būt citi principi, pēc kā tā darbojas. Apzinām un turpināsim apzināt baznīcas iekšienē dažādu partiju labos un sliktos darbus, kura partija ir balsojusi baznīcai svarīgos jautājumos. Ar šādu analīzi, protams, iepazīstinām savus cilvēkus. Tie, kas pieder baznīcai un kam kristietība ir nozīmīga, protams, vēlēšanās to ņems vērā.”²²³

Tomēr jāsaprot, ka arī šai disertācijai pastāvēja laika un apjoma ierobežojumi, tāpēc visu Latvijas konfesiju garīdznieku politisko uzvedību nebija iespējams analizēt. Neskatoties uz to, turpmākos pētījumos nākotnē būtu ieteicams pētīt gan jau pieminēto jauno reliģisko kustību garīdznieku politisko uzvedību, gan jo īpaši būtiski būtu censties iegūt arī Katoļu baznīcas un LPB akceptu šādu pētījumu veikšanai. Pētījuma gaitā nācās secināt, ka jāpiekrīt jau Rietumu valstu zinātniskajā literatūrā norādītajai informācijai par šo baznīcu noslēgtību un zināmu noslēpumainību (īpaši attiecinot to uz pareizticīgajiem un vecticībniekiem). Domājams, ka pētniekiem, kas ir arī šo baznīcu pārstāvji, būtu vieglāk veikt šādus pētījumus, tā kā viņi, iespējams, saskartos ar mazāk aizdomām un lielāku izpratni no baznīcu vadības puses.

Nobeigumā jānorāda uz vienu no lielākajām problēmām Latvijā šīs darba tēmas kontekstā – proti nedz mediji, nedz sabiedrība, nedz arī dažādi t.s. „nozares eksperti” neizdala atšķirību starp *valsti un baznīcu*, un *politiku un reliģiju*, kā rezultātā rodas daudzi pārpratumi gan normatīvos jēdzienos, gan praksē ikreiz, kad tiek runāts par Satversmes 99. pantu, kas nosaka baznīcas šķirtību no valsts. Jāatceras, ka runājot par baznīcu un valsti mēs faktiski runājam par institūcijām un to ietekmes zonām. Šajā aspektā Latvijā tās ir šķirtas un tas atspoguļojas divējādi:

- *Juridiski* – baznīca ir šķirta no valsts, kas nozīmē, ka valdība Latvijā neieceļ nedz baznīcu garīdzniekus, nedz arī kā citādi nosaka baznīcu iekšējo darbību. Līdzīgi

²²³ Laura Dzērve, Nils Konstantinovs, Ivo Leitāns, „Dievs redzēs, par ko balsosiet.” 20.09.2006. *Diena*. www.diena.lv/arhivs/dievs-redzes-par-ko-balsosiet-12910161

baznīcas Latvijā „nediktē” politiskos procesus – tās neieceļ valdniekus un lai ieņemtu kādu valsts amatu nav nepieciešams saņemt baznīcas akceptu.

- *Praksē* – gan valsts, gan baznīca respektē viena otras jurisdikcijas jomu un starp tām abām pastāv pozitīva sadarbība un konflikta situācijās tiek meklēti kompromisi konsensuālu pārrunu ceļā.

Turpretī nošķirt politikas un reliģijas robežas un ietekmes sfēru jau ir daudz sarežģītāk. Problēma jo spilgti atklājas tajā, ka, *pirmkārt*, daudzi pilsoņi, kas aktīvi iesaistās politikā vienlaicīgi var būt arī kādas reliģiskās grupas – baznīcas locekļi. Un šī duālā sasaiste ir tā, kas rada problēmas, jo ir praktiski neiespējami bieži vien nodalīt, kad cilvēks runā kā politiķis un kad kā kristietis. Jautājums arī – vai tas vispār ir vajadzīgs?

Otrkārt, kā jau šajā darbā vairākkārt norādīts, arī garīdznieki ir valsts pilsoņi, kuriem ir tādas pašas pilsoņu tiesības un pienākumi kā citiem Latvijas valsts pilsoņiem. Tikai tāpēc, ka viņi ieņem amatu baznīcā, tas nedrīkstētu nozīmēt, ka viņi nedrīkst turpināt pildīt savus pilsoņu pienākumus. Piedevām kā atklāj veiktais pētījums, tāpat kā pārējā sabiedrības daļā, daži no garīdzniekiem ir politiski aktīvi un demonstrē augstus politiskās uzvedības rādītājus, turpretī daži ir vai nu pasīvi politisko procesu novērotāji, kas īpaši neiesaistās valstī notiekošajos politiskajos procesos, vai ir pat t.s. „apātiskie” pilsoņi, kas vispār neseko līdzī politiskajiem procesiem un līdz ar to vispār tajos neiesaistās.

Papildus, jautājums par to, cik reāli ir iespējams savienot divus amatus un vienlaicīgi sēdēt uz diviem krēsliem būtu atstājams katras baznīcas pārziņā.

Treškārt, tas pats ir sakāms arī par pašām baznīcām – līdzīgi kā citas pilsoniskās sabiedrības grupas un kā jebkura cita organizācija – arī baznīca kā institūcija nereti pauž savu viedokli un atbalsta savas intereses, ko saskaņā ar demokrātijas pamatvērtībām tai nevienam nedrīkstētu liegt darīt. Skatoties no organizācijas un demokrātijas prakses viedokļa tas pat ir ne tikai vēlams, bet ļoti nepieciešams. Līdz ar to ir jāsaprot, ka uz reliģijas un politikas jomu attiecināt Satversmes 99. pantu faktiski ir neadekvāti.

Pētot šo tēmu apmēram 10 gadu garumā un sekojot līdzī tendencēm Latvijas baznīcās, jānorāda, ka ir identificējamās būtiskas atšķirības starp, piemēram, 2002. gadu, kad LPP tikko nāca pie varas un katrām sekojošajām vēlēšanām. Ar katru gadu baznīcu un garīdznieku atbalsts un ticība politisko partiju, t.sk. LPP solījumiem ir būtiski mazinājusies līdz pat kristiešu atklātam sašutumam un protestam pret A. Baštiku, J. Šmita un citu pārstāvju kandidēšanu „Saskaņas centra” sarakstā 2013. gada Rīgas pašvaldību vēlēšanās. Arī reliģijas pētniece Latvijā Agita Misāne 2010. gadā intervijā „Dienai” norādīja uz līdzīgiem secinājumiem, proti, ka politiķi savulaik bija „pratuši radīt ilūziju daudzos baznīcas vadītājos,

ka viņi kaut ko ietekmē,” taču šīs attiecības ir daudz sarežģītākas, jo realitātē „[a]r viņiem manipulē. Taču arvien vairāk garīdznieku sāk redzēt cauri partiju solījumiem.”²²⁴ Prognozējams, ka nākotnē šīs politikas un reliģijas attiecības turpinās aktualizēties noteiktos periodos, kas saskanēs ar valstī notiekošiem sabiedrībai svarīgiem procesiem. Viennozīmīgi ir skaidrs, ka tik ilgi, kamēr baznīcas Latvijā turpinās saglabāt augstus uzticības rādītājus sabiedrībā, būs politiķi un politiskās partijas, kas centīsies iegūt kristiešu balsis un pozicionēt sevi kā baznīcai draudzīgus spēkus un potenciālus sadarbības partnerus, un līdzīgi kā pēc katrām vēlēšanām, politiķi centīsies distancēties no saviem solījumiem. Tāpat, protams, ir pieļaujams, ka šajās partijās būs cilvēki, kas to būs darījuši merkantilu apsvērumu dēļ, tāpat kā ticams, ka tur būs kādi šo pašu baznīcu laji, kas pēc labākās sirdsapziņas centīsies pārstāvēt baznīcas intereses. Tāpat skaidrs, ka baznīcu vadītāji centīsies uzturēt dialogu ar valsti, t.i., politiskajām partijām un to biedriem. Kā norādījis LBDS bīskaps Pēteris Sproģis:

*„[D]emokrātijā visiem ir ne tikai tiesības, bet pat pienākums iesaistīties. Baznīca, protams, nav jāpārvērš par priekšvēlēšanu aģitācijas punktu un nav jāsāk nodoties kādas partijas kalpībai, bet dažkārt liekas, ka viena otra nekristīgi noskaņota politiķu grupa šo atturību izmanto, praktizējot aptuveni šādu attieksmi – mēs darīsim, kā gribēsim, jo viņi tāpat nevar runāt pretim, un ja palaidīs mēli, tad teiksim – re, viņi pārdevušies kādai partijai. [...] Baznīca nekam nav pārdevusies. [...] Vienkārši ir politiskie spēki, kuri gatavi veicināt sadarbību mūsu valsts labā un aicina uz dialogu, un ir citi, kam tas rūp daudz mazāk.”*²²⁵

Aktuāls paliek jautājums par to, cik lielā mērā daži no garīdzniekiem, kas pēdējo 10 gadu periodā ir bijuši ciešākās attiecībās ar politiskajām partijām, turpinās vai neturpinās šo sadarbību. Pētījums gan apstiprināja, ka vairums garīdznieku ir izteikti negatīvi noskaņoti pret dažu savu kolēģu „koķetēriju” ar politiskajiem spēkiem, taču institucionālā līmenī neviena no baznīcām pastāvošo *status quo* visticamāk nemainīs. Apšaubāms, ka šajās attiecībās jebkad būs iespējams novilkt stingru un nepārkāpjamu robežu, jo īpaši pieaugot sekularizācijas tendencēm. Jo vairāk aktualizēsies centieni baznīcas izstumt ne tikai no politiskās, bet arī sociālās sfēras, jo vairāk baznīcas caur to garīdzniekiem kā valsts pilnvērtīgi subjekti (institucionāli un individuāli) un kā pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, iestāsies par savām interesēm, kuras saskaņā ar Satversmi un vispārpieņemtiem demokrātiskiem principiem, tās drīkst realizēt un arī turpinās realizēt.

²²⁴ Atis Rozentāls, „Par baznīcas politiku pagaidām ne vārda”, 07.08.2010. *Diena*, www.diena.lv/sodien-laikraksta/par-baznicas-politiku-pagaidam-ne-varda-746200

²²⁵ Apollo.lv, „Baptistu draudžu savienības bīskaps: kura tauta zaudē garīgu ticību, tā izmirst.” 13.10.2010., Ziņu portāls «Apollo», <http://www.apollo.lv/zinas/baptistu-draudzu-savienibas-biskaps-kura-tauta-zaude-garigu-ticibu-ta-izmirst/463921>

IZMANTOTO INFORMATĪVO AVOTU SARAKSTS

Avoti:

1. Baltijas sociālo zinātņu institūts. *Pārskats par NVO sektoru Latvijā*. Rīga: Sabiedrības integrācijas fonds, 2011
2. Churchill, Winston. "The Sinews of Peace." 5 March 1946. Westminster College, Fulton, Missouri, The Churchill Centre and Museum at the Churchill War Rooms, London <http://www.winstonchurchill.org/learn/biography/in-opposition/qiron-curtainq-fulton-missouri-1946/120-the-sinews-of-peace>
3. „Latvijas Apvienotās Metodistu Baznīcas likums” LV, 91 (3667), 17.05.2007., spēkā no 01.05.2008.
4. „Latvijas Baptistu Draudžu Savienības likums” LV, 86 (3662), 17.05.2007., spēkā no 01.05.2008.
5. „Latvijas Pareizticīgās Baznīcas likums” LV, 188 (3972), 13.11.2008., spēkā no 17.12.2008.
6. „Latvijas Republikas un Svētā Krēsla līgums” LV, 137 (2712), 08.11.2000., spēkā no 25.10.2002.
7. Latvijas Satversmes Sapulces stenogrammu Satura rādītājs. Sast. H. Kārkliņš. Rīga: LR Saeimas izdevums (1925)
8. „Latvijas Vecticībnieku Pomoras Baznīcas likums” LV, 98 (3674), 31.05.2007., spēkā no 01.05.2008.
9. „Septītās Dienas Adventistu Latvijas draudžu savienības likums” LV, 93 (3669), 24.05.2007., spēkā no 01.05.2008.
10. LR [1] Saeimas Stenogrammas. I sesija. Sast. H. Kārkliņš. Rīga: LR Saeimas izdevums.
11. LR 2. Saeimas Stenogrammas. Sast. H. Kārkliņš. Rīga: LR Saeimas izdevums. 1. sesija, 2. sēde 06.11.1925.
12. LR 3. Saeimas Stenogrammas. I sesija. Sast. H. Kārkliņš. Rīga: LR Saeimas izdevums (1928)
13. LR 4. Saeimas Stenogrammas. I un ārkārtējā sesija. Sast. H. Kārkliņš. Rīga: LR Saeimas izdevums. I sesijas 3. sēde, 13.11.1931.
14. Letonika. „Baznīcu demonstrācija.” Letonika.lv, www.letonika.lv/groups/default.aspx?title=Bazn%C4%ABcu%20demonstr%C4%81cijas/32577
15. Partiju apvienības „Par Labu Latviju!” izdevums „Rīga Par Labu Latviju!” 2010. gada augusts #2 5. lpp Apvienība „Par Labu Latviju!” cieti atbalsta kristīgo konfesiju vadītāju aicinājumu
16. Tolstovs, Ilmārs. red., *Katoļu kalendārs 2012*. Rīga: Katoļu Baznīcas Vēstnesis, 2011
17. Vēlēšanu rezultāti: 7. Saeimas vēlēšanas. Centrālā vēlēšanu komisija, www.cvk.lv/cgi-bin/wdbcgiw/base/base.vel7.sa3
18. Witherspoon, John. "On the Georgia Constitution." In *The Works of John Witherspoon, D.D. Sometime Minister of the Gospel at Paisley, and Late President of Princeton College in New Jersey*. Vol IX, Edinburgh: J. Ogle, Parliament-Square, 1815 via Openlibrary.org

19. „Ziņojumi” Svētdienas vakara dievkalpojums Rīgas baptistu Mateja baznīcā, 2013. gada 13. janvāris

Literatūra:

20. Almond, Gabriel A. and Scott Appleby, Emmanuel Sivan. *Strong Religion: The Rise of Fundamentalism around the World*. Chicago: The University of Chicago Press, 2003
21. Ammerman, Nancy. “Southern Baptist Church Moderates and the Making of a Post-modern Denomination” *Christian Century*. Issue 110, Vol. 26 (1993): 896-899
22. Balodis, Ringolds. *Valsts un baznīca*. Rīga: Nordik, 2002
23. Balodis, Ringolds. *Baznīcas tiesības*. Rīga: Reliģijas Brīvības Asociācija, 2002b
24. Bellah, Robert Neelly. *The Broken Covenant: American Civil Religion in a Time of Trial*. London: University of Chicago Press, 1992
25. Bergmanis, Aldis. „Latvijas evaņģēliski luteriskā baznīca (1944–1948).” No *Teoloģija: teorija un prakse*. 345-378. Sast. Juris Rubenis. Rīga: Zvaigzne ABC, 2006
26. Bergrāvs, Eivinds. *Valsts un cilvēks*. Rīga: Luterisma mantojuma fonds, 2004
27. Braithwaite, Valerie, and Margaret Levi, eds. *Trust and Governance*. New York: Russell Sage Foundation Publications, 1998
28. Byrnes, Timothy A. “American Church or Church in America? The Politics of Catholic Bishops in Comparative Perspective.” in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson, Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001
29. Cohen, Jean L. and Andrew Arato, *Civil Society and Political Theory*. Cambridge, Mass., 1992
30. Crawford, Sue E. S., Deckman Melissa M., Braun Christi J. “Gender and the Political Choices of Women Clergy” in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson, Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001
31. Crawford, Sue. E. S., Olson, Laura R. *Christian Clergy in American Politics*. Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001
32. Crawford, Sue E. S., Olson Laura R. “Clergy as Political Actors in Urban Contexts” in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson, Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001
33. Crouch, Colin. *The Quiet Continent: Religion and Politics in Europe*. The Political Quarterly Publishing. Oxford: Blackwell Publishers, 2000
34. Curry, Thomas J. *Farewell to Christendom: The Future of Church and State in America*. Oxford University Press Inc, 2001
35. Davie, Grace. *Religion in Modern Europe*. Oxford: Oxford University Press, 2000
36. Dogan, Mattei, and John Higley, eds. *Elites, Crises and the Origins of Regimes*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield, 1998
37. Ekelund, Robert B., and Robert F. Hebert, Robert Tollison, Gary M. Anderson, Audrey B. Davidson, *Sacred Trust: The Medieval Church as an Economic Firm*. New York: Oxford University Press, 1996

38. Freedman, Robert. "The Religious Right and the Carter Administration." *The Historical Journal*, Cambridge University Press, Vol. 48, No 1 (2005):231-260
39. French, Rebecca. "Shopping for Religion: The Change in Everyday Religious Practice and its Importance to the Law." *Buffalo Law Review*, Issue 51 (2003):127-199
40. Gill, Anthony. "The Economics of Evangelisation." In: *Evangelisation and Freedom in Latin America*. Edited by Paul Sigmund. Maryknoll New York: Orbis Books, 1999
41. Gill, Anthony and Arang Heshavarzian, "State Building and Religious Resources: An Institutional Theory of Church-State Relations in Iran and Mexico." *Politics & Society*, SAGE Publications, Vol. 27, No 3 (September 1999): 431-465
42. Gurbo, Simona. „Politiskā agītācija Latvijas baznīcās pirms 10. Saeimas vēlēšanām” Rīga: RSU (2011):380
43. Guth, James et al. *The Bully Pulpit: The Politics of Protestant Clergy*. University Press of Kansas, 1997
44. Guth, James. "The Mobilization of a Religious Elite: Political Activism among Southern Baptist Clergy in 1996." in *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson, Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001
45. Guth, James et al., "The Political Activity of Evangelical Clergy in the Election of 2000: A Case Study of Five Denominations." *Journal for the Scientific Study of Religion*. Issue 42, Vol. 4 (2003):501-514
46. Hadden, Jeffery K. "Toward Desacralizing Secularization Theory." *Social Forces*. Vol. 65, No 3 (1987):578-611
47. Hoppenbrouwers, Frans. "Romancing Freedom: Church and Society in the Baltic States since the End of Communism." *Religion, State & Society* Vol. 27, No. 2 (Routledge, 1999):161-173
48. Iannaccone, Laurence. "Religious Practice: A Human Capital Approach." *Journal for the Scientific Study of Religion* Vol. 29, No 3 (1990):297-314
49. Jefferson, Thomas. "Letter from Thomas Jefferson to the Danbury Baptist Association in the state of Connecticut (January 1, 1802)." Quoted in Daniel L. Dreisbach, *Thomas Jefferson and the Wall of Separation Between Church and State*. (New York & London: New York University Press, 2002) via GoogleBooks
50. Jelen, Ted. G., "Notes for a Theory of Clergy as Political Leaders." In *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson, Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001
51. Jenkins, Philip. "The Devil Ride In: Charismatic Christians and the Depiction of a Satanic Menace in Contemporary Great Britain." *Religiologiques*. Issue 11. (Spring 1995):169-192
52. Johnstone, Ronald L. *Religion in Society. A Sociology of Religion*. 3rd ed. Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1988
53. Kalniņš, Jānis. *Rīgas un visas Latvijas Arhibīskaps Jānis (Pommers). Svētrunas, raksti un uzstāšanās. II daļa*. Rīga: Labvēsts, 1993
54. Kalniņš, Jānis. *Svētais Rīgas Jānis*. Rīga: Jumava 2001
55. Kalniņš Jānis. *Latvijas Pareizticīgā Baznīca: Vēstures komentārs*. Rīga: San Eštera, 2007

56. Kalniņš, Valts, Sigita Ķirse. *Valstiskā godaprāta sistēmas novērtējums: Latvija 2011*. Rīga: Biedrība „Sabiedrība par atklātību – Delna”, 2011
57. Kellstedt, Lyman A., and John C. Green, “The Politics of the Willow Creek Association Pastors.” *Journal for the Scientific Study of Religion*. Issue 42, Vol. 4 (2003):547-561
58. Kirby, Dianne. “Divinely Sanctioned: The Anglo-American Cold War Alliance and the Defence of Western Civilization and Christianity, 1945-1948” SAGE Publications, *Journal of Contemporary History*, Vol. 35, No 3 (2000):385-412
59. Kraynak, Robert P. *Christian Faith and Modern Democracy: God and Politics in the Fallen World*. Notre Dame, 2001
60. Lugg, Catherine A. “One Nation under God? Religion and the Politics of Education in a Post-9/11 America.” *Educational Policy*, Vol. 18, No 1 (Corwin Press, January/March 2004):169-187
61. Maddox, Graham. “The “Crusade” Against Evil: Bush’s Fundamentalism.” *Australian Journal of Politics and History*. Vol. 49, No 3 (2003):398-411
62. Madison, James. “1803, Letter Objecting to the Use of Government Land for Churches.” Quoted in *2000 Years of Disbelief* ed. by James A. Haught (Prometheus Books, 1996), 98
63. Mankusa, Z. „Latvijas evaņģēliski luteriskās Baznīcas 1948. un 1951. gada Sinožu lēmumi un to nozīme tālākajā Baznīcas darbībā.” Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes XII Zinātnisko lasījumu materiāli. Vēsture. VI sējums, I daļa. Daugavpils: Daugavpils Universitātes izdevniecība Saule, 2003
64. Malahovskis, Vladislavs. „Katoļu Baznīcas politiskās aktivitātes neatkarīgajā Latvijā.” *Via Latgalica*, Rēzeknes Augstskolas Reģionālistikas institūts (2009 II):78-94
65. Milbrath, Lester & M. Goel. *Political Participation: How and Why Do People Get Involved in Politics?* Boston, Rand McNally College Publishing Company/University Press of America, 1977
66. Miller, Donald E. *Reinventing American Protestantism: Christianity in the New Millennium*. Berkley: University of California Press, 1997
67. Mishler, William, and Rose Richard, “What are the Origins of Political Trust? Testing Institutional and Cultural Theories in Post-Communist Societies”. In *Comparative Political Studies*, Vol. 34, No 1 (SAGE Publications, February 2001):30-62
68. Nollendorfs, Valters. *Latvijas Okupācijas muzejs 1940-1991*. Rīga: Latvijas Okupācijas muzeja biedrība, 2012
69. Opočensky, Milan. “Theology between Yesterday and Tomorrow.” *Religion in Eastern Europe*. Issue 24, Vol. 1 (February 2004):5-17
70. Pazāne, Baiba. „Vācu okupācijas vara un pareizticīgā Baznīca Latvijā. 1941.–1944. gads” *Latvijas Arhīvi. Vēsture* (2010):165-203
71. Porterfield, Amanda. *The Transformation of American Religion: The Story of a Late-Twentieth-Century Awakening*. Oxford: Oxford University Press, 2001
72. Rémond, René. *Religion and Society in Modern Europe*. Oxford: Blackwell, 1999
73. Runce, Inese. „Valsts un Pareizticīgās Baznīcas attiecības Latvijā 1920.-1934. g.” Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes XII Zinātnisko lasījumu materiāli. *Vēsture*. 4. sējums, 2. daļa (2003):33-37

74. Sawyer, Mary R. "Theocratic, Prophetic, and Ecumenical: Political Roles of African American Clergy" In *Christian Clergy in American Politics*, ed. Sue E. S. Crawford, Laura R. Olson, Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2001
75. Seligman, Adam B. *The Idea of Civil Society*. New York: The Free Press, 1992
76. Smidt, Corwin. "Clergy in American Politics: An Introduction." *Journal for the Scientific Study of Religion* Issue 42, Vol. 4 (2003):495-499
77. Talonens, Jauko. *Baznīca Staļinisma žņaugos. Latvijas Evaņģēliski luteriskā Baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950. gadam*. Tulkojis Andris Smilgdriņš. Rīga: Luterisma mantojuma fonds, 2009
78. Tēraudkalns, Valdis. "Latvian Baptist Traditions in Transition." *Religion, State & Society*. Vol. 27, No 2 (1999):223-232
79. Tocqueville, Alexis, de. *Democracy in America and Two Essays on America*. London: Penguin Group, 2003
80. Tocqueville, Alexis, de. *Democracy in America*, 2 vols. New York: Random House, 1945. Quoted in James Guth et al., *The Bully Pulpit: The Politics of Protestant Clergy* (University Press of Kansas, 1997), ix
81. Trūps, H. *Katoļu Baznīcas vēsture*. Rīga: Avots, 1992
82. Trūps, H. „Izvilumi no atmiņām par mēģinājumu organizēt Latgales katoļu vēlēšanu sarakstu.” *Latvijas okupācija un aneksija 1939-1940: Dokumenti un materiāli*. Sastādītāji I. Grava-Kreituse, I. Feldmanis, J. Goldmanis, A. Stranga. Nr. 217 (Rīga, 1995):491-494
83. Welsby, Paul A. *A History of the Church of England 1945-1980*. Oxford: Oxford University Press, 1984
84. Williams, Rhys. "Religion as Political Resource: Culture or Ideology?" *Journal for the Scientific Study of Religion*. Issue 35, Vol. 4 (1996):368-378
85. Берия, Лаврентий. (1953) „Стенограмма ЦК КПСС и другие документы.” Ред. А. Н. Яковлев. Москва: Международный фонд „Демократия” XX век. Документы, 1999
86. Никонов, Владимир. *Староверие Латвии*. Издание Резекненской старообрядческой общины, 2008

Periodika:

87. Apollo.lv, „Baptistu draudžu savienības bīskaps: kura tauta zaudē garīgu ticību, tā izmirst.” 13.10.2010., Ziņu portāls «Apollo», <http://www.apollo.lv/zinas/baptistu-draudzu-savienibas-biskaps-kura-tauta-zaude-garigu-ticibu-ta-izmirst/463921>
88. Barkāns, Elmārs. „Dīvainības Šlesera partijas deputātu kandidātu sarakstos.” 23.08.2011. *Kas Jauns?* www.kasjauns.lv/lv/zinas/56556/divainibas-slesera-partijas-deputatu-kandidatu-sarakstos
89. BNS. „Garīdzniekus izmanto partijas reklāmā.” 06.08.2002. *Lauku Avīze*. http://news.lv/Lauku_Avize/2002/08/06/Garidzniekus-izmanto-partijas-reklama
90. BNS. „Jaunā laika deputātu kandidāti baznīcā sola kalpot tautai un ievērot likumus.” 01.08.2002. BNS. <http://news.lv/BNS/2002/08/01/Jauna-laika-deputatu-kandidati-baznica-sola-kalpot-tautai-un-ieverot-likumus-%28%29-1384197>

91. BNS. „Pujatu un Vanagu iepin LPP reklāmas kampaņā, pašiem nezinot?” 05.08.2008. Delfi.lv, <http://www.delfi.lv/news/national/politics/pujatu-un-vanagu-iepin-lpp-reklamas-kampana-pasiem-nezinot.d?id=3638395>
92. Dāboliņš, Aigars. „Izmantot kristīgās vērtības politiskās varas spēlēs ir vairāk kā nekrietni.” 22.04.2004. *Neatkarīgā Rīta Avīze*. http://news.lv/Apollo_portals/2004/04/22/Izmantot-kristigas-vertibas-politiskas-varas-speles-ir-vairak-ka-nekrietni?related=yes
93. DELFI. „Pujats vēlas, lai jaunā koalīcija aizstāvētu ģimenes vērtības.” 19.09.2011. Delfi.lv, <http://www.delfi.lv/news/national/politics/pujats-velas-lai-jauna-koalicija-aizstavetu-gimenes-vertibas.d?id=40711613>
94. Diena. „Baznīcā — politiskā aģitācija, ne dvēseles mierinājums.” 26.09.2006. *Diena*. <http://www.diena.lv/sabiedriba/baznica-politiska-agitacija-ne-dveseles-mierinajums-1099>
95. Diena. „Vanags: Repšes uzstāšanās baznīcā ir īpašs gadījums.” 21.12.2001. *Diena*. <http://www.diena.lv/arhivs/vanags-repses-uzstasanas-baznica-ir-ipass-gadijums-11206336>
96. Dzērve, Laura. Nils Konstantinovs, Ivo Leitāns, „Dievs redzēs, par ko balsosiet.” 20.09.2006. *Diena*. www.diena.lv/arhivs/dievs-redzes-par-ko-balsosiet-12910161
97. Egle, Ināra. „Konkurentu vairs nav, ir tikai riski.” 01.03.2012. *Diena*, <http://news.lv/Diena/2012/03/01/Konkurentu-vairs-nav-ir-tikai-riski>
98. Galviņa, Anna. „Dievnams nav domāts spēlītēm.” 03.09.2010. *Latvijas Avīze*. http://news.lv/Latvijas_Avize/2010/09/03/Dievnams-nav-domats-spelitem
99. Ir. „„Par labu Latviju!” Aglonā dala bezmaksas ūdeni.” 13.08.2010. Ir.lv, www.ir.lv/2010/8/14/par-labu-latviju-aglona-dala-bezmaksas-udeni
100. Jankeleviča, Mārīte. „Aicina Bībeles mācību ieviest jau šogad.” 16.08.2010. *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 6
101. „Katoļu Baznīcas Latvijā bīskapu aicinājums sakarā ar referendumu.” 09.02.2012. Katoļu Baznīcas mājas lapa, www.catholic.lv/main.php?parent=4529
102. Kokareviča, Dace. „Jāciena, jārespektē un jāaizstāv.” 01.02.2012. *Latvijas Avīze*. http://la.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=340329:jaciena-jrespekt-un-jaizstv&Itemid=93
103. Kokareviča, Dace. „Esmu apjautis, ka man jāraugās tālāk un plašāk.” 14.10.2010. *Latvijas Avīze*. http://la.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=291138:lesmu-apjautis-ka-man-jraugs-tlk-un-plakr&catid=95&Itemid=439
104. Kokareviča, Dace. „Paviršā, viltotā un īstā vēsture.” 24.04.2012. *Latvijas Avīze*. http://la.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=348263:pavir-viltot-un-st-vsture&Itemid=177
105. Krone, Lita. „Metropolīts Aleksandrs: ik dienu aizlūdzam par jauno Latvijas prezidentu” 28.07.2011. Portāls KasJauns.lv, www.kasjauns.lv/lv/m/zinas/54380/metropolits-aleksandrs-ik-dienu-aizludzam-par-jauno-latvijas-prezidentu
106. LETA, BNS. „Mācītāji sola iesaistīties.” 10.04.2010. *Latvijas Avīze*. http://news.lv/Latvijas_Avize/2010/04/10/Macitaji-sola-iesaistities

107. LETA. „Apspriežas ar garīdzniekiem.” 14.03.2012. *Latvijas Avīze*.
http://la.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=344162:apspriskas-ar-gardzniekiem&catid=72&Itemid=421
108. LETA. „Arhibīskaps Stankevičs aicina atpazīt trešā totalitārisma iedīgļus un nepieļaut tā iestāšanos,” 28.12.2012. Ziņu portāls Delfi.lv,
<http://m.delfi.lv/article.php?id=42934480>
109. LETA. „Latvijas vecticībnieku vadītājs parakstījies par pilsonības piešķiršanu nepilsoniem.” 02.08.2012. Delfi.lv
<http://www.delfi.lv/news/national/politics/latvijas-vecticibnieku-vaditajs-parakstijies-par-pilsonibas-pieskirsanu-nepilsoniem.d?id=42561012>
110. LETA. „Rīgas Kristīgo draudžu kolēģija aicinās neizmantot strīdīgi vērtēto mācību grāmatu” 20.05.2011. Delfi.lv, www.delfi.lv/news/national/politics/rigas-kristigo-draudzu-kolegija-aienas-neizmantot-stridigi-verteto-macibu-gramatu.d?id=38623331
111. Līcītis, Egils. „Jaunie cilvēki dibina jaunas draudzes.” *Latvijas Avīze*. 13.10.2010., 5
112. Līcītis, Egils. Voldemārs Krustiņš. „Pēteris Sproģis: Cilvēki grib Dievu ielikt sev kabatā.” 11.08.2007. *Latvijas Avīze*.
http://news.lv/Latvijas_Avize/2007/08/11/Cilveki-grib-Dievu-ielikt-sev-kabata
113. Margēviča, Agnese. „Baznīcēni: dievnams neētiski izmantots priekšvēlēšanu aģitācijā.” 09.03.2005. *Neatkarīgā Rīta Avīze*, 3
114. Odiņš, Kaspars. „Latviešu Ahilleja papēdis.” *SestDiena*. 2011. gada 23.-29. aprīlis
115. Ose, Maija. „Gatavojamies Ģimenes dienām.” 13.03.2012. *Dzirkstele*.
<http://news.lv/Dzirkstele/2012/03/13/Gatavojamies-Gimenes-dienam>
116. „Otrās lūgšanu brokastis.” 20.01.2011. *Kurzemnieks*.
http://www.kurzemnieks.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=48556
117. „„Par labu Latviju!” Aglonā daļa bezmaksas ūdeni.” *Ir*. 13.08.2010.
www.ir.lv/2010/8/13/par-labu-latviju-aglona-dala-bezmaksas-udeni
118. Pujats, Jānis. „Patiesība ir vienkārša.” 05.05.2011. *Latvijas Avīze*.
http://news.lv/Latvijas_Avize/2011/05/05/Patiesiba-ir-vienkarsa
119. Raita, Santa. „Baznīcu izmanto politiskajās cīņās.” 20.04.2004. *Neatkarīgā Rīta Avīze*.
http://news.lv/Neatkariga_Rita_Avize_Latvijai/2004/04/20/Baznicu-izmanto-politiskajas-cinas
120. Rancāne, Anna. Ināra Egle, Dita Arāja. „Politiku slavināšanai izmanto dievnamu.” 23.12.2004. *Diena*. <http://www.diena.lv/arhivs/politiku-slavinasanai-izmanto-dievnamu-12260308>
121. Rītups, Arnis. „No mazās uz lielo pasauli: Intervija ar Pauli Kļaviņu”, *Rīgas Laiks*. 2011/1, www.rigaslaiks.lv/Raksts.aspx?year=2011&month=1&article=3
122. Rozentāls, Atis. „Par baznīcas politiku pagaidām ne vārda”, 07.08.2010. *Diena*,
www.diena.lv/sodien-laikraksta/par-baznicas-politiku-pagaidam-ne-var-da-746200
123. Rudevskis, Juris. „Latvijas un Svētā Krēsla līgums: iedomātās bažas un realitāte.” *Jurista Vārds*, Nr. 4 (407) 24.01.2006.
www.ur.gov.lv/faili/Ausma/1.jautajuma%20mat..pdf
124. Rutule, Elizabete. „Pujats uzrunā Aglonā īpaši piemin PLL; brīdina par iespējamu „antikristīgu valdību.” 15.08.2010. *Diena.lv* <http://diena.lv/lat/politics/hot/pujats->

[uzruna-aglona-ipasi-piemin-pll-bridina-par-iespejamu-antikristigu-valdibu?=&comments=2](#)

125. Stankevičs, Zbigņevs „Baznīcai jā saglabā neatkarība.” *Ir*. 19.12.2010.
www.ir.lv/2010/12/19/stankevics-baznicai-jasaglaba-neatkariba
126. Stankevičs, Zbigņevs. „Gudrību mums, komisāriem un mūsu valstsvīriem” *Latvijas Avīze*, 09.11.2011
http://la.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=333217:gudrbu-mums-komisriem-un-msu-valstsvriem-&catid=93:la-komentri&Itemid=295
127. Tomsons, Aidis. „Adventisti un politika.” *Tikšanās*. 2002. gada oktobris
128. Trasuns, Francis. „Goreigais banditizmys.” *Zemnika Bolss*. 05.08.1925. Nr. 26
129. Treibere, Sigita. „Dievkalpojuma laikā aicina piedalīties vēlēšanās.” 03.10.2009.
Vakara Ziņas.
http://news.lv/Vakara_Avize_Vakara_Zinas/2006/10/03/Dievkalpojuma-laika-aicina-piedalities-velesanas
130. Vaivars, Andrejs. „Ēriks Jēkabsons: es neko nenožēloju!” 29.03.2011. *Dienas Bizness*.
<http://www.db.lv/laikraksta-arhivs/citas/eriks-jekabsons-es-neko-nenozeloju-259008>
131. Vanags, Jānis. „Valsts ir svinama, ja tā ir sava.” 20.11.2010. *Latvijas Avīze*. 5
132. Volkova, Vivanta. „LPP aģitē baznīcā.” 21.12.2004. *Latvijas Avīze*. 4
133. Zālīte, Ilze. „Nacionālajās domstarpībās iesaista medijus un baznīcu.” 13.04.2012.
Neatkarīgā Rīta Avīze, <http://nra.lv/latvija/politika/69949-nacionalajas-domstarpibas-iesaista-medijus-un-baznicu.htm>
134. Zone, Inese. „Gatavojas lūgšanu brokastīm.” 27.04.2012. *Brīvā Daugava*.
http://news.lv/Briva_Daugava/2012/04/27/Gatavojas-lugsanu-brokastim
135. Zvirbulis, Ģirts. „Sabiedrības saliedētības komisija «izmet spalvu»” 09.02.2012.
Latvijas Avīze,
http://la.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=341141:sabiedrbas-saliedtbas-komisija-lizmet-spalvur&Itemid=93

Translācijas/Video ieraksti:

136. TautasPartija „Rīgas pilsētas kristīgo draudžu kolēģija rīko diskusiju” 22.09.2010.
YouTube, www.youtube.com/watch?v=wOhmusgC8EQ
137. Stankevičs, Zbigņevs. Intervē Ilze Nagle. *De Facto*. Latvijas Televīzija 1, 22.08.2010.

Interneta resursi:

138. D-fakti.lv „Aleksejs Žilko piedalījās uzņēmēju-vecticībnieku forumā” 29.11.2010.
Daugavpils un Latgales jaunumi, www.d-fakti.lv/lv/news/article/28934/
139. Feigmane, Tatjana. „Krievu minoritātes tiesību aizstāvis – padomju represiju upuris Meletijs Kaļistratovs” no *Personība un demokrātija. Metodisks līdzeklis Latvijas vēsture*. Rīga, 2005. Publicēts portālā Latvijas krievi,
www.russkije.lv/lv/journalism/read/feigmane-zaschitnik-kallistratov/
140. Edgar, Brian. “Eight Core Christian Values”. Evangelical Alliance Faith & Politics.
www.ea.org.au/.../Eight+Core+Christian+Values+-+Brian+Edgar.pdf

141. Jesajas61.lv „Kandidāti. Pjotrs Aleksejevs” Portāls Jesajas61.lv
http://www.jesajas61.lv/lv/kandidati/pjotrs_aleksejevs
142. Kovaļevska, Anita. „Valsts un Baznīcas apšaubāmā satikšanās skolā.” 09.07.2002. Sabiedriskās politikas portāls Politika.lv
www.politika.lv/temas/cilvektiesibas/4736/
143. Latvijas krievi. „Vecticībnieki neatkarīgajā Latvijā” Portāls Latvijas krievi,
www.russkije.lv/lv/lib/read/old-believers-indpendlat.html
144. Liepājniekiem.lv „XX gadsimta izcilākie Liepājas sabiedriski politiskie darbinieki”
06.07.2006. Portāls Liepājniekiem.lv www.liepajniekiem.lv/lat/par-liepaju/vesture/personibas/izcilakie-politiskie-darbinieki/2006/07/06/xx-gadsimta-izcilkie-liepjas-sabiedriski-politiskie-darbinieki/
145. Pleps, Jānis. „Līgumi ar Baznīcām: vieglākais ceļš iet pret Satversmi.” 12.10.2004. Sabiedriskās politikas portāls Politika.lv
http://archive.politika.lv/temas/politikas_process/3305/
146. Podmazovs, Arnolds. „Rīgas vecticībnieki Latvijas Republikas gados (1918–1940)”
Portāls Latvijas krievi, www.russkije.lv/lv/pub/read/rizhskie-starovery/starovery14.html
147. Robinson, B. A. “How Many People Go Regularly To Weekly Religious Services?”
November, 2001. Ontario Consultants on Religious Tolerance,
www.religioustolerance.org/rel_rate.htm
148. Tēraudkalns, Valdis. „Neveiksmīgās laulības sekas.” 19.10.2004. Sabiedriskās politikas portāls Politika.lv <http://politika.lv/article/neveiksmigas-laulibas-sekas>
149. Zikmane, Elīna. „Latvijas Evaņģēliski Luteriskās Baznīcas attiecības ar valsti (1944 – 1959)” Starptautiskā konference „Padomju okupācijas režīms Baltijā 1944, - 1959. gadā: politika un tās sekas.” Rīga, 2002. gada 13.–14. jūnijs
www.itl.rtu.lv/LVA/pdf/Tezes2002_latv.pdf
150. Zvirgzdiņš, Indulis. „1905. gads Lazdonas draudzē.” Raksts no starptautiskas konferences „Informācija, revolūcija, reakcija: 1905-2005” (2005. gada 23.-25. novembris, Rīga) materiālu krājuma,
http://academia.lndb.lv/xmlui/bitstream/handle/1/651/indulis_zvirgzdins_1905_gads_lazdonas_draudze.pdf?sequence=1
151. „РПЦ идет в политику? Синод разрешил священнослужителям участвовать в выборах”, 5 октября 2012, Православный информационно-аналитический портал “Москва – Третий Рим” www.3rm.info/29144-rpc-idet-v-politiku-sinod-razreshil-svyaschennosluzhitelyam-uchastvovat-v-vyborah.html

Interviju saraksts:

152. Intervija Nr. 1 ar LVPB Centrālās padomes priekšsēdētāju Aleksiju Žilko
153. Intervija Nr. 2 ar LRKB Rīgas arhidiecēzes ģenerālvikāru Andri Kravali
154. Intervija Nr. 3 ar LAMB superintendantu Gitu Medni
155. Intervija Nr. 4 ar LRKB Rīgas metropolītu Zbignevu Stankeviču
156. Intervija Nr. 5 ar LPB vēstures pētnieku Jāni Kalniņu

Pielikumi

Latvijas garīdznieku politiskā uzvedība

Mans vārds ir Simona Gurbo un savas doktora disertācijas ietvaros es veicu pētījumu par garīdznieku politisko uzvedību Latvijā.

Vēlos Jūs lūgt veltīt apmēram 7 minūtes laika, lai atbildētu uz jautājumiem šajā anketā, kas būtu nenovērtējams ieguldījums pētījuma veikšanai. Jūsu atbildes būs anonīmas un visi dati tiks izmantoti tikai apkopotā veidā.

Pateicībā par atsaucību, Simona Gurbo
Rīgas Stradiņa universitātes doktorante
Tālrunis: [redacted], e-pasts: [redacted]

* Jāaizpilda obligāti

1. Kurš no apgalvojumiem visprecīzāk raksturo Jūsu intereses līmeni par politiku?

- ☐ Politiskie procesi mani neinteresē
- ☐ Reizēm sekoju līdzī politiskajiem procesiem valstī, bet īpaši neiesaistos
- ☐ Regulāri sekoju līdzī politiskajiem procesiem valstī un bieži paužu savu viedokli/iesaistos
- ☐ Cits variants:

2. Kurās vēlēšanās un referendumos pēdējo piecu gadu laikā Jūs esat piedalījies?

Iespējams atzīmēt vairākas atbildes.

- ☐ Neesmu LR pilsonis, nevaru piedalīties vēlēšanās
- ☐ Principiāli nepiedalos vēlēšanās
- ☐ 11. Saeimas vēlēšanas (2011. gads)
- ☐ Tautas nobalsošanā par 10. Saeimas atlaišanu (2011. gads)
- ☐ 10. Saeimas vēlēšanās (2010. gads)
- ☐ Pašvaldību un Eiropas Parlamenta vēlēšanās (2009. gads)
- ☐ Tautas nobalsošanā par Grozījumu likumā "Par valsts pensijām" (2008. gads)
- ☐ Tautas nobalsošanā par likumprojektu "Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē" (2008. gads)
- ☐ Tautas nobalsošanā par likumu "Grozījumi Nacionālās drošības likumā" un "Grozījumi Valsts drošības iestāžu likumā" atcelšanu (2007. gads)
- ☐ 9. Saeimas vēlēšanās (2006. gads)

3. Vai esat jebkad balsojis par partiju "Latvijas Pirmā partija", vai partiju apvienībām "LPP/LC" vai "Par labu Latviju"?

- ☐ Jā
- ☐ Nē --> lūdzu, pārejiet pie 5. jautājuma
- ☐ Cits variants:

4. Vai par partiju "Latvijas Pirmā partija", vai partiju apvienībām "LPP/LC" vai "Par labu Latviju" esat balsojis TĀPĒC, ka esat ticējis partijas vadītāju un/vai tās locekļu kristīgajai retorikai?

- ☐ Jā
- ☐ Nē
- ☐ Cits variants:

5. Cik sabiedrisko/nevalstisko organizāciju biedrs Jūs esat?

- ☐ Nevienas
- ☐ Vienas
- ☐ Divu
- ☐ Vairāk kā divu

6. Vai bērnībā Jūsu vecāki/vecvecāki mēdza Jūsu klātbūtnē runāt par politiskajiem procesiem?

- ☐ Jā
- ☐ Nē --> lūdzu, pārejiet pie 8. jautājuma
- ☐ Neatceros --> lūdzu, pārejiet pie 8. jautājuma

7. Par ko un cik bieži Jūsu vecāki/vecvecāki mēdza runāt attiecībā uz politiku vai politiķiem? Kāda bija viņu attieksme pret pastāvošo varu?

8. Kuru no zemāk minētajām politiskās līdzdalības formām esat veicis pēdējo PIECU GADU laikā?

Iespējams atzīmēt vairākas atbildes.

- ☐ Kontaktējies ar kādu valsts ierēdni
- ☐ Ziedojis naudu kādai politiskai partijai
- ☐ Piedalījies kādā politiskā sanāksmē/mītiņā/piketā
- ☐ Piedalījies politiskas kampaņas rīkošanā
- ☐ Piedalījies kādā streikā vai protestā

9. Vai pēdējo PIECU GADU laikā esat parakstījis/izplatījis kādu petīciju?

Iespējams atzīmēt vairākas atbildes.

- ☐ Jā, esmu parakstījis
- ☐ Jā, esmu gan parakstījis, gan izplatījis
- ☐ Esmu tikai izplatījis
- ☐ Nē

10. Vai esat jebkad bijis kādas politiskās partijas biedrs?

Iespējams atzīmēt vairākas atbildes.

- ☐ Jā, esmu šobrīd kādas politiskās partijas biedrs
- ☐ Jā, agrāk esmu bijis kādas politiskās partijas biedrs
- ☐ Nē, neesmu un nekad nebūšu
- ☐ Nē, neesmu bijis biedrs, bet neizslēdzu iespēju, ka varētu iesaistīties
- ☐ Neesmu bijis biedrs un nezinu, vai gribētu jebkad iestāties

11. Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs uzticiaties zemāk minētajām institūcijām un organizācijām kopumā:

	Grūti pateikt	Pilnībā neuzticos	Drīzāk neuzticos	Drīzāk uzticos	Pilnībā uzticos
Saeimai	☐	☐	☐	☐	☐
Ministru kabinetam	☐	☐	☐	☐	☐
Prezidentam	☐	☐	☐	☐	☐
Politiskajām partijām	☐	☐	☐	☐	☐
Līdzcilvēkiem	☐	☐	☐	☐	☐

12. Kuru no zemāk minētajām sociālpolitiskās līdzdalības formām draudzes ietvaros esat veicis pēdējo PIECU GADU laikā?

Iespējams atzīmēt vairākas atbildes.

- ☐ Publiski paudis savu viedokli par kādu politisku jautājumu
- ☐ Publiski lūdzis Dievu par kādu politisku jautājumu
- ☐ Publiski lūdzis Dievu par kādu politiku
- ☐ Dievkalpojuma ietvaros runājis par kādu sociālu vai politisku problēmu
- ☐ Dievkalpojuma ietvaros mudinājis savas draudzes locekļus piedalīties vēlēšanās
- ☐ Dievkalpojuma ietvaros paudis savu politisko nostāju
- ☐ Dievkalpojuma ietvaros atbalstījis kādu politisko kandidātu (t.sk. aicinājis balsot)
- ☐ Neformālās sarunās mudinājis draudzes locekļus piedalīties vēlēšanās
- ☐ Pārliecinājis kādu draudzes locekli par ko balsot

13. Vai Jūsu baznīcas telpās 10. Saeimas priekšvēlēšanu laikā bija pieejama kādas politiskās partijas simbolika (brošūra, buklets, plakāts, pildspalva u.tml.)?

- ☐ Jā
- ☐ Nē
- ☐ Neatceros

14. Vai pēdējā gada laikā Jūsu dievnamā ir uzstājusies kāda pazīstama (nacionāli vai vietēji) politiska persona?

- ☐ Jā, dievkalpojuma ietvaros
☐ Jā, bet ārpus dievkalpojuma ietvariem
☐ Nē

15. Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem:

	Grūti pateikt	Pilnībā nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Drīzāk piekrītu	Pilnībā piekrītu
Garīdznieku iesaistīšanās aktīvajā politikā ir vērtējama pozitīvi	☐	☐	☐	☐	☐
Iesaistīties, vai neiesaistīties politikā, tā ir katra personīgā darīšana, neatkarīgi no ieņemamā amata	☐	☐	☐	☐	☐
Kristīgā baznīca Latvijā pietiekami ietekmē politiskos procesus	☐	☐	☐	☐	☐
Valsts novērtē baznīcas lomu sabiedrības dzīvē	☐	☐	☐	☐	☐

16. Kāds ir Jūsu viedoklis par baznīcas šī brīža lomu valstī?

17. Lūdzu, sniedziet atbildi uz sekojošiem apgalvojumiem, norādot, vai Jūs tiem piekrītat, vai nepiekrītat:

	Grūti pateikt	Pilnībā nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Drīzāk piekrītu	Pilnībā piekrītu
Bībele ir Dieva Gara iedvesmots, nemaldīgs un burtiski uztverams Vārds	☐	☐	☐	☐	☐
Baznīcas tradīcijas un rituāli ir tikpat svarīgi kā Bībele	☐	☐	☐	☐	☐
Glābšana ir iespējama caur darbiem	☐	☐	☐	☐	☐
Ādams un Ieva ir vēsturiskas personas	☐	☐	☐	☐	☐
Jēzus ir vienīgais Glābējs	☐	☐	☐	☐	☐
Jēzus piedzima jaunavai	☐	☐	☐	☐	☐
Sātans eksistē	☐	☐	☐	☐	☐
Jēzus nāks otrreiz	☐	☐	☐	☐	☐
Kristīgās vērtības Latvijā šobrīd ir apdraudētas	☐	☐	☐	☐	☐
Valstij būtu jāsaudzē tautas kristīgais mantojums	☐	☐	☐	☐	☐
Brīvais tirgus ir vienīgā ekonomiskā sistēma, kas saskan ar kristīgajiem uzskatiem	☐	☐	☐	☐	☐
Visos politiskajos jautājumos pastāv viens vienīgs kristīgs uzskats	☐	☐	☐	☐	☐
Politikā, kas ir liberāli savos uzskatos, ir grūti būt kristiešiem	☐	☐	☐	☐	☐
Latvijā ticības mācība būtu jāmača obligāti visās skolās (vismaz pamatskolā)	☐	☐	☐	☐	☐
Abortu veikšanu būtu jāaizliedz pilnībā	☐	☐	☐	☐	☐
Homoseksuāliem pāriem nedrīkst piešķirt tādas pašas tiesības kā heteroseksuāliem pāriem	☐	☐	☐	☐	☐
Eitanāzija ir grēks un to nedrīkst legalizēt	☐	☐	☐	☐	☐

18. Uz skalas no 1 līdz 10, lūdzu, novērtējiet, cik harizmātisks Jūs esat (harizmātisks - pievilcīga personība, kas iedvesmo/aizrauj cilvēkus):

Nemaz 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Lielā mērā
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

19. Vai Jums ir izveidojušies cieši personīgi kontakti/attiecības ar politiķiem vai cilvēkiem, kas ir pietuvināti politiķiem?

- ☐ Jā
- ☐ Nē
- ☐ Grūti pateikt

20. Vai kāds Latvijas politiķis vai viņam pietuvināta persona kādreiz ir lūgusi Jūs viņus atbalstīt publiski (aicināt cilvēkus par viņu balsot vēlēšanās, piedalīties kādā publiskā sanāksmē)?

- ☐ Jā
- ☐ Nē
- ☐ Neatceros

Jūsu dzimums:

- ☐ Vīrietis
- ☐ Sieviete

Jūsu vecums:

- ☐ 18-30
- ☐ 31-45
- ☐ 46-60
- ☐ 61-75
- ☐ Vairāk kā 75

Jūsu izglītība:

- ☐ Pamatizglītība (pabeigta 9. klašu izglītība)
- ☐ Vidējā (pabeigta vidusskola)
- ☐ Semināra izglītība (absolvēts garīgais seminārs)
- ☐ Augstākā (absolvēta universitāte, augstskola, koledža)

Jūsu tautība:

- ☐ Latvietis (pilsonis)
- ☐ Krievs (pilsonis)
- ☐ Krievs (nepilsonis)
- ☐ Cits variants: _____

Cik gadus Jūs kalpojat kā garīdznieks? _____

Aptuveni cik cilvēku Jūsu draudzi apmeklē nedēļas nogales dievkalpojumā(-os)? _____

Kādi ir Jūsu draudzes aptuvenie gada ieņēmumi, kas iegūti no brīvprātīgiem ziedojumiem? _____
Summu lūdzu norādīt latos (LVL).

Kādi ir Jūsu ikmēneša ienākumi pēc nodokļu nomaksas?

Jautājums nav tikai par algu, bet par kopējiem mēneša ieņēmumiem.

- ☐ Līdz 200 LVL
- ☐ LVL 200-350
- ☐ LVL 350-500
- ☐ LVL 500-650
- ☐ Vairāk kā 650 LVL

Kur atrodas Jūsu draudze?

- ☐ Rīgā
- ☐ Citā pilsētā
- ☐ Lauku rajonā

Кāда sociāleconomiskā cilvēku grupa pārsvarā apmeklē Jūsu draudzi?

Iespējami vairāki atbilžu varianti

- ☐ Bagātnieki - cilvēki ar neierobežotiem naudas līdzekļiem
- ☐ Vidusšķira - cilvēki ar vidējiem ienākumiem
- ☐ Zemākie slāņi - cilvēki ar ierobežotiem naudas līdzekļiem

Кādas konfesijas pārstāvis Jūs esat?*

- ☐ Luterāņu
- ☐ Katoļu
- ☐ Pareizticīgo
- ☐ Baptistu
- ☐ Septītās dienas adventistu
- ☐ Vecticībnieku
- ☐ Metodistu

Vispārēji komentāri par aptauju: _____

Šī sadaļa nav obligāti jāaizpilda

Pateicos par Jūsu līdzdalību šajā aptaujā! Ja esat ieinteresēts saņemt apkopotos pētījuma rezultātus, lūdzu, norādiet savu e-pasta adresi. _____

Šī sadaļa nav obligāti jāaizpilda

„Aptaujas anketas krievu val. paraugs”

Общественно-политическая деятельность духовенства Латвии

Меня зовут Симона Гурбо и в рамках своей докторской диссертации я провожу исследование общественно-политической деятельности духовенства Латвии. Прошу Вас уделить 7 минут времени, чтобы ответить на вопросы этой анкеты, и это будет неоценимый вклад для проведения исследования.

Ваши ответы будут анонимны, и все данные будут использованы только в обобщенном виде.

Спасибо за участие,

Симона Гурбо

Докторант Рижского университета им. Страдия

Электронная почта: _____

** Заполнять обязательно*

1. Какое из утверждений наиболее точно характеризует уровень Вашей заинтересованности политикой?

- ☐ Политические процессы меня не интересуют
- ☐ Иногда слежу за политическими процессами в стране, но особенно не углубляюсь
- ☐ Регулярно слежу за политическими процессами в стране и часто выражаю свою точку зрения/принимаю участие
- ☐ Другой вариант: _____

2. В каких выборах и референдумах Вы принимали участие в последние 5 лет?

Можно отметить несколько вариантов.

- ☐ Не являюсь гражданином Латвии, не могу участвовать в выборах
- ☐ Принципиально не участвую в выборах и референдумах
- ☐ Выборы 11-го Сaeйма (2010 год)
- ☐ Народное голосование за роспуск 10-го Сaeйма (2011 год)
- ☐ Выборы 10-го Сaeйма (2010 год)
- ☐ Выборы самоуправлений и Европейского Парламента (2009 год)
- ☐ Народное голосование за изменения в законе «О государственных пенсиях» (2008 год)
- ☐ Народное голосование за изменения по проекту закона «О внесении изменений в Латвийской Конституции Республики» (2008 год)
- ☐ Народное голосование за закон «Изменения в законе о национальной безопасности» и за отмену «Изменения Закона об учреждениях национальной безопасности» (2007 год)
- ☐ Выборы 9-го Сaeйма (2006 год)

3. Голосовали ли Вы когда-либо за партию «Латвияс пирма партия» или за объединение партий «ЛПП/ЛЦ» или «За хорошую Латвию»?

- ☐ Да
☐ Нет --> *перейдите, пожалуйста, к 5-му вопросу*
☐ Другой вариант: _____

4. Голосовали ли Вы за партию «Латвияс пирма партия», объединение партий «ЛПП/ЛЦ» или «За хорошую Латвию» потому, что поверили христианской риторике руководителя партии и/или их членов?

- ☐ Да
☐ Нет
☐ Другой вариант: _____

5. Членом сколько общественных/негосударственных организаций Вы являетесь?

- ☐ Ни одной
☐ Одной
☐ Двух
☐ Более, чем двух

6. Когда Вы были ребёнком, Ваши родители или их родители в Вашем присутствии разговаривали о политических процессах?

- ☐ Да
☐ Нет --> *перейдите, пожалуйста, к 8-му вопросу*
☐ Не помню --> *перейдите, пожалуйста, к 8-му вопросу*

7. О чём и как часто Ваши родители или их родители разговаривали в отношении политики или политиков? Каково было их отношение к существующей власти?

8. В каких связанных с политикой мероприятиях Вы участвовали в течение последних пяти лет?

Можно отметить несколько вариантов.

- ☐ Контактировал с каким-либо государственным чиновником
☐ Жертвовал деньги какой-либо политической партии
☐ Участвовал в каком-либо политическом собрании / митинге / пикете
☐ Участвовал в проведении политической кампании
☐ Участвовал в какой-либо забастовке или митинге протеста

9. В течение последних пяти лет подписывали / распространяли ли Вы какую-либо петицию?

Можно отметить несколько вариантов.

- ☐ Да, подписывал
☐ Да, и подписывал, и распространял
☐ Только распространял
☐ Нет

10. Были ли Вы когда-нибудь членом какой-либо политической партии?

Можно отметить несколько вариантов.

- ☐ Да, в данный момент являюсь членом некой политической партии
☐ Да, ранее был членом некой политической партии
☐ Нет, не был и никогда не буду
☐ Нет, членом не был, но не исключаю возможности, что вступлю
☐ Членом не был, и не знаю, хотел бы когда-нибудь вступить

11. Пожалуйста, укажите, в какой степени Вы доверяете институтам и организациям в целом:

	Трудно сказать	Вообще не доверяю	Скорее не доверяю	Скорее доверяю	Полностью доверяю
Сaeйму	☐	☐	☐	☐	☐
Кабинету Министров	☐	☐	☐	☐	☐
Президенту	☐	☐	☐	☐	☐
Политическим партиям	☐	☐	☐	☐	☐
Соратникам	☐	☐	☐	☐	☐

12. Какую из форм общественно-политической деятельности Вы использовали в рамках общины в течение последних пяти лет?

Можно отметить несколько вариантов.

- ☐ Публично высказывал своё мнение по какому-либо политическому вопросу
☐ Публично молился за какой-либо политический вопрос

- ☐ Публично молился за какого-либо политика
☐ В рамках богослужения говорил о какой-либо социальной или политической проблеме
☐ В рамках богослужения побуждал членов своей общины участвовать в выборах
☐ В рамках богослужения высказывался о своей политической позиции
☐ В рамках богослужения поддерживал какую-либо политическую кандидатуру (и т.ч. призывал голосовать)
☐ В неформальных разговорах побуждал членов общины участвовать в выборах
☐ Убеждал некоего члена общины, за кого голосовать

13. Была ли во время предвыборной кампании 10-го Сaeйма в помещении Вашей церкви доступна символика (брошюра, буклет, плакат, ручка и т.п.) какой-либо партии?

- ☐ Да
☐ Нет
☐ Не помню

14. В течение последнего года выступала ли какая-либо известная политическая персона (национального или местного масштаба) в помещении Вашей церкви?

- ☐ Да, в рамках богослужения
☐ Да, но вне рамок богослужения
☐ Нет

15. Выскажите, пожалуйста, своё мнение по нижеуказанным утверждениям:

	Трудно сказать	Полностью не согласен	Скорее не согласен	Скорее согласен	Полностью согласен
Участие духовников в активной политике оценивается положительно	☐	☐	☐	☐	☐
Участвовать или не участвовать в политике- это личное дело каждого, независимо от занимаемой должности	☐	☐	☐	☐	☐
Христианская церковь Латвии достаточно влияет на политические процессы	☐	☐	☐	☐	☐
Государство ценит роль Церкви в общественной жизни	☐	☐	☐	☐	☐

16. Каково Ваше мнение о роли Церкви в государстве в данный момент? _____

17. Выскажите, пожалуйста, своё мнение по нижеуказанным утверждениям, указывая, с чем согласны, с чем не согласны:

	Трудно сказать	Полностью не согласен	Скорее не согласен	Скорее согласен	Полностью согласен
Библия – это вдохновенное Божьим духом, непогрешимое и буквально воспринимаемое Слово	☐	☐	☐	☐	☐
Традиции и ритуалы Церкви Так же важны, как Библия	☐	☐	☐	☐	☐
Спасение возможно через труды	☐	☐	☐	☐	☐
Адам и Ева – это исторические персоны	☐	☐	☐	☐	☐
Иисус – единственный Спаситель	☐	☐	☐	☐	☐
Иисуса родила дева	☐	☐	☐	☐	☐
Дьявол существует	☐	☐	☐	☐	☐
Будет второе пришествие Христа	☐	☐	☐	☐	☐
Христианские ценности в Латвии в настоящее время находятся под угрозой	☐	☐	☐	☐	☐
Государство должно беречь народное христианское наследство	☐	☐	☐	☐	☐
Свободный рынок – это единственная экономическая система, которая совпадает с христианскими взглядами	☐	☐	☐	☐	☐
Во всех политических вопросах существует единственный христианский взгляд	☐	☐	☐	☐	☐

Либеральным в своих Взглядах политикам Трудно быть христианами	☐	☐	☐	☐	☐
В Латвии урок Слова Божьего надо сделать обязательным во всех школах (хотя бы в начальной школе)	☐	☐	☐	☐	☐
Надо полностью запретить аборты	☐	☐	☐	☐	☐
Гомосексальные и гетеросексуальные пары не могут иметь одинаковые права	☐	☐	☐	☐	☐
Эвтаназия – это грех и её нельзя легализовать	☐	☐	☐	☐	☐

18. По 10-балльной шкале дайте себе оценку, насколько Вы харизматичны (*харизматичный – особенная личность, способная воодушевлять, увлекать за собой людей*):

Нисколько 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Больше
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

19. Есть ли у Вас тесная связь /контакт с политиками или с людьми, близкими им?

- ☐ Да
☐ Нет
☐ Трудно сказать

20. Обращался ли когда-либо к Вам какой-нибудь политик или приближённая к нему персоне с просьбой публично его поддержать (призывать людей голосовать за него на выборах, участвовать в каком-либо собрании)?

- ☐ Да
☐ Нет
☐ Не помню

Ваш пол:

- ☐ Мужчина
☐ Женщина

Ваш возраст:

- ☐ 18-30
☐ 31-45
☐ 46-60
☐ 61-75
☐ Свыше 75

Ваше образование:

- ☐ Основное (законченное 9-летнее)
☐ Среднее (закончена средняя школа)
☐ Семинарское образование (закончена духовная семинария)
☐ Высшее (закончен университет, высшая школа, колледж)

Ваша национальность:

- ☐ Латыш (гражданин ЛР)
☐ Русский (гражданин ЛР)
☐ Русский (негражданин ЛР)
☐ Другой вариант: _____

Сколько лет Вы находитесь на духовной службе? _____

Сколько примерно человек посещают в конце недели богослужение в Вашей общине? _____

Каковы примерные доходы вашей общины, полученные в результате добровольных пожертвований?
Пожалуйста, укажите сумму в латах.

Каковы Ваши ежемесячные доходы после уплаты налогов? *Вопрос касается не только зарплаты, но и остальных ежемесячных доходов.*

- ☐ До 200 лат
- ☐ 200-350 лат
- ☐ 350-500 лат
- ☐ 500-650 лат
- ☐ Свыше 650 лат

Где находится Ваша община?

- ☐ В Риге
- ☐ В другом городе
- ☐ В сельском районе

Какая социально-экономическая группа людей посещает, в основном, Вашу общину?

Можно отметить несколько вариантов.

- ☐ Богатые – люди с неограниченными средствами
- ☐ Средний класс – люди со средними доходами
- ☐ Низший класс – люди с ограниченными доходами

Представителем какого вероисповедания Вы являетесь? *

- ☐ Лютеранин
- ☐ Католик
- ☐ Православный
- ☐ Баптист
- ☐ Адвентист
- ☐ Старовер
- ☐ Методист
- ☐ Другой вариант: _____

Общие комментарии по анкете:

Заполнять не обязательно

Благодарю за участие в этом опросе! Если Вы заинтересованы получить обобщенные результаты исследования, укажите, пожалуйста, свой адрес электронной почты: _____

Заполнять не обязательно

**Intervija Nr. 1 ar Latvijas Vecticībnieku Pomoras baznīcas
Centrālās padomes priekšsēdētāju Aleksiju Žilko**

Amats: LVPB Centrālās padomes priekšsēdētājs (kopš 2005. gada līdz šim brīdim)

Intervijas laiks, vieta: 12.08.2011., plkst. 12.00, Daugavpils Svētā Nikolaja vecticībnieku baznīca, Puškina ielā 16a, Daugavpils

Intervijas ilgums: 40 min

Vai variet nedaudz pastāstīt par jūsu baznīcas vēsturi pirms kara? Kādas bija attiecības starp jūsu baznīcu un Latvijas valdību?

Jūs domājat 20.-30. gadus, kad jau bija...

Jā.

Toreiz attiecības bija, kā lai saka, mazliet siltākas. Jo toreiz no valsts tika saņemta palīdzība – materiālā. Tas ir ļoti svarīgi. Tas ir ļoti būtiski. Tātad valdība sniedza baznīcai palīdzību un pat prasīja, lai laicīgi būtu sastādīts budžets, lai varētu izveidot tāmi. Nu, un kaut kādi līdzekļi no valsts budžeta tika iedalīti. Kā piemēru – kā klasisku piemēru varu minēt šī dievnama būvniecību – te, kur mēs tagad atrodamies. Pamati, fundamenti tik ielikti 1908. gadā, bet pēc tam, ar līdzekļiem bija šauri, pēc tam sākas Pirmais pasaules karš, tad bija Pilsoņu karš... nu un pēc tam Latvijas atdalīšanās, Latvijas netkarība, nu un tikai kaut kur divdesmit sestajā gadā mūsu deputāti vecticībnieki, kuri bija Saeimā, varēja likt jautājumu par finansēšanu, lai pabeigtu celtniecību. Citādāk dievnams stāvēja tādā nepiedienīgā skatā – bez logiem, bez jumta, bez jeb kā. Nu, lūk, un valdība izdalīja līdzekļus. Izdalīja līdzekļus, lai šo dievnamu varētu pabeigt. 1928. gadā to pabeidza un iesvētīja.

Šie cilvēki, kas bija Saeimā bija vienkārši ticīgie...

Jā, jā.

...tie nebija garīdznieki?

Nē, garīdzniekiem mēs neatļaujam principā.

Jūs neatļaujat?

Nē, nē, nē. Principā. Bet apmeklētāji, jā. Deputāti bija. Bet, kas attiecas uz mūsdienām, uz tagadējo situāciju, tad viņu ir vairāk. Toreiz bija... cik viņi bija... divi? Bet tagad jau ir četri. 10. Saeimā četri deputāti bija vecticībnieki. Tā kā augam. Piedevām viņi neslēpj savu konfesionālo piederību. Viņi neslēpj. Viņi uzskatāmi saka, ka viņi ir vecticībnieki.

Kā vispār veidojas attiecības... Vairums jūsu draudžu ir Latgalē. Ir arī Rīgā, protams, bet vairāk šeit – citās vietās nav.

Tātad mums tagad pēc saraksta ir 72 draudzes. Visas tās, protams, atrodas Latgalē – tā ir Daugavpils, Jēkabpils, Rēzekne un viss tas, kas tur apkārt – Krāslava, Ludza un kas tur apkārt. Divas draudzes... divas draudzes ir Rīgā. Viena ir Liepājā. Viena Jūrmalā. Viena Ventspilī un viena Kalnciemā.

Kādas ir attiecības ar sabiedrību? Kā jūs pieņem sabiedrība Daugavpilī?

Mūsu vecticībnieki, vai visa sabiedrība?

Sabiedrība.

Iedzīvotāji pieņem normāli. Es, piemēram, esmu Daugavpils goda pilsonis. Tas viss tiek uzņemts normāli.

Vai ir kādi sociālie projekti, kur jūs palīdzat? Piemēram, citas baznīcas palīdz narkomāniem, bērniem...

Narkomānu jautājumā pie mums negriežas, bet kas attiecas uz sabiedrību, ja runā par kopienu, tad baznīcā tādas nav. Atsevišķās sabiedrībās ir tādas tiesības. Bet mūsu kopiena ir sabiedriskā labuma organizācija. Un tur pienākas nodokļu atlaides.

Jā, tāpat kā daudzām citām draudzēm...

Nu, un ko... Mēs palīdzam bērnu namiem. Lūk. Jā, pamatā bērniem. Izrādām nelielu materiālo palīdzību, lai kaut ko varētu darīt ar bērniem – palīdzēt. Bez tam, mums ir saraksts ar mūsu – mūsu veterāniem, invalīdiem, slimajiem, kas nevar kustēties un tiem mēs trīs reizes gadā sniedzam gan materiālo palīdzību – jā, tur ietilpst arī daudz bērnu ģimenes – trīs reizes gadā izrādām tādu palīdzību, vai nu ar naudu, vai produktiem. Un viņi ir ļoti apmierināti. Lūk, tāda mums šajā jomā ir sadarbība – kā labdarība.

Kādas bija attiecības, jeb kā jūsu baznīca pārcieta padomju laikus? Vai bija kādas represijas?

Ziniet, pavisam neslikti panesa.

Neslikti? Es tieši lasīju, ka jūsu baznīcā bija daudzas represijas.

Represijas bija visur. Visur. Tai skaitā arī pie mums. Bet represijas kad bija? Represijas bija četrdesmit pirmajā gadā, kad bija tas... Pēc tam... Bet, jā, protams, mums ir represētie. Piemēram, Zavalokovs, Rošonoks – bija tāds slavens ārsts. Bija. Bet pēdējos gados, kad tas viss jau ar Staļina režīmu beidzās, tad arī attiecības bija ļoti normālas. Ļoti normālas. Protams, bija kontrole. Prasīja, ko jaunatne nāk – mēs zinām, pie jums iet jaunieši! Lai tas vairs nebūtu! Visi sacīja nē, nē, nē, bet darīja pretēji jā, jā, jā.

Viņi izlikās, ka neredzēja, kas notiek?

It kā izlikās, ka nekā neredz, bet mēs izlikāmies, ka kontroles nav. Nu tā.

Un ko es gribētu īpaši uzsvērt – daži saka, ka bija, ka pēc Staļina režīma bija vajāšanas – tāda nebija. Tāda nebija. Bet, protams, prasīja atskaites. Protams, darbiniekiem – štata darbiniekiem, draudzes darbiniekiem bija progresīvais nodoklis – kā tagad atceros, 19. pants, kas noteica progresīvo nodokli – jo vairāk draudzes darbinieks nopelnīja, jo vairāk viņam atņēma nodokļos. Lūk, tas bija tāds nedaudz represīvs mērs un tas man atsauc atmiņā tādu anekdotisku gadījumu. Pienāk rīta avīzes, bet tur pirmajā lapā Mikojaņš – „Mikojaņš izvēlēts par PSRS Augstākās padomes priekšsēdētāju!” Un tur uzrakstīta viņa biogrāfija. Bet tur biogrāfijā rakstīts, ka viņš beidzis garīgo semināru. Un tajā brīdī pienāk nodokļu inspektors. Bet tur Rīgā visi tādi asprāši, tādi zobgaļi, viņi saka: „Viss – no šodienas nodoklis no 19. panta noņemts.” – „Kā noņemts?” – „Nu tā, redziet, Mikojaņš – priekšnieks, bet viņam garīgā izglītība.” Viņi, protams, bija šokēti, ka tik atklāti to bija ievietojuši un saka – nu kā, bet te jau nav rakstīts, ka viņš to nodokli atcels. Tā kā tāda lieta bija.

Bet taisnība, ka viņš beidzis garīgo semināru?

Jā!

Staļins jau arī.

Arī Staļins. Un kas vēl bija... bija morāli grūts šis 19. pants. Bet nu ko... Tāpat izgāja cauri. Kas, jūs domājat, ka uzrādīja pilnībā visus ienākumus? Protams, ka neuzrādīja.

Bet naudu jums nedeва?

Nē, naudu nedeва. Bet, kas bija... Jā, tas jau ir tuvāk Hruščova laikam, jau kad Brežņevs bija – bija pilnvarotā padome – Reliģisko lietu padome un kas ir interesanti – to izveidoja nevis valsts, bet izpildvara – Ministru padome. Ministru padome bija izpildvara. Un tiem bija stingri noteikts rūpēties par kārtību – palīdzēt ar materiāliem, palīdzēt ar remontiem. Palīdzēt... ja bija kāda celtniecība, tad palīdzēja. Lūk, tās bija viņu neatliekamās funkcijas. Un zinu kā Rīgā pie viņiem ļoti bieži griezās pēc remontiem. Tātad materiālus varēja dabūt pa vairumtirdzniecības cenu. Toreiz mēs nemaz nezinājām, ka tāda ir, bet izrādās bija valsts vairumtirdzniecības cena un mazumtirdzniecības cena. Un viņi atlaida draudzēm pa vairumtirdzniecības cenu. Vienmēr sanāca mazliet lētāk.

Baznīcu ēkas jums neatņēma?

Nē.

Nevienu?

Nē, nē, nē.

Tad jums paveicās.

Neatņēma. Kā neatņēma, tā neatņēma. Dievnami pēc tam paši sāka palikt tukši tāpēc, ka iedzīvotāji sāka izmirt. Visi no lauku rajoniem aizvirzījās uz pilsētām un lauku dievnami palika tukši. Šodien jau ir tāda aina, ka praktiski ļoti daudzi... praktiski vairums lauku rajonu dievnamu ir palikuši tukši un tie ir apzagti. Nav tautas. Nav tautas. Bet lai apzagtu... mūsu baznīcu līdz pat šim brīdim apzog un apzog visu laiku.

Kas apzog?

Kā kas? Profesionāļi. Pamatā jau ikonas zog. Tagad ir vesela programma Iekšlietu ministrijā – variet tur piezvanīt. Tur ir vesela nodaļa par baznīcas īpašumu saglabāšanu un pasargāšanu no zādzībām. Tad mūsu

baznīca tur ieņem pirmo vietu pēc kulta priekšmetu zādzībām. Mēs, protams, šo programmu atbalstām, bet pagaidām tomēr vēl zog. Kaut gan liekas jau, ka vairs nav ko zagt. Bet viņi tomēr atrod.

Kādas attiecības ar valsti ir tagad, pēc PSRS sabrukuma? 2007. gadā parakstījāt līgumu ar valsti, bet kā gājis visus 90. gadus? Par jums vispār interesējas?

Tagad, protams... Mūs samazina skaita dēļ. Mēs uzskatām, ka vecticībnieku Latvijā ir ne mazāk kā 70 000. Ne mazāk. Jo mēs taču zinām, cik cilvēki nāk uz dievkalpojumiem. Cik nāk uz grēksūdzi? To mēs taču pierakstam un zinām. Bet mums visu laiku publicē, ka vecticībnieku ir divi tūkstoši ar kaut ko. 2000 ar kaut ko ir kopienas locekļi. Locekļi! Atskaitēs...

Kas jums skaitās locekļi?

Locekļi, nu kā lai saka – tie, kas ir tādi attīstītāki.

Kādā ziņā?

Ir vesela rinda ar tiem, kas nāk – ir vecenītes, pensionāri. Bet ir arī cilvēki, kas vairāk vai mazāk ir strādājoši, pie tam viņi var strādāt pat atbildīgos amatos un kas apzinās visu vērtību un viņi ņem uz sevi atbildību par dievnama īpašumu un par visas saimniecības uzsākšanu. Mums apmeklētāji ir 4000 tūkstoši, kas nāk uz grēksūdzi, kas uzrāda, ka viņi nāk uz grēksūdzi. Bet mēs viņus visus nepierakstām kā locekļus. Mēs nevaram pierakstīt. Ja mums vajag sasaukt sanāksmi un ir 4000 locekļu, tad vajag 2000 klātesošo sanāksmē, lai skaitītos, ka sēde ir... Tas taču ir neiespējami!

Tāda problēma ir visām draudzēm.

Tāpēc... tāpēc mēs kā draudzes locekļus turam 50 cilvēkus. Viņi raksta iesniegumu. Viņiem arī ir tiesības noturēt sanāksmes un sanāksmēs tiek lemti visi jautājumi. Viņi arī izvēl izpildorgānu – padomi – izvēl padomes priekšsēdētāju un, lūk, tādā veidā tiek vesta kopienas saimniecība. Tā mēs sekojam.

Citās draudzēs tiek skaitīti visi, kas ir kristīti.

Tā skaita, bet tas ir... Nezinu, kā viņi tiek ārā no situācijas un kā viņi notur sanāksmes. Viņiem nekad nav kvoruma.

Luterāņiem oficiāli ir 400 000, lai gan lielais vairums nezina, kur baznīca atrodas. Viņi pateica, ka 40 000 ir tie, kas nāk, kas ir kā locekļi, lai gan oficiāli ir 400 000. Bet tāda problēma ir visiem. Bet kā ir ar to līgumu starp valsti?

Likums ir likums.

Bet praktiski tas jums palīdz?

Praktiski... praktiski tas nepalīdz ne ar ko. Praktiski. Bet tas ir prestižs, pirmkārt. Un tā ir garantija, ka baznīca valstī turpinās pastāvēt. Tā ir garantija, kur valsts garantē, ka nebūs nekādu represiju, nekādu vajāšanu, ka baznīca būs brīva, varēs pastāvēt un attīstīties. Lūk, likuma jēga.

Papildus vēl ir likums par reliģiskajām organizācijām. Likums par reliģiskajām organizācijām. Treškārt, kopienas Statūti, baznīcas Statūti. Ar šiem normatīvajiem dokumentiem tad mēs arī rīkojamies. Statūtus var mainīt, bet likumu tik vienkārši neizmainīsi. Statūtus var papildināt, mainīt sanāksmē, veikt korekcijas vienā vai otrā virzienā.

Ko jūs domājat par ekumēnisko kustību?

Sliktu domājam. Mums baznīcas Statūtos ir noteikts, ka nekādas kopīgas lūgšanas nedrīkst būt.

Nedrīkst būt?

Nedrīkst.

Kā reiz gribēju vaicāt... Rīgā par jums gandrīz nekas nav dzirdams.

Tas arī labi.

Pareizticīgie reizēm piedalās ekumēniskajos pasākumos.

Mēs arī vienmēr piedalāmies, bet kā citādāk? 18. novembrī vienmēr esam klāt. Vēl šur tur esam.

Bet jums tas īsti nepatīk?

Mēs tur esam pēc protokola.

Kāpēc?

Mums ir likums, ka ar citiem ticīgajiem mēs nelūdzam Dievu kopā. Tas ir likums, kas pieņemts baznīcas noteikumos.

Kādas ir attiecības ar pareizticīgo baznīcu?

Normālas.

Vai kaut ko kopīgi darāt?

Piedalāmies kaut kādās tādās programmās, bet tas ir reti. Mums ir draudzīgas, normālas attiecības. Tiekamies, šo to parakstam – saskaņojot parakstam visādus tādus dokumentus svarīgus, kas attiecas, piemēram, uz to pašu... uz tiem, visām tām netradicionālajām orientācijām... Viņi taču vispār grib revolūciju uztaisīt!

Jūs runājat par Jauno paaudzi?

Par kādu Jauno paaudzi? Par visiem tiem gejiem un lesbietēm. Viņi visādus projektus bīda, par izmaiņām likumā un tā tālāk. Mēs te, protams, visi esam solidāri – pareizticīgie un katoļi, un zinu, ka arī baptisti – mēs visi esam pret to. Gribējām jau sanākt kopā. Metropolīts mūs aicināja pavasarī, bet tad atlaida Saeimu un nebūs kam ar to visu nodarboties. Pagaidīsim, kad izvēlēs jauno Saeimu un tad sanāksim kopā un parakstīsim mūsu kopējo dokumentu.

Bet pret to jūs attiecaties pozitīvi, normāli?

Jā.

Ja kaut ko vajag darīt, lai saglabātu garīgo līmeni valstī, tad jūs gribat tajā piedalīties?

Protams. Kāda runa! Viennozīmīgi!

Gribētu pavaicāt jums šo to par politiku. Kā jūs pret to attiecaties. Vai jūs par to interesējaties?

[Smejas.] Mums pienākums ir interesēties par politiku.

Gribi, negribi?

Gribi, negribi. Tā lieta ievēl. Bet te ir ļoti vienkārši – varbūt to arī nevajadzētu pierakstīt, bet mēs mācamies no katoļiem. Katoļi ir malači. Viņi neko nekur nedeklarē, bet savu līniju viņi tur – nepubliskojoš īsteno. Tāpat arī mēs. Nekur neuzstājamies. Mēs ne par vienu deputātu neiestājamies. Ne pret vienu frakciju vai partiju izturamies bezkaislīgi, vai kā citādi. Bet savu līniju caur iekšējiem kanāliem mēs, protams, turam.

Visiem jau ir savas intereses – gan par gejiem, gan ja gribam kaut ko sasniegt.

Protams. Neapšaubāmi.

Es nedaudz esmu skatījusies, kādas ir attiecības starp politiķiem un baznīcām un esmu ievērojusi, ka ļoti bieži nevis baznīcas iet pie politiķiem ar jautājumiem..

Bet politiķi. Protams! Visu laiku! Visu laiku! Viņiem taču balsis vajadzīgas!

Nu jā, par to arī jautājums – vai ir bijuši gadījumi, kad viņi ir tieši jautājuši, vai vari man palīdzēt – es tev to, tu man to.

Tieši neviens nekad nerunās. Tieši neko nesaka. Satiekas un runā par kaut ko.

Par kaut ko...

Bet sarunā kā vajag.

Skaidrs.

Man tādu tiešu kontaktu, protams, nav.

Tā nav normāla politika, lai jūs pieceltos aicināt...

Protams, lai aģitētu, lai balso par to un par to – tā pie mums nenotiek. Pie mums aģitācijas nav.

Ko jūs vispār domājat par Latviju? Nevis tikai par politiku, bet vai jums ir cerība par šo valsti?

Sliktu domāju. Ļoti sliktu. Paskatieties uz skaitļiem. 800 000 zaudējums! Bija divi ar pusi miljoni, cik tur? 2.3? Tagad 1.9, kā agrāk Igaunijā. Kur tie cilvēki 20 gados palika? Kur palika? Mans viedoklis, mana dziļa pārliecība, ka šeit uz vietas jāattīsta tautsaimniecība, ražošana. Lai cilvēkiem te būtu darbs, lai viņi varētu

normāli nopelnīt, lai viņiem būtu sociālās garantijas, lai viņiem būtu izredzes uz pensiju. Tas ir obligāti. Un jāattīsta ražošana šeit, kā arī jāattīsta lauksaimniecība. Bez ekonomikas situācija būs ļoti slikta, tas viss tikai regresēsies, regresēsies un regresēsies. Bez ekonomikas. Ja nebūs ekonomikas. Ja nebūs pašu ražošanas, pašu lauksaimniecības, pašu produkcijas, ja tas viss netiks saražots, tad būs ļoti slikti. Tas ir pirmkārt. Un otrkārt, vajag šos cilvēkus atgriezt, kas ir aizbraukuši. Tur... ja viņi saka, ka viņiem tur ir ļoti laba dzīve, tad tā nav taisnība, jo mēs zinām... Pie mums brauc cilvēki. Pie mums brauc savus bērnus kristīt. Viņi šeit ierodas uz svētkiem, uz grēksūdzi, kas aizbraukuši. Un kad prasi, tad viņi saka, ka nu tā, knapi, knapi pietiek, lai tur izdzīvotu, bet lai kaut ko atliktu, to nevar. Tikai pašreizējās izmaksas sedz. Izmaksas tur ir daudz lielākas nekā pie mums. Tāds, lūk, skats, uz Latviju. Tāds, lūk, skats.

Cerība ir?

Protams, ka ir. Cerība vienmēr taču mirst pēdējā – jūs taču to ziniet! Vajag kaut ko, kaut kā šo lietu vērst uz citu pusi. Līdz šim brīdim nesaprotu, kāpēc aizliedza šeit ražot cukuru. Nu nekā to nesaprotu. Ir iespējas, ir resursi, ir neapstrādāta zeme, lauki, viss ir, resursi ir, bet to visu vajadzēja slēgt neapdomīgi. Kaut kur to visu atdot. Tas ir viens no ekonomikas veidiem. Otrs veids, lai kā mēs nelamātu padomju varu, Latvijā tomēr bija ļoti attīstīta elektroniskā ražošana – ļoti attīstīta – Spīdolas radio un tehniskā rūpnīca, radiotehnikas rūpnīca. Tas viss taču bija gandrīz visā Eiropā mēs ražojām produktus, kas bija ļoti kvalitatīvi un kam nebija konkurentu. Kāpēc to vajadzēja likvidēt? Arī nav skaidrs. To nesaprast. Tāds arī secinājums.

Vai jūs šīs problēmas izjūtat caur cilvēkiem, kas pie jums nāk?

Protams. Mēs arī paši to redzam, arī caur cilvēkiem, kas nāk uz dievkalpojumiem un grēksūdzi.

Grūti laiki. Cik saprotu, tad jums tā pati situācija, kas citiem – cilvēku paliek mazāk un baznīcas paliek tukšākas.

Jā, praktiski tāda reliģiskā darbība netiek veikta. Tomēr atsevišķos lauku rajonos, punktos cilvēki ir, viņi kaut ko meklē, viņi kaut ko pieprasa, lai baznīcas strādātu, lai būtu dievkalpojumi, lai lasītu, dziedātu, lai visu darītu – kristības, apglabāšanas. Ir, kas pilnībā ir atteikušies un mēs jau aizmirsām, ka tādi ir, bet daži turas un pieprasa. Ja pilsētās garīgā dzīve ir atlikta var teikt, nevainojami, kas attiecas uz Rīgu, Rēzekni, Daugavpili, tas pats uz Ludzu, Līvāniem, Krāslavu – tur visur ir jauni kalpotāji, kas vada dievkalpojumus, atver svētdienaskolas un pilsētās viss, paldies Dievam, notiek labi. Bet lauku rajonos, lauku dievnamos ir problēmas.

Bet tur parasti cilvēkiem tas ir vajadzīgs vairāk kā pilsētā.

Jā.

Vēl pēdējais jautājums – 2002. gadā, kad uz Latvijas politiskās skatuves kāpa *Latvijas Pirmā partija*, viņi daudz runāja par kristīgo politiku. Kāds ir jūsu viedoklis? Vai kristīga politika vispār ir iespējama?

Viņi ne tikai runāja, bet viņi arī kaut ko izdarīja. Viņi taču organizēja sakrālo atbalstu draudzēm – draudzes saņēma atbalstu no valdības – diezgan vērā ņemamu palīdzību – šur tur bija iespējams veikt remontus, šur tur varēja kaut ko pielabot, šur tur varēja iepirkt kādu jaunu inventāru vai iekārtu. Tas bija. Neatceros, kāds bija skaitlis visā Latvijā, bet mūsu baznīcai bija piešķirti kādi 13 000 tūkstoši. Trīspadsmit tūkstoši latu bija piešķirti. Par šo naudu dažs labs varēja uzlabot savu dzīvi. Tāpēc tā bija tāda vienīgā reize. Un izdarīts tas tika, es teiktu, tā nedaudz „truli” un ļoti nemākulīgi. Pirmajā vietā bija lielišanās – ka mēs, mēs, mēs, bet ja nebūtu bijusi šī lielišanās, tad būtu aizgājis arī tālāk. Un tāpēc citi politiskie spēki apskatījās un ieraudzīja, ka ar to var lepoties un teica, mēs arī tā varam. Nedosim viņiem! Lūk, tā tas arī viss sanāca.

Bet vispār, skaidrs, garīdzniekiem nevajadzētu iet politikā, bet citiem?

Nē, garīdzniekiem nevajadzētu iet, bet citi – lūdzu, lai iet!

Paldies!

Intervija Nr. 2 ar LRKB Rīgas arhidiecēzes ģenerālvikāru Andri Kravali

Amats: Rīgas arhidiecēzes ģenerālvikārs, Rīgas Sv. Marijas Magdalēnas draudzes prāvests, LPU filiāļu RTI un RARZI docētājs

Intervijas laiks, vieta: 22.05.2012., plkst. 10.00, Rīgas Sv. Marijas Magdalēnas draudzes dievnams, Klosters iela 4

Intervijas ilgums: 60 min

Jūs ikdienā daudz strādājat ar cilvēkiem – kā Jūs raksturotu šībrīža Latvijas politisko situāciju, jeb kā Jūs to izjūtat caur cilvēkiem, kas pie Jums nāk? Kas Jums šķiet aktuālākās problēmas?

Esmu saistīts gan ar Rīgas domes kapelu, gan Saeimas kapelu, ar tiem darbiniekiem, politiķiem, palīgiem, kas tur strādā un kā garīdznieks pirmām kārtām es skatos uz dvēseles vajadzībām. Tas mani interesē un mani interesē tas, kā es viņiem varu pasludināt evaņģēliju, kā baznīca ar savu vēsti var palīdzēt viņiem dzīvot, īstenot savu aicinājumu, kalpot savai zemei un tautai. Un ja jautājums, kā es varētu raksturot... nekas labs politikā nevar būt, ja cilvēki nepazīst to, ko Dievs ir atklājis un ja viņi savos uzskatos un pārliecībā nebalstās uz atklāsmes principiem, uz Dieva likumiem un baušļiem. Tāpēc dažreiz ir zināmas bažas par atsevišķiem lēmumiem, ir arī diezgan liela neskaidrība un kompetences trūkums, kaut kāda skaidrāka vīzija par nākotni, par valsti, par tikumu, par darbu. Tās ir tās realitātes, kuras es redzu un es domāju, ka baznīcai būtu savs pienesums, kur arī politika varētu meklēt to gudrību. Meklēt arī vairāk, kā īstenot tos mērķus, ko viņi sev uzstāda. Tātad kā garīdznieks es nepieslienos kādiem politiskiem spēkiem un es cenšos arī mazliet stāvēt pāri tai spriedzei, kas atsevišķos gadījumos var būt.

Bet Jūs viņu izjūtat? Jeb nē?

Jā. Jā, izjūtu, esot ar cilvēkiem. Jo tagad ir pārāk politizēta, tad es negribu palikt tajā līmenī, jo partijas nāk un iet un cilvēki arī bieži vien politiku izmanto savtīgiem līdzekļiem un tas dara mani piesardzīgu. Bet tai pat laikā man personīgi nākas iet pie tiem pašiem politiķiem un runāt, piemēram, par baznīcas restaurāciju, par kaut kādiem izglītības jautājumiem, par ētiskiem jautājumiem un mani tas interesē. Es esmu Rīgas domes draudžu kolēģijā, kur es redzu un kur es gribu, lai politikā būtu pārstāvēts kristiešu viedoklis – lai viņu balss un tiesības būtu respektētas. Un baznīca nekad nenorobežojas no politikas – Katoļu baznīca. Tas noteikti būs tālāk jautājumos...

Jā. Bet Latvijā kopumā kāda problēma mums būtu? Un tas nav jautājums tikai politiski, bet vispārīgi, ja Jums prasītu, kas ir Latvijas nelaime, ko Jūs atbildētu?

Tas būtu ļoti dziļi, bet ja prasītu no politiskā, tad es teiktu, ka tie cilvēki, kam ir politiskā teikšana, ir ļoti mazs procents. Mazāk kā 1% un pārējā tauta nav pietiekoši politiski izglītota – viņa neiesaistās politiskajā dzīvē. Lādēt politiķus vai viņus nemitīgi citēt un piesaukt visu nelaimju galā vēl nenozīmē iesaistīties politikā un tāpēc mums nav īstenībā tādas... es nezinu... gribētu teikt – ne tikai kristīgas politikas, bet tādas mērķtiecīgas politikas uz ko mūsu valsts tā reāli ietu.

Bet tā kristīgā politika ir tāds ļoti interesants jēdziens. Jo, ko mēs ar to saprotam? Ja Baštiks un mācītāji aiziet politikā, tad tā ir kristīga politika?

[..] Nē, kāpēc? Kristīga politika ir tā, kas ņem par pamatu Dieva atklāsmi un Dieva Vārdu. Politiķi dara divkārši, ja tā var teikt, atbildīgu tautas, cilvēku un Dieva priekšā. Kristīgs politiķis var būt jebkurā partijā. Viņš var būt... es domāju tagad ir ļoti labi piemēri Saeimā, kas cīnās par dzīvības jautājumiem, par ētiskiem jautājumiem un ir apsveicams. Es ar prieku klausos tos cilvēkus, kam ir kristīgā pārliecība, lai gan īstenībā pat nav tik daudz svarīgi viņu piederība konfesijai, cik svarīga ir tiešām pasaules uzskats. Un es negribu to noreducēt tikai līdz kristīgajam uzskatam, bet humāns uzskats, kas balstās uz vērtībām, kas grib labu, kas izriet no patiesības un taisnības. Un kas ir konstruktīvas un tautai vitālas un prioritāras.

Vai baznīcas ieteikumi – tas, ko Jūs runājat ar politiķiem, vai to arī uzklausa, vai ir arī, kad bieži ignorē?

Es domāju mēs netiekam daudz pie teikšanas. Otrkārt, šis uzskats, ka baznīca ir šķirta no valsts ir ļoti nepareizi interpretēts atsevišķos gadījumos. Tas ir aptuveni tā, ja es pateikšu – nu, kultūra ir šķirta no valsts vai sports ir šķirts no valsts, aptuveni tā... Cilvēki, kas grib īstenot savas intereses ar šo sloganu, ar savu nepareizu likuma interpretāciju liek saprast, ka baznīcām nav jāiejaucas publiskajā telpā, kas gan nav tā. Jo mums interesē kopējs labums, personas cieņa. Mūs interesē taisnības, atbildības, darba principi, ētiskie

principi, dzīvības jautājums. Ja, piemēram, rietumos tiek pieņemta eitanāzija kā pašsaprotama norma, tad es domāju, ka kristiešiem te ir savs, diametrāli pretējs viedoklis un tā joprojām ir daudz citu jautājumu. Tāpēc es domāju, ka tādas auglīgas, dziļas, nopietnas, sistemātiskas sadarbības joprojām nav. Mēs tikai glābjam sliktos, kad atskrien tādās situācijās, kad jau ir uguns, kas ir jādzēš. Bet mērķtiecīgi strādāt... Nu, nav jau arī īstenībā kur tam rasties, jo mums nav kristīgu skolu, ja mums nav universitātē arī, teiksim....

Fakultātes?

Jā, fakultātes... Nu, fakultāte ir, bet cik viņa palīdz un cik viņa ir kristīga.

Izglītības iestāde ateistiem.

Nu, jā. Tas ir ļoti daudz, ja cilvēks to var pateikt īstenībā, ja to viņš ir sapratis... Bet sabiedrībā ir arī daudz manipulācijas ar vārdu kristīgs. Tāpēc es nedomāju, ka ļoti daudzi ieklausās. Kaut gan ir atsevišķi labas gribas cilvēki, kas ir saistīti ar draudzi, ar baznīcu, ar kādu kalpošanu. Viņi nemitīgi smeļas – tomēr katrs ir pēc savas kompetences – ir kristīgais radio, ir kristīgā literatūra, ir varbūt draudzes, kas to politisko lauku uzskata kā tādu evaņģelizācijas vietu un tur tas viņiem izdodas labāk.

Runājot par baznīcas sadarbību, vai ekumēnisko kustību, kas ir Latvijā – kā Jūs to vērtējat? Vai mums veiksmīgi izdodas sadarboties ar citām konfesijām, vai vēl ir vieta izaugsmei?

Jā, nu, kaut kad pirms dažiem gadiem apustuliskais nuncijs sacīja, ka šeit ir kaut kas līdzīgs ekumenisma laboratorijai – tādā pozitīvā nozīmē – mazliet tā kā siltumnīca. Īpaša vide, apstākļi, proporcijas, vēsture, kas ļauj šiem jautājumiem daudz vairāk būt aktuāliem. Es došu piemēru – kad iesvētīja kādu latviešu klostermāsu, kas salika solījumus Polijā, tad vietējie garīdznieki, mācītāji, brauca uz šīm svinībām, tāpēc, ka viņi gribēja dzīvē redzēt vienreiz luterāņu mācītāju – kāds tad viņš īsti ir, jo viņi nekad mūžā nebija viņu satikuši Polijas kontekstā. Tātad ir realitātes, kas ir pilnīgi savādākas, atšķirībā no mums. Un tā, es domāju, ir mūsu zemes īpašā specifika un tas ekumenisms nav kāda baznīcas ideoloģija, bet tā ir baznīcas būtība, sūtība un tā ir mūsu ticības daba, kas meklē vienojošo. Jāsaprot, mūsu vienotībā ir spēks – mums ir tik daudz kopēja un tas izriet gan no Dieva Vārda, gan no nepieciešamības – ja latviešu tauta sāks noslāņoties konfesionāli un pēc valodas principiem, un vēl kaut kādiem principiem katrs pieprasīs savas tiesības. Mums jau tā ir grūti rast vienotību, tāpēc es domāju, ka ekumenisms ir ne tikai kristiešu uzdevums un aicinājums, bet liela žēlastība un svētība. Es redzu Dieva darbu, Svētā Gara darbu, kas mūs tādā veidā apvieno, mudina un tas parāda un dod priekšzīmi gan politiķiem, gan vispār Latvijas cilvēkiem vairāk iet pāri savai izpratnei, savai teritorijai vai žodziņam, tā teikt, atvērties uz to.

Vai šī sadarbība palīdz arī politiskā ziņā? Teiksim, ja ir kāds kopīgs mērķis, kad vairākas konfesionālās grupas sanāk kopā un iet pie politiķiem vai partiju pārstāvjiem, vai kā citādi mēģina ietekmēt. Vai tas palīdz, jeb īpaši tam nav nozīmes? Vai Katoļu baznīca varētu, ņemot vērā cik viņa ir spēcīga, tikpat labi viena pati?

Es domāju, ka atsevišķos gadījumos mēs nedrīkstam pat klusēt – mums ir jāpauž viedoklis, jo tiek pārkāptas ētiskās normas. Tiek pārkāptas cilvēktiesības utt. Ja mēs to nedarīsim, tad kas to darīs? Tas nozīmē, ka mūsos nav šī sāls. Cita lieta, cik mēs ejam, lai kristīgās pārliecības klātbūtne politikā būtu lielāka. Tas varētu būt cits jautājums. Cik mūsu viedokli grib dzirdēt? Bieži vien ir tā, ka mēs to jau zinām, bet mums ir citas intereses, mēs zinām jūsu prasības. Pavisam nesen Saeimā tika runāts par dzīvības jautājumu, par abortiem, tad daži uzdrošinās teikt – tik lielu tumsonību mēs vairs nepieļausim. Nu, tas ir ļoti žēl un sāpīgi, ja tautas likteni un demogrāfisko situāciju sauc par tumsonību.

[Atbild uz telefona zvanu.]

Vai ir kādas konfesijas, ar kurām sadarbība ir labāka vai sliktāka? Piemēram, vērojot pa TV pareizticīgos stāvē malā – ar viņiem ir izveidojusies sadarbība?

Redziet, šī sadarbība mums izriet no vēstures, no kristīgās atklāsmes, no, teiksim, arī... negribētos runāt par garīgo briedumu, bet arī no tā konteksta, no kaimiņu būšanas, jo mums ar pareizticīgo baznīcu ir tūkstoš gadus kopēja vēsture un mēs to nevaram noliegt. Pareizticīgā baznīca vienmēr būs Katoļu baznīcas prioritāte, jo teoloģisko jautājumu ziņā viņa mums ir vistuvākā. Mums ir ļoti daudz kā kopēja un mēs praktiski esam jau vienoti gan sakramentos, gan ticības izpratnē mums praktiski šodienas apstākļos vairs nešķir, bet redzot kā ir...

[Atbild uz telefona zvanu.]

Tomēr no malas liekas, ka jums ir tuvākas attiecības ar luterāņiem, vismaz draudzīgākas, lai gan vajadzētu būt ar pareizticīgajiem.

Ļoti pareizs novērojums.

Problēma ir tā, ka jūs negribat sadarboties ar pareizticīgajiem, jeb viņi savu politiku virza individuāli?

Es vakar lasīju virspriestera Jāņa Kalniņa grāmatu.

Kuru?

Pēdējo [„Lai neviens jūs nepievi!"]. Tāda ļoti disidentiska, kur viņš runā par ekumenismu un kur viņš piemin arī pēdējos faktus par Zbignevu. Es lasīju un es domāju, es pilnīgi esmu tā kā zem lāsta, jo ekumenisms ir vislielākā nelaime [smejas] un sātana viltība, un katoļi tur stāv... Un es domāju, kā tā var uz to lietu skatīties? Tā grāmata mani sāpināja, īpaši, kad es viņu redzēju mūsu grāmatu galdā, kur viņu tirgoja. Es domāju... Es saprotu un es ļoti cienu Jāni, bet nu tā nav baznīcas izpratne un tās lietas nevar tik vienkārši apskatīt un zināmā mērā tāpat ir manipulējoši graujoša.

Arī kad Zbignevu Stankeviču iesvētīja luterāņu baznīcā, tad reakcija bija, ak, vai un šausmas! Tomēr ļoti skaidri bija uzsvērts tas, ka mēs esam atšķirīgi, ka atšķirības pastāv, un to mēs neviens nenoliedzam, ka starp mums ir zināmas izpratnes, tulkojumu atšķirības, bet mēs varam būt arī vienoti, jo mums ir ļoti daudz kas kopīgs.

Es tajā pašā laikā uzdrošinos arī pateikt, ka nebūtu nekādas problēmas. Es neredzētu neiespējamu, ka katoļi nosvin savā vēsturiski dievnāmā, kur viņu bīskaps kādreiz svēto misi, kas nepretendē uz katoļu baznīcu, bet tas ir pilnīgi normāli – tāda prakse ir. Jo šeit, manā dievnāmā ir bijuši luterāņi, ir bijuši pareizticīgo klosteris, ir bijis cisterciešu māsas, ir bijuši jezuīti. Mēs esam atgriezušies atpakaļ pie tā, kas mēs esam. Man daudz labāk šī kristiešu klātbūtne bijusi patīkama, nekā zviedru naudas kaltuve šinī ēkā.

Šobrīd Jūs apkopojat viedokli par praidu. Vai pareizticīgie arī piedalās tajā, jeb viņi saka, nē?

Viņi, pirmkārt, saka nē. Viņi ir vieni no pirmajiem pauduši savas baznīcas viedokli un viņi tāpat ir saņēmuši anketas – es nevaru pateikt, cik aktīvi viņi to dara, bet var teikt visi Rīgas dievnami un kristīgās draudzes to dara. Tātad tas ir kaut kāds... Tas apliecina ekumēniskos centienus un ekumēnisko realitāti kā tādu, kad tas tā notiek. Un tieši šodien tie tiek apkopoti un nesi uz Rīgas domi, kur tiks reģistrēti. Es domāju, ka tā nav vienīgā tāda akcija un viedokļu aptauja, ka arvien vairāk baznīcu iesaistīsies. Esmu redzējis, ka, piemēram, Šveicē, cilvēki iziet no baznīcas un tur ir kādās trijās vai piecās, vai līdz pat 10 vietās ir iespēja parakstīties par to, pret to, piekristu, par... un tur daudz cilvēku tajā pašpārvaldē līdzdarbojas kā tas ir mūsu gadījumā.

Šveici referendumu valsti, protams, ir grūti salīdzināt... Bet varbūt vēl jautājums būtu par to, ka Svētais Krēsls kā pati pirmā noslēdza līgumu ar Latvijas valsti. Pārējās konfesijas sekoja vēlāk. Kāds isti ir mērķis šiem līgumiem? Vai tie kaut ko atrisina valsts un baznīcas attiecībās? Vai ko mēs gribam panākt?

Baznīca nemēģina kārtot attiecības ar valsti caur līgumiem un dokumentiem, jo viņa saprot, ka viņa ir valsts daļa. Viņa ļoti labi saprot, ka ļoti liela daļa no valsts pilsoņiem ir ticīgi cilvēki, bet šis dokuments garantē reliģisko brīvību. Tas kristiešu dzīvē ir kaut kas ļoti svarīgs – ka valsts respektē viņu pārliecību, uzņemās atbildību un kristieši apzinās savas tiesības uz sirdsapziņas brīvību, uz grēksūdzes noslēpumu, uz kristīgu izglītību, uz garīgu aprūpi cietumā utt. Tātad šis līgums jau bija Latvijas laikā noslēgts, tagad no jauna tas tika ratificēts un interesanti, kas visas kristīgās konfesijas teica savu jā; viņas nepretojās un daudzas pašas pēc šī līguma izstrādāja savus līgumus, kam nav starptautisks (jo viņiem nav vienkārši tādas institūcijas kā Vatikāns), bet pieprasīja, lai tiktu respektēta viņu pārliecība un tiesības vienai vai citai baznīcai, un mēs vienmēr sadarbojamies. Savulaik tas bija ar Reliģisko lietu padomi un tas jautājums bija aktuāls. Pasaulē, ja nemaldos, Vatikānam ir 177 valstīm šis līgums un tā ir zīme, ka valsts garantē savu pilsoņu tiesības un brīvību. Ja valstij nav līgumattiecības ar Vatikānu utt., tad es domāju, ka kristiešu stāvoklis var būt zināmā mērā apdraudēts šajā valstī.

No otras puses, Satversme jau nosaka reliģijas un apziņas brīvību...

Jā, bet šeit šinī gadījumā katoliskās baznīcas specifika mazliet atšķiras no citu konfesiju stāvokļa, statusa, jo katoļi ir vislielākā konfesija pasaulē un, otrkārt, viņa ir viscentralizētākā. Viņa tātad ir vienota savā mācībā, savā pašpārvaldē, tātad ne velti „katolisks” – tātad universāla. Tas pieprasa, ka vecākais Kristus vietnieks, kas ir tā kā Pētera pēctecis, ir klātesošs caur atzītu struktūru šeit un savukārt valsts un arī baznīca cieši vienota ar to pirmo baznīcu un Romas baznīcas galvu, kur pirmais bīskaps... Tas tāpat kā Svētajos Rakstos mēs lasām par Jeruzalemes draudzi, kurai bija īpašs stāvoklis, tāpat arī šeit tam vienmēr ir bijušas lielas priekšrocības. Mēs to uzskatām arī kā ļoti lielu žēlastību – šī vienotība baznīcā un mēs to saskatām arī evaņģēlijā kā tādu Kristus principu. Un izejot no šīs specifikas ir tad mazliet arī citas prasības. Savulaik padomju laikā bija mēģinājumi dibināt Katoļu baznīcas nacionālās, lokālās baznīcas, Latvijā bija mēģinājums, kas neizdevās, Polijā bija tādi mēģinājumi; tādi mēģinājumi ir Ķīnā un Ķīnas problēma, piemēram, ir tieši tāda, ka ir divas Katoļu baznīcas. Viena, kas ir pagrīdē, viena, kas ir oficiālā, kas savukārt netiek atzīta no Romas. Mēs redzam cik bieži vien dažādi totalitārie režīmi nevēlas tiešām, lai baznīca būtu

brīva – lai viņa būtu katoliska un universāla, bet viņi mēģina dažādos veidos to ierobežot, vai izmantot savās interesēs.

Cik liela ietekme no Vatikāna puses nāk uz dažādiem procesiem, kas notiek Latvijā? Tur noteikti tiek sekots līdzī daudziem procesiem, kas te notiek, bet vai tiek saņemti arī signāli, lai ejat pie saviem politiskajiem pārstāvjiem un risiniet kaut vai homoseksuāļu jautājumu, vai vēl kaut ko. Jeb šie lēmumi tiek pieņemti šeit uz vietas?

Pirmkārt, ir uzticības jautājums. Tā kā Svētajos Rakstos redzam mēs kā Pāvils runā ar Titu, ar Timoteju – kādā veidā viņš dibina draudzes. Šis bībeliskais princips tiek īstenots arī Latvijas baznīcā un lai viņš nebūtu tikai centralizācijas jautājums, bet lai baznīca arī šeit justos brīva, jo viņa jau vislabāk apzinās to situāciju un vajadzības, bet vēlas būt universāla, tad ir tāda struktūra, ko sauc par bīskapu konferenci, kur ir viens bīskaps vadītājs, kas ir izvēlēts vai rotē un šie bīskapi, sanākot kopā, veido tādu vienību, jo viņi ir gani – šinī gadījumā katrs par savu teritoriju; daudz labāk redz tās vajadzības, un garīdznieki ir līdzstrādnieki. Ik pēc pieciem gadiem ir tikšanās Vatikānā, kas saucas *Ad Limina*, kad visi bīskapi no tās vai tās zemes ierodas, satiekas ar pāvestu. Bet ir tā saucamās kongregācijas, tā kā ministrijas, kuras nemitīgi uztur saikni. Ja, piemēram, ir jauniešu dienas, tad šeit atbildīgie par jauniešu dienām brauc uz turieni. Ja, piemēram, kādi dekrēti, dokumenti utt., tas tiek sūfīts, saskaņos. Tātad šī apmaiņa norit nemitīgi un protams, lai šo vienotību tā objektīvi paturētu ir arī vēl citas struktūras. Piemēram, ir Vatikāna radio mums, kas pauž Vatikāna ziņas, kur mēs sagatavojam arī savas ziņas. Ir apustuliskais nuncijs Baltijas valstīs. Ir, piemēram, kardināls, kas nav tā kā bīskaps, bet kas ir īpašs Romas pilnvarota persona, apveltīta ar īpašu cieņu un aicinājumu, kas tad arī nemitīgi nodrošina šo saikni. Piemēram, arhibīskaps Zbignevs ir vienā komisijā par kristiešu vienotību. Viņš tieši arī ņem dalību no Latvijas tādā struktūrā, kas domā par kristiešu vienotību. Tādā veidā šī centralizācija nav tā kā lēmumi no augšas, bet šo katoliskumu, lai uzturētu (katolisms - universālisms) – ja Ķīnā kristieši tiek vajāti, vai Indonēzijā, mums tas rūp, mums tas sāp – tā ir mūsu baznīca tur. Mēs arī par to lūdzam, dažādā veidā iestājas. Ja, piemēram, Jeruzalemē kristieši cieš, tad mēs arī cenšamies viņiem palīdzēt un tādā veidā baznīca dzīvo vienā ritmā tieši caur šo centrālo orgānu, kas ir baznīcas sirds, kas ir Romas baznīca ar bīskapu. Bet viņa pilnā mērā uzticas vietējām baznīcām, kas ir atbildīgas, bet kas saglabā šo vienotību ar baznīcas sirdi.

Bet ja Latvijā kaut kas nozīmīgs notiek, tad arhibīskaps piezvina kādiem galvenajiem priesteriem, prāvestiem un saka, klausieties, sanākam kopā, lemjam, ko mēs šajā jautājumā darām, jeb varbūt arhibīskaps vienpersoniski pieņem lēmumu, ko šādā situācijā darīt, jeb tiek ziņots Romai ar lūgumu dot padomu, kā mums rīkoties?

Jebkurš priesteris var pajautāt Romai, kā rīkoties. Ir struktūras, kas to dara. Protams, labāk sākt bīskapam – ja bīskaps nezina, tad... kā saka, ir dažādas komisijas, apakškomisijas par dažādām jomām, ir dažādi jautājumi. Ir arī tādas formācijas. Piemēram, misionē bīskaps iziet stāžu un labi zina, kā tas ir un tiek gatavoti bīskapu kalpošanai. Daudzi studenti ir mācījušies Romā un viņiem ir uzticētas īpašas funkcijas, piemēram, šeit šajā mājā ir baznīcas tiesa, baznīcas tribunāls, kas izskata laulības gadījumus utt. Šādas komisijas, struktūras ir, un viņas visas vadās pēc baznīcas kanoniskajām tiesībām, kas ir universāls dokuments, pēc kura kur nav improvizācijas – mums tā liktos. Zināmā mērā ir prasības un iekšējās dzīves principi. Ja notiek kaut kas svarīgāks, protams, mēs paši informējam un ielūdzam nunciju, vai kādu pārstāvi, vai ja ir kāda jubileja, mēs paši saņemam apsveikumu, vēlējumu. Mums ir nemitīga saikne gan informācijas aprīte, gan ziņu aprīte. Piemēram, ir informācijas centrs, kura darbinieki pavisam nesen bija Romā uz kādu laiku stažēties, lai būtu saistībā ar informācijas apmaiņu, ar preses visiem sakariem, kas tur ir. Tātad Roma nav tālu šinī gadījumā. Ja agrāk, Lutera laikā vajadzēja rakstīt vēstuli un pusgadu gaidīt atbildi, tad šī ir pavisam cita situācija – mēs varam komunicēt ļoti ātri, vienkārši. Un ir arī ļoti strādāt. Piemēram, pavisam drīz, pēc dažiem mēnešiem iesāksies ticības gads. Ir vēstījumi, kas to sagatavo, ir direktīvas, kas norāda, kā šo ticības gadu veikt, kā to vislabāk izdzīvot. Ir arī valsts, kas ir ieinteresēta, kā līdzdarboties, lai ticību padziļinātu – tā ir tāda kopējā lieta.

Jautājums par pāvesta enciklikām. Palasīju, kā tas ir vēsturiski bijis, bet man radās jautājums, kāda enciklikām ir nozīme mūsdienās? Vai pāvests to izdod, cik saprotu, pēdējā bija 2005. gadā – dokuments diezgan garš. Man lasīt bija grūti, līdz beigām netiku, jo likās garlaicīgs. Vai tas ir domāts, ka katram katolim enciklika būtu jāizlasa un jāņem vērā, vai atkal priesteriem tas ir jāskaidro – principi, kas tur ir ietverti. Jo faktiski tas dokuments ir politiski kristīgs – būtībā par to, kā kristietim dzīvot pasaulē. Tajā tiek kritizēta ekonomiskā situācija.

Tas ir 20 gadus pēc koncila. Jūs ziniet, par dokumentu *Christifideles Laici* – Kristum ticīgie pasaulē. Tam dokumentam tagad jau ir 20 gadi. Viņš netika iztulkots uzreiz. Viņā ir daudzas pastorālas lietas, bet vienkārši viņš palīdz kristietim objektīvi šinī pasaulē orientēties – redzēt Dieva valstību. Pirmā daļa ir ļoti bībeliska – par to, ka jūs esat vīna koka zari, jums ir jānes augļi, bet tā ir ļoti sena enciklika. To izdeva Jānis Pāvils II.

Tagadējais pāvests ir uzrakstījis vismaz četras – *Deus caritas est*, *Spe salvi* – par cerību, ticību, par mīlestību. Tātad tas ir pilnīgi normāli, ka, redzot šo pasauli (un pāvestam sanāk ļoti daudz informācijas), ka viņš arī dod analīzi. Viņš pievērš uzmanību, piemēram, viņš redz, ka cilvēkiem ir grūtības ar sirdsapziņas izmeklēšanu, skaidrību – nav novērtēts grēksūdzes sakraments. Tad ir direktīvas. Piemēram, pirms gada bija par Svētajiem Rakstiem. Tad bija bīskapu sinode un visā pasaulē no jauna pārdomāja Svēto Rakstu nozīmi un kā to aktivizēt draudzēs, lai cilvēki lasītu. Tātad ir dažāda līmeņa direktīvas, norādījumi un par dažādiem jautājumiem – piemēram, veciem ļaudīm, ir jauniešu dienām, ir slimajiem, ir masu medijiem. Tātad baznīca dzīvo šajā ritmā un ja grib uzzināt sistemātiski, tas nozīmē katru gadu, kādu vēstījumu un cilvēkus, un tie gribēs svinēt savas ticības svētkus, saistībā ar savu profesiju. Tātad ir ļoti liela sadarbība. Tā kā jubilejas gadā, 2000. gadā – katra nozare, vai sfēra gribēja svinēt šo jubileju un no tā arī radās. Piemēram, katru gadu pāvests raksta slimniekiem – 11. februāris ir slimnieku diena, ir vēstījums. Piemēram, katru gadu ir pastorālie norādījumi jauniešiem. Tādi nemitīgi, jau iepriekš zinām, ka iznāks un pāvests kādu punktu aktuālu izceļ, dod rezumējumu – tas var būt uz divām, trijām, lapaspusēm, bet ir arī kādi lielāki dokumenti. Piemēram, Benedikts XVI pirmo rakstīja par „Dievs ir mīlestība” – par mīlestību tik daudz runā, pa kreisi, pa labi, bet kāda ir mīlestības daba, saprast gan bībeliski, gan antropoloģiski, gan filozofiski un tas ir tāds ļoti dziļš gan pētījums, gan aicinājums, gan pamudinājums saprast, kas ir mīlestība – iedziļināties tajā. Un tas tad cilvēkus arī vieno. Tas ir ļoti skaisti, ka pāvests arī ar savu autoritāti uzraksta. Tas nav tā, ka visiem ticīgajiem tas ir jālasa, bet tāpat kā pāvests raksta grāmatas... piemēram, kāda 40. grāmata par Jēzu Nācarieti, kur viņš arī sabar teologus. Viņš nerunā kā pāvests, bet kā teologs, kā profesors, viņš saka – zini, teologi, piemēram, ekseģēti, jūs esiet vainīgi, ka Kristus persona nav visā godībā un pilnībā atklāta – jūs esiet Viņu saskaldījuši. Jums ir šaubas par tādu vai citādu aspektu. Un kā ticīgs cilvēks, kā gans, kuram ir šī iespēja redzēt pasaules situāciju, viņš pievērš uzmanību vienai, otrai, trešai lietai.

Kāda ir varbūtība, ka kāda kundzīte kādā tālā Latgales draudzē to izlasīs? Tāpēc ir jautājums, vai tas caur priesteriem tiek arī iedzīvināts, jeb tas tiek uzrakstīts un kurš interesējas, tas to var izlasīt, var diskutēt...

Pirmkārt, labi, ka tas ir iztulkots, jo tas var aiziet gan universitātēs, gan draudzēs grāmatu galdos, gan arī priesteris no tā var ietekmēties. Otrkārt, ir dokumenti, kurus bīskaps uzliek kā pienākumu iepazīt, izskaidrot – un katru gadu mums ir rekolekcijas, vairāku dienu tikšanās, kur šie jautājumi tiek izrunāti, pārrunāti, iztirzāti, izanalizēti. Tātad es saprotu, ka Latgalē... kas tas bija par dokumentu... „Pasaules gaismā” grāmata iznāca pēdējā pāvesta saruna ar austriešu žurnālistu. Zinu, ka tā grāmata ir laba, viņa runā par attiecībām ar austrumu baznīcu, par ekumenismu, bija ažiotaža ap šo grāmatu un es zinu, ka, Latgalē lasot, cilvēki teica – mēs nesaprotam to valodu, tas mums ir par sarežģītu, par grūtu. Es to pilnīgi saprotu, ka bija šie centieni lasīt un es domāju, ka atsevišķi cilvēki, kas iepazīst domu, kas nav atrauta no šodienas refleksijas, no pasaules situācijas, no krīzes situācijas, cilvēki to lasa – vienu brīdi tā bija otrā, trešā populārākā grāmata starp visām. Tā kā es domāju, ir jauni veidi kā uzrunāt. Agrāk pāvests neatbildēja uz žurnālistu jautājumiem un nerakstīja tāda veida grāmatas. Bet šodien, šajā informācijas gūzmā ir varbūt veidi, kādā viņš runā. Bet tajā pašā laikā viņš runā ļoti brīvi, viņš dod savu viedokli un palīdz cilvēkiem orientēties šajā pasaulē. Un šai grāmatai nav kaut kāds dogmatisks vai norādījuma spēks. Bet pirms 50 gadiem bija lielākais pagājušā gadsimta notikums, Vatikāna II koncils, kas 16 dokumentos no jauna pārskatīja, rezumēja baznīcas ticību – kas ir baznīca, kāda ir baznīcas vieta pasaulē un specifiski pa dažādiem jautājumiem – politika, ekonomija, izglītība, masu mediji, Dieva Vārds utt. un tātad tie gan ir saistoši. Tos mēs arī mācam, padziļināti izpētām, mēs tos atklājam, turpinām tulkot un aktualizējam pēc 50 gadiem, jo tie satur baznīcas mācību. Piemēram, daudzās vietās mums vēl ir lieli robi. Mums, labi, ir tāds ticības kompendijums katehizms, kas tika iztulkots 10 gadus pēc tam, kad iznāca vispār pirmais. Tā tulkošana paņēma laiku. Bet, piemēram, mūsu baznīcas sociālās mācības kompendijums vēl joprojām nav izdots. Tātad viņš ir pieejams visās valodās, baltkrievu utt., tā kā tas priekš mums ir diezgan liels ieguldījums. Viņus tulkot, darīt pieejamus, bet viņi ir ļoti, ļoti svarīgi – viņi ir nemainīgi. Mēs varam tikpat labi paņemt Leona XIII, piemēram, encikliku par mieru – šie principi, uz ko balstās miers, joprojām ir aktuāli un joprojām ir saistoši un tas, ko pāvests saka, nav novecojis. Un pašreizējā situācijā neliek mainīt vai kaut kādā citā veidā to patiesību nodefinēt vai teikt, ka baznīca būtu kļūdījies attiecībā uz komunismu vai nacismu utt. Mēs varam lepoties, pirms vēl notika šīs lietas, šī ideoloģiskie režīmi, jau bija pāvesta viedoklis, bija baznīcas viedoklis, ka viņi pauda un tā tas ir jebkurā jautājumā. Ja tā var teikt, Romas uzdevums ir būt pie baznīcas pulsa, ņemt vērā un redzēt, kā baznīca dzīvo un tad viņa palīdz gan interpretēt Dieva Vārdu, gan dzīvot, gan nodrošina to katolicismu – ticības vienotību.

2. Saeimā kā deputāti bija ievēlēti veseli četri katoļu priesteri un bīskapi. Bet kopš 1983. gada, es saprotu, vairs katoļu garīdzniecība nedrīkst ieņemt šādus sabiedriskus, publiskus amatus. Ar kādiem līdzekļiem tad jūs tagad ietekmējat politiskos procesus?

Pirmkārt jau... jājautā, cik politika ietekmē mūsu dzīvi. Noteikti kaut kādā veidā arī ietekmē. Kā ticīgi cilvēki mēs sakām, ka mēs nepaļaujamies uz politiķiem – mēs paļaujamies uz Dievu. Bet neliekam cerību uz...

Bet mēs dzīvojam arī šinī pasaulē...

Redziet, baznīca neiesaistās politiskās spēlēs kā pārējie ieinteresētie, jo viņas uzdevums un mērķis ir transcendentis – viņš ir pāri par politiskās partijas principiem, vai...

Tādā ziņā jā, bet tajā pašā laikā par to pašu ticības mācību Jānis Pujats ļoti spēcīgi un atklāti runāja ar Šlesera partiju runāja konkrēti, lai šos jautājumus izsistu cauri Saeimā.

Jā, bet, piedodiet, redziet, ticības mācība un ētiskie principi... Baznīca ietu ar jebkuru politisku partiju, kas saprastu, ka tas ir vajadzīgs. Tātad šinī gadījumā tie, kas vēlējas un kas centās to arī ienest, kā tas viņiem izdevās, ir cits jautājums, vai vajadzēja ar viņiem saistīties, bet mums pa ceļam ir ar tiem, kas ir vistuvāk pie Dieva atklātajām patiesībām. Tātad šajā gadījumā, ja cilvēks, politiskā partija iet šo ceļu, vienalga kāda viņa būtu, ja viņa meklē kā īstenot Dieva likumu savā dzīvē, savās programmās, savā ikdienas dzīvē, ar to mēs ne tikai gribam sadarboties, bet atbalstīt. Mēs meklējam to kopējo labumu. Ja tā var teikt... jūs pareizi sacījāt – garīdznieki neiet aktīvajā politikā, kaut gan viņiem ir svarīgi būt informētiem un stimulēt kristiešus līdzdarboties politiskajos procesos tieši aiz tā nolūka, ka viņi ir dvēseļu gani. Viņu uzdevums vairāk ir dvēseļu glābšana, ne politiskās cīņas, kas ir ļoti liela realitāte. Tas būtu ļoti īsredzīgi. Ir bijuši gadījumi vēsturē, kad bīskapi ir bijuši prezidenti atsevišķām valstīm. Bet ņemot vērā pieredzi un demokrātijas principus, baznīca vēlas, lai mēs stāvētu pāri, lai mēs sevi nesasaistītu ar kādiem spēkiem, kas vienā brīdī var būt tur vai citur. Un šī garīdznieku neiesaistīšanās politikā ir no pastorālās pieredzes un gudrības. Tādā zināmā mērā gan piesardzība, gan arī atvērtība visiem cilvēkiem, jo mērķis jau ir dvēseļu glābšana, nevis mūsu ideju vai principu īstenošana.

Katoļu baznīca laikam izgājusi vissāpīgāko vēstures mācību tieši šajā aspektā, kad notikusi pārāk cieša sadarbība ar laicīgām varām, es domāju, ja skatās Eiropas vēsturi gadu tūkstošu garumā.

Es domāju, ka bija dažādi laiki – bija trīs gadsimti, kas bija ļoti asinaini, tad nāca Konstantīna laiks, pēc tam varbūt... Bet es domāju, ka tagad viņa ir atradusi līdzsvaru. Varbūt attiecībā uz citām baznīcām, kas mums ir blakus, kur mēs šo līdzsvaru pilnā mērā neredzam, jo ir gan distance, gan arī cieša klātbūtne.

Vai jums ir laji, caur kuriem notiek aktīvi mēģinājumi komunicēt? Saeimā taču noteikti ir ievēlēti kādi katoļi...

Caur viņiem mums ir informācija, kas notiek. Tas ir viņu pienākums sirdsapziņā. Neiet pret savu sirdsapziņu un pēc sava aicinājuma, stāvokļa rīkoties saskaņā ar Dieva gribu un saskaņā ar Dieva likumiem. Ja tas tā nav, tad zināmā mērā vai nu novērsties, vai arī brīdināt. Protams, ka šādi cilvēki ir un Katoļu baznīca ļoti veicina tādu politisku izpratni. Tādu cilvēku nav daudz, bet es domāju, ka tas ir viens no tādiem ekumenisma platformām šodien, kādā veidā tad kristiešiem būt vairāk klātesoši sabiedrībā. Gan caur šiem cilvēkiem, gan caur kristīgo viedokli – es domāju, ka tas ir tas šodienas izaicinājums. Latvijā tas varbūt izdodas vēl vairāk kā citās Rietumeiropas zemēs – Francijā un tā tālāk, kur vēlas ticību pilnībā izstumt.

Vai Jūsu pieredzē ir bijuši gadījumi, kad kāds politiķis vai politiskā partija ir nākusi pie Jums un lūgusi, lai Jūs viņu atbalstāt – ne tikai, lai Jūs personīgi nobalsojat, bet lai Jūs, stāvot cilvēku priekšā, arī popularizējiet viņus?

Tas tāds ļoti tiešs jautājums. Bet es pateikšu, kad vienās vēlēšanās nevarēja izvēlēties ko un kā, tad es atceros, ka es atsaucos, kā tad katrs balsoja par abortu likumu un tā tālāk. Es vienkārši parādīju ko tad katrs no deputātiem un kandidātiem pauž.

Bet lai cilvēki paši pieņem lēmumu?

Es vienkārši publicēju tos balsojumus uz draudzes stenda. Un es zinu, ka nākošajā dienā man *Diena* zvanīja un tad jau tas aizgāja līdz arhibīskapam – ar kādām tiesībām es to daru. Bet es domāju, cilvēki bieži vien politikā nav caurspīdīgi. Tas nozīmē, ka viņi ir spiesti partijas ietekmē pieņemt tādus lēmumus, kas ne tikai nav kristīgi, bet kas ir pat pret kristiešiem, kas ir pret cilvēka sirdsapziņu. Un ir labi, ka ir lielāka caurspīdība un skaidrība.

Tas, ka cilvēki ir nākuši ar savām programmām, skrejlapām un runājuši... Jā, tas nemitīgi notiek pirms vēlēšanām. Un es tos cilvēkus arī saprotu, tikai saprotiet...

Vai tie ir tādi, kas Jūs personīgi pazīst, vai tie var būt jebkuras politiskās partijas pārstāvji?

Var būt arī citi cilvēki, ar kuriem līdzdarbojamies, kurus es personīgi pazīstu, kas lūdz padomu. Ir dažādi mēģinājumi pat kādus politiskus spēkus veidot un arī bijuši gadījumi, kad viņi vēlas uzrunāt, piemēram, garīdzniekus – viņiem dod to iespēju. Es domāju, paust savu viedokli, tāpat kā sapulcināt citus... Bet baznīcas nostāja garīdzniekiem ir ļoti, ļoti skaidra un baznīca nevar izmantot kanceli un Dieva Vārdu kaut kādu politisku partiju propagandēšanai. Bet tajā pat laikā neviens mums neaizliedz runāt par to, kas ir labs un

kristīgs pie tiem, kas cenšas darīt labu. Es domāju ir jānošķir aģitācija, propaganda no vienkārši labas gribas. Un es domāju, ka pietiekoši daudz nerunā par to labo, ko daži cilvēki veic. Mēs arī pietiekoši to nezinām, kādus krustus dažreiz cilvēki nes, ko viņi izcīnā, lai noturētu ētiskās vērtības, vai nacionālos jautājumus, kaut kādā veidā saglabāt, noturēt, to iespaidot. Protams, ka mums ir daudz informācijas un tā arī tiek pārrunāta.

Referendumā tika uzrakstīta vēstule, ko parakstīja visi katoļu bīskapi (viņi ir seši tātad, arī tie, kas ir pensijā) un šī referendumā vēstule tika lasīta baznīcās un es nedomāju, ka tā ir kāda politiska principu pārkāpšana. Tas vienkārši ir jautājums par taisnību – tas ir tēvzemes un Dieva mīlestības jautājums. Un ja mēs to nedarītu, es domāju mums varētu nākošās paaudzes teikt – nu, kur tad bija jūsu kristīgā pārliecība? Tā kā redzam, ka bīskapi ir vienoti, ka baznīca ir vienota un viņa arī aktīvi reaģē, cenšas reaģēt. Protams, viņai nav tādu resursu kā varbūt citās valstīs, kur ir milzīgi instrumenti komunikācijas – televīzija, radio utt., bet jebkurā gadījumā šis darbs notiek.

Pirms 10. Saeimas vēlēšanām pie Jūsu baznīcas TB/LNNK pēc dievkalpojuma izplatīja savas lapiņas. Vai tas bija saskaņots ar Jums?

Personīgi ar mani? Pie šīs draudzes? Es tajā laikā nebiju šeit, piedodiet. Nekā personīga – es biju Terēzes draudzē, Pārdaugavā.

Tas nebija iekšā baznīcā, tas bija tepat uz ielas.

Varbūt viņi pagājuši no Gētes institūta redzēja lielāku cilvēku daudzumu... Es nedomāju, ka tas bija saskaņots. Mums bīskaps nekad tādu norādījumu nav devis. Ja tas bija tiešām ejot ārā katram iespīest lapiņu.... nu...

Tā ir iela...

Nu, tieši tā... Tas ir tā kā nabagi lūdz pie baznīcas stāvēt, vai viņi ir baznīcā... vai viņi lūdz garāmgājējiem... Cilvēki jau nav arī tik neprātīgi, lai to vai citu lietu darītu, bet mēs pret politiskajām partijām izturamies ar zināmu cieņu. Tur arī ir daudzi mūsu ticības cilvēki – kristieši. Daudzkārt esam viņus uzklaušījuši. Bet ne kaut kā slepeni, bet atklāti – aicinām uz priesteru konferencēm, uzklaušot. Tad, kad mēģināja sagrupēties kristieši kā kristīgie deputāti ar saviem bukletiem, ar savu pārliecību – viņi vienmēr tika uzklaušīti, tāpat kā jebkuri citi spēki. Tagad arī ir politiskās partijas, kas aicina bīskapu pie sevis vairāk vai mazāk... Man patīk kā kardināls pateica – ja jums skauž, ka esmu pie citiem, paaiciniet mani arī pie sevis, es atnāksu, man nav grūti! Dieva Vārdu un lūgšanu novadīt man nav grūti. Tas nozīmē, ka citi iet ar karogiem un zvērestus dod šeit, tad nu... Baznīca ir publiska vieta, kur katrs var ienākt un Dievu lūgt. Ja cilvēks nevar noslēgt laulību baznīcā, viņš atnāk pēc laulības un šeit ieiet baznīcā, mēs nevaram liegt viņam to darīt.

[Atbild uz telefona zvanu.]

Par to tieši ir mans nākamais jautājums – vai nav no mūsu politiķiem tāda liekulība? Tad, kad vajag svētkos parādīt sevi smuki stāvam baznīcā, tad viņi ir. Tad, kad vajag karogus iesvētīt, tad viņi nāk. Tad, kad vajag priekšvēlēšanu laikā katoļticīgo balsis, tad viņi atrod visus Latvijas priesterus, bet pārējā laikā... Visas diskusijas par ģimeni – lielais vairums ļoti izvairīgi attiecas pret šo jautājumu. Jānis Šmits ir gandrīz vienīgais aktivists, kas tiešām mēģina ar pāris citiem cilvēkiem izdabūt cauri...

Es ļoti piekritu – tā situācija ir tāda. Bet es teikšu, ka ne tikai baznīcu, bet arī kultūras cilvēkus šādi izmanto. Tas ir tā kā viņšveidīgi. Kas tad tās balsis visvairāk atnesīs? Manipulācijas mēģinājumi es domāju, ka ir, un informācijas trūkums varbūt arī ir. Ja saka, ka Pirmā partija kaut ko Katoļu baznīcai briesmīgi ir devusi vai ieguldījusi, tad es labprāt gribētu uzzināt, kādi bija ieguldījumi. Atceros, apvainoja kardinālu, ka viņš ir pieņēmis kaut kādu aklimatizācijas ierīci 300 Ls vērtībā, ka tas radīja... Līdz absurdam var kaut ko tādu runāt. Bet ir varbūt tādi, kas daudz drošāk ver baznīcas durvis, kam ir personīgi kontakti utt. kas to mazlietiņ vairāk var izmantot. Bet, redziet, mums kā baznīcai, mēs neizejam uz politikorektumu ar partijām. Mēs to nemeklējam. Jo jebkurš labas gribas cilvēks var nākt pie Dieva. Un tiešām, es atkārtāju, mūs vairāk interesē viņa pestīšana, viņa dvēseles glābšana un viņa situācija ģimenē, viņa grūtības, kā tā politiskā piederība, ja viņš nāk. Viņš nāk grēkus sūdzēt, es viņam nejautāšu viņa partiju vai uzskatus utt. Tieši to pašu es gribu teikt par praidu – tie cilvēki ir arī mūsu draudzēs un pret viņiem izturas ar cieņu, bet tikai mēs esam pret šī dzīvesveida kļaju propagandu. Bet baznīcā viņiem ir atvērtas durvis visiem un es domāju, ka baznīcai ir jābūt kā Dieva žēlsirdības vietai, kur katrs var atrast, kur katrs tiek uzņemts un mīlēts, kur viņš saņem garīgo aprūpi un palīdzību. Tātad tieši tāpēc šī mazliet tāda kā distancēšanās ne no politiskajiem jautājumiem, bet varbūt... Ja, piemēram, pirmās Latvijas brīvvalsts laikā šī klātbūtne bija daudz lielāka, tad tas bija arī ļoti svarīgi. Katolim nebija neviena dievnama Rīgā. 1923. gadā diskutēja vispār par katedrāles, Marijas Magdalēnas atgūšanu, par Sāpju Dievmāti... Katoļu situācija bija pilnīgi cita. Bija Ulmaņa laikā aizliegums katoļiem celt baznīcas ar torņiem atsevišķos reģionos. Mēs bijām ļoti minoritāra un tāpēc bija liela

nepieciešamība. Es domāju pateicoties Katoļu baznīcai mēs saglabājam Latgali pievienotu Latvijai, jo tas nemaz nebija tik vienkārši. Baznīca ļoti daudz ko devusi.

Šmita kungs padalās nedaudz ar tiem... Es, piemēram, ļoti apbrīnoju tos faktus, ko mēs nezinām. Palasot plenārsēdēs, ko runājuši utt. Tad kaut tā bija cita situācija un baznīcai tas bija cits izdzīvošanas jautājums, un neaizmirsīsim, ka garīdznieki tajā laikā – katoļu garīdznieki bija ļoti izglītoti – studējuši ārzemēs, ar kultūru, ar dziļu erudīciju, pieredzi, inteligenci – tie bija kultūras darbinieki visi. Tātad šodien šī situācija, protams, ir mainījusies. Un tāpēc es domāju, ka nav vis jāsālīdzina, bet es domāju tas ir paradoksāli, ka kristiešu arvien mazāk ir... Vai politika kļūst kristīgāka ar dažiem mācītājiem? Es pilnīgi piekrītu šinī jautājumā – cik kristietis var turpināt būt kristietis esot politiskajās spēlēs un partijās...

No otras puses, ne jau tikai kristietim politiķim ir grūtības. Tāpat ārstiem kādreiz ir grūti – zināms, ka padomju laikā ginekologi, kas bija dziļi kristīgi cilvēki, atteicās veikt abortus. Viegli tas nebija, bet līdz ar to šādas problēmas un dilemmas ir daudzās profesijās, kurās ir jāizvērtē kuram kungam kalpot.

Tieši tā. Tāpēc mums rūp sirdsapziņas jautājums – lai cilvēks varētu rīkoties pēc sirdsapziņas. Mūsu uzdevums, ja tā var teikt, ja garīdznieks ieiet tādā vai citā politiskajā partijā, uzskatos utt., ja tas kļūst par šķērslī, ka viņš nespēj izpildīt savu pirmo pienākumu un politiskā pārliecība traucē citam pieiet pie viņa un saņemt piedošanu, garīgo palīdzību, evaņģēlija vēsti – tieši tāpēc aiz rūpēm un atvērtības pret visiem mēs neieejam šinī jomā.

Pēdējais jautājums – kā Jums liekas, kāpēc ir tik lielas bailes no tā, ka baznīca varētu kļūt liela, varena un varētu pārņemt varu valstī. Vienmēr šis jautājums tiek pacelts kā baznīca kaut ko grib teikt, īpaši Jāņa Pujāta laikā, kā viņš tika intervēts, tā jautāja, kāpēc netiek ievērots mūsu baznīcas un valsts šķirtības pants. Vai pastāv iespēja, ka Katoļu baznīca mūsdienās varētu sākt diktēt valsts politiku?

Es domāju, ka tas nav īsti baznīcas sūtībā un baznīcas dabā. Baznīca, ja godīgi, nekad pēc tā netiecas – viņa to nekad neuzstāda kā pašmērķi. Bet es vēlreiz... Ir principi, realitātes, kas mūsu ļoti interesē. Tā ir solidaritāte, tas ir kopējs labums, tā ir sirdsapziņas brīvība cilvēkiem, tā ir cilvēka cieņa, tā ir vājo, veco ļaužu aizstāvēšana, tā ir jaunatnes audzināšana – šie jautājumi ir ļoti degoši. Un baznīca uz tiem ir ļoti jūtīga, jo zina, ka tās ir tautas saknes, ka tās ir tautas nākotne un, protams, ja tagad parunāsim par to, kas ir atbildīgs par to, ka tik daudz cilvēku ir izbraukuši, ka mums ir pazudis darba tikums, ka mums, piemēram, pietrūkst tēvijas apziņas, ka ir kaut kādi neatgriezeniski procesi, kurus pat padomju laikā nevarēja panākt, bet ko mēs tādos liberālisma apstākļos paši esam sev nodarījuši, tad vēl jo vairāk baznīca grib, vēlas un es domāju pēc savas būtības un sūtības ir sirdsapziņa, tautas sirdsapziņa, tautas dvēsele, jo caur baznīcu runā Dievs un tā ir Dieva klātbūtnes vieta. Jebkurā gadījumā tas tā ir. Ja mēs runājam par tautas dvēseli... Es domāju, ka tas ļoti savijas – baznīca, kultūra un viss tas, kas mēs esam – tas garīgais mantojums. Jo kristietībai nav nekas svešs, kas ir cilvēcis un visaptverošs, jo Kristus taču gāja pie visiem. Mums ir jāskatās uz Kristus piemēru! Ja mācekļi nemitīgi prasīja – Kad Tu atjaunosi Izraēla valsti? Kad Tu darīsi to? – Tad bieži vien cilvēki arī šodien uzdod to pašu jautājumu – jo īpaši, ja viņi redz – dažas jaunās baznīcas, kas tādā savā jaunības dedzībā un tādā pieredzes trūkumā iedomājas, ka ar kristīgu valdību, kristīgiem principiem tagad viss tiks atrisināts, ka tā būs... ja mēs nodibināsim kristīgu iekārtu jeb Debesu valstību šeit... Nē! Tā iet caur atgriešanos, grēku nožēlu! Tā vienmēr iet caur personīgu evaņģēlija pieņemšanu! Ja tas nenotiek, tad arī baznīcas pieredze rāda, ka pat tādas milzīgas lielvalstis, kur, piemēram, kristietība ir vispārēja, ka arī tā ir zaudējusi savu evaņģēlija sāli, ka tā pazaudē evaņģēlija raugu, un ka tā nevar nest tādus augļus. Krīzes, kas bija pirms un pēc koncila, piemēram, Kanādā vai citās valstīs – Eiropā... nu parādīja to. Baznīcai vajadzīga nemitīga atjaunošanās, tāda iekšēja reforma un tāds evaņģēlija radikālisms. Es domāju, ja šādas ne tikai iniciatīvas, bet ja šādi virzieni ir baznīcā, tad arī ekumēniskie spēki satiekas. Tad uzreiz viņi savstarpēji pievelkas, jo viņus interesē Kristus evaņģēlijs. Tas ir tas. Tāpēc es nekad nevarētu iedomāties – mums nekad nav tāds uzstādījums tagad par kristīgo spēku vai monarhiju šeit...

Liels Jums paldies!

Intervija Nr. 3 ar LAMB superintendenti Gītu Mednī

Amats: Mācītāja, LAMB superintendanta (kopš 2006. gada līdz šim brīdim)

Intervijas laiks, vieta: 25.07.2012., plkst. 10.00, Rīgas 1. draudzes dievnamā, Akas ielā 13

Intervijas ilgums: 75 min

Man ir informācija, ko es labprāt gribētu precizēt. Pirmkārt, vai saprotu pareizi, ka Latvijā ir tikai ap 600 metodistu un, otrkārt, vai tiešām, ka metodisti Latvijā ienāca tikai 20. gs. 20. gados?

Jā, 1921. gadā. Par skaitļiem viss atkarīgs no konfesijas, kā viņi to skaita. Ja luterāņi skaita pēc tā, kas ņem svēto vakarēdienu un kas maksā desmito... es domāju, ka tā nav 10. tiesa, bet es zinu, ka luterāņiem ir maksa, kas viņiem ir jāveic, kas it kā rāda, ka viņi sastāv tajā draudzē. Un katoļi – kā viņi skaita, es nezinu, bet katoļiem un pareizticīgajiem precīzu datu nav, jo viņi... Arī metodistu baznīcā faktiski ir tā, ka tas skaitlis par ko jūs runājat ir tas, ja cilvēki aiziet pie altāra un ir kristīti, iesvētīti un nāk Dieva priekšā un sola uzticību Metodistu baznīcai. Mums ir ļoti daudz cilvēku, kas nāk – mūsu draudzes arī ne īpaši pieprasa, kas nāk no citām konfesijām, bet kas te ir atraduši savas mājas. Bet Latvijā ir ļoti maza sapratne, kas ir un kam katra konfesija tic. Viņi atrod vienu baznīcu, kurā viņi jūtas kā mājās un tur viņi ir, bet saknes, ja viņi ir krievu tautības, tad jāpaliek pareizticībā, lai tiktu glabāts ar savu ģimeni; tāpat arī katoļi.

Man ir tikai svarīgi, ka cilvēki atrod savas garīgās mājas. Es arī neuzspiežu – ja jūs gribat, iestāieties – bet jūs jau esiet daļa no draudzes locekļa. Jūs jau esiet daļa no mūsu draudzes.

Vai tāda lieta kā reģistrs jums nav? Kur būtu reģistrēti draudzes locekļi – ka jums ir vārds, uzvārds...

Nē, nē, tie mums ir. Tie ir tie, kas ir nākuši altāra – Dieva priekšā, kas ir devuši savu solījumu. Tādi mums ir, bet tie ir vienīgie, ko mēs skaitam. Tāpēc arī, lai izstātos no metodistu draudzes, ir jāiesūta raksts un jālūdz, ka es gribu izstāties no draudzes, ka es pāreju uz citu konfesiju, jeb vienalga. Ja mums tas papīrs nav, mums ir jāturpina viņu skaitīt. Tā kā ir cilvēki, kas tiek kristīti, kas varbūt apprecas un salaulājas baznīcā, bet tu viņus nekad neredzi. Bet viņi uzskata, ka viņi ir metodisti. Nu, ko tu dari ar tādiem? Visas konfesijas pasaulē mēģina atrast veidu, kā tad mēs īsti skaitam. Kurš ir tas īstais? Tas, kurš šādā atnāk uz baznīcu Ziemassvētkos un Lieldienās? Tic Dievam? Jeb tie, kas nāk katru svētdienu? Tie skaitļi ir svarīgi – es esmu bijusi arī biznesā, bet nu es lielu uzsvaru uz skaitļiem nelieku. Lai gan tas ir vajadzīgs. Es to saprotu.

Varbūt mēs varētu sākt ar vēsturi. Metodisti Latvijā ienāk 1921. gadā un arī toreiz, Latvijas laikā jūs tikāt atzīti kā atzīstama konfesija. Kā bija padomju laikā?

Viņa bija aizslēgta. Viņa bija slēgta.

Bet kā praktiski tas izpaudās?

Nu, praktiski bija tā, ka sākumā tie cilvēki bija ļoti ticīgi un ļoti dedzīgi un viņi turpināja slepeni tikties. Bet tad pēc... 50 gadi...

Vai tās bija kā mājas draudzes?

Nu, mājā... Es vienkārši teiktu kā lūgšanas stundas. Bet tad lēnā garā cilvēki aizgāja uz luterāņiem vai baptistiem. Tās bija tās divas tuvākās un tad jau... Jūs jau pati ziniet vēsturi – vecākiem bija bailes un tās bija omītes, kas uzturēja to ticību. Bet nē, kad mēs atsākām, tad tas bija apmēram... mums vajadzēja 10 cilvēkus un tie bija vecāki cilvēki, kas bija bijuši svētdienskolā kā metodisti. Nu, varbūt bija iesvētīti. Tā bija tā saite. Nevienam jau neatcerējās. Tā kā mums ir gājis ļoti grūti, jo mums arī nebija nekāda literatūra latviešu valodā un te jau nebija tik daudzi, kas runāja angļu valodā.

Kāpēc mūs tā uzņēma? Mēs faktiski tikām uzņemti kā tradicionāla draudze, man liekās, tikai 1936. vai 37. gadā, tāpēc, ka Ulmanis mūs atzina, jo viņš bija Amerikā bijis un viņš pazina metodistus. Un kad tā kustība ienāca 1921. gadā, kad gribēja oficiāli, tad Ulmanis teica – es absolūti jūs pazīstu, jūs neesiet sekta, man ļoti patīk metodisti. Un viņš atļāva. Bet bija tā, ka mums mūsu apgabalā nav bīskaps – mums ir superintendants. Un viņš bija no Amerikas, un viņš bija superintendants pār Krieviju (līdz viņu aizslēdza) un pār Baltijas valstīm. Un līdz tam brīdim, kad mums nebija latviešu superintendants, tad mēs nevarējām oficiāli tikt atzīti Latvijas valstī. Un tāpēc tas datums – ar visu to, ka mēs jau sen jau bijām bijuši šeit, mēs tikām atzīti tikai tad. Un tad mēs tikām atzīti kā tradicionāli. Bet man liekas, ka ļoti liels nopelns bija tas, ka Ulmanis pazina metodistus, jo Latvijā jau tas vārds pat nav īpaši latvisks. Bet viņi bija ļoti dedzīgi un viņi ļoti daudz deva Latvijai sakarā ar jauniešu kustību un svētdienskolām. Jo viņiem bija ļoti spēcīga kustība. Un ļoti laba

sadarbība bija te Rīgā ar luterāņiem un baptistiem. Jo tajos laikos bija evaņģelizācijas kustības visās konfesijās un tad Rīgā viņi gāja no vienas baznīcas uz otru un tā ekumēniskā sadarbība un draudzība patiešām bija ļoti stipra.

Ja par ekumenismu runājam, kā ir šodien? Kad ir lielle pasākumi, tad tur stāv pareizticīgie, katoļi, pēdējos gados arī baptisti ir iespiedušies, bet metodisti...

Es domāju Pēterim [LBDS bīskapam] ir ļoti lieli nopelni tik daudz, ka viņš ir moderni domājošs un nāk ar jauniem veidiem... Nē, nē, malacis.

Jūs neviens neuzrunā? Neaicina?

Nē, mēs tiekam aicināti uz 18. novembra svinībām katrā dievkalpojumā. Mēs esam iekļauti Ministru kabinetā, kad ir tās sēdes, kas gan nav pārāk bieži, bet šad un tad mēs tiekamies ar Dombrovska kungu un Tieslietu ministriju. Tā kā mēs esam tur un tad ir tā padome... Oficiāli mēs esam iekļauti. Ko es varu pārnest? Jo kad padomā... situācija ir tāda, ka mēs skaitliski esam ļoti mazi. Mēs viņiem esam nesvarīgi. Es arī esmu ļoti reāli domājoša. Bet tur, kur ir jābūt oficiāli – mēs esam ielūgti un mēs mēģinām būt.

[..]

Katrai no konfesijām arī par ekumenismu ir atšķirīgi viedokļi. Ir citi, kas saka, ka ekumenisms ir ekumenisms katoļu izpratnē. Katoļi saka – sadarbosimies un būsime ekumēniski, bet visu darīsim pēc mūsu priekšrakstiem. Pareizticīgie ar vecticībniekiem diezgan skaidri ir pateikuši, ka ekumenisms viņus neinteresē – viņi pret ekumenismu pat ir diezgan negatīvi noskaņoti. Pārējie meklē. Jautājums varbūt ir kāpēc? Vai šis ekumēniskās attiecības palīdz kādas baznīcas kopējās problēmas risināt?

Jā, ļoti atšķirīgi. Es teikšu tā – un tas, ko es tagad teikšu nāks arī kā no cietuma kapelānes pieredzes – Latvijā ir cietumu kapelānu asociācija (laikam vairāk nedarbojas), bet bija tāda valde, kur bija pārstāvētas tradicionālās konfesijas un mēs tikāmies ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes vadītāju un mēs pārrunājām kapelānu kustību Latvijā. Un tur Pareizticīgā baznīca pieprasīja paši savu kapelu, ka viņi nav ar mieru, ar visu to, ka tas ir valsts apmaksāts un valsts ir uzstādījusi to, ka tas ir amats un, ka kapelāns nedrīkst pārstāvēt tikai savu ticību. Viņiem ir jāpārstāv visus, un ja kāds ir pareizticīgais, tad ir jāizsauc pareizticīgais priesteris – tas viss ir ielikts MK noteikumos, bet viņi teica, ka ekumenisms priekš viņiem ir ļoti ļauns, jo viņiem ir pierādījumi, ka, ja ir ekumēniska sadarbība, tas maina un atšķaida viņu ticību. Viņi citēja savus kaut kādus pētījumus. Nu... Labi. Katram savs viedoklis par šo jautājumu. Viņi ir ļoti stingri un viņi ir pārliecināti, ka tas ir kaut kas slikts, nevis labs.

Metodistu kustība vienmēr ir bijusi ļoti ekumēniski domājoša no paša sākuma. Un mūsu teoloģija faktiski ir tāda, ka mums ir svarīgi, lai cilvēki atrod savas garīgās mājas. Un tam fokusam ir jābūt uz Jēzu. Tas ir mūsu ideāls – vai tas nozīmē, ka tas vienmēr strādā? Mēs esam cilvēki. Bet tas noteikti ir mūsu pamats un es uzskatu, ka tas ir mūsu pamats. Noteikti lielā pasaulē ekumēniskā kustība ir ļoti attīstīta un metodistu kustība – Veslīja sekotāji – vispār ir ļoti liela pasaulē. Mans pārstāvis no Skandināvijas valstīm teica, ka it kā Katoļu baznīca Romā ir teikusi, ka pirmā konfesija ar ko viņi sadarbosies būs metodisti. Bet tas viss ir atkarīgs, kurš cilvēks kā to iztulko.

Es domāju, ka pozitīvais ekumenisma piemērs, kas ir Latvijā, jo citās daudzās Eiropas valstīs tā nemaz nav varbūt, ka tas ir atkarīgs no tām personālijām, kas vada baznīcas?

Es domāju, ka tas ir ļoti atkarīgs. Es domāju Stankevičs daudz ko darīs, jo tā bija viena no pirmajām lietām, ko viņš teica.

Ja varētu par praktiskākām lietām – kā Jums šķiet, kas šobrīd Latvijā ir lielākā problēma – gan garīgi, gan politiski? Es pieļauju Jūsu amatā pie Jums nāk cilvēki un runājās, un Jūs arī to noteikti izjūtat.

Jā, nu man jau politiskā sapratne ir ļoti atšķirīga, jo es esmu ļoti ilgu laiku dzīvojusi Amerikā. Un tas man dod savādāku pieredzi un man liekās es redzu to mūsu politiku plašākā telpā nekā tie, kas te dzīvo. Es domāju, ka tas ir tikai dabīgi, īpaši ja tu neko citu neesi pieredzējis.

Es biju pret to, kad sāka to politisko kustību, kad kristieši iegāja Šlesera partijā – *Latvijas Pirmā partija*. Es biju pret to. Tad es nebiju superintendanta un es zinu mūsu superintendants aktīvi strādāja. Es biju pret to, jo tā problēma ir tā, ka, ja mēs kā kristieši ieejam politikā, un ja mēs to ļoti skandinām, tad katrs cilvēks novērtēs kristietību caur tavām kā personas uzvedību un caur taviem darbiem un caur taviem vārdiem. Un es domāju, ka kristietība Latvijā zaudēja daudz ar Pirmo partiju, jo viņi nebija ideāli. Viņi bija cilvēki un kad reiz viņi bija politikā viņi uzvedās kā politiķi. Un tur ir tā bīstamība. No otras puses, es domāju, ka ir ļoti svarīgi, ka kristieši iet politikā un ievie savu dzīves sapratni, Dieva bijību. Es domāju tas ir ļoti svarīgi. Un es negribētu, ka politiķi ir neticīgi. Es domāju tas ir svarīgi. Bet man liekās, it sevišķi, ja darīšana ir valstī, kur

cilvēki nemāk atšķirt, jo visu laiku tikai pēta zem lupas kādi tie kristieši ir – vai viņi nav liekuļi un par ko iet runa, tad es domāju ir ļoti bīstami, kad ir tāda kristīga partija, jo politika ir politika. Un tā bieži nav godīga un bieži ir kompromisi. Un mēs kā cilvēki to nesaprotam.

Tad Jūs personīgi esat vairāk pret to, ka tieši garīdznieki-mācītāji aizgāja politikā?

Es nedomāju, ka tā bija laba ideja. Jā. Man bija bailes jau no sākuma un es domāju tas pierādījās. Diemžēl. Nu, tas ir mans personīgais viedoklis. Bet mēs kā baznīca un mūsu superintendants tanī laikā aizgāja un viņš atbalstīja. Principā jau tā nav slikta lieta. Tā ir laba lieta, kad sāk ar dievkalpojumu... Man tikai bija bažas par to otru daļu, kas nāk līdzi. Tas negatīvais.

Bet es atradu tādu informāciju, ka tajās pašās 8. Saeimas vēlēšanās startēja metodistu mācītājs Egils Rutkovskis. Viņš gribēja tikt Saeimā, bet netika. Tagad es viņu vairs neatrodu jūsu sarakstos kā garīdznieku.

Cik es atceros viņš piederēja Rīgas 2. draudzei. Viņš mācījās Lutera Akadēmijā, man liekas. Bet viņš nekad nekalpoja kā mācītājs Metodistu baznīcā, jo viņš nebija ordinēts.

[..]

Piemēram, Katolu baznīcā kopš 80. gadiem ir likums, kas nosaka, ka katolu garīdzniecība nedrīkst iet politikā. Vai metodistiem arī ir kaut kas līdzīgs, jeb jums nav un jūs to atstājat katra individuālā izvēlē?

Nē, mums nav nekas tāds.

Ja kāds gribētu iet, jūs varētu sniegt savu padomu un viedokli...

Viņš varētu iet kā privātpersona. Bet nē, tādas nostājas mums nav. Mums jau Amerikā ir bijuši metodistu prezidenti. Bet nē, ticība ir viena lieta, politika ir cita lieta. Par priesteri es varu saprast, ka viņiem tas ir aizliegts, jo priestera amats ir kaut kas cits. Priestera amats – tu nodod visu savu dzīvi; tu ej tikai to ceļu.

Tajā pašā laikā Saeimā bija vairāki katolu garīdznieki.

Ja? Interesanti.

Jā, 1. Saeimā bija 10 garīdznieki un 4 no tiem bija katolu priesteri, no luterāņiem bija bīskapi. Tāpēc, kad sāk pētīt, izrādās, ka tādi bijuši ļoti daudz.

Par katoliem mani tas pārsteidz. Varbūt pāvests deva atļauju, nezinu.

Tajā laikā varbūt gribēja ietekmēt politiskos procesus. Mūsdienās tas ir tas, ko bieži pārmet – baznīca iet politikā, mācītāji iet politikā, tāpēc, ka baznīca grib pārņemt varu valstī. Vai Jūs tam piekristu?

Jā, nu kad mēs sanākam kopā ar premjeru, tad tur tās diskusijas, es teiktu, ka Dombrovskis liekās, ka viņš uzklausa vairāk tās pozīcijas. Un tur tiek pārrunātas dažas lietas – par skolu, par izglītību un par cilvēka civiltiesībām.

Bet ko nozīmē uzklausa? Vienkārši uzklausa Jūsu viedokli, vai arī ir gatavi to ņemt vērā?

Jā. Dažreiz, jā. Un dažreiz, nē. Jo viņi ir politiķi un viņiem ir cita realitāte. Man likās, ka šoreiz, pēdējo reizi, kad mēs sanācām kopā (tas bija ap Lieldienu laiku), tad noteikti man bija iespaids, ka Dombrovskis – viņš arī teica, ka viņš bieži iet pāri ielai uz pareizticīgo baznīcu, jo tas ir ļoti izdevīgi viņam un tā tālāk, un arī Gaidis Bērziņš – man noteikti atstāja iespaidu, ka viņi ir kristieši; vienalga kurā konfesijā. Un ka tā pārliecība ir tāda. Ka tā ir. Varbūt viņi to ļoti nereklamē, bet noteikti man tāds iespaids bija. Bet nu ar to izglītību, kad baznīca pieprasa vairāk, tad bija diskusija, tad gāja uz praktisko – kuru priekšmetu mēs izmetīsim? Vai mēs varam piespiest tādu lietu? Un tad ienāk ļoti daudzi jautājumi. Bet man iespaids bija, ka jā, ka daži no mūsu vadoņiem varbūt ir ticīgi cilvēki.

Kāds Jums pašai ir viedoklis par ticības mācību skolās? Tas kaut ko dod? Nedod? Kāds ir mērķis? Mēs tādā veidā palielinām draudzes locekļu skaitu?

Nē, es nedomāju. Es domāju, ka tas ir ļoti svarīgi un es to balstīšu arī uz novērojumiem – un tie ir novērojumi no Amerikas. Jo, uzaugot Amerikā, kur es biju no gandrīz sešu gadu vecuma, kad mēs tur iebraucām, mums skolās bija lūgšana un visi gājām uz baznīcu, un tā bija tā norma. Neviens neteica, ka svētdienskola vai baznīca nav svarīga, bet citas lietas pārņēma – dzīve palika ļoti aktīva, bija citas intereses un lēnā garā ienāca arī tas, ka ļoti maz – zem pus procenta no visiem iedzīvotājiem pastāvēja uz to, ka tas ir nepareizi, ka ir lūgšana skolās un es redzu ļoti lielas sekas no tā. Ļoti lielas sekas no tā. Un es redzu ļoti lielas sekas, kad tagad vairs nav tas kristīgais pamats dzīvē. Vienalga lai cik tu pievērsies pie tā, tas dod tev citas vērtības un

citu dzīves sapratni. Un man liekas Amerika pašreiz ir ļoti pazudusi. Tā nezina kur iet. Tik daudzi cilvēki ir... Man žēl to redzēt.

Kristietība priekš manis ir brīnīšķīga dāvana, ko Dievs mums dod. Un kad mēs saņemam kaut kādu dāvanu, mēs jau gribam ar to dāvanu dalīties. Ka tas kaut kādīgi nospiež kādu... tam cilvēkam ir brīva izvēle. Es jau nevaru piespiest tevi ticēt. Es tevi nevaru piespiest. Bet ja es tev varu par to pateikt, tad vienā brīdī tu pati pieņemsi lēmumu vai tevi tas uzrunā, vai nē. Un Dievs jau arī ir tajā bildē. Tāpēc... kad mēs domājam, ka ir pareizi mācīt citus priekšmetus skolā, lai var bagātināt un palīdzēt cilvēkiem izlemt, lai būtu kaut kāds pamats, kā pieņemt lēmumus – vai tad ticības mācība ir tik ļauna?

No otras puses ir arguments, piemēram, Lielbritānijā taisīts pētījums, kur konstatēts, ka, neskatoties uz to, ka viņiem ir ticības mācība un ka viņu apmeklē, bērni nevar nosaukt pat divus evaņģēliju autorus. Līdz ar to jautājums paliek – it kā ir, bet kāds ir mērķis? Lai kaut ko zinātu? Bet tāpat neko nezina.

Tas ir cits jautājums – kas ir tie skolotāji? Un tur gan ir problēmas.

Vai jums ir kādi metodistu skolotāji?

Mums ir divi jauni mācītāji, kuriem ir arī pedagoģiskā izglītība. Bet cik es saprotu, tad skolās ir jābūt tā, ka vecākiem ir jāizvēl. Mēs esam tik maz metodisti, tad kurš izvēlēties metodistus? Cik es saprotu, skolotāji tiek pieprasīti un izvēlēti no tā. Pašreiz mums nav neviens aktīvs, bet es ļoti piekřītu, ka mums visai kristīgai baznīcai ir jāpadomā, kā mēs pasniedzam Dieva Vārdu! Dieva Vārds nekad nemainās, bet kā mēs viņu pasniedzam? Tas absolūti man liekās zem katras kritikas. Mēs esam moderni cilvēki, mums ir jāsaprot, kā to pateikt. Un man sirds sāp, ka mēs... Bet es domāju, ka baznīca sāk saprast to. Un es nerunāju par to mūziku, kas uzrunā jauniešus. Jaunieši ir gudri – viņi zina, kas ir īsts un kas ir blefs. Un tas, ka mēs neesam ar mieru būt patiesi ar jauniešiem un patiesi ar mūsu draudzes locekļiem... Un mēs esam sajaukuši morāli un ētiku ar ticību.

Tas otrs jautājums, kas Latvijā vienmēr ir aktuāls, ir par homoseksuālajām attiecībām. Vai šajā jautājumā Jums arī ir kāda īpaši kareivīga nostāja, jeb Jūs ļaujat, lai tas iet savu gaitu?

Man ļoti sāpēja... un es arī runāju par to... kad to pirmo gadu ienāca geju praida kustība, jeb parāde, ka kristīgā baznīca meta sūdus uz cilvēkiem. Nākamajā rītā, kad es to dzirdēju, es atvainojos un es runāju par to, ka man ir kauns.

Vispār tie jau nebija kristieši, kas to darīja.

Nu, kristīgu baznīcu... un cik es dzirdēju neviens kristietis tur negāja. Man bija liels kauns par mūsu baznīcu. Un dažreiz, kā mēs runājam par to jautājumu, ir šausmīgi.

Ko es domāju par to jautājumu? Metodistu baznīca, tāpat kā visas tradicionālās baznīcas ir ierakstījusi savos noteikumos, jeb statūtos, ka visi cilvēki ir Dieva radīti un Dieva mīļie bērni. Viņi ir mīļi gaidīti Metodistu baznīcā, bet Metodistu baznīca neordinēs nevienu homoseksuālu cilvēku, jo kā viņš var sludināt? Kā tu vari lasīt to, kas ir Bībelē un tad... Un arī nepiekrīt laulāt. Baznīcā to nedrīkst darīt, jo mēs saprotam, ka laulības ir starp vīrieti un sievieti.

Es nezinu, ko domāt, jo ir daudzi pētījumi, ka tas ir iedzimts. Bet es arī ticu Bībelei, tāpēc es nezinu, ko domāt.

Grēks vispār ir iedzimts.

Iedzimts, bet Jēzus mūs ir mīlējis un Viņš mums māca mīlēt vienam otru, kā Viņš to ir darījis.

Bet politisku risinājumu Jūs tam visam neredzat? Teiksim, ka būtu kādi jūsu draudzes aktīvisti, kas ietu pie deputātiem Rīgas domē, vai Saeimā, vai vēl kaut kur, un rakstītu petīcijas un lūgumus aizliegt praidu?

Mani uztrauc tā kustība, kad mediji Amerikā – es jau varu runāt tikai par Ameriku ko es redzu – kad es atceros, ka lēnā garā, kad es braucu ciemos un redzēju tās TV programmas, kas tagad sāk nākt Latvijā – ka viņi to ir iztaisījuši kā normālu un gandrīz stilīgu lietu. Es esmu ļoti pret to. Un es esmu ļoti pret to, ka Eiropa mēģina mums uzspiest – jo mūsu sabiedrība to nepieņem un mūsu sabiedrība to negrib. Tās ir pilsoņu tiesības – ka mums neuzspiež. Vai es gribētu, ka mūsu baznīca laulā homoseksuālus? Nekādā ziņā. Vai es domāju, ka mūsu baznīcai vajadzētu ordinēt garīdzniekus? Nekādā ziņā. Vai es piekřītu dažreiz tai valodai, ko mēs lietojam? Es nevaru. Tāpēc man nav kareivīgas nostādes, bet es arī negribu ne vienu lietu, ne otru. Arī tas pašreiz skar Metodistu baznīcu. Vanags vienmēr saliek kopā sieviešu ordināciju ar homoseksuālismu. Viņš ir sprediķojis, ka ir pētījumi, ka trīs gadu laikā, laikam, ja ir sieviete mācītāja, tad trīs gadu laikā būs

homoseksuāli cilvēki draudzē. Un būs homoseksuālas laulības. Nu, salikt divas pavisam atšķirīgas lietas kopā vienā grozā!

Es esmu pret visām tām lietām, kas stāv ceļā starp cilvēku un Dievu. Un kā Metodistu baznīcas vadītājam man ir ļoti jāuzmanās. Es ļoti gribu, ka cilvēki dzirdētu Dieva Vārdu. Tas ir mans.

Vai variet konkretizēt, kas ir tas veids, kādā Metodistu baznīca Latvijā cenšas sevi popularizēt? Vai Jūs izmantojat valsts līdzekļus, piemēram, ticības mācību vai kā citādāk. Vai arī Jūs izmantojat tikai garīgas metodes – cik evaņģelizācija draudzes ietvaros tiek veikta, ar to pietiek? Vai valsts Jums palīdz palielināt rindas? Vai valsts dod kādu atbalstu, kas šādā veidā Jums palīdzētu?

Nē. Valsts pašreiz mēģina saglabāt, cik var, vēsturiskus pieminekļus – tās dažas baznīcas, ēkas.

Finansiāli?

Jā. Mums tādu nav. Bet mums ir labdarības pasākumi un „Cerību centrs”. Tur pašvaldības caur sociālajiem palīdz tām meitenēm [ar sociālo rehabilitāciju un integrāciju sabiedrībā], bet citādāk no valsts mēs nesaņemam nekādus līdzekļus. Es domāju, ja mēs pieprasītu – es zinu, ka Rīgas 2. draudze ir mēģinājusi pieprasīt priekš savas ēkas, bet es domāju viņi ir par maziņu. Nē. Mēs nedabūjam nekādu atbalstu.

Ja nemaldos, 2007. gadā LAMB noslēdza līgumu ar Latvijas valsti. Kāds bija īsti iemesls? Vai tas kaut ko ir devis? Vai līdz tam bija kādas problēmas? Kāpēc šis līgums?

Nē, kā es saprotu – jo es piedalījos drusku tanī procesā, jo tanī laikā vēl bija Ārijs kā mūsu superintendants. Tā situācija bija tāda – tā kā Katoļu baznīca – tā kā Roma bija noslēgusi līgumu ar Latviju, tad pārējās lielās konfesijas teica, nu, bet kas tad mēs esam? Tad jums vajag noslēgt līgumu ar mums. Bet tur tā situācija bija tāda – tie ir ārvalstu – Vatikāns skaitās tā kā ārvalstu – tā kā viņi bija noslēguši tādu līgumu, tad Reliģisko lietu organizācija nāca pie visām tradicionālajām draudzēm un teica, ka mēs gribam slēgt līgumu ar jums. Un cik es atceros, mēs laikam bijām pirmie, jo mums bija vismazākās prasības. Un nebija tik ļoti sarežģīts mūsu līgums. Tā kā mēs tikāmies vairākas reizes, izgājām cauri un tas tika mums piedāvāts. Tas nodrošina to, ka mums var būt kapelāni. Tas nodrošina to, ka mēs arī varam mācīt ticības mācību skolās. Un Iekšlietu ministrs arī skatās caur tiem.

Bet būtībā līdz tam un pēc tam nekas būtiski nav mainījies?

Nē. Es neteiktu, ka ir. Cik es esmu manījusi, nē. Man liekās tas bija tā tīri juridiski, lai arī pārējām konfesijām būtu kāda vienošanās. Es jau neesmu redzējusi tos pārējos, tām pārējām konfesijām līgumus.

Tie visi līgumi ir pārsteidzoši pilnīgi identiski.

Tiešām?

Ja neskaita LPB, kam ir par dažām svētvietām pielikts klāt un tamlīdzīgi. LPB ir par grēksūdzes noslēpuma glabāšanu, teiksim metodistiem, baptistiem nav grēksūdzes, bet tur ir cits formulējums.

Par to gan mums bija runa.

Principā visi līgumi ir pilnīgi vienādi, ja neskaita ar Svēto Krēslu.

Nē, nē, tas ir citādāk. Bet es sapratu, ka luterāņiem gāja daudz ilgāk un es sapratu, ka tāpēc, ka viņi vēl dažiem punktiem...

Vienīgais, kas man pašai likās stipri īpatnēji ir tas, ka līgumā 1. vai 2. pantā ir rakstīts, ka šī konkrētā baznīca, kas noslēdz līgumu, apņemas ievērot Latvijas valsts Satversmi un likumus. Man radās jautājums – ja vienā jaukā dienā mainām Satversmi un atzīstam laulības starp vīrieti un vīrieti, nevis starp vīrieti un sievieti, vai kā citādāk pieņemam kādus likumus, tas faktiski ies pret baznīcas pārliecību. Vai nav tā, ka baznīcas ir sasaistījušas sev rokas ar šiem likumiem?

Man liekās, cik es atceros, ka mums ir jāievēro valsts likums, bet mums ir arī jāiet pēc mūsu disciplīnas grāmatas. Ja? Es pieņemu, ja tā būtu, pašreiz cīnās ar to Skandināvijas valstīs, jo Norvēģijas valsts laikam pieņēma likumu, ka ir jālaulā un tad viņi tagad skata vai viņi izstāsies no tās sadarbības. Un tas nozīmē, ka, ja tu izstājies (priekš Skandināvijas), bet es neesmu papētījusi Latvijā – tas nozīmē, ka Norvēģijas metodistu baznīca vairs nedabūs nekādu atbalstu no valsts. Viņiem ir atbalsts un viņiem atkarājas, cik ir locekļi. Tā kā tad mums būtu jāizstājas. Jeb arī... Tas ir interesants jautājums, jo katrus četrus gadus mēs kā konfesija, jeb visas tradicionālās konfesijas, izņemot katoļi, sanāk kopā un tā lēmēj organizācija mums ir tā Ģenerālā konference, kur sanāk no visām valstīm visi metodisti un pieņem lēmumus. Un tagad katrus četrus gadus šis homoseksuālisma jautājums un nostāja tiek pārskatīta. Un ir ļoti liela spriedze no Amerikas, lai drusku vājinātu to punktu. Bet, ja kādreiz pienāktu tāds punkts, jo tas ir pienācis luterāņiem, man liekās un tas ir pienācis anglikāņiem un prezbitēriāņiem... Tad būs jādodomā. Jo, ja baznīca saka, ka to var un valsts saka to

nevar... Bet es domāju, ka tad mēs arī... ka tad būs šķelšanās Metodistu baznīcā. Bet tas ir interesants jautājums.

Bet tas notiek visās baznīcās Eiropā šobrīd, vai ne? Kur katrs nonāk šajā jautājumā, kur baznīcas sāk šķelties.

Visās. Jā. Zviedrijā tas notiek pašreiz. Es jau ļoti ceru, ka manā laikā tas neatnāks.

Bet tas par to līgumu ir ļoti interesants punkts. Žēl, ka mēs par to neparunājam pirms mēs... Tur tā vājība ir, ka dažreiz baznīcas nedomā ar biznesa un juridisku prātu. Sevišķi ja slēdz tādus līgumus. Mums bija parasts jurists, bet cik viņa... nu, ja. Bet ļoti labs punkts.

Mēs bieži noslēdzam līgumu tā, kā tas ir tagad un mēs nedomājam, kas notiks, ja mainīs Satversmi. Un man šķiet, ka tas tieši sakrita ar laiku, kad izmainīja Satversmi un ielika punktu, ka laulības ir starp vīrieti un sievieti. Runājot ar konfesiju pārstāvjiem, daudzi atzīst, ka šie līgumi neko nav devuši. Tad ir jautājums – kāpēc slēdza?

Es atklāti teikšu – mēs slēdzām tāpēc, ka viņš bija katoļiem. Tāpēc, ka mēs varējām un pārējie nevarēja. Būsim atklāti. Es domāju, ka tas ir liels gods – ka atzīst kā tradicionālus. Tad jau arī sākumā bija tas mazuma komplekss. Man viņš īpaši nav, bet es praktiski domāju.

Bet es ļoti priecājos, ka Latvija vēl ar visu to, ka ir daudz cilvēku un mēs nākam no padomju laikiem, kad vēl ļoti daudzi skatās ar aizdomām uz reliģiju un daudzi uzskata, ka viņi ir liekuļi – te vēl ir tāds ļoti pamatīgs, stingrs morāli kvazireliģisks [pamats]. Ar visu to, ka daudzi cilvēki saka, ka viņi nav, es domāju, ka ir. Ir kaut kur apakšā. Un tas jau... kas paliek vājāks, tas paliek vājāks. Bet es redzu arī mūsu kristīgajās baznīcās un arī baptisti ir stipri tanī jomā, arī katoļi tagad pēc Vatikāna II Koncila, kad ir jauna vēsma te Latvijā, kad jaunieši... Jaunieši pieiet ļoti nopietni. Un es ļoti ceru, ka baznīca varēs mācīties no viņiem. Bet es nedomāju, ka kristietība izmirs Latvijā – es domāju, ka viņa paliks stiprāka. Bet varbūt uz stingrākiem un labākiem pamatiem. Padomājiet par kristietības vēsturi – cik kļūdas mēs esam taisījuši! Bet Dievs ir tik žēlīgs un Viņš atkal svēta.

Nobeigumā pāris vēl pavisam tieši jautājumi par politiku. Vai ir bijuši gadījumi, kad kādu politisko partiju pārstāvji ir nākuši pie jums ar lūgumu atbalstīt viņus vēlēšanās? Piemēram, tā pati LPP vai kādi citi, kas pēc tam būtu nākuši? Varbūt arī kādi garīdznieki teikuši – redzi, mums partijai te labi kristīgi mērķi, pasaki saviem draudzes locekļiem, lai viņi par mums balso?

Tad, kad bija Pirmā partija, es nebiju superintendanta. Tad es biju draudzes mācītāja un pie manis noteikti neviens nenāca. Es esmu vienreiz jutusi tādu... Bet man ir mana nostāja. 10. Saeimas vēlēšanās es jutu drusku no vienas konfesijas, kur bija spiediens – ja tu esi kristietis, tad tev ir jābalso par šo partiju. Jā. Bet es uz to nereaģēju.

Jūs uz to nereaģējat?

Nē. Man ir mana nostāja.

Šķiet, ka tas arī ir normāli – ir tādi, kas piekrīt un izliek arī kādus bukletinus draudzes telpās, bet Jūs, nē. Bet tādi gadījumi, kad politiķi sāk vienkārši parādīties pirms Saeimas vēlēšanām – ka viņi sāktu aktīvi nākt uz dievkalpojumiem? Iespējams, tāpēc, ka esat maziņi...

Maziņi. Mēs esam ļoti maziņi. Nē, nav. Luterāņi, katoļi un Labā Vēsts – es domāju tās ir tās trīs, kas saņem visvairāk. Pareizticīgie arī noteikti.

Visās lielajās baznīcās pilnīgi noteikti ir politiķu pieplūdums ik pa četriem gadiem.

Es negribu atstāt nepareizu iespaidu. Metodistu kustība vēsturiski... un arī es domāju, ka mēs nevaram ignorēt, kas notiek mūsu valstī. Es negribu atstāt tādu iespaidu, ka mums ir vienalga un ka mēs domājam tikai par garīgām lietām. Garīgā lieta ir pasaule. Ir ļoti svarīgi, ka mācītāji sludina, kas ir pareizi un kas ir nepareizi. Un runā par dzīves apstākļiem un runā par to, ka mums ir jāpalīdz vienam otra problēmās. Par ko es runāju, jeb cik es sapratu jūsu jautājumu, bija tas, vai mums aktīvi publiski jāiet ārā kā kristietim un jāpārstāv to kristietību kā politiskai partijai? Vai sapratāt to starpību?

Varbūt ne gluži kā politiska partija.

Tā Pirmā partija – tā man likās kļūda. Un it sevišķi, es domāju, ka tas nenāca kristiešiem par labu. Vienalga kurā partijā viņi bija.

Es nezinu, cik daudz jūs ziniet par metodistiem un kāpēc man tā piebilde bija jāliek – tāpēc, ka metodistu baznīca Anglijā – tas, kas to dibināja (lai gan viņš negribēja dibināt jaunu konfesiju) – Džons Veslijs – tagad vēsturnieki saka, ka tāpēc, ka viņš bija tik ļoti aktīvs, tāpēc Anglija nepiedzīvoja to pašu, ko Francija

piedzīvoja – pilsoņu karu. Jo Veslijs darīja tik daudz priekš nabagiem – atvēra skolas un slimnīcas; viņš arī cīnījās pret verdzību; ka viņš noņēma to lielo spriedzi, kas Francijā bija. Bet Anglijā ar savu kustību un ar to ļoti lielo uzsvāru. Metodisti ir ļoti pazīstami ar Ja domā par metodistiem – kas viņiem ir raksturīgi, ka tu nevari būt tikai baznīcā svētais un turpināt dzīvot. Tev jābūt, kas notiek pasaulē. Tāpēc metodisti tādā domāšanā ir ļoti politiski aktīvi.

Varbūt ne politiski, bet valstiski?

Cilvēciski. Jo valstiski, tas ir tikai par latviešiem vai tikai par krieviem. Ne tādā ziņā. Sapratāt? Ļoti, ļoti tas mums ir raksturīgi.

Gan skolu dibināšana, gan palīdzība trūkcietējiem, verdzības atcelšana – tās ir dažādas sociālas tēmas, kuras, es pieļauju Veslijam un citiem, kas tajā laikā dzīvoja, prasīja šo politisko iesaistīšanos. Skaidrs, ka ir jārunā ar politiķiem, ir jāpanāk kompromisi pašvaldībās, vienalga kur mēs ejam un to darām.

Viņš sludināja, bet viņš pats negāja politikā. Bet viņa sludināšana un viņa sadarbība ar tiem, kas bija augstos amatos veicināja to, ka valsts sāk pieņemt savādākus likumus. Viņš ielika viņos to rūpi.

Tad cik es saprotu no Jums – garīdznieku vieta ir draudzē, varētu teikt, kancelē – ne garīdznieks iet politikā, bet kristieši laji iet politikā, tas ir atbalstāmi?

Tas ir atbalstāmi. Arī garīdznieki var iet, ja viņi neiet... ja viņu platforma nav – es tagad eju kā kristietis. Tā bija mana problēma ar Pirmo partiju.

Jā, bet viņi vienmēr tā ies.

Es atkal ņemu piemēru Amerikā. Tie metodisti, kas tika ievēlēti kā prezidenti, viņi negāja kā metodisti. Viņi stāvēja uz savas politiskās platformas, kas tā bija, bet viņi piederēja metodistu baznīcai. Viņiem bija metodistu domāšana. Tā ir tā atšķirība.

Es esmu uzaugusi Amerikā un tur vienmēr ir mācīts, ka tā ir balstīta un kā valsts ir dibināta uz to, ka būs tā reliģiskā brīvība. Būs tā izvēle tev. Un tāpēc vienmēr ir bijusi ļoti svarīga valsts atdalīšana no baznīcas. Bet valsts to pārkāpa manā domāšanā, kad viņi aizliedza lūgšanu. Varēja laist, lai katra skola pati pieņem lēmumu. Bet tas ir cits. Es mēģinu vienkārši teikt – ir svarīgi, ka mēs iesaistāmies, bet neiet ar to karogu kā krustneši gāja un darīja visādas lietas ar Kristus karogu. Tur ir tā problēma, manā domāšanā, ko es negribētu atbalstīt.

Bet ir kāda organizācija vai cilvēku grupa, indivīdi, kas šobrīd pārstāv LAMB tiesības un intereses Latvijā? Vai tas ir Jūsu personā? Ja kaut kas notiek, vai Jums ir jāiet un jārunā?

Jā.

Superintendants ir tas, kas to dara?

Jā. Variet ieteikt, kur lai es eju kaut ko darīt? Jā, superintendants ir tas cilvēks. Un superintendants arī nes atbildību par visu, kas notiek. Mūsu bīskapam ir septiņas valstis un viņam ir septiņi superintendenti, katrs kas vada savā valstī.

[..]

Paldies!

Intervija Nr. 4 ar LRKB Rīgas metropolītu Zbigņevu Stankeviču

Amats: Romas Katoļu Baznīcas Rīgas arhibīskaps – metropolīts

Intervijas laiks, vieta: 17.12.2012., plkst. 17.00, Rīgas Metropolijas Romas katoļu kūrījā Pils ielā 2

Intervijas ilgums: 60 min

Vai Jūs vispār interesē politika, vai šobrīd Jūs esat tādā amatā, ka Jums viņa ir jāinteresē?

Jā, varētu tā pateikt, ka esmu tādā amatā, ka viņa ir jāinteresē, bet nevis tādā ziņā, lai tur jauktos iekšā un lai taisītu politiku, bet lai saprastu, kas notiek, kādas ir tendences, jo man interesē politikas morālie un garīgie aspekti. Un diemžēl var būt arī tā, ka politika kļūst amorāla, vai ka viņa sāk jaukties, teiksim, ka politiķi sāk jaukties morāles vērtību jomā. Un nu... tā ir mana kompetence. Līdz ar to man ir jāskatās, kas tur notiek.

Jūsu priekšgājējs kardināls Pujats vienmēr ļoti publiski izteicās par daudziem jautājumiem un viņa viedokli ņēma vērā – žurnālisti pie viņa gāja. Tad kad Jūs ievēlēja, arī bija ļoti liela interese un aiziotāja un daudzi prasīja vai Jūs turpināsiet, vai neturpināsiet – vai tas tiek nodots no viņa Jums, ka Jums tagad par to ir jāinteresējas, jeb tā ir katra indivīda personīgā izvēle, cik lielā mērā iesaistās?

Nē, nu šeit ir skaidri un gaiši jārunā par pamatnostādnēm tādā ziņā, ka baznīcas amatpersonas, garīdznieki, saskaņā ar kanonisko likumu kodeksu, viņiem ir aizliegts iesaistīties politikā. Līdz ar to, par to būtu skaidrs, bet kā es teicu, politiku nevar atraut no norisēm, kas ir valstī. Kā es jau teicu, kad politika sāk lemt, piemēram, ja tiek lemts vai abortu atļaušanu vai par homoseksuālu savienību legalizēšanu, tad... tad tā ir Baznīcas kompetence, jo tā ir morāles sfēra un patiesībā politiķiem vispār nebūtu jālien iekšā.

Vai Jums neliemas, ka Latvija tādā ziņā vēl ir privilēģētā situācijā, jo mums vēl, varbūt aiz pieklājības, bet vismaz ieklausās. Daudzās Eiropas valstīs politiķi diktē baznīcai...

...lobīji. Jā, diemžēl. Diemžēl. Tāpēc vēl jo vairāk ir jāskatās, kas notiek.

Kā kopumā Jums šķiet, kas šobrīd Latvijā ir lielākā problēma? Vai tā būtu politiska, vai garīga – kur mums ir vaina?

Nē, nu vaina ir garīgajā krīzē, protams, pirmām kārtām, un morāles vērtību krīzē. Jo, ja cilvēkam garīgā puse būtu sakārtota, tad jau viņš nedarītu to, kas te mums pēdējos 20 gados bieži vien ir redzēts. Tāda... tāda, tāda puspiesegta zagšana un tautas mantas izlaupīšana un sava labuma meklēšana vienkārši izmantojot politiskos un visādus citādus instrumentus. Tad, ja cilvēkam ar sirdsapziņu viss būtu kārtībā, tad jau viņš to nemaz... viņš to vienkārši nedarītu. Tad viņš tomēr domātu arī par kopējo labumu, vai ne? Bet nevis tikai par savu vai sava grupējuma labumu.

No otras puses, šī ir tā atbilde, ko daudzi garīdznieki saka – ka mums ir problēmas garīgajā vērtību sistēmā pasaulē. Bet tad rodas jautājums, kur ir baznīcas loma? Vai varam visu vainu novelt uz politiķiem, uz 20. gs., 21. gs. tehnoloģijām? Kur ir baznīcas vaina, loma vai iespējas, kas nav izmantotas varbūt?

Nē, nu mums, protams, ir jāskatās vairākus gadsimtus tad jau atpakaļ, jo, piemēram, apgaismības laikmetā sākās ļoti spēcīgas jau antiklerikālas tendences, pareizāk sakot, tā bija zināmu tendenču jau kulminācija, antiklerikālu tendenču kulminācija, bet nu diemžēl tur jāatzīst arī tas, ka, piemēram, Francijā baznīca bija diezgan stipri saistīta ar valdošo šķiru un to atbalstīja, vai ne? Ka kaut kādā ziņā nebija savu uzdevumu augstumos. Ka viņa neaizstāvēja arī tā vienkāršā cilvēka intereses un tad viņš sadumpojās pret valdošo šķiru un tā kā baznīca bija saistīta ar to valdošo šķiru, tad tas niknums vērsās arī pret baznīcu. Tas ir no vienas puses. No otras puses, protams, tie grupējumi, kas tur bija, tās ložas visādas, kuras cīnījās arī par, tāpat kā komunisti vēlāk, par... lai panāktu kundzību pār cilvēka apziņu – tad baznīca tur bija konkurents. Līdz ar to tur, vai pēc tam, kad Markss uzrakstīja to savu „Kapitālu” un tur, teiksim, viņa sekoja attīstīja visu to teoriju, tad atkal viņi bija tie, kuri iestājās... nu, it kā beigās tomēr jāsaka par strādnieku šķiras interesēm. Beigās mēs zinām, kas no tā sanāca. Strādnieki, kas pēc revolūcijas sāka dumpoties, viņus Kronštātē vienkārši apšāva, vai ne? Tie paši tā saucamie strādnieku šķiras aizstāvji, vai ne? Bet tad, kad tādā Markss sāka runāt par to, baznīca uz to arī uzreiz nenoreagēja un patiesībā tādā veidā tika pazaudēta strādnieku šķira 19. gs. Pirmais baznīcas dokuments veltīts sociālajiem jautājumiem, tas bija 1891. gadā pāvests Leons XIII *Rerum novarum* enciklika, jeb *Par jaunajām lietām*. Ar tādu novēlošanos faktiski iestājās. Līdz ar to atkal tās dusmas vērsās arī pret baznīcu. Un savukārt, ja mēs tagad paskatāmies, kas bija padomju laikā – nu, baznīca bija ienaidnieks numur viens. Es atceros, piemēram, ka es braucu tepat pāri robežai, Savienības robežai kaut

kur tur 70. gados, tad pirmais, ko man vaicāja uz robežas, nē, man vaicāja divas lietas parasti – uzdeva divus jautājumus – vai jums nav reliģiska literatūra, un vai jums nav pornogrāfija. Bija pielīdzināts vienlīdz ļaundabīgs.

Tātad reliģija un baznīca bija ienaidnieks numur viens un līdz ar to notika gadu desmitiem ilgi smadzeņu skalošana tautai, lai iestāstītu, ka baznīca ir kaut kas ļauns un ka ticība, tie ir aizspriedumi un tas ir kaut kas tāds ne no šī laikmeta, vai ka tā ir tumsonības izpausme. Un tas jau vēl turpina strādāt, vai ne?

Bet no otras puses, pēc neatkarības atjaunošanas, bija ļoti liels pieaugums baznīcās. Cilvēki plūda, visiem bija interese, kas tad ir tas aizliegtais, kas ir bijis, tagad drīkstēja iet uz baznīca. Interese bija. Patiesībā arī tagad, ja cilvēkiem prasa, kam viņi uzticas, baznīcai ir vieni no augstākajiem rādītājiem.

Jā, tā tas ir.

Kas ir interesanti. Uzticēties viņi uzticas, kāju tur nesper un tikai nesāciet mācīt, kā mums ir jādzīvo.

Jā. Un par to „nesāciet mums mācīt, kā mums jādzīvo”... Šeit, protams, no vienas puses tā neuzticības sēkla, kas tika iesēta padomju laikā. Bet no otras puses ir arī cita sēkla, kas nāk tomēr no Rietumu pasaules un tas ir tas brīvības koncepts, demokrātija un cilvēktiesības, kas paši par sevi šie jēdzieni, protams, tas ir kaut kas skaists un tās ir vērtības. Bet tikai problēma pastāv tanī apstākļī, ka šīs vērtības tiek paceltas pāri citām. Tiek absolutizētas. Brīvība tiek atrauta no atbildības. Brīvība tiek atrauta no... arī no patiesības. No objektīvās patiesības. Tiek teikts, ka objektīvās patiesības vispār nav. Ka katram ir sava patiesība un jā... tiek ignorēts tas... Un te mēs nonākam arī pie eirozonas krīzes dziļākajām saknēm, jo tiek teikts, ka katram ir sava patiesība un ka mēs varam arī tos jautājumus, kas attiecas uz morāli un kas attiecas uz cilvēka vispār identitāti kā tādu, uz ģimenes identitāti, uz seksuālo identitāti, ka mēs to varam paši savā nodabā vienkārši izlemt, ja? Un šeit tiek ignorēts tas, ka līdzīgi kā dabā valda likumi, nu tajā materiālajā pasaulē valda likumi un šobrīd visi to ir jau vismaz vārdos atzinuši, ka, jā, ekoloģija ir jārespektē, ka nedrīkst izolēt to kārtību, kas valda dabā, jo tad sākas... sākas tādi procesi, kas beigās var kļūt nevaldāmi un ka pat zeme var aiziet bojā, ka var kļūt tāda, ka nebūs iespējams to apdzīvot. Un šobrīd jau tas Kioto protokols... un tas viss, nu, mēģina to visu ņemt zem kontroles kaut kādā veidā. Bet kas tiek ignorēts? Netiek atzīts, ka, līdzīgi tam kā ir teiksim materiālās pasaules ekoloģija, ka ir arī cilvēka ekoloģija, cilvēka dvēseles ekoloģija, ka... Netiek atzīts tas, ka cilvēks ir radīts saskaņā ar noteiktām likumsakarībām. Kā ir dabas likumi, tā ir cilvēka dvēseles likumi, tā ir morāles likumi vai ne? Var teikt cilvēka morālā joma, ka tur arī ir savas likumsakarības, kuras, ja tu pārkāp, tad tas atkožas, tas nāk vienkārši kā ar ekoloģiju – nevaldāms process, noārdīšanas, teiksim, kaut kāds process. Tas tiek noliegts. Un, teiksim, par šīm likumsakarībām, kas ir cilvēkā iekšā, un kas attiecas uz viņa dabu, uz viņa identitāti, viņa seksualitāti, viņa ģimenes dzīvi, to jau mēs varam arī ar dabiskām, mūsu prāta palīdzību, nu, neideologizēti... mēs varam nonākt līdz atziņai par šīm likumsakarībām. Nu, piemēram, labi, atļaus bērnu adopciju un homoseksuālās savienības izsludinās, ka tā ir ģimene. Pagaidiet! Bet kur tad bērni dzimst? Bērni var dzimt tikai normālā ģimenē. Un lai bērns sevi... lai viņš normāli varētu attīstīties, viņam taču vajag tēvu un māti, nevis divus vīriešus, no kuriem vienu sauc par māti un otru par tēvu. Vai divas sievietes, no kurām vienu sauc par tēvu, vai par vecāku viens un otru par vecāku divi. Veselais saprāts, tas kurš nav saindēts ar kaut kādu ideoloģiju viņš to uzreiz atpazīst, viņš uzreiz saka – nu paklausieties, ko jūs man te stāstiet. Tās ir acīmredzamas lietas, bet diemžēl cilvēka apziņu var tā saindēt un tā tās smadzenes izskalot ar viltus brīvības jēdzieniem, cilvēktiesību jēdzieniem un demokrātijas jēdzieniem, ka cilvēki beigās saka, ā, pagaidi, bet tās taču manas tiesības un vispār visu melnu izsludina par baltu, baltu izsludina par melnu un tad tos, kuri protestē beigās liek cietumā – kuri nepiekrīt šāda veida ideoloģijai. Nu, kur mēs esam? Šeit ir milzīga problēma un tā, diemžēl tā nāk no Rietumiem. Tā ir ienākusi pie mums Latvijā no rietumiem un diemžēl mūsu arī politiķu vidū ir tādi, kuri... Tur vēl nesāk pat spēlēt, bet viņi jau danco pēc tās stabules. Nu, tas ir ļoti nožēlojami un man ir ļoti žēl par to.

Mēs Latvijā vienmēr gribam būt pirmie pirmrindnieki pa priekšu visiem.

Bet tā ir milzīga krīze. Bet tā ir milzīga krīze.

Kā šos jautājumus risināt? Vai ir stratēģija, kā risināt, vai joprojām ir tāds attīstības posms, kā attīstās problēma, tā arī risina. Jeb, ja politiķi kaut ko saka, tad baznīcas reaģē. Vai arī jums ir stratēģija kopā ar citiem konfesiju vadītājiem? Ir bijuši gadījumi, kad jūs kopīgi vai kādas vēstules rakstāt, vai kādus kopīgus paziņojumus...

Jā, tā mēdz būt. Nē, nu līdz šim pamatā ir bijis drīzāk tā, ka ir situācija un tad konfesijas sanāk kopā un reaģē. Bet jums ir taisnība, ka vispār derētu domāt par stratēģiju...

Jūs pats tikko teicāt, ka 19. gs. baznīca nedaudz novēloti reaģēja. Es tieši pagājušajā nedēļā lasīju par to, ka ASV, laikam Kalifornijas štatā tagad vairs nedrīkst Betlēmes ainiņas uzstādīt Ziemassvētkos, jo tas ir cilvēktiesību pārkāpums...

Jā, aizvairo citus un neticīgos. Jauna diktatūra. Nāk jauns totalitārisms. Tās ir 21. gs. totalitārisms. 20. gs. tie totalitārismi tad sāka rasties, viņi netika atpazīti. Kaut gan... gluži tā tas nebija, jo 30. gadu otrajā pusē pāvests uzrakstīja divas enciklikas. Viena bija veltīta nacismam, un otra bija veltīta komunismam. Bet tas pagāja, teiksim... politiķi vienkārši noignorēja šīs enciklikas, bet abās bija izanalizēta abu totalitāro sistēmu būtība. Un mēs zinām, kas pēc tam sākās. Karš sākās faktiski pēc dažiem gadiem. Bet, jā, politiķiem nebija... viņi bija kā akli, jo, piemēram, Mīnhenes vienošanās, kad viņi tur atdeva Čehoslovākiju saplosīšanai, jo viņi gribēja mīlā miera labad atdosim, varbūt Hitlers nomierināsies un mūs neaiztik, ja? Un tad, kad viņš jau uzsāka Otro pasaules karu un uzbruka Polijai, nu tad jau Francija ar Angliju pieteica karu, bet pirkstu nepakustināja, lai apstādinātu.

Politkorektums. Baznīcai arī bieži gribas būt politikorektai...

Nē, nu tā ir, ka baznīca sastāv no cilvēkiem un cilvēki nāk no konkrētas sabiedrības. Un kāda ir sabiedrība, tad baznīca ir ļoti iespaidota no tās sabiedrības. Baznīcā ir vērtības, tās tiek sludinātas un garīdznieki tiek gatavoti, bet nu arī... tas ir process. Mēs nevaram cilvēku pārtaisīt pilnīgi, padarīt viņu par kādu citu. Mēs varam viņam palīdzēt augt un attīstīties kā personībai, apzināties vājās vietas – savas un sabiedrības, un mēģināt tikt tam pāri. Nu, viens tiek pilnā mērā, otrs par varbūt 50%, bet cits varbūt nemaz netiek, vai ne?

Bet kā Jūs kopumā vērtējat sadarbību ar citām konfesijām un to vadītājiem, tieši risinot šādus jautājumus. Ir vienprātība? Varbūt ir vēlme, ka kādus jautājumus varētu risināt aktīvāk? Vai kopumā tomēr vērtējams pozitīvi?

Nē, es redzu ļoti pozitīvi šīs savstarpējās attiecības un to sadarbību. Jo, patiešām, kad ir kāds, nu, kāda joma kurā mēs redzam, ka notiek kas tāds, kas mūsos modina nemieru un, piemēram, tāda situācija bija ar tiem 23. likuma grozījumiem attiecībā uz partnerattiecībām – mums tur bija pilnīga vienprātība. Mēs arī palūdzām, lai tiek sasaukta Garīgo lietu padome, kura notiek premjera vadībā un tad mēs tās lietas visas izrunājam.

Un jūs ņem vērā? Jeb tā pieklājīgi uzklausa?

Jā. Nē, mūs ņem vērā. Mums pateica, jā, tas jautājums ir noņemts nost no dienas kārtības, jo pašreizējā brīdī, tādā variantā tas nav pieņemams.

Ir vēlme, ka varētu vairāk politiķi interesēties par šiem jautājumiem...

Jā.

...un ņemt vērā Jūsu viedokli?

Es, protams... Es noteikti to redzētu kā kaut ko ļoti pozitīvu – lai politiķi nodarbojas ar ekonomiskajiem jautājumiem, ja, arī ar sociālajiem un, kā saka, veido visu to jomu, kas attiecas jau specifiski uz politiku, bet uz visu to, kas attiecas uz morāles vērtībām un kas skar morāles vērtības jomas, un es teiktu arī tā tradicionālo vērtību jomu, kas ir raksturīgas Latvijas, teiksim, kultūrai vēsturiski, kas ir izveidojusies, ja viņi ķeras klāt tam, tad gan viņiem vajadzētu pakonsultēties ar baznīcu vadītājiem.

Nu, jā. Bet te aktīvistu teiks, ka baznīca ir šķirta no valsts. Kā mēs to varam nodalīt? Piedevām, par sociālajām funkcijām, piemēram, runājot, it kā mūsdienās tas ir jādara valstij, bet Latvijā, Latgalē un daudzās citās vietās baznīcas risina sociālās problēmas, jo valstij nav kapacitātes to vienmēr izdarīt...

Nu, tieši tā.

... Vai tad nerodas problēmas – līdz kādai pakāpei...

Nu, ar to labdarību – slimnīcas un veco ļaužu aprūpe un visa tā saucamā karitatīvā, jeb žēlsirdības darbība ir attīstījusies tikai baznīcas klēpī. Tā ir radusies baznīcā. Un kāpēc? Tāpēc, ka valsts par to vienkārši nelikās ne zinis.

Jā, bet valsts no mums iekasē nodokļus un teorētiski viņiem ar to vajadzētu nodarboties.

Jā, tas būtu valsts pienākums, bet valsts par to nerūpējās un tad baznīca – par cik tuvāk mīlestības bauslis ir galvenais bauslis, tad vienkārši ķērās klāt un sāka to attīstīt. Bet tad, kad valsts mazliet izauga, nostiprinājās un sāka labāk apzināties savu misiju un pienākumus, tad baznīca to ļoti labprāt atdeva, lai valsts ar to nodarbojas. Bet nu... diemžēl pie mums, es teiktu, diemžēl valsts nav tik stipra un bagāta. Un tā ir, ka mums ir daudz nabagu un tad baznīca atkal saka – nu pagaidiet, nav neviens, kas par viņiem interesējas un tad tas atkal ir mūsu pienākums darīt kaut ko ar to. Tā kā šajā ziņā tāda ir tā priekšvēsture.

Bet atkal runājot par to, ka valsts ir atdalīta no baznīcas. Ir šķirta, bet ne izolēta vai nodalīta, jo... jo baznīcas locekļi ir arī valsts pilsoņi. Un... nu tomēr tas ir baznīcas uzdevums rūpēties par savu locekļu garīgo dzīvi un, iznāk arī valsts to garīgo pusi. Jo, kā es teicu, pilsoņi ir baznīcas locekļi. Tas ir ļoti... tas ir ārkārtīgi bīstams virziens, kad valsts uzurpē sev tiesības mainīt morāles principus. Tas ir ārkārtīgi bīstami. Visas lielās

pagātnes impērijas pirms to sabrukuma pa priekšu ienāca morālais pagrimums. Kad morāle pagrimst, tad tas viss izšķīst. Un līdz ar to... nu jā, protams, mums nav armijas, vai ne? Baznīca nepielieto bruņotu spēku, bet baznīcai ir pienākums brīdināt par to, ja kaut kas tiek salaists grīstē šajā jomā. Un šeit... es tur iesāku, bet nepabeidzu vienu domu par to garīgo ekoloģiju vai cilvēka dvēseles ekoloģiju. Es iesāku – ja tu ar ideoloģiski nesaindētu prātu sāc analizēt un pat arī, ja ar zinātnes palīdzību tu sāc pētīt šīs lietas un šos aspektus cilvēka ekoloģijā, ja to tā var nosaukt, pie tā var nonākt. Pie tā var nonākt. Medicīna tev to pasaka. Nu kaut vai tas slavenais, bēdīgi slavenais pēc aborta sindroms – „Jā, sievietei ir tiesības uz savu vēderu.” Jā, sieviete to izdara, viņai piešķir šīs tiesības, pēc tam viņa mokās ar depresiju. Un citreiz tā depresija pēc 20 gadiem iestājas, jo tur ir fāzu nobīde un tā tālāk. Un tā ir ar katru no gadījumiem, kad tiek... kad valsts amorālu rīcību izsludina par legālu, par likumīgu, respektīvi, vai nu par morāli neitrālu iznāk, legalizējot ar likumu, vai arī pat par atbalstāmu diemžēl. Tas ir no vienkārši veselā saprāta viedokļa varam pietuvoties. Bet kas ir baznīca? Baznīcai ir dots ne tikai veselais saprāts, bet ir dota Dieva atklāsme, kura izgaismo cilvēka esamības noslēpumu, cilvēka dabas noslēpumu, kura atklāj patiesību par to, kas ir cilvēks, kas ir ģimene, kāds ir sabiedrības mērķis un patiesībā šo Dieva atklāsmi baznīca ir pārtulkojusi, var teikt, lielā mērā šim mūsdienu cilvēkam saprotamā valodā un tā saucās baznīcas sociālā mācība, kur tas ir iestrādāts. Un līdz ar to baznīca ir šīs atklāsmes kritērijs, ar kuru tā izvērtē lietas. Ar dabiskā vai veselā saprāta palīdzību vien ir iespējams nonākt, bet tad, kad piejaucas klāt ideoloģija, ir ļoti viegli visu salaist grīstē un tās tas diemžēl arī lielā mērā ir noticis vairākās svarīgās jomās. Bet baznīca ir atklāsmes kritērijs un ... uzspīd gaismu vēl uz tā dabiskā prāta, kā saka, vēl viņu apspīdina un te ir daudz lielāka drošība – skaidrība, teiksim tā, šajā visā jomā. Viņu pašu mulķība ir apstulbinājusi viņu acis. Diemžēl. Ir redzams, ka ir tāda pašpārliecinātība, tāds paštaisnums, ka mēs labāk zinām un viņi nemaz nepieļauj tādu iespēju, ka ar viņiem kaut kas varētu nebūt kārtībā. Nu, tad nav iespējams nekāds dialogs.

Tā ir tā patēriņa mentalitāte, kura noslāpē sakruma izjūtu, tātad svētās, Dievišķās sfēras izjūtu un grēka apziņa tiek arī noslāpēta. Un faktiski... ja grēka apziņa tiek noslāpēta, tad arī Dieva apziņa pazūd un par to grēku, protams, tiek mēģināts pagriezt viņu visvisādi, lai tikai izskaustu no dzīves, jo kas tajā patēriņa mentalitātē ir pats galvenais? Pats galvenais ir, lai es justos labi. Un grēks – tas ir kaut kas tāds, kas man traucē. Ja tiek runāts par grēku, tas sagādā man diskomfortu. Līdz ar to, ko vajag izdarīt? Vajag teikt, ka viņa nav. Vajag kaut kādā veidā apgāzt to visu.

Šie jautājumi ir tie, kurus varbūt būtu vajadzējis kādās ticības mācības stundās skatīt...

Jā, bet kristīgās mācības priekšmets ir tikai pirmajās trijās klasēs.

Vai tā ir zaudēta cīņa? Vai ir vērts par to cīnīties? Tas, ko daudzi nekritieši pārmet – jūs mūs mācīsiet un tad mēs visi kļūsim par kristiešiem, lai gan vajadzētu saprast, ka tā tas nenotiek.

Mums ir jāsludina evaņģēlijs. Jāsludina patiesība. Jārunā un mūsu pienākums ir teikt. Un ja negrib, tad vaina paliek viņu pusē. Viņiem ir jāuzņemas atbildība par sekām, ja viņš ir dzirdējis, bet nav pieņēmis. Tur pravieša Ecehiēla grāmatā ir par šo. Tur ir pateikts – Cilvēka Dēls, es Tevi iecēlu par sargu Izraēļa namam. Ja tu redzi, ka kāds grēko, tu viņam neaizrādi un viņš nomirst, tad es iekasēšu no tevis par viņa asinīm. Bet ja tu būsi runājis, viņš to pieņem, brīnīšķīgi! Tad viņš ir izglābts. Bet ja viņš to nepieņem, tad viņa asinis nāks pār viņa galvu, vai ne?

Vēl par funkcijām, mēs mazliet novirzījāmies no tēmas... Vai, Jūsprāt, vajadzētu skaidrāku dalījumu, kuras funkcijas attiecas uz baznīcu? Jūs sakāt morāle...

Garīgā. Rūpes par cilvēku garīgo dzīvi.

Bet izglītība...

Nē, izglītība ir viena no tām jomām, kur ir vistiešākā saskarsme. Jo, teiksim, baznīca nevar arī funkcionēt bez kaut kāda minimuma ar izglītības, tādā ziņā... arī laicīgās izglītības. Arī garīdznieki tiek sagatavoti garīgajā seminārā mūsu vienīgā universitātes tipa struktūra, kas mums ir garīdzniekiem. Un tad otra ir RARZI, priekš lajiem – tiem, kuri nav garīdznieki. Vai arī garīdznieki, kuri vēlas iegūt maģistra grādu.

Starp citu, vai ir runa par to, ka LU varētu atvērt Katoliņu teoloģijas fakultāti?

Nu, pagaidām nav. Tas bija mēģināts pirms gadiem kādiem nu jau gandrīz 15, bet tā atbilde toreiz bija tāda, ka mums jau ir viena fakultāte, lūdzu, vienojieties pie tās un viss kārtībā; citu nevajag.

Bet no otras puses, varbūt arī ir labāk, ka nav? Ja skatās uz LU TF, tad tā ir tāda iestāde ateistiem. Tad jāpakļaujas normām, ES kritērijiem un tas sāk ietekmēt programmu, ko jūs mācat.

Jā, ir ļoti grūti saglabāt savu identitāti, jo kāpēc Luterāņu baznīca atteicās no pakalpojumiem Teoloģijas fakultātes? Jo sākumā TF gatavoja garīdzniekus luterāņiem, bet ar laiku... atteicās, jo cik var saprast netika saglabāta identitāte.

Starp Latvijas valsti ir noslēgts līgums ar Svēto Krēslu. Jūs bijāt pirmie, kas noslēdza, pēc tam pārējās konfesijas sekoja jūsu piemēram, arī ar viņām tika noslēgti šie līgumi. Kāds ir pamatojums? Ko šis līgums dod baznīcai?

Šis līgums dod baznīcai to, ka, tā kā tas ir starpvalstu līgums, kura statuss ir augstāks nekā, teiksim, vietējiem likumiem, tad tas nodrošina baznīcai tiesisku aizsardzību. Aizsardzību tādā nozīmē, ka tiek respektēta tās autonomija. Tas nodrošina to, ka valsts varētu jaukties tās iekšējās lietās. Nu, vismaz šajos punktos, kas jau ir noteikti līgumā. Tik vien. Respektīvi, lai nenotiktu baznīcas un valsts saplūšana. Teiksim tā. Gan uz vienu, gan uz otru pusi.

Es savā darbā nepētu baznīcas un valsts attiecības, jo tas ir juridisks jautājums, bet man šķiet interesanti, ka sākotnējā doma, uzceļot šķirtības sienu starp valsti un baznīcu bija nevis tā, lai aizsargātu valsti no baznīcas, bet baznīcu no valsts. Tā bija sākotnējā doma, jo bija politiski, kas gribēja iespaidot procesus, kas notiek baznīcā. Mūsdienās mēs vienmēr to uztveram tā saasinātāk un sāpīgāk. Vai jums ir izskaidrojums, kāpēc cilvēki pret to tā attiecas? Jūsu arī sākumā teicāt, baznīca ir šķirta, bet ne izolēta. Ir daudzas jomas – sports, medicīna, Saeimā sēž aktieri, kas ir diskutējams, vai viņi ir kompetentāki par dažu labu mācītāju, bet neviens nekad nerunā par teātra šķirtību no politikas...

Jo cilvēki... Kāpēc baidās... jo baidās, ka tiks uzspiests. Jo acīmredzot tas nāk no vēstures, ka bija ļoti liela ietekme baznīcai uz valsti Viduslaikos, piemēram. Kaut gan tur arī notika cīņas starp imperatoriem un pāvestiem, kuram pieder pēdējais vārds. Baidās, ka tikai baznīca nesāk diktēt noteikumus un nesāk ierobežot viņu brīvību. Plus tas, ko mēs jau izrunājām. Brīvības koncepts, ka brīvība – tas ir tas, ka es daru, ko gribu un ja likums man to neaizliedz, tad viss ir kārtībā, bet tiek aizmirsts par to, ka ir objektīvas morāles normas, kuras nāk no Dieva un kuras nevar bez sekām ignorēt. Tur ir tā problēma. Līdz ar to baznīcai pienākums runāt... Jā, bet baznīca nenosaka likumus. Baznīca tikai dod liecību un pasaka savu viedokli un tad cilvēkiem ir jābalso un politiķiem ir jābalso. Un tas jau lai paliek uz viņu sirdsapziņas.

Bet te ir tas jautājums, ko es tieši pētu – vai valsts koķetē ar baznīcu, vai baznīca koķetē ar valsti. Proti, tādā ziņā mūsu politiķiem, kad ir kādi lieli svētki ļoti patīk iet...

Uz baznīcu. Jā...

...aicina iesvētīt karogu, piemēram, *Jaunais laiks*, dod zvērestu baznīcā. Baznīcai ir augsti uzticības rādītāji un viņi domā, ja var arī tur vēlētajus dabūt, tad viņi iet arī tur. Ziemassvētkos viņi svētsvinīgi aiziet uz Doma baznīcu vai kaut kur citur, nodzied dziesmas un tad dodas uz Brīvdabas muzeju vilkt blūķi.

Nē, nu tas lai paliek uz viņu sirdsapziņas. Jo mēs... baznīca ir atvērta visiem, t.sk. arī politiķiem. Un ja viņi atnāk, mēs... mums jau nav tāda skenera, ko pielikt pie ieejas – tas nāk ar tīru nodomu un tas nāk, lai zvejotu baltis, vai ne? Mēs nevaram viņiem pie durvīm pateikt – zini, mums ir aizdomas, ka tu nāc, lai zvejotu baltis, tu labāk nenāc.

Bet vai varētu būt, ka šīs attiecības kādreiz ir izdevīgas gan vienai, gan otrai pusei? Proti, pieņemsim, ja jums kāds konkrēts politiķis palīdz vai nu apturēt kādu negatīvu likumprojektu, vai iniciēt, vai kā citādāk palīdzēt – varbūt tas nemaz nav negatīvi?

Nē, nu ja kāds politiķis mēģina apturēt kādu likumprojektu, kas savā būtībā ir amorāls, protams, ka tas nav negatīvi. Tas ir tikai pozitīvi. Bet tā ir viņa brīva izvēle. Jo tas nav kā darījums – es tev, tu man, vai ne? Mēs sludinām kā ir un aicinām visus politiķus, vai ne? Lai viņi pieņem lēmumu, kas būtu, kas sakristu ar morāles normām, ir iesakņotas cilvēka dabā un par kurām atklāsme vēl tur skaidri izskaidro visu. Mēs aicinām visus, bet ja tikai viena daļa seko, tad...

Bet vai Jums ir bijis kāds gadījums, kad kāds konkrēts politiķis būtu, un es neprasu, kurš tieši, bet kurš būtu sacījis, klausies, aizliec par mani labu vārdu un es tev... Vai ir bijis vispār tāds mēģinājums? Nav runas par to, vai tas ir realizēts vai nē, bet ka viņi būtu tik drosmīgi lai to vispār pavaicātu.

Ziniet, par cik es no paša sākuma skaidri un gaiši nedefinēju savu nostāju, ka baznīca neiesaistās politikā un neatbalsta konkrētas partijas – viņi acīmredzot to bija lasījuši un domājuši, un neviens nav pie manis atnācis ar tāda veida priekšlikumiem.

Jo baznīca, protams... Es neizslēdzu tādu situāciju, ka baznīca var pateikt... Nu, kaut gan, jā... [*Domā*] Konkrētas partijas vārdā tas... mums nav bijusi tāda situācija, bet tomēr, nu, mums ir jāskaidro principi. Un ir tādas tendences, vai kaut kādi... agrāk vai vēlāk nāk kaut kādi likumprojekti, kuri, kā es teicu, savā būtībā ir pilnīgā pretrunā ar morāles normām, ar dabisko likumu un ar Dieva atklāto kārtību, un tad ir jāskaidro un jāsaaka tautai – paklausieties, es aicinu jūs nebalstot par tādām partijām, kas atbalsta tāda veida likumus.

Man bija intervija ar priesteri Kravali un viņš stāstīja gadījumu, ka draudzē pie ziņojumu dēļa bija pielikuši sarakstu ar informāciju par to, kādi deputāti kā ir balsojuši noteiktā jautājumā. Šķiet, tas bija jautājumā par abortiem.

Ļoti labi.

Savā ziņā viņš nesaka par ko balsot. Viņš nesaka par ko nebalsot, bet vienkārši informē, zināšanai...

Faktus... Lai katrs izdara secinājumus – vai nākošajā reizē par tādu deputātu balsot, vai nē. ... lieta. Jo viņi jau slēpjas vispār.

Kas slēpjas?

Tie paši deputāti. Viņi jau pa kluso vēlas tādas lietas izdarīt, jo viņi zina, ka var sekot pretreakcija.

Man ir jāsaka, es neesmu ļoti liela Amerikas fane, bet viņiem tā pilsoniskā sabiedrība ir daudz vairāk attīstīta...

Jā.

... Un viņi to uztver normāli. Ka draudzē arī par šādiem jautājumiem tiek diskutēts. Protams, viņiem arī politiskā sistēma ir citādāka un daudzējādā ziņā efektīgāka, jo viņiem ir iespējas tiešām ietekmēt tos cilvēkus, par kuriem viņi balso, bet Latvijā šis jautājums tiek uztverts citādāk.

Pasīva... Mums ir ļoti pasīva sabiedrība arvien. Un tas nāk vēl no padomju laikiem. Pat ne no padomju. Tas ir 700 gadu svešzemju saimnieku klātbūtnes rezultāts un plus vēlāk tie padomju laiki, kas apslāpēja praktiski jebkādu iniciatīvu. Kad praktiski tika lemts Maskavā vai kompartijas ēkā vai kaut kādā lokālā partijas sekretāra kabinetā un... Jā, ar iniciatīvu mums ir ļoti švaki. Varbūt jaunā paaudze jau savādāk reaģē, bet tomēr no vecākiem uz bērniem tas jau aiziet. Līdz ar to pilsoniskās sabiedrības jautājums ir ļoti sāpīgs.

Jā, bet no otras puses tieši baznīcas ir laba vieta, kur to pilsonisko sabiedrību attīstīt, jo tur jau cilvēki nāk kopā.

Mani, piemēram, priecēja tas, ka pilnīgi es varu teikt neatkarīgi no baznīcu vadītājiem cik tur tās 56 organizācijas, tad, kad iznāca tā grāmata, pieprasīja ministres demisiju. Ļoti labi. Tā ir iniciatīva, kas nāk no apakšas, pamatā tie bija ticīgi cilvēki, bet ne tikai, kuri saka, nē, tas, ko dara – tas ir kaut kāds absurds, ko viņi grib darīt ar mūsu bērniem? Grib skalot smadzenes mūsu bērniem un noārdīt viņu identitātes robežas.

Tur, protams, ir jautājums vai tiek pamatoti izsvērtā nostāja, nevis tikai, balstoties uz entuziasmu vienkārši rīkoties.

Nu, jā... Bet tas vēstījums, kas ir tajā grāmatā, ir skaidrs. Runa jau iet par būtību.

Protams. Tas, kas cilvēkus pārsteidz ir tas, ka Saeimā faktiski bija ļoti daudz garīdznieku. 1. Saeimā bija 10 garīdznieki, piemēram, tātad 10% no Saeimā ievēlētajiem pārstāvjiem bija garīdznieki. Daļa no tiem bija arī katoļi, bet, protams, kā Jūs sākumā arī minējāt, kanoniskās tiesības aizliedz garīdzniekiem ieņemt publiskus amatus. Kā īsti katoļu baznīca mūsdienās nodrošina pārstāvniecību. Vai Jūs esat vienīgais, kurš drīkst runāt par jautājumiem, vai ir kādi citi, vai ir padomes, organizācijas vai baznīcas iekšienē ir kādas nevis garīgas, bet pilsoniskās organizācijas grupa, kas tad arī var iet un runāt par politiskiem jautājumiem, aizstāvēt jūsu tiesības un intereses.

Pirmkārt par tiem 10 garīdzniekiem, kas bija 1. Saeimā. Tur nav pretrunas starp kanoniskajām tiesībām un viņu klātbūtni, jo tad, kad notika vēlēšanas, tad bija spēkā 1917. gadā apstiprinātais kanonisko tiesību kodekss, kurā nebija tāda aizlieguma, bet 1983. gadā tika izdots jauns kodekss, kurā ir tāds aizliegums. Tur ir tā robežlīnija.

Kādā veidā baznīca nodrošina savu pārstāvniecību vai balsi? Caur ticīgajiem cilvēkiem. Caur katoļiem, lajiem, kuri iesaistās politikā un mēģina ietekmēt tos procesus, kas tur notiek.

Bet tie ir apzināti cilvēki, ko jūs ziniet, ka jums tādi ir, jeb viņi paši ir aktīvisti?

Viņi paši ir aktīvisti. Nē, mēs nevienu nesūtam speciāli, ka, lūk, tu kandidē uz Saeimu un cīnies par to, lai iegūtu vairākumu Saeimā. Nē. Tie ir normāli katoļi, kuri kādā brīdī ir iesaistījušies politikā un, kā saka, darbojas un izsakās par jautājumiem un tā.

Un protams, te ir tas jautājums, ka ne vienmēr tas, kurš sevi sauc par katoļi, ka ne vienmēr viņš ir tāds arī savā, sevis piekoptajā politikā. Un šī problēma pastāv visās valstīs. Jo, ja tu sevi sauc par katoļi, tad, lūdzu, arī pieturies pie tā, ko māca katoļu baznīca. Un nebalso par attiecīgi likumprojektiem, kuri ir pretrunā ar baznīcas mācību.

Cik lielā mērā situāciju Latvijā nosaka Vatikāns, proti, cik liela ietekme ir kādiem regulējumiem vai vadlīnijām nāk pa taisno no Vatikāna. Piemēram, ja Latvijā ir kāda problēma, vai to risinām mēs šeit vietējā līmenī, vai vispirms ir jāsazinās ar...

Nē, protams, ka vispirms vietējā līmenī pa priekšu. Nē, nu ir zināmas, zināmi jautājumi, kuri ir Vatikāna kompetencē, bet tie ir tikai ticības jautājumi.

Nē, es biju domājusi politiski.

Nē, politiski nē! Protams, nē.

Ja viņi dzird, ka šeit kaut kas notiek...

... ka viņi jauktos iekšā? Nē, ko jūs!

Kāda ir encikliku būtība mūsdienās? Es saprotu, ka tās tiek ik pēc pāris gadiem izsludinātas – vai tas ir saistošs dokuments? Vai garīdzniekiem ir jāiepazīstina laji ar to? Tie ir apjomīgi dokumenti, kurus vienkāršam cilvēkam daudz ko būtu garlaicīgi lasīt, jo viņš to nesaprot un varbūt kādi jautājumi neattiecas uz viņu. Vai garīdzniekiem ir uzdevums tos skaidrot? Vai tās tiek kaut kādā veidā iedzīvinātas draudzē?

Tas ir atkarīgs no prāvestiem, jo es, piemēram, šo encikliku *Caritas in veritas*, jeb Mīlestība patiesībā, es to izlasīju pirms vairākiem gadiem un manī tā izraisīja tādu sajūsmu – patiešām mani aizgrāba tas dokuments, jo es ieraudzīju, ka tajā ir ļoti skaidras vadlīnijas tai dižkibelei, kāds mums ir. Kur ir tas virziens, kur mēs varam iziet no tās dižkibeles un tur vairs neatgriezties. Un līdz ar to tuvākos pāris mēnešus es to vien darīju kā daļiņos visās savās uzrunās, arī baznīcās dievkalpojumos, kas sprediķoju, es sprediķoju par to, kas tur ir iekšā. Es centos dalīties ar to saturu un bagātību, kas tur ir iekšā bija atklāta. Protams, tās enciklikas ir adresētas visiem. Tas ir apkārttraksts, kas pirmām kārtām ir adresēta bīskapiem, priesteriem, tāpat konsekrētām personām. Tālāk visiem ticīgajiem un visiem labas gribas cilvēkiem, kuriem tas interesē. Un es esmu ļoti daudziem šo encikliku uzdāvinājis. Sevišķi tiem, kas nodarbojas ar ekonomikas jautājumiem, vai kas arī politiku groza. Lūk, skatieties, te jūs atradīsiet vērtīgus ieteikumus. Līdz ar to pāvests raksta enciklikas, jeb šo apkārt ceļojošo apkārttrakstu, jeb atklāto vēstuli, raksta par kaut kādiem aktuāliem jautājumiem. Tātad šajā dokumentā viņš ieliek to, kā viņš redz vienu vai otru procesu un iesaka tādā veidā skatīties uz to, kā risināt šos jautājumus.

Ja Latvijā būtu kāda tik nozīmīga problēma, ka tur nepietiktu ar mūsu vietējiem spēkiem, vai...

Varētu uzrakstīt, jā! Jo viņš, piemēram, ir rakstījis... Ā, tas gan ir tā saucamais apustuliskais pamudinājums. Kad notiek bīskapu Sinode, piemēram, veltīta bija Tuvajiem Austrumiem. Lokālā tāda. Viņš uzrakstīja apustulisko pamudinājumu. Tad bija Baznīca Āfrikā. Hop! Tad bija Baznīca Eiropā. Man pat liekās, ka tā bija bīskapu Sinode. Tad viņš izdeva Baznīca Eiropā – kā viņš redz to situāciju un ko viņš uzskata par būtisku, un kā vajadzētu tālāk virzīt tās lietas, lai Eiropa varētu uzplaukt, nevis aiziet pa burbuli un kļūt par marginālu pasaules nostūri.

Tad vēl tāds jautājums. Arī, iespējams, diezgan nepatīkams, kā Jūs vērtēja to, ka citi garīdznieki iet politikā un cenšas balansēt tur un tur?

Nē, nu... Katoļu garīdzniekiem tas nav atļauts.

Katoļu garīdzniekiem nav atļauts, bet citiem...

Nu... [Pūš.] Tas ir viņu iekšējās kārtības jautājums, vai ne? Viņu iekšējās disciplīnas jautājums. Bet ideja tāda, ka – patiešām baznīca, ja tu esi garīgais līderis un tu iesaisties vienā konkrētā politiskajā partijā, līdz ar to tu kļūsti savējais vienai ierobežotai cilvēku grupai, bet svešais visiem pārējiem. Bet garīdznieks ir sūtīts pie visiem, vai ne? Līdz ar to, kaut vai šis kritērijs izslēdz aktīvu iesaistīšanos politikā. Bet ja viņi mēģina to darīt, lai tas paliek viņu ziņā. Līdz šim tie gadījumi, kuri bijuši... Nu... atstāsim bez komentāriem.

Bija katoļu baznīcā... bija... Tad, kad Nikaragvā un Salvadorā bija tajos kuros 80. gados viņi aktīvi nēmās un Jānis Pāvils II tad bija svētceļojumā, viņš uzrunāja tos garīdzniekus un viņiem arī teica – var teikt, pakratīja ar pirkstu – tu esi par tālu aizskrējis. Un tā arī bija. Viņiem tika likts priekšā – izvēlies vai nu vienu, vai nu otru. Un daži atgriezās, bet daži aizgāja jau ar pilnu tvaiku politikā un, jā, aizgāja prom.

No otras puses, ja skatās mūsu pašu garīdzniekus, kas bija – Kublinskis, Trasuns, Rancāns pirmskara laikā, nu, viņi faktiski bija Latvijas elite, vai ne?

Jā!

Viņi rakstīja, viņi bija publicisti, viņi bija izglītoti. Salīdzinoši tam laikam viņi bija vieni no visizglītotākajiem cilvēkiem Latvijā.

Jā!

Savā ziņā jau likumsakarīgi, ka viņi varēja kandidēt un ne tikai, ka viņi kandidēja, bet viņus arī ievēlēja un saņēma atbalstu. Vai viņi izdarīja kaut ko sliktu?

Nē, es domāju, ka nē. Jo tur vēl ir vērā jāņem tas, ka, nu, pirmkārt, ka tā robežlīnija nebija novilkta, līdz ar to nebija tāda aizlieguma un viņi neko nepārkāpa. Viņi bija Latvijas patrioti un viņi redzēja, ka Latvija būdama tikko dzimusi valsts, ka viņa ir ļoti trausla un ka tur patiešām tās vērtības ir jāieliek iekšā tajos pamatos. Viņiem bija ko teikt un viņi gāja un vēlējās kalpot Latvijai, vai ne? Un es domāju, ka tajos vēsturiskajos apstākļos pie tiem nosacījumiem un tā konteksta viņi izdarīja labu darbu. Bet šobrīd ir cits konteksts, vai ne? Un cita situācija un cita apziņa par to, kā tomēr garīgās un politiskās lietas tomēr ir nošķiramas.

Vai, salīdzinot šīs divas situācijas varētu teikt, ka demokrātiskajos apstākļos baznīcas var citādāk ietekmēt politiskos procesus caur tiem pašiem lajiem, kā Jūs teicāt, kas ir aktīvi. Ka, faktiski, sistēma mums dod iespējas vairāk ietekmēt šodien, kā tas bija toreiz, kad vajadzēja pašam baznīckungam iet.

Jā! Es domāju, ka jā.

Vēl nobeigumā personīgs jautājums – vai jums ģimenē runāja vecāki par politiku, jeb pārsvarā nē?

Tie bija padomju laiki – tur bija bīstami. Čukstus tikai varēja. Jo mana vecāmāte astoņus gadus Sibīrijā ir pavadījusi. Viens tēvocis ir miris gulagos un vecāki 49. gadā aizbēga prom no savas dzimtās vietas, jo viņiem kāds labvēlis padomju oficiārs pačukstēja – viņam bija kaut kādas simpātijas un viņš teica – jūs esat sarakstā, bēdziet. Viņi aizbēga prom un tā ies piedzimu Vidzemē. Un līdz ar to tas visu laiku bija jūtams gaisā, ka tu nejuties drošs, ka tevi var paņemt pie dziesmas.

Čukstus, jā, bet bija runāšana?

Bija, bija. Bija runāšana par to, kas tur noticis. Bet es tiešām varu teikt, ka tikai čukstus. Tikai to, ka vecāmāte bija Sibīrijā un ka bija visādas tādas.

Tas man liek izdarīt secinājumu, ka tas, ko runāja par padomju varu laikam nebija tas pozitīvākais.

Nu domāju gan. Bija taču bēguļošana un izsūtīšanas.

Vai Jūs pats tagad piedalāties vēlēšanās un referendumos?

Ja es esmu uz vietas, tad es, protams, pildu savu pilsoņa pienākumu, jo arī es esmu pilsonis un mans pienākums ir atdot savu balsi par vienu vai otru.

Labi. Liels jums paldies par šo interviju.

Intervija Nr. 5 ar LPB vēstures pētnieku Jāni Kalniņu

Amats: LPB vēstures pētnieks, rakstnieks, bijušais LPB virspriesteris

Intervijas laiks, vieta: 27.12.2012., plkst. 11.00, Murjāņi, intervējamā dzīves vietā

Intervijas ilgums: 70 min

***Piezīme:** Neatkarīgi no objektīvās realitātes, intervijā sniegto informāciju, kas tieši neattiecas uz promocijas darbu, bet kas kaut kādā ziņā, iespējams, varētu kompromitēt Jāni Kalniņu un apdraudēt viņa drošību, pēc saviem personīgajiem ieskatiem esmu aizkrāsojusi.*

Es savā darbā pētu garīdznieku politisko uzvedību – to, kas ir dažādie iemesli, kāpēc daži piedalās politiskajos procesos, kāpēc citi nepiedalās. Pētījumu es veicu par visām tradicionālajām konfesijām, bet diemžēl Latvijas Pareizticīgā baznīca man ir atteikusi jebkāda veida sadarbību, tāpēc meklēju iespēju, kā aprakstīt kaut ko vairāk par Latvijas Pareizticīgo baznīcu.

Bet nu, jūs par mani arī ziniet, kas es esmu?

Zinu.

Faktiski es esmu ārpus likuma.

Jā, zinu, ka tāda tā lieta un tāpēc arī...

Tur sanāca tā interesanti, kad es šito grāmatu uzrakstīju [Latvijas Pareizticīgā Baznīca: Vēstures komentārs] un pēc šitās grāmatas uzreiz sākās. Kad mūsu metropolīts arī pateica, ka es esmu izmests ārā no svētkalpotāju kārtas, kaut gan oficiāli nekur nekas nav apstiprināts. Tas vienkārši kaut kas pa kaktiem tāds.

Bija tā, ka es lasīju to grāmatu un man pāris reizes acis iepletās, jo es biju pārsteigta, ka Pareizticīgā baznīca tik atklāti ļāvusi par to rakstīt.

No otras puses, no malas vērojot, labi, tajā grāmatā ir dažas tādas nepatīkamas epizodes, lai gan man grūti komentēt, jo varbūt Jūs esat ļoti aizspriedumains un parādāt tikai vienu kaut kādu Pareizticīgās baznīcas vēstures pusi varbūt, ka jums ir pašam savs plāns, ko jūs vēlaties nomelnot un tas ir tāds... Bet skatoties objektīvi, tur ir dažas lietas, kas neparāda Pareizticīgās baznīcas vēsturi, faktiski dažu cilvēku, indivīdu darbību tādā pozitīvā gaismā, bet faktiski to mēs atrastu pilnīgi katrā baznīcā un organizācijā, ja mēs pētītu, bet akurāt, lai tur būtu dzīvības draudi pret jums vērsti, man tas šķiet mazliet pārmērīgi.

Nu, bet fakts ir fakts.

Nu jā, bet es esmu atradusi ceļu pie jums un par garīdzniekiem runājot un to, kāpēc viņi piedalās politiskajos procesos, mani interesē, kāpēc, piemēram, Latvijas laikā bija pareizticīgo un vecticībnieku partijas, bet mūsdienās to nav? Vai ir mainījušies kādi baznīcas iekšējie likumi, vai nostāja šajos jautājumos par to, vai garīdzniekiem pašiem vajadzētu iet piedalīties politikā, vai to atstāj laju pārziņā?

Toreiz jau bija draudi Pareizticīgajai baznīcai Latvijā. Tāpēc jau arī iesaistījās arhibīskaps Jānis politikā. Nebūtu draudu, viņš nebūtu iesaistījies. Bet nu, no sākuma viņi organizēja taču faktiski kopā ar pareizticīgajiem un vecticībniekiem, jā. Un... Nu, laikam jau vecticībnieki saprata, ja viņi neiesaistīsies, tad ar viņiem var līdzīgi apieties kā ar pareizticīgajiem. Tur jau bija tā, tajā laikā, kad Krievijā ņēma nost

dievnamus, tad Latvijā pat ņēma nost vairāk kā Krievijā, kā padomijā. Tās vajāšanas pret pareizticīgo baznīcu šeit sasniedza savu kulmināciju tieši tajos gados.

Bet tas ir saistīts ar to, ka viņa tika asociēta no Latvijas politiķu puses tikai kā tāda krieviska institūcija...

Nu, oficiāli, jā. Tā bija oficiālā versija. Neoficiālā... ej nu sažini, kas tur. Nu kaut kā tur sakrita vienā čupā. Oficiāli tas tika pasniegts tā. Nu, un kad jau uzspīdzināja to baznīciņu stacijas priekšā un tad kad gribēja jau katedrāli spridzināt un tā tālāk un visā tanī iesaistījās arī katoļi par nožēlu, tajā politiskajā procesā pret pareizticīgo baznīcu – katoļi dabūja pareizticīgo īpašumus vēl līdz šim laikam viņiem ir taču tas Alekseja klosteris, ko viņi nelikumīgi ieguvuši, ja? Lai gan viņi cenšas to visu norakstīt uz kaut kādu sava klostera rēķina, kas tur sen sen bija bijis, bet kur vispār pareizticīgie nav vainīgi pie viņa izzušanas, ja? Nu... faktiski Vatikāns tur nospēlēja savu lielu lomu, jā.

Tas ir toreiz?

Jā. Jo viņi taču... Tur bija tā, ka viņi stājās koalīcijā ar sociāldemokrātiem, nu cik es atceros pēc Pommera sprediķiem un uzstāšanās. Nu, faktiski, kā arhibīskaps Jānis teica – piedalījās pareizticīgās baznīcas asiņaino drānu dalīšanās. Vatikānam vienmēr ir bijusi kaut kāda sava pozīcija. Pareizticīgā baznīca vienmēr ir bijusi tāda kā konkurents, ja? Tā ir vismazāk iespaidojama, ja? Drīzāk jau protestantus var iespaidot. Tagad ar ekumenismu un visu, bet pareizticīgā baznīca jau tāda... arī šajā ekumenisma procesā tā uzvedas tā...

Tas bija arī viens no jautājumiem, ko es gribēju prasīt. Kā ir ar ekumenismu teorētiski un praktiski.

Praktiski nav nekāda ekumenisma. Tā visa ir liela, kā saka fantāzija. Tie paziņojumi kaut kādi, patriarha paziņojumi – nezinu, vai tā ir spēle kaut kāda. Varbūt kāds arī tic, bet tīri praktiski tur... Pareizticīgajai baznīcai nav vajadzīgs ekumenisms. Viņa pati par sevi ir noslēgta sistēma eksistējoša un...

Bet skatoties no sociālpolitiskā aspekta – kad notiek geju pasākumi, vai pēdējais, par to bērnu grāmatu saceltā ažiotaža – ir tomēr tā, ka ir kādi kopēji paziņojumi, ir kādas kopīgi parakstītas vēstules, kur gan metropolīts, gan pārējie baznīcu vadītāji kopā pauž savu pozīciju. Vai tomēr šādu kopīgu fronti morāles, ētikas jautājumos valstī...

Nezinu. Jūs lasījāt pēdējo manu grāmatu „Lai neviens jūs nepieviļ”?

Nē, to es nelasīju.

Ā. Es tūlīt atnesīšu. Tur es tieši runāju par šīm lietām diezgan izsmēloši.

[Aiziet.]

Redziet, no vienas puses pareizticīgie nav tādi dumi cilvēki. Viņi visu ļoti labi saprot, ka tas ekumenisms ir inspirēts faktiski no... masoni ir visas tās kustības vadītāji un redzot visu, kas te notiek, es esmu aprakstījis kā tajā katoļu baznīca ir iesaistījusies un beigu beigās te ir tādi vārdi, tie arī nav manējie, ka... kā es te rakstu: „Mēs bez sirdsapziņas pārmetumiem varam iesaistīties kopējos pasākumos, kas nāk par labu sabiedrībai. Varam kopā ar citu konfesiju piederīgajiem vērsties valsts iestādēs, lai aizsargātu sabiedrisko morāli un tikumības ideālus... vienoties protestā pret praidiem, vispasaules pederastiju un tās lobijiem, vienoties cīņā pret abortiem. Mēs varam kopīgi vākt ziedojumus trūcīgajiem.” Viss tas, ja? Un „izvairīties no šādiem pasākumiem nav nepieciešams. Tas nav ekumenisms.” Pareizticīgās baznīcas izpratnē tas nav ekumenisms. Jo te ir runa par ticības mācību. Ja tas neskar ticības mācību, kāpēc mēs nevaram? Bet tur, kur sākas jau kopējie dievkalpojumi, ka tur katoļi tagad meditē kopā ar Dalailamu katoļu klosteros un budistu mūki brauc pie katoļu mūkiem meditēt un māca katoļu mūkus kā būs ticēt, nu tas jau vairāk nav savienojams. Tā kā tur ir jāatšķir ļoti. Tur, kur skar Dievu, ticības mācību, dvēseles pestīšanu – tās visas lietas jau ir tādas, ka tur nevar būt kompromisu. Pārējās visās lietās, jā! Ar visiem! Mēs pat... toreiz, kad bija tie praidi, pat riktīgākie komunisti gāja kopā ar pareizticīgajiem. Pret to protestēt. Katrs normāls cilvēks, kuram ir kaut kāda morāle, vienalga vai viņš tic vai netic, kuram ir kādi pamati viņš taču var...

Bet kopīgajos dievkalpojumos, 18. novembrī un kādos kopīgos valstij nozīmīgos svētkos, tur tomēr piedalās pareizticīgās baznīcas pārstāvji.

Nu nezinu.

Jūs domājat tas ir tā ļoti negribīgi, aiz pieklājības vai kā lai to traktē? Vai tas ir pilnīgi pretēji pareizticīgajai baznīcai un nepieņemami? Jeb kopumā to var izdarīt, bet nekur dziļāk ekumēniskā sadraudzība neizpaužas?

Skatoties kas tas ir par dievkalpojumu. Ja tas tiek formulēts kā kopējais dievkalpojums, nu tad... Nu tāds... Ja vienkārši salasās konfesijas un katrs... Nu... Vēl ir tāda lieta interesanta, ka... Kur tur bija līdzīgas problēmas

un pareizticīgie rīkojās tā – mūs uzlūdza, mēs arī aizejam. Mums atļauj nolasīt savu lūgšanu svešā dievnamā, mēs to izdarām. Viss. Mēs nekur vairs neiejaucamies. Bet ja jau notiek kaut kādi dievkalpojumi kopā ar svēto vakarēdienu...

Man liekās, ka nav.

Nu, Latvijā nav, bet vispārībā ir. Sākās jau. Viss tiek... jau luterāņi un katoļi, un baptisti visi jau tur vakarēdienu sev.... Tad jau tas tā... Nu, te ir tādas slidenas lietas. Vispār jau pareizticīgajiem pēc kanona nedrīkst pat kopā lūgties ar citu ticībnieku. Kad savā laikā pie tēva Paīsijs Atona kalnā, pie tā slavenā stareca atbrauca divi katoļu kaut kādi pārstāvji, viens bija kaut kāds Vatikāna, vai saistīts ar Vatikāna presi, un kaut kāds garīdznieks, tad viņi teica – tēvs palūgsimies, noskaitīsim tēvreizi kopā, viņš teica, nē, lai noskaitītu „Mūsu Tēvs”, tad mums ir jāvienojas kopīgos dogmātos, lai starp mums nebūtu bezdibeņa. Ja mēs nevaram vienoties, tad mēs arī nevaram skaitīt „Mūsu Tēvs”. Un tad viņam prasīja, vai tad jūs domājat, ka tikai jums ir Dievs? Viņš saka – Dievs jau ir ar visiem, bet cik tad ir cilvēku, kas ir kopā ar Dievu. Nu, tā izgāja no jautājuma ārā.

Tā kā, nu... tur jau katra baznīca, katrs bīskaps lemj, cik tālu viņš iet tanī...

Kā kopumā Jūs skaidrotu šo Pareizticīgās baznīcas norobežotību? Varbūt variet palīdzēt izprast, kāpēc Latvijā visi ir ar mieru ar mani runāt, bet viņi pat vispār atsakās iesaistīties dialogā.

Latvijā ir pavisam savādāka situācija nekā citās valstīs vispārībā. Diemžēl te ir tā kā tādā, diemžēl tiešām kā padomju laikos tā pareizticība. Ar to bīskapu, kas te ir. Tas vien arī kā viņi apgājās ar mani... It kā jau viņi nevar manu *Vēstures komentāru* noliegt, ka tā būtu nepatiesība, ko es esmu uzrakstījis. Nav neviena mēģinājuma pat atspēkot.

Man tieši bija jautājums – vai ir viņiem kāds varbūt krievu valodā, kas raksta citu „vēstures komentāru”?

Nē, nav. Vismaz patreiz es neesmu dzirdējis.

Bet sākumā jūs varējāt rakstīt ar Baznīcas svētību?

Nē, nē, nē...

Ā. Jau sākotnēji bija problēmas?

Es nezinu kāpēc, bet krievu šovinisms – tas ir kaut kas tāds neapprakstāms. Es domāju, ka latvieši visā savā pastāvēšanas laikā ir ļoti cietuši no šī krievu šovinisma – tieši pareizticīgie latvieši. Un tikko latvietis grib, lai viņam būtu vienādas tiesības ar krievu, tā uzreiz nez kāpēc krieviem kaut kas nepatīk. Viņi grib valdīt. Viņi grib latviešiem ierādīt kaut kādu savu nišu – lūdzu, tur dzīvojiet. Iedomājieties, ja tagad kopš valda Kudrjašova kungs [LPB metropolīts Aleksandrs] ir pagājuši vairāk par 20 gadiem. 1991. gadā viņš sāka un pa visiem šiem gadiem ir iesvētīts par garīdzniekiem nepilns desmits svētkalpotāju.

Latviešu, ja?

Jā. Lielākā daļa latviešu draudžu, latviešu baznīcas laukos tās ir tuvu sabrukšanai. Tās, kuras varēja glābt, tās ir nolaistas. Nu, kaut kas tur ir darīts, bet vienmēr gribās, lai ir tā, ka tu skaties citās valstīs kā notiek, kad aizbrauc. Es teiksim tagad, kopš esmu izslēgts ārā no svētkalpotāju rindām šeit Latvijā, es aizbraucu uz Igauniju apciemot to metropolītu, pastāstu viņam kā pie mums iet un pabrīnos kā iet pie viņiem. Viņiem, igauņiem ir trīs jau bīskapi igauņi. Viņiem ir pāri par 50 garīdzniekiem. Visas lauku draudzes, ieskaitot igauņu plaukst un zeļ, baznīcas ir atremontētas, neviena nav sabrukusi atšķirībā no Latvijas baznīcām. Neviena nav nonākusi kaut kādu citu ticībnieku rokās kā teiksim pie mums. Spilgtākie piemēri – Aizputē. Aizputes Pareizticīgās baznīcas ēka ir nonākusi adventistu rokās un Valdemārpilī vasarsvētku draudze ir savākusi. Nu tas ir vispār neapprakstāms.

Tāpat arī... es tā salīdzināju arī vēsturiski Latvijas Pareizticīgo baznīcu ar Albānijas Pareizticīgo baznīcu. Albāņiem vispārībā tad, kad krita komunistu režīms, tas krita kopā ar visu Padomju Savienību un Albānijā šis komunistu režīms bija daudz niknāks nekā Latvijā, jo tur tika pareizticība iznīcināta gandrīz līdz nullei. Nebija vispār garīdznieku, baznīcas bija izpostītas un Albānija sevi pasludināja, es aizmirsu kurā gadā, bet... Nē, man liekās kādos 70. gados, ka tā ir vienīgā ateistiskā valsts visā pasaulē. Un tad šajos 20. gados... Nu, 1991. gadā atjaunojās Latvijas neatkarība un 1991. gadā atjaunojās varētu teikt Albānijas neatkarība. Tad šajos gados taisni tanī pat laikā, Kudrjašova valdīšanas 20 gados un ja salīdzina viņa valdīšanu ar Albānijas pareizticīgās baznīcas likteni, tad tur ir milzīgas atšķirības, jo Albānijā atsūtītais uz turieni metropolīts Atanāsijš viņš iesvētīja 13 gadu laikā, ja mana atmiņa mani nevil 144 garīdzniekus albāņus, nodibināja teoloģijas akadēmiju un tika uzceltas no jauna kādas 80 baznīcas pilnīgi. Un pāri par 150 baznīcām tika no jauna atjaunotas. Un taisni tanī pat laikā Albānijas teritorija ir daudz mazāka par Latvijas teritoriju un

iekšzemes kopprodukts ir arī daudz mazāks par Latvijas kopproduktu, arī uz vienu cilvēku. Lai gan albāņiem pēc cilvēku daudzuma viņi ir lielāka tauta. Bet arī nestoties uz to, ka viņi ir lielāka tauta, viņiem 75% bija musulmaņi. Tātad 25% pareizticīgie spēj izdarīt tādus brīnumus. Šeit notiek pilnīgi pretējais. Tā pamatnācija tiek pilnīgi ignorēta. Kudrjašova kungs, un es viņu nesaucu par bīskapu, man viņš ir tikai Kudrjašova kungs. Viņš pasludina, ka šeit ir... jā, mēs esam svešā teritorijā. Mēs esam Latvijas zeme, te dzīvo latvieši, mēs cienām to, ka latvieši ir luterāņi un katoļi, bet tas, ka latvieši ir arī pareizticīgie, par to... to viņš nez kāpēc ir aizmirsis. Arī visu to vēsturi latviešu, to pareizticīgo latviešu vēsturi. Tomēr te neatkarīgās pirmās brīvās Latvijas laikā bīskaps bija latvietis Pommeris un pēc tam, kad pārgāja Konstantinopoles patriarha paspārnē, tad bija trīs bīskapi latvieši.

Bet kā ir – cik es saprotu, tad Igaunijā ir abas divas baznīcas – viena, kas ir zem Maskavas patriarhāta un tā otra mazākā, kas ir zem Konstantinopoles patriarhāta. Somi ir pārgājuši Konstantinopoles.

Nu, somu jau bija – viņi visu laiku bija Konstantinopoles... Nē, nu viņi pārgāja.

Kā ir Latvijā?

Varbūt krievi baidās, ka, ja ļaus latviešu pareizticībai attīstīties, tad arī latvieši izlems beigu beigās pāriet uz Konstantinopoli, tāpat kā to izdarīja igauņi. Tāpēc viņi arī te muši tos latviešus nost visus. Tāpēc arī es teiksim uzrakstu normālu objektīvu vēstures komentāru un tas izrādās šausmīgi kompromitējošs materiāls pret Maskavas patriarhiju. Ka, redz, es paceļu augšā tādas lietas, par kurām vispār vajadzētu klusēt, jo es saasinu situāciju.

Bet tur jau faktiski tikai minēts, kādi dokumenti noslēgti kuros gados un kas tur minēts un kur mēs esam. Nekas īpaši kompromitējošs tur nav.

Nu, es atceros, ka tanī laikā, kad es vēl kalpoju vispār Konstantinopoles tēma bija tabu. Mani iesvētīja 1990. gadā, nē 1989. gadā es kļuva par priesteri. Un toreiz mēs nedrīkstējām pat vispār ierunāties par Konstantinopoli. Tas bija tabu vispār. Un par Latvijas tur neatkarību, ka Latvija bija zem Konstantinopoles, tas vispār ir... Tāda kaut kāda padomju laiku domāšana visa tāda ir palikusi. Tas pats par sevi krievu šovinizms, godīgi sakot ir stulbs. Jebkurš šovinizms ir stulbs, bet šitas ir tāds sevišķs. Un šovinizms jau neprot, kā saka domāt ar skaidru galvu. Tas, kas citiem liekas normāli, viņi no tā izpūš ziloni. No mušas ziloni.

Sāpīgais jautājums – cik Latvijas Pareizticīgā baznīca ir autonoma?

Nav. [Smejas.]

Esmu lasījusi avīzēs un tas pats priesteris Druvaskalns vienmēr saka, ka mēs esam autonomi no Maskavas un varam...

Tā viņi... Maskavas patriarhija bija savulaik paziņojusi, ka viņa atjauno Latvijas Pareizticīgas baznīcas neatkarību tādā pat veidā, statusā, kā bija iedots arhibīskapam Pommeram. Nu, tie ir meli. Tas tā nav. Jebkurš normāls cilvēks paskatīsies Pommera teiksim dokumentus palasīs un redzēs, ka tas ir meli, ko runā tagadējā Maskavas patriarhija. Pommeram bija dotas daudz lielākas pilnvaras un te viena vieta ir, es taisni nesen lasīju. Es tūlīt uzdzēsīšu otru uguni. Kāpēc krievi tik šausmīgi pārmet Latvijas Pareizticīgas baznīcas, kāpēc viņa pārgāja zem Konstantinopoles un vēl līdz šim laikam tas ir tā kā tāds šausmīgs tāds grēks, ko paveikusi, bet te ir pavisam savādāk. Tā... [Meklē grāmatā citātu.] Ā. Laikam tā... Redziet, arhibīskaps Jānis raksta: „Mēs esam bērni, kas no Maskavas patriarhijas pilnīgi labprātīgi un saskaņā ar striktiem noteiktiem kanoniski pareiziem principiem esam izdalīti ārā, nevis izmesti no tās bez jebkādam tiesībām un stāvokļa.” Un vēl drusku augstāk viņš saka tā: „Pateicoties šim gudrajam solim, manas nāves vai invaliditātes gadījumā, vai citu iemeslu dēļ Latvijas pareizticīgajai baznīcai būs pilnas iespējas patstāvīgi, bez boļševiku vai kādām citām ietekmēm un iespaidiem, kanoniski pareizi atjaunot savu virsvadību.” Tas nozīmē, ka viņa arhibīskapa Jāņa nāves gadījumā vai viņa invaliditātes gadījumā Latvijas Pareizticīgā baznīca patstāvīgi var atjaunot savu kanonisko vadību. Atjaunot savu virsvadību, ja? Nu... Tas jau vien nozīmē, ka viņa ir pilnīgi patstāvīga, neatkarīga no Maskavas. Bet Maskava uzstiepj pavisam citu izpratni.

Bet tas ir baznīcas iekšējā dzīvē, runājot par iekšējām tradīcijām, jeb arī par to, kā pārvaldīt un kādu valsts konkrētās kristīgās konfesijas attīstību virzīt. Ka Maskava arī diktē, ko darīt ar pamestajām draudzēm...

Nē, te ir virsvadība. Nē, nu šeit Latvijā... Arhibīskaps Jānis jau savā laikā rakstīja, ka Maskavas patriarhija ir kā kanāls, kur pludināt Latvijā Maskavas iespaidus. Krievs ir krievs. Lai arī cik viņš būtu, būtu... Nē, nu ir tādi krievi, kas ir tiešām cepuri nost. Viņi ir garīgi cilvēki. Bet nu mēs zinām, ka tomēr savā lielajā masā viņi visi dzīvo ar kaut kādu savu šovinistisku sapni tomēr. Un tas sapnis ir tāds, lai Latvija būtu Krievijas neatņemama sastāvdaļa. Kā agrāk. Lielā Krievija un Latvija guberņa. Tas taču ir elementāri.

Vai tiešām arī mūsdienās tas būtu...

Nu, bet kā tad? Kā tad savādāk? Kā tad mūsdienās tie paziņojumi, kas tagad ir, tie ir vēl kļedzošāki. Maskavas patriarhs vēl nupat paziņoja – ciemojās Nils Ušakovs Maskavā un viņš paziņoja, ka viņam deva direktīvas apmēram tādas... es neatceros vārds vārdā, bet tā doma bija tāda, ka Latvijā obligāti otrai valsts valodai jābūt krievu valodai.

Gan pareizticīgā, gan vecticībnieku baznīca iet uz to.

Tā ir šovinstiska nekaunība. Burtiski. Un kas ir ar mūsu Latvijas laikā, Latvijas brīvvalsts laikā mācības seminārā notika latviski un arī pirms tam notika latviski. Šis ir pirmais un vienīgais gadījums, kad faktiski viss krievu valodā notiek. Nu, izņemot kad bija 1800 vai 80. gadā, kad bija tā politika visu pārkrievot un kad vispārībā Latvijā ieviesa skolās obligāto krievu valodu. Es aizmirsu pie kura imperatora tas bija, vai pie Aleksandra II vai kaut kas tāds.

Bet jums nav grūti sadarboties? Kādas jums ir attiecības ar citiem kalpotājiem baznīcā? Tas pats Nils Druvaskalns vai citi latvieši, kas ir – viņi iet, dara savu darbu un tās iekšienē mēģina kaut ko mainīt. Jūs tādu mazliet revolucionāru ceļu ejat.

Nē, ja es būtu redzējis, ka var... mierīgā veidā var kaut ko mainīt, es būtu turpinājis mierīgā veidā. Bet es redzēju, ka ir tik daudz gadi pagājuši, 20 gadi ir pagājuši un tu redzi, ka nekas nenotiek, ka vēl vairāk un vairāk tu tiec žņaugts un ja tu paskaties, kas notiek citās baznīcās, tepatās blakus tanī Igaunijā, Gruzijā tur vispār fantastiski – tur tā kā cita pasaule. Tā kā apustuļu laikos tur viss zel un plaukst, tāda atmoda garīga.

[REDACTED]

Jo, tur kur bija baznīcas, piemēram, Zaubē tagad... tur tagad ir drupas. Savā laikā es tur kalpoju. Padomju laikā vēl pēdējo gadu. Un tur bija draudze. Un tad, kad es teicu, ka tur vajag kādus 200 lašus, lai nomainītu jumtu, vērsos pie Sinodes, tad neviens necēla ne galvu, ja? Un beigu beigās, kas notika ar to pašu Zaubi? Zaubē ir pārdota zeme pat ar visām ēkām, pilnīgi visām ēkām. Baznīcai apkārt ir atstāts viens metrs vai pusotrs metrs tikai zemes pleķītis, pa kuru grūti pat krusta gājienu apiet. Un tas ir noticis. Tāpat notiek ar ļoti daudzām citām draudzes zemēm un ēkām. Visas tās ir izpārdotas un naudiņa ir aizgājusi nezināmā virzienā. Ja viņa būtu aizgājusi pareizā virzienā, būtu tas pats, kas Albānijā. Viss plauktu un zeltu.

Bet tomēr kaut kādus bagātus sponsorus viņi laiku pa laikam piesaista. Ir kaut kādi bagāti krievu uzņēmēji...

Ziniet, ja es būtu vēl dziļāk ielīdis iekšā es laikam tiešām vairāk nebūtu starp dzīvajiem. Tas ir pilnīgi skaidrs, ja?

Mēs varam runāt par krievu šovinismu, vai viņš krievs vai latvietis, bet ja skatās pēc būtības, tad baznīcas uzdevums būtu vest cilvēku tuvāk Dievam. Vai pareizticīgā baznīca krievu populācijā ir populārāka, vai tur ir vairāk sekotāju, vai cilvēki vairāk iet uz baznīcu un ievēro baznīcas mācību?

Nē, nu Latvijā tā situācija ir ļoti bēdīga. Latvijā viena liela daļa krievu taču ir pārgājuši Jaunajā Paaudzē. Ne par velti viņi ir pārgājuši. Vienkārši šeit mums nav paveicies ar baznīcas vadību, lai stiprinātu.

Bet vai Jūs ietu tik tālu, lai teiktu, ka mūsu baznīcas, pareizticīgās baznīcas vadībai nerūp cilvēku garīgā...

Absolūti! Es domāju, ka... Es vispār nezinu... Nu, katru koku jau pazīst pēc viņa augļiem. Paskatieties uz augļiem un jums viss paliks skaidrs. Ja 20 gadu laikā, ja paskatās, kas tajā laikā ir izdarīts apkārtējās valstīs, apkārtējās pareizticīgajās baznīcās un salīdzinām ar mūsu valsti, tad taču ir ārpriests. Ārpriests tas ir!

Statistikā viņi uzrāda, ka regulāri pieaug. Visu laiku bija 300 000, tagad pēdējos gados viņi norāda jau, ka 350 000 cilvēku. Kā būtu reāli? Kā jums liekas?

Es nezinu. Nē, nu varbūt arī ir tā. [REDACTED]

Bet tas mainīsies?

Var mainīties, jā.

Uz pozitīvo.

Jā, var mainīties. Jo tomēr no bīskapa ļoti daudz kas ir atkarīgs.

Man patika, ka tēvs Pašijs savā laikā teica... Viņš gan to attiecināja uz Grieķijas politiķiem, kas nodarījuši lielu ļaunumu Grieķijai. Viņš teica tā – es lūdzu Dievu, lai Dievs šiem cilvēkiem dod patiesu grēku nožēlu un ātrāk viņus savāc, lai viņi nespēj nodarīt vēl lielāku ļaunumu. Šo pašu varētu teikt par šiem baznīcas politiķiem var teikt to pašu. Kā saka, Dievs dodi viņiem grēku nožēlu patiesu.

Kā šobrīd ir LPB. Varbūt pastāstiet arī kā tas ir pasaulē – kas pārstāv pareizticīgās baznīcas intereses valsts institūcijās? Vai viss ir tikai bīskapa rokās, vai pastāv kāda iekšēja organizācija, kas nodarbojas ar politiskiem jautājumiem un mēģina kādus likumus ietekmēt?

Nē, nu pareizticīgā baznīca te ir diezgan tālu tikusi savas varas un sava statusa lobēšanā Latvijā. Te taču ir tā, ka... Cik es sapratu pēc tiem... Es nezinu, varbūt jūs to visu variet pēc tam vairāk konstatēt, precīzāk. Bet cik es esmu dziedējis un cik es esmu tā lasījis, man prātā neturas, ka bez Kudrjašova kunga atļaujas te nedrīkst ienākt neviena cita patriarhija iekšā Latvijā. Un šo likumu ir pieņēmuši un apstiprinājuši Saeimas biedri, ja? Ja šī likuma nebūtu, varbūt jau sen būtu ienācis kāds cits patriarhāts un mums latviešiem būtu izdevīgāk pakļauties kaut kādai citai, jo mums tā Maskava, godīgi runājot jau no visa tā, ko esam te piedzīvojuši – jau nelaba dūša. Labprāt pakļautos tiešām kādam citam patriarhātam. Bet pateicoties mūsu bāleļiņiem mūsu Saeimā viss stāv.

Bet tas ir lobijs pareizticīgās baznīcas iekšienē, kas to visu bīda, vai viņiem ir savi pārstāvji Saeimā, kas ir ievēlēti.

Vai tad es zinu, kas tur ir? Mums bija... Es varu pastāstīt tādas pikantas lietas. Savā laikā man bija atbraucis, varbūt jūs varat atšķetināt to lietu līdz galam. Bija tāds bīskapa sekretārs arhimandriņš Lavrentijs Migovičs. Es nezinu kāda iemesla dēļ kārtējā braucienā uz Maskavu un braucot atpakaļ, Kudrjašova kungs atveda šo cilvēku. It kā tur stādīja priekšā šo cilvēku kā uzticamu utt. Tas Migovičs pastrādāja, pastrādāja kādu laiku te un beigu beigās kaut kas notika, es nezinu kas viņu attiecībās notika un es nezinu ar ko viņi tur bija saistīti abi divi, un ko viņi tur darīja un nedarīja. Nu, sāka uzpelēt visādi materiāli par Kudrjašova kungu, [redacted] Beigu beigās izrādījās, ka šis arhimandriņš Lavrentijs ir nopludinājis kaut kādu svarīgu informāciju. Un izrādās arī, ka viņš ir uzstājies savā laikā pilnīgi Latvijas parlamenta priekšā ar vēl pikantākiem kaut kādiem dokumentiem [redacted] Bet viss tas tika tā apslepenots, kā saka, tāds slepenības zīmogs tika uzlikts, ka viss tas tā arī pazudis... Un šī uzstāšanās... Viņš man pats teica, ka viņš ir uzstājies. Nu tagad viss tas ir aizgājis nebūtībā. [redacted] Redz, arī no šī viedokļa – kādi tur tie pazemes... Kāpēc tad mūsu Latvijas valdība tik drausmīgi šī cilvēku, kas izdarījis tādu ļaunumu pareizticībai, tik šausmīgi sargā viņu, ja?

Jūs domājat, ka ir izpratne? Es domāju, ka nav izpratnes.

Par to jau es arī runāju. Atbrauc man te tie slepenie dienesti un neko nesajēdz. Es mēģinu viņiem kaut ko ieskaidrot, bet tas...

Tas jau nav objektīvi. Informācijas nav...

Nē, sajēgt sajēdz viņi. Teiksim, tie cilvēki jau sajēdz. Bet viņi jau izdarīt neko nevar. Tur ir kaut kāds baigais noslēpums. Es nezinu, vai tā ir kaut kāda vispasaules pederastijas sazvērestība, vai varbūt kaut ko... kā es te rakstu... kaut kādas masonu lietas, ko viņi savus kaut kādus pilda. Nē, nu katrā ziņā lai viņi pilda, mēs katrs darām savu darbu, ja? Bet ja tas atstāj negatīvu ietekmi uz pareizticību, tad pareizticīgajiem būtu par to jāpacinās, lai šī ietekme nebūtu. Un ja ir cilvēki, kas traucē normālai garīgai dzīvei, tādi būtu no sava vidus vienkārši jāizstumj un jāizolē, bet tur nekas jau tāds nenotiek. Cik nav vēstules rakstītas uz Maskavas patriarhiju par to, rupji krieviski runājot, par to bardaku, kas šeit notiek. Nu? Nekādas reakcijas jau nav. Tātad ir kaut kādas lietas, kuras mēs vienkārši nesaprotam un nezinām.

Bet Maskavas patriarhāts varētu arī aizsargāt? Jūs domājat, ka tā ietekme ir tik liela, ka viņi nodrošina aizsardzību arī citā valstī?

Nē, es vispār nezinu kāpēc, teiksim... Atbrauc uz šejieni, kas te bija Bušs laikam atbrauca vienu gadu atbraucis man liekas. No visiem garīdzniekiem – Latvijas konfesiju garīdzniekiem, nez kāpēc tikai Kudrjašova kungs tika uz audienci un pie Buša runājās ar viņu. Par ko, interesanti, viņam bija runāt ar Bušu? Bet viņš runājās. Laikam tiem cilvēkiem ir tur kaut kādas intereses...

Jā. Bija kolosālākā viena pārraide, man, starp citu, viņa ir datorā. Moldovā notika tāda konference, kur ticīgie cilvēki runāja taisni par šīm pašām ekumenisma problēmām, par Maskavas patriarhijas tādu nodevīgo pozīciju, ja? Un tur tika minēts viens fakts – tad, kad bruka Padomju Savienība, kaut kāds liels vīrs no katras republikas uzaicināja kaut kādus pāris cilvēkus, kas varētu it kā turpināt darbu padomju garā. Katrā no bijušajām Padomju Savienības republikām. Nu, un no Moldovas, tur izrādās cilvēki bija tādi apķērīgāki, no

cik es saprotu, man mamma regulāri klausās Kristīgo radio, nu tur savācās parasti visas konfesijas, izņemot pareizticīgos.

Viņi oficiāli negrib un neļauj saviem garīdzniekiem tur iet.

Jā, jā, jā. Nē, nu tas ir saprotams, mūsu Kudrjašova kungs vispārībā tā... viss viņam ir savādāks nekā citām pareizticīgajām baznīcām pasaulē. Un tad tur tie mācītāji savā starpā runāja, ka tagad taisās izdot Bībeli, kur visas lietas par visām tādām lietām, gejiem, tiks izņemtas ārā un pat tās vietas, kur tiek runāts, kur Kristus saka – Ņemiet, ēdiet, tā ir Mana miesa un asinis, ka tās arī pārveidos, lai būtu vieglāk uztverams, jo nevaram taču mēs neko tādu piedāvāt cilvēkiem. Ja tādā veidā tiks pasniegta ticības mācība, tad kam tādu vajag? Tā dvēseles pestīšanai kaut ko dos? Es domāju neko. Te jau ir tās lielās atšķirības. Ka ir tas ceļš uz dvēseles pestīšanu un ir tas pasaulīgais ceļš. Ka baznīca tiek izmantota lai nodrošinātu kaut kādu daudz maz labklājību. Es atvainojos.

[Atbild uz telefona zvanu.]

Arī skaistas idejas. Bet ja tu redzi ar kādiem spēkiem tev ir jākontaktējas ekumenisma ietvaros, kas tad tur var būt labs?

Es piekļauju, ka katrai konfesijai ir savs skatījums uz ekumenismu.

Es tur uzrakstīju, ka ir trīs ekumenisma veidi – pareizticīgo, katoļu un protestantu. [Smejas.]

Bet tā jau arī tas apmēram ir – atkarībā no tā, kurā baznīcā notiek ekumēniskais dievkalpojums, tādu formu tas ieņem.

Bet starp citu katoļi tagad ir izdevuši grāmatu „Katoļi, mostieties” un tā ir vēl treknāka un vēl asāka par manu. Kur ar paša katoļu bīskapa svētību ir izdots. Marino Restrepo neesat lasījusi?

Nē.

Pfff... Es varu atnest parādīt. Tur tādas lietas, ka vispār mati ceļas stāvus, ko katoļi paši par sevi raksta.

[Aiziet.]

Tas, ko viņi paši par sevi raksta, tad sanāk, ka es esmu dikti dikti žēlojis un dikti toleranti uzrakstījis.

Bet katrā baznīcā ir iekšējie atzari – ir liberālie un konservatīvie gali, un katrā konfesijā būs tie, kas nesapratīsies.

Nē, nē, te viņš raksta baigi baigi. [Meklē citātu.] Mani pārsteidza... „Pēdējo 11 gadu laikā es esmu apmeklējis katoļu baznīcas piecos kontinentos, es esmu redzējis daudzus slēgtus klosterus, daudzas baznīcas slēgtas un pārdotas. Daudzi no tradicionālajiem reliģiskajiem ordeņiem palēnām izzūd.” Te viņš raksta, ka tiek pārdotas pat baznīcas un sakrālie trauki tiek izmantoti visādiem pēc tam beigu beigās... „Tā nenotiek Kanādā vien, bet visā pasaulē.” Viņš to saka par katoļu baznīcu. Te vēl tālāk, es vēl speciāli pasvītāju... Drūma grāmata. Jums tiešām, ja šitāda gadās, palasiet. Es nekad nebiju iedomājies, ka katoļi var tik spēcīgi uzrakstīt par savu baznīcu.

Mēs par katru varam būt pārsteigti – arī par jūsu grāmatām.

Nē, nu vismaz patīkami, ka var būt arī tāda godīga nostāja, tāda atklāta.

Ja meklē, tad katrā konfesijā atradīs godīgu nostāju par to, kāda ir situācija. Ja mēs izietu uz godīgu dialogu, mēs būtu pārsteigti par to, kur mēs saprotamies. Daudzas jomas arī kur nesaprotamies.

Nu ja.

Atgriežoties pie politikas – vai jūs kaut ko ziniet par tādu garīdznieku Alekseju Zotovu, kas bija ievēlēts Augstākajā Padomē.

Jā.

Ir kaut kas zināms, kāpēc viņš tur bija, vai viņš joprojām ir garīdznieks, jo es nekādu informāciju par viņu nevarēju atrast. Man ir zināms, ka viņš ir bijis kā pareizticīgais garīdznieks ievēlēts AP kā deputāts.

Nē, nu... Starp garīdzniekiem klīda baumas, ka viņš ļoti esot gribējis kļūt par bīskapu un gribējis nodibināt Antarktīdā kaut kādu garīdzniecību. Antarktīdā vai Ziemeļpolā... [Smejas.] ...kaut kur tur. Viņam vienmēr ir bijušas ļoti tādas interesantas idejas.

Bet viņš nav aktīvs tagad?

Es nezinu. Neko nezinu.

Un vēl ir jautājums par... 8. Sacimā kandidēja, bet netika ievēlēts Autonomās Pareizticīgās baznīcas priesteris Vilis Bāliņš.

Nu, tas ir... godīgi runājot viņš ir... tā no... tādas... Kāda tur Autonomā baznīca?

Tas bija pirmais jautājums – kas vispār Latvijā ir Autonomā Pareizticīgā baznīca?

Tas ir... To, ko viņš sludina... Viņa murgs.

Respektīvi viņa pašā baznīca un viņš ir tās pārstāvis?

Diemžēl ir tā, ka... ne es to saku, bet citi ir teikuši... šim cilvēkam nav ar garīgo dzīvi kaut kas kārtībā. Man liekas, ka viņš ir arī slims...

Nu, skaidrs. Tad viņš nav nopietni ņemams vērā kā LPB garīdznieks.

Nē.

Vai tad ir kāds aizliegums, kas aizliegtu pareizticīgajiem garīdzniekiem vispār iet politikā? Piemēram, katoļiem kanonu tiesības nosaka aizliegumu.

Cik es dzirdēju, tad Maskavas patriarhāts arī ir aizliedzis garīdzniekiem nodarboties ar politiku. Ir tāds likums.

Skaidrs, tad to es papētīšu mazliet vairāk. Kopumā kāds ir jūsu viedoklis par baznīcas šķirtību no valsts? Cik lielā mērā tai jābūt šķirtai? Vai tas nozīmē, ka viņa nevar izteikt viedokli par to, kas notiek?

Ja Vācijā... Man brālis dzīvo Vācijā jau 20 gadus, viņš sarunājas ar tiem mācītājiem un tur ir lielas problēmas, jo Vācijā tomēr garīdznieki saņem algu valsts apmaksātu. Un pats par sevi saprotams... ja mainās valsts attieksme pret seksuālajām minoritātēm, viņi ir spiesti laulāt tos gejus un teiksim tā tālāk. Nu, cik lielā mērā kurš tur mācītājs spēj izlocīties... Tas pats arī notiek Zviedrijā un Norvēģijā. Daudzās valstīs... Dānijā. Dānijā pat vispārībā man šķiet pat bīskapi ir pieņēmuši, ka... Un Zviedrijā... nu jā, ka tur savādāk ir jālaulā.

Anglikāņiem arī taisni pirms divām nedēļām mēģināja pieņemt likumu, kurš noteiktu, ka, ja parlaments liek kādam garīdzniekam laulāt homoseksuālu pāri, ka viņiem būs jālaulā. Bet pagaidām šis likumprojekts ir apturēts.

Tas nozīmē, ka tās baznīcas, tomēr kas nav tieši atkarīgas no valsts tās ir pašreiz tādā nedaudz izdevīgākā stāvoklī, jo viņām nevar neko tādu uzspiest. Un faktiski pareizticīgajai baznīcai pēc būtības, arī ja viņa būtu valsts sastāvdaļa, viņai nevar uzspiest kaut kādus likumus, kas būtu pretrunā ar ticības mācību. Tas nav... tas nav apspriežams nemaz. Pareizticīgajā baznīcā tādas lietas vispār neapspriež kā tur sieviešu ordinācijas tā tālāk. Tur nemaz tāds jautājums pat pacelties nevar. Kaut kādus tur laulāt. Krievijā pat bija tā, ka viens priesteris bija kaut kādu pāri tur mēģinājis salaulāt, viņš automātiski tika izmests ārā no baznīcas. Jebkurā vispārībā pasaules vietā pareizticīgajā baznīcā tādas lietas nedarbojas.

Bet tajā pašā laikā Putins un Medvedevs iet uz svinīgiem dievkalpojumiem, stāv pirmajās rindās, grib sadarboties un man šķiet arī Kirils aicināja cilvēkus balsot par Putinu.

Tā ir viņu darīšana. Tā ir Krievijas baznīcas specifika.

Bet tas ir jautājums, vai tā ir tikai Krievijas baznīcas specifika. Latvijā tas pats – viņiem bija ļoti stingra nostāja valodas jautājumā un viņi aicināja cilvēkus balsot par referendumā.

Nē, saprotiet, pareizticīgā baznīca mums tā lielāko tiesu asociējās ar Krieviju, ja? Bet ir taču tie senie patriarhāti – Antiohija, Aleksandrija, Jeruzāleme. Man patīk kā Jeruzālemes patriarhs Teofilis pateica, nezinu kurā gadā tas bija... Viņš skaidri pateica, ka pirms krieviem mēs šeit dzīvojām mierīgi, bet krievi te ienesa šo nacionālisma indi šeit Tuvajos Austrumos. Kopš tā laika mums nav miera. Viņi saindēja mūs, kā saka, tautas mēs dzīvojām mierīgi. Nu, un tur ir savādāk. Tur arī... tur arī... Tur nav... Nē, nu būtu naivi un būtu dumi domāt, ka baznīcai būtu vienalga baznīcas vadītājam un visai ticīgai tautai kādi varas vīri nāk pie šprīces. Man liekas, ka tas būtu pat ļoti stulbi, ja? Skaidrs, ja... Ja par Latvijas prezidentu teiksim pēkšņi iedomātos kāds aktīvs pederasts vai kaut kāds vispārībā krievu šovinists, man liekās, ka iesaistītos, mēģinātu kaut ko darīt tie Latvijas domājošākie cilvēki, lai tas nenotiktu. Vienalga, vai tie būtu garīdznieki vai kādi. Tas pats arī Krievijā. Bez šaubām pašreiz Kirilam viņam nu tas ir izdevīgi, ka valsts tomēr atbalsta pareizticīgo baznīcu.

Tā ir tāda nodeva? Jūs mums iedodiet naudu, mēs jūs mazliet popularizēsim? Bija arī vienā Daugavpils baznīcā situācija, kad mācītājs teica, mums uzlika jumtu baznīcai par 5000 latu. Ja vēlaties, tad kā pateicību tiem un tiem deputātiem pievelciet krustiņus 10. Saeimas vēlēšanās.

Nu jā, bet, redz, Putins jau nav pret pareizticīgo baznīcu. Ja viņš būtu pret, ja? Tad jau būtu cita lieta.

Jā, jā, bet te ir jautājums, kāda viņam ir motivācija. Jo kāda viņam ir izpratne par pareizticību?

Nē, nu viņam nav daudz, bet kaut kāda jau ir, bet tomēr tas ir daudz... daudz labāks nekā tas, kas bija. Tomēr Krievijā, lai arī kā, bet pareizticīgā baznīca pašreiz uzņem apgriezienus. Tomēr sāk attīstīties. Un viņiem jau šķēršļus vairs neliek. Lai gan tur ir skaidrs, kāda tā vecie kagebešņiki kaut kādu tur politiku slēptu, kas mums vēl līdz galam nav zināma, bet kāda jēga baznīcai būtu balsot pret Putinu vai kā. Viņiem taisni izdevīgi.

Bet to jau arī pārmet, ka šādās situācijās baznīcas sev ļoti sasaista rokas. Šādā veidā atbalstos, vienalga, vai tas būtu Putins vai kāds cits. Atbalstot politiskos spēkus baznīca nonāk ķīlnieka lomā.

Bet kā jūs teicāt šajā gadījumā visos dārziņos var mest akmeņus. Tas pats Vatikāns.

Protams, par to nav runas.

Nu, tas ir neizbēgami. Baznīca arī ir dzīvojošs dzīvs organisms un arī viņi ir cilvēki. Viņi augšā lemj. Ja garīdznieks ir tiešām gudrs cilvēks un viņš ļauj kaut kā... Ir jau bijis... Savā laikā bija tādi bīskapi un garīdznieki, kas nonāca... Nu, tas pats... Es aizmirsu, kurš savā laikā viens no Krievijas cariem... kurš pavēlēja vienu metropolītu nogalināt – bīskapu Filipu, ja? Man aizmirsās... tas bija... Viņš jau arī... Viņš uzstājās pret, ja? Un it kā jau teica – Car, tev nav taisnība kaut kādos jautājumos. Viņš... Bet vēlāk jau baznīca pasludināja viņu par svēto šo cilvēku, kas tādā veidā aizgāja bojā. Un es domāju tas būtu pilnīgi normāli, ja kaut kādā brīdī, ja arī Maskavas patriarhijas hierarhs, ka viņš, ka ja viņam būtu kaut kāda sava nostāja, ka viņš to pateiktu prezidenta kungam – nu, prezidenta kungs, jūs drusku par šerpu, tur varbūt tā nevajadzētu izturēties. Bet nu var arī būt tāds variants, ka tas tā nemaz nav un ka tā nemaz nevar notikt. Ka pareizticīgā baznīca Krievijā tieši palikusi par tādu valsts aparāta sastāvdaļu, ka tur viss jau tur tik, tik smalki jau zobraitiņš ar zobraitiņu, ka tur nekad neviens bīskaps nejauksies. [Smejas.] Kas to zina...

Jā, to jau grūti pateikt. Tad man jāsaka liels paldies par jūsu un atbalstu un piekrišanu šai intervijai.

Pielikums Nr. 7
„Latvijas garīdznieku politiskā uzvedība: empīriskā pētījuma rezultāti”

Rezultāti par anketas jautājumu: „Jūsu dzimums”

Jūsu dzimums:		Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Derīgās atb.	Vīrietis	117	89,3	90,0	90,0
	Sieviete	13	9,9	10,0	100,0
	Kopā	130	99,2	100,0	
Iztrūkst atb.	99,00 N/A	1	,8		
	Kopā	131	100,0

Rezultāti par anketas jautājumu: „Jūsu vecums”

Jūsu vecums:				
	Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
18-30	16	12,2	12,2	12,2
31-45	57	43,5	43,5	55,7
46-60	49	37,4	37,4	93,1
61-75	8	6,1	6,1	99,2
Vairāk kā 75	1	,8	,8	100,0
Kopā	131	100,0	100,0

Rezultāti par anketas jautājumu: „Jūsu izglītība”

Jūsu izglītība:		Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Derīgās atb.	Vidējā (pabeigta vidusskola)	10	7,6	7,8	7,8
	Semināra izglītība (absolvēts garīgais seminārs)	40	30,5	31,0	38,8
	Augstākā (absolvēta universitāte, augstskola, koledža)	79	60,3	61,2	100,0
	Kopā	129	98,5	100,0	
Iztrūkst atb.	99,00 N/A	2	1,5		
Kopā		131	100,0

Rezultāti par anketas jautājumu: „Jūsu tautība”

Jūsu tautība:

		Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Derīgās atb.	Latvietis (pilsonis)	123	93,9	93,9	93,9
	Krievs (pilsonis)	5	3,8	3,8	97,7
	Cits variants	3	2,3	2,3	100,0
	Kopā	131	100,0	100,0

Valoda

		Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Derīgās atb.	Latviešu	124	94,7	94,7	94,7
	Krievu	7	5,3	5,3	100,0
	Kopā	131	100,0	100,0

Rezultāti par anketas jautājumu: „Kur atrodas Jūsu draudze?”

Kur atrodas Jūsu draudze?

		Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Derīgās atb.	Rīgā	31	23,7	24,0	24,0
	Citā pilsētā	54	41,2	41,9	65,9
	Lauku rajonā	44	33,6	34,1	100,0
	Kopā	129	98,5	100,0	
Iztrūkst atb.	99,00 N/A	2	1,5		
	Kopā	131	100,0

Rezultāti par anketas jautājumu: „Kādi ir Jūsu ikmēneša ienākumi pēc nodokļu nomaksas?”

Kādi ir Jūsu ikmēneša ienākumi pēc nodokļu nomaksas?

		Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Derīgās atb.	Līdz 200 LVL	29	22,1	24,0	24,0
	LVL 200-350	60	45,8	49,6	73,6
	LVL 350-500	19	14,5	15,7	89,3
	LVL 500-650	6	4,6	5,0	94,2
	Vairāk kā 650 LVL	7	5,3	5,8	100,0
Iztrūkst atb.	Kopā	121	92,4	100,0	
	Sistēmā	10	7,6		
	Kopā	131	100,0		

Kādi ir Jūsu ikmēneša ienākumi pēc nodokļu nomaksas?

Kādi ir Jūsu ikmēneša ienākumi pēc nodokļu nomaksas?

Rezultāti par anketas jautājumu: „Kādas grupas pārstāvji pārsvarā apmeklē dievkalpojumus?”

Draudzes locekļu sociālekonomiskais raksturojums – Kādas grupas pārstāvji pārsvarā apmeklē dievkalpojumus?

Gadījumu apkopojums

	Gadījumi					
	Derīgās atb.		Iztrūkst atb.		Kopā	
	N	Procenti	N	Procenti	N	Procenti
Q31Konfesi*\$Socek	128	97,7%	3	2,3%	131	100,0%

Draudzes locekļu sociālekonomiskā stāvokļa raksturojums

Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *		Draudzes locekļu sociālekonomiskais stāv ^a						Kopā
		Bagātnieki - cilvēki ar neierobežotiem naudas līdzekļiem		Vidusšķira - cilvēki ar vidējiem ienākumiem		Zemākie slāņi - cilvēki ar ierobežotiem naudas līdzekļiem		
Luterāņu	Skaitis, %	5	5.6%	38	42.2%	47	52.2%	57
Katoļu	Skaitis, %	0	0.0%	8	50.0%	8	50.0%	12
Baptistu	Skaitis, %	2	4.4%	21	46.7%	22	48.9%	31
SDA	Skaitis, %	1	3.0%	13	39.4%	19	57.6%	21
Metodistu	Skaitis, %	0	0.0%	3	33.3%	6	66.7%	7
Kopā	Skaitis, %	8	4.1%	83	43.0%	102	52.8%	128

* Procenti un gadījumi balstīti uz respondentiem.

a. Dihotomās atbilžu grupas tabulētas pie vērtības 1.

Deskriptīvā statistika

	N	Minimālais	Maksimālais	Vidējais	Std. deviācija
Cik gadus Jūs kalpojat kā garīdznieks?	127	,00	43,00	11,8031	8,30475
Aptuveni cik cilvēku Jūsu draudzi apmeklē nedēļas nogales dievkalpojumā(-os)?	119	5,00	1000,00	91,4034	130,35488
Kādi ir Jūsu draudzes aptuvenie gada ieņēmumi, kas iegūti no brīvprātīgiem ziedojumiem?	76	150,00	120000,00	9964,6053	22220,67700
Derīgās N (<i>listwise</i>)	73				

Rezultāti par anketas jautājumu: „Kurš no apgalvojumiem visprecīzāk raksturo Jūsu intereses līmeni par politiku?”

Kurš no apgalvojumiem visprecīzāk raksturo Jūsu intereses līmeni par politiku?

	Biežums	Pro- centi	Derī- gie pro- centi	Kumul. procenti	Saknēšanas procenti ^a			
					Šķērs- griežu -mā	Std. klūda	95% ticamības interv.	
							Zemāka is	Augstāk ais
Derīgās atb.	Politiskie procesi mani neinteresē	2	1,6	1,6	,0	1,1	,0	4,0
	Reizēm sekoju līdzī politiskajiem procesiem valstī, bet īpaši neiesaistos	74	58,7	58,7	,1	4,6	49,2	67,5
	Regulāri sekoju līdzī politiskajiem procesiem valstī un bieži paužu savu viedokli/iesaistos	38	30,2	30,2	-,1	4,2	22,2	38,1
	Cits variants	12	9,5	9,5	,1	2,6	4,8	15,1
	Kopā	126	100,0	100,0	,0	,0	100,0	100,0

a. Ja vien nav norādīts citādi, saknēšanas programmas rezultāti ir balstīti uz 1000 saknēšanas izlasi

Kurš no apgalvojumiem visprecīzāk raksturo Jūsu intereses līmeni par politiku?

Kurš no apgalvojumiem visprecīzāk raksturo Jūsu intereses līmeni par ...

Rezultāti par anketas jautājumu: „Kurās vēlēšanās Jūs esat piedalījies?”

Q31Konfesi*\$Vešanas Šķerstabulācija

Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *

		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	Kopā
Līdzdalība vēlēšanās ^a	Neesmu LR pilsonis, nevaru piedalīties vēlēšanās	0	1	1	0	0	2
	Principiāli nepiedalos vēlēšanās	0	1	0	1	0	2
	11. Saeimas vēlēšanās (2011. gads)	56	9	29	11	6	111
	Tautas nobalsošanā par 10. Saeimas atļaišanu (2011. gads)	44	10	22	8	5	89
	10. Saeimas vēlēšanās (2010. gads)	55	8	28	15	6	112
	Pašvaldību un Eiropas Parlamenta vēlēšanās (2009. gads)	41	8	28	12	5	94
	Tautas nobalsošanā par Grozījumu likumā "Par valsts pensijām" (2008. gads)	12	4	7	4	1	28
	Tautas nobalsošanā par likumprojektu "Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē" (2008. gads)	24	2	11	2	3	42
	"Grozījumi Nacionālās drošības likumā" un "Grozījumi Valsts drošības iestāžu likumā" atcelšanu (2007. gads)	16	2	4	3	1	26
	9. Saeimas vēlēšanās (2006. gads)	50	9	26	15	6	106
Respondentu kopējais skaits		58	13	31	21	7	130

Procenti un gadījumi balstīti uz respondentiem.

a. Dihotomās atbilžu grupas tabulētas pie vērtības 1.

\$Vešanas Biežums

		Atbildes		Procenti gadījumu
		N	Procenti	
Līdzdalība vēlēšanās ^a	Neesmu LR pilsonis, nevaru piedalīties vēlēšanās	2	0,3%	1,5%
	Principiāli nepiedalos vēlēšanās	2	0,3%	1,5%
	11. Saeimas vēlēšanās (2011. gads)	111	18,1%	85,4%
	Tautas nobalsošanā par 10. Saeimas atļaišanu (2011. gads)	89	14,5%	68,5%
	10. Saeimas vēlēšanās (2010. gads)	112	18,3%	86,2%
	Pašvaldību un Eiropas Parlamenta vēlēšanās (2009. gads)	94	15,4%	72,3%
	Tautas nobalsošanā par Grozījumu likumā "Par valsts pensijām" (2008. gads)	28	4,6%	21,5%
	Tautas nobalsošanā par likumprojektu "Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē" (2008. gads)	42	6,9%	32,3%
	"Grozījumi Nacionālās drošības likumā" un "Grozījumi Valsts drošības iestāžu likumā" atcelšanu (2007. gads)	26	4,2%	20,0%
	9. Saeimas vēlēšanās (2006. gads)	106	17,3%	81,5%
Kopā		612	100,0%	470,8%

a. Dihotomās atbilžu grupas tabulētas pie vērtības 1.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Vai esat jebkad balsojis par partiju "Latvijas Pirmā partija", vai partiju apvienībām "LPP/LC" vai "Par labu Latviju?"

Šķērstabulācija

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Vai esat jebkad balsojis par partiju "Latvijas Pirmā partija", vai partiju apvienībām "LPP/LC" vai "Par labu Latviju"?	Jā	27	7	20	4	2	60
	Nē	29	5	11	17	5	67
Kopā		56	12	31	21	7	127

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	12,002 ^a	4	,017
Iespējamību attiecība	12,661	4	,013
Lineārā saistība	1,733	1	,188
N no derīgo gadījumu skaita	127		

a. 2 šūnās (20,0%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 3,31.

Simteriskie mērījumi

		Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla	Pīrsona R	,117	,086	1,320	,189 ^c
Pēc kārtas	Spīrmana korelācija	,121	,088	1,358	,177 ^c
N no derīgo gadījumu skaita		127			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Gadījuma apstrādātais kopsavilkums

	Gadījumi					
	Derīgās atb.		Iztrūkst atb.		Kopā	
	N	Procenti	N	Procenti	N	Procenti
Vai esat jebkad balsojis par partiju "Latvijas Pirmā partija", vai partiju apvienībām "LPP/LC" vai "Par labu Latviju"? * Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	127	96,9%	4	3,1%	131	100,0%
Vai par partiju "Latvijas Pirmā partija", vai partiju apvienībām "LPP/LC" vai "Par labu Latviju" esat balsojis TĀPĒC, ka esat ticējis partijas vadītāju un/vai tās locekļu kristīgajai retorikai? * Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	128	97,7%	3	2,3%	131	100,0%

Vai esat jebkad balsojis par partiju "Latvijas Pirmā partija", vai partiju apvienībām "LPP/LC" vai "Par labu Latviju"?

		Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti	Saknēšanas procenti ^a			
						Šķērsgrīzes -zumā	Std. kļūda		
								Zemākais	Augstākais
Derīgās atb.	Jā	58	47,2	47,2	47,2	-,1	4,7	38,2	55,3
	Nē	65	52,8	52,8	100,0	,1	4,7	44,7	61,8
	Kopā	123	100,0	100,0		,0	,0	100,0	100,0

a. Ja vien nav norādīts citādi, saknēšanas programmas rezultāti ir balstīti uz 1000 saknēšanas izlasi

Vai esat jebkad balsojis par partiju "Latvijas Pirmā partija", vai partiju apvienībām "LPP/LC" vai "Par labu Latviju"?

		Biezums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Derīgās atb.	Jā	60	45,8	47,2	47,2
	Nē	67	51,1	52,8	100,0
	Kopā	127	96,9	100,0	
Iztrūkst atb.	99,00 N/A	2	1,5		
	Sistēmā	2	1,5		
	Kopā	4	3,1		
Kopā		131	100,0		

Vai esat jebkad balsojis par partiju "Latvijas Pirmā partija", vai partiju apvienībām "LPP/LC" vai "Par labu Latviju"?

Rezultāti par anketas jautājumu: „Vai par partiju "Latvijas Pirmā partija", vai partiju apvienībām "LPP/LC" vai "Par labu Latviju" esat balsojis TĀPĒC, ka esat ticējis partijas vadītāju un/vai tās locekļu kristīgajai retorikai?”

Šķērstabulācija

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Vai par partiju "Latvijas Pirmā partija", vai partiju apvienībām "LPP/LC" vai "Par labu Latviju" esat balsojis TĀPĒC, ka esat ticējis partijas vadītāju un/vai tās locekļu kristīgajai retorikai?	Jā	20	6	13	3	2	44
	Nē	3	1	2	1	0	7
	Cits	4	1	5	0	0	10
	Neattiecas	29	5	11	17	5	67
Kopā		56	13	31	21	7	128

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	15,080 ^a	12	,237
Iespējamību attiecība	17,347	12	,137
Lineārā saistība	1,837	1	,175
N no derīgo gadījumu skaita	128		

a. 13 šūnās (65,0%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,38.

Simteriskie mērījumi

		Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla	Pīrsona R	,120	,086	1,360	,176 ^c
Pēc kārtas	Spīrmana korelācija	,116	,088	1,311	,192 ^c
N no derīgo gadījumu skaita		128			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Vai par partiju "Latvijas Pirmā partija", vai partiju apvienībām "LPP/LC" vai "Par labu Latviju" esat balsojis TĀPĒC, ka esat ticējis partijas vadītāju un/vai tās locekļu kristīgajai retorikai?

	Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti	Saknēšanas procenti ^a			
					Šķēsgriezuma	Std. kļūda		
							Zemākais	Augstākais
Jā	43	35,0	35,0	35,0	-,3	4,3	26,8	43,1
Nē	7	5,7	5,7	40,7	,1	2,1	1,6	10,6
Cits	8	6,5	6,5	47,2	,1	2,2	2,4	11,4
Neattiecas	65	52,8	52,8	100,0	,1	4,7	44,7	61,8
Kopā	123	100,0	100,0		,0	,0	100,0	100,0

a. Ja vien nav norādīts citādi, saknēšanas programmas rezultāti ir balstīti uz 1000 saknēšanas izlasi

Statistika

Vai par partiju "Latvijas Pirmā partija", vai partiju apvienībām "LPP/LC" vai "Par labu Latviju" esat balsojis TĀPĒC, ka esat ticējis partijas vadītāju un/vai tās locekļu kristīgajai retorikai?

N	Derīgās atb.	128
	Iztrūkst atb.	3
Vidējais		51,9844
Mediāna		98,0000
Moda		98,00
Std. deviācija		48,41796
	25	1,0000
Procenti	50	98,0000
	75	98,0000

Vai par partiju "Latvijas Pirmā partija", vai partiju apvienībām "LPP/LC" vai "Par labu Latviju" esat balsojis TĀPĒC, ka esat ticējis partijas vadītāju un/vai tās locekļu kristīgajai retorikai?

		Biezums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Derīgās atb.	Jā	44	33,6	34,4	34,4
	Nē	7	5,3	5,5	39,8
	Cits	10	7,6	7,8	47,7
	Neattiecas	67	51,1	52,3	100,0
	Kopā	128	97,7	100,0	
Iztrūkst atb.	99,00 N/A	3	2,3		
Kopā		131	100,0		

Vai par partiju "Latvijas Pirmā partija", vai partiju apvienībām "LPP/LC" vai "Par labu Latviju" esat balsojis TĀPĒC, ka esat ticējis partijas vadītāju un/vai tās locekļu kristīgajai retorikai?

Rezultāti par anketas jautājumu: „Cik sabiedrisko/nevalstisko organizāciju biedrs Jūs esat?”

Cik sabiedrisko/nevalstisko organizāciju biedrs Jūs esat?

		Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Derīgās atb.	Nevienas	67	51,1	51,9	51,9
	Vienas	39	29,8	30,2	82,2
	Divu	18	13,7	14,0	96,1
	Vairāk kā divu	5	3,8	3,9	100,0
	Kopā	129	98,5	100,0	
Iztrūkst atb.	99,00 N/A	2	1,5		
Kopā		131	100,0		

Cik sabiedrisko/nevalstisko organizāciju biedrs Jūs esat?

		Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti	Saknēšanas procenti ^a			
						Šķēsgriezumā	Std. kļūda	Saknēšanas procenti ^a	
								Zemākais	Augstākais
Derīgās atb.	Nevienas	64	52,0	52,0	52,0	,0	4,4	43,1	61,0
	Vienas	36	29,3	29,3	81,3	,1	4,1	22,0	37,4
	Divu	18	14,6	14,6	95,9	-,1	3,1	8,9	21,1
	Vairāk kā divu	5	4,1	4,1	100,0	,1	1,8	,8	8,1
	Kopā	123	100,0	100,0		,0	,0	100,0	100,0

a. Ja vien nav norādīts citādi, saknēšanas programmas rezultāti ir balstīti uz 1000 saknēšanas izlasi

Rezultāti par anketas jautājumu: „Vai bērnībā Jūsu vecāki/vecvecāki mēdza Jūsu klātbūtnē runāt par politiskajiem procesiem?”

Vai bērnībā Jūsu vecāki/vecvecāki mēdza Jūsu klātbūtnē runāt par politiskajiem procesiem?

		Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Derīgās atb.	Jā	73	55,7	56,6	56,6
	Nē	30	22,9	23,3	79,8
	Neatceros	26	19,8	20,2	100,0
	Kopā	129	98,5	100,0	
Iztrūkst atb.	99,00 N/A	2	1,5		
Kopā		131	100,0		

Vai bērnībā Jūsu vecāki/vecvecāki mēdza Jūsu klātbūtnē runāt par politiskajiem procesiem?

		Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti	Saknēšanas procenti ^a			
						Šķērs-griezumā	Std. kļūda		
								Zemākais	Augstākais
Derīgās atb.	Jā	69	56,1	56,1	56,1	,5	4,5	48,0	65,0
	Nē	29	23,6	23,6	79,7	-,3	3,8	16,3	30,9
	Neatceros	25	20,3	20,3	100,0	-,2	3,6	13,0	27,6
	Kopā	123	100,0	100,0		,0	,0	100,0	100,0

a. Ja viens nav norādīts citādi, saknēšanas programmas rezultāti ir balstīti uz 1000 saknēšanas izlasi

Vai bērnībā Jūsu vecāki/vecvecāki mēdza Jūsu klātbūtnē runāt par politiskajiem procesiem?

Rezultāti par anketas jautājumu: „Kuru no zemāk minētajām politiskās līdzdalības formām esat veicis pēdējo PIECU GADU laikā?”

\$Līdzdalība Biežums

		Atbildes		Procenti gadījumā
		N	Procenti	
Politiskās līdzdalības formas ^a	Kontaktējies ar kādu valsts ierēdņi	86	66,7%	87,8%
	Ziedojs naudu kādai politiskai partijai	4	3,1%	4,1%
	Piedalījies kādā politiskā sanāksmē/mītiņā/piketā	27	20,9%	27,6%
	Piedalījies politiskas kampaņas rīkošanā	4	3,1%	4,1%
	Piedalījies kādā streikā vai protestā	8	6,2%	8,2%
Kopā		129	100,0%	131,6%

a. Dihotomās atbilžu grupas tabulētas pie vērtības 1.

Gadījuma apstrādātais kopsavilkums

	Gadījumi					
	Derīgās atb.		Iztrūkst atb.		Kopā	
	N	Procenti	N	Procenti	N	Procenti
Kontaktējies ar kādu valsts ierēdņi * Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	86	65,6%	45	34,4%	131	100,0%

Kontaktējies ar kādu valsts ierēdņi * Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? * Šķērstabulācija

Skaitis

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Kontaktējies ar kādu valsts ierēdņi	Kontaktējies ar kādu valsts ierēdņi	39	10	20	13	4	86
Kopā		39	10	20	13	4	86

Rezultāti par anketas jautājumu: „Vai pēdējo PIECU GADU laikā esat parakstījis/izplatījis kādu petīciju?”

Vai pēdējo PIECU GADU laikā esat parakstījis/izplatījis kādu petīciju?

		Biezums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Derīgās atb.	Jā, esmu parakstījis	45	34,4	34,9	34,9
	Jā, esmu gan parakstījis, gan izplatījis	7	5,3	5,4	40,3
	Nē	77	58,8	59,7	100,0
Iztrūkst atb.	Kopā	129	98,5	100,0	
	99,00 N/A	2	1,5		
Kopā		131	100,0		

Vai pēdējo PIECU GADU laikā esat parakstījis/izplatījis kādu petīciju?

Rezultāti par anketas jautājumu: „Vai esat jebkad bijis kādas politiskās partijas biedrs?”

Vai esat jebkad bijis kādas politiskās partijas biedrs?

		Biezums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Derīgās atb.	Jā, esmu šobrīd kādas politiskās partijas biedrs	3	2,3	2,3	2,3
	Jā, agrāk esmu bijis kādas politiskās partijas biedrs	11	8,4	8,5	10,8
	Nē, neesmu un nekad nebūšu	49	37,4	37,7	48,5
	Nē, neesmu bijis biedrs, bet neizslēdzu iespēju, ka varētu iesaistīties	11	8,4	8,5	56,9
	Neesmu bijis biedrs un nezinu, vai gribētu jebkad iestāties	56	42,7	43,1	100,0
	Kopā	130	99,2	100,0	
Iztrūkst atb.	99,00 N/A	1	,8		
Kopā		131	100,0		

Vai esat jebkad bijis kādas politiskās partijas biedrs?

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs uzticaties zemāk minētajām institūcijām un organizācijām kopumā?”

Statistika

		Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs kopumā uzticaties Saeimai	Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs kopumā uzticaties Ministru kabinetam	Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs kopumā uzticaties Prezidentam	Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs kopumā uzticaties politiskajām partijām	Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs kopumā uzticaties līdzcīlvēkiem
N	Derīgās atb.	131	131	131	131	131
	Iztrūkst atb.	0	0	0	0	0
Vidējais		5,6031	7,1679	5,8168	5,3817	7,9084
Mediāna		2,0000	2,0000	2,0000	2,0000	3,0000
Moda		2,00	2,00	3,00	2,00	3,00
Std. deviācija		18,69828	21,92124	18,66086	18,73847	21,74660
	25	2,0000	2,0000	2,0000	1,0000	3,0000
Procenti	50	2,0000	2,0000	2,0000	2,0000	3,0000
	75	2,0000	3,0000	3,0000	2,0000	3,0000

Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs kopumā uzticaties Saeimai

		Biezums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
	Grūti pateikt	15	11,5	11,5	11,5
	Pilnībā neuzticos	12	9,2	9,2	20,6
	Drīzāk neuzticos	73	55,7	55,7	76,3
Derīgās atb.	Drīzāk uzticos	23	17,6	17,6	93,9
	Pilnībā uzticos	3	2,3	2,3	96,2
	99,00 N/A	5	3,8	3,8	100,0
	Kopā	131	100,0	100,0

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs uzticaties zemāk minētajām institūcijām un organizācijām kopumā?”

Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs kopumā uzticaties Ministru kabinetam

	Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Grūti pateikt	14	10,7	10,7	10,7
Pilnībā neuzticos	11	8,4	8,4	19,1
Drīzāk neuzticos	63	48,1	48,1	67,2
Drīzāk uzticos	35	26,7	26,7	93,9
Pilnībā uzticos	1	,8	,8	94,7
99,00 N/A	7	5,3	5,3	100,0
Kopā	131	100,0	100,0	

Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs kopumā uzticaties Ministru kabinetam

Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs kopumā uzticaties Ministru kabinetam

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs uzticaties zemāk minētajām institūcijām un organizācijām kopumā?”

Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs kopumā uzticaties Prezidentam

	Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Grūti pateikt	14	10,7	10,7	10,7
Pilnībā neuzticos	14	10,7	10,7	21,4
Drīzāk neuzticos	44	33,6	33,6	55,0
Derīgās atb. Drīzāk uzticos	51	38,9	38,9	93,9
Pilnībā uzticos	3	2,3	2,3	96,2
99,00 N/A	5	3,8	3,8	100,0
Kopā	131	100,0	100,0	

Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs kopumā uzticaties Prezidentam

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs uzticiaties zemāk minētajām institūcijām un organizācijām kopumā?”

Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs kopumā uzticiaties politiskajām partijām

	Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Grūti pateikt	13	9,9	9,9	9,9
Pilnībā neuzticos	30	22,9	22,9	32,8
Drīzāk neuzticos	71	54,2	54,2	87,0
Derīgās atb. Drīzāk uzticos	10	7,6	7,6	94,7
Pilnībā uzticos	2	1,5	1,5	96,2
99,00 N/A	5	3,8	3,8	100,0
Kopā	131	100,0	100,0	

Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs kopumā uzticiaties politiskajām partijām

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs uzticaties zemāk minētajām institūcijām un organizācijām kopumā?”

Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs kopumā uzticaties līdzilvēkiem

	Biezums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Grūti pateikt	10	7,6	7,6	7,6
Pilnībā neuzticos	1	,8	,8	8,4
Drīzāk neuzticos	13	9,9	9,9	18,3
Drīzāk uzticos	84	64,1	64,1	82,4
Pilnībā uzticos	16	12,2	12,2	94,7
99,00 N/A	7	5,3	5,3	100,0
Kopā	131	100,0	100,0	

Lūdzu, norādiet, cik lielā mērā Jūs kopumā uzticaties līdzilvēkiem

Rezultāti par anketas jautājumu: „Kuru no zemāk minētajām sociālpolitiskās līdzdalības formām draudzes ietvaros esat veicis pēdējo PIECU GADU laikā?”

Politiskā aktivitāte draudzes ietvaros ^a	Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
	Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Publiski paudis savu viedokli par kādu politisku jautājumu	21	4	13	4	2	44
Publiski lūdzis Dievu par kādu politisku jautājumu	39	6	15	7	4	71
Publiski lūdzis Dievu par kādu politiķi	21	1	14	3	2	41
Dievkalpojuma ietvaros runājis par kādu sociālu vai politisku problēmu	32	5	14	10	3	64
Dievkalpojuma ietvaros mudinājis savas draudzes locekļus piedalīties vēlēšanās	19	6	13	1	4	43
Dievkalpojuma ietvaros paudis savu politisko nostāju	2	1	2	0	0	5
Dievkalpojuma ietvaros atbalstījis kādu politisko kandidātu (t.sk. aicinājis balsot)	1	0	1	0	0	2
Neformālās sarunās mudinājis draudzes locekļus piedalīties vēlēšanās	37	7	16	10	3	73
Pārliecinājis kādu draudzes locekli par ko balsot	6	2	0	0	0	8
Kopā	55	11	29	18	6	119

Procenti un gadījumi balstīti uz respondentiem.

a. Dihotomās atbilžu grupas tabulētas pie vērtības 1.

Gadījuma apstrādātais kopsavilkums

	Gadījumi					
	Derīgās atb.		Iztrūkst atb.		Kopā	
	N	Procenti	N	Procenti	N	Procenti
Publiski paudis savu viedokli par kādu politisku jautājumu * Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	44	33,6%	87	66,4%	131	100,0%
Publiski lūdzis Dievu par kādu politisku jautājumu * Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	71	54,2%	60	45,8%	131	100,0%
Publiski lūdzis Dievu par kādu politiķi * Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	41	31,3%	90	68,7%	131	100,0%
Dievkalpojuma ietvaros runājis par kādu sociālu vai politisku problēmu * Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	64	48,9%	67	51,1%	131	100,0%
Dievkalpojuma ietvaros mudinājis savas draudzes locekļus piedalīties vēlēšanās * Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	44	33,6%	87	66,4%	131	100,0%
Dievkalpojuma ietvaros paudis savu politisko nostāju * Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	5	3,8%	126	96,2%	131	100,0%
Dievkalpojuma ietvaros atbalstījis kādu politisko kandidātu (t.sk. aicinājis balsot) * Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	2	1,5%	129	98,5%	131	100,0%
Neformālās sarunās mudinājis draudzes locekļus piedalīties vēlēšanās* Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	73	55,7%	58	44,3%	131	100,0%
Pārliecinājis kādu draudzes locekli par ko balsot * Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *	8	6,1%	123	93,9%	131	100,0%

Rezultāti par anketas jautājumu: „Vai Jūsu baznīcas telpās 10. Saeimas priekšvēlēšanu laikā bija pieejama kādas politiskās partijas simbolika (brošūra, buklets, plakāts, pildspalva u.tml.)?”

Vai Jūsu baznīcas telpās 10. Saeimas priekšvēlēšanu laikā bija pieejama kādas politiskās partijas simbolika (brošūra, buklets, plakāts, pildspalva u.tml.)? * Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? * Šķērstabulācija
Skaitis

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Vai Jūsu baznīcas telpās 10. Saeimas priekšvēlēšanu laikā bija pieejama kādas politiskās partijas simbolika (brošūra, buklets, plakāts, pildspalva u.tml.)?	Jā	2	2	4	1	0	9
	Nē	51	11	26	19	7	114
	Neatceros	3	0	1	0	0	4
Kopā		56	13	31	20	7	127

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	6,777 ^a	8	,561
Iespējamību attiecība	8,002	8	,433
Lineārā saistība	,785	1	,376
N no derīgo gadījumu skaita	127		

a. 10 šūnās (66,7%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,22.

Simteriskie mērījumi

		Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla	Pīrsona R	-,079	,069	-,885	,378 ^c
Pēc kārtas	Spīrmana korelācija	-,101	,070	-1,136	,258 ^c
N no derīgo gadījumu skaita		127			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Vai pēdējā gada laikā Jūsu dievnāmā ir uzstājusies kāda pazīstama (nacionāli vai vietēji) politiska persona? * Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat?”

Vai pēdējā gada laikā Jūsu dievnāmā ir uzstājusies kāda pazīstama (nacionāli vai vietēji) politiska persona? *
Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? * Šķērstabulācija

Skaits

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Vai pēdējā gada laikā Jūsu dievnāmā ir uzstājusies kāda pazīstama (nacionāli vai vietēji) politiska persona?	Jā, bet ārpus dievkalpojuma ietvariem	8	1	5	0	0	14
	Nē	50	12	26	21	7	116
Kopā		58	13	31	21	7	130

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	4,986 ^a	4	,289
Iespējamību attiecība	7,852	4	,097
Lineārā saistība	1,789	1	,181
N no derīgo gadījumu skaita	130		

a. 4 šūnās (40,0%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,75.

Simteriskie mērījumi

		Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla	Pīrsona R	,118	,068	1,342	,182 ^c
Pēc kārtas	Spīrmana korelācija	,127	,071	1,445	,151 ^c
N no derīgo gadījumu skaita		130			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Garīdznieku iesaistīšanās aktīvajā politikā ir vērtējama pozitīvi

	Biezums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Grūti pateikt	16	12,2	12,2	12,2
Pilnībā nepiekrītu	42	32,1	32,1	44,3
Drīzāk nepiekrītu	41	31,3	31,3	75,6
Derīgās atb. Drīzāk piekrītu	23	17,6	17,6	93,1
Pilnībā piekrītu	6	4,6	4,6	97,7
99,00 N/A	3	2,3	2,3	100,0
Kopā	131	100,0	100,0	

Garīdznieku iesaistīšanās aktīvajā politikā ir vērtējama pozitīvi

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Iesaistīties, vai neiesaistīties politikā, tā ir katra personīgā darīšana, neatkarīgi no ieņemamā amata

	Biezums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Grūti pateikt	5	3,8	3,8	3,8
Pilnībā nepiekrītu	20	15,3	15,3	19,1
Drīzāk nepiekrītu	30	22,9	22,9	42,0
Drīzāk piekrītu	46	35,1	35,1	77,1
Pilnībā piekrītu	28	21,4	21,4	98,5
99,00 N/A	2	1,5	1,5	100,0
Kopā	131	100,0	100,0	

Iesaistīties, vai neiesaistīties politikā, tā ir katra personīgā darīšana, neatkarīgi no ieņemamā amata

Iesaistīties, vai neiesaistīties politikā, tā ir katra personīgā darīšana, neatkarīgi no ieņemamā ...

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Kristīgā Baznīcā Latvijā pietiekami ietekmē politiskos procesus

	Biezums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Grūti pateikt	20	15,3	15,3	15,3
Pilnībā nepiekrītu	34	26,0	26,0	41,2
Drīzāk nepiekrītu	63	48,1	48,1	89,3
Drīzāk piekrītu	9	6,9	6,9	96,2
Pilnībā piekrītu	2	1,5	1,5	97,7
99,00 N/A	3	2,3	2,3	100,0
Kopā	131	100,0	100,0	

Kristīgā Baznīcā Latvijā pietiekami ietekmē politiskos procesus

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Valsts novērtē Baznīcas lomu sabiedrības dzīvē

	Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Grūti pateikt	15	11,5	11,5	11,5
Pilnībā nepiekrītu	36	27,5	27,5	38,9
Drīzāk nepiekrītu	53	40,5	40,5	79,4
Drīzāk piekrītu	24	18,3	18,3	97,7
Pilnībā piekrītu	1	,8	,8	98,5
99,00 N/A	2	1,5	1,5	100,0
Kopā	131	100,0	100,0	

Valsts novērtē Baznīcas lomu sabiedrības dzīvē

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Statistika

	Bībele ir Dieva Gara iedvesmots, nemaldīgs un burtiski uztverams Vārds	Baznīcas tradīcijas un rituāli ir tikpat svarīgi kā Bībele	Glābšana ir iespējama caur darbiem	Ādams un Ieva ir vēsturiskas personas	Jēzus ir vienīgais Glābējs	Jēzus piedzima jaunavai	Sātans eksistē	Jēzus nāks otrreiz
N	131	131	131	131	131	131	131	131
Derīgā s atb.	0	0	0	0	0	0	0	0
Iztrūkst atb.	0	0	0	0	0	0	0	0
Vidējais	7,9618	3,9924	3,6107	4,2214	3,9771	3,9008	3,9542	3,9771
Mediāna	4,0000	2,0000	1,0000	4,0000	4,0000	4,0000	4,0000	4,0000
Moda	4,00	1,00	1,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
Std. deviācija	20,03704	14,63321	14,68520	8,39440	,19476	,49389	,27351	,19476

Šķērstabulācija

Skaits		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Bībele ir Dieva Gara iedvesmots, nemaldīgs un burtiski uztverams Vārds	Grūti pateikt	1	0	0	0	0	1
	Pilnībā nepiekrītu	1	0	0	2	1	4
	Drīzāk nepiekrītu	1	1	0	3	1	6
	Drīzāk piekrītu	9	5	3	6	0	23
	Pilnībā piekrītu	44	7	27	9	4	91
	99,00 N/A	2	0	1	2	1	6
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	31,664 ^a	20	,047
Iespējamību attiecība	31,658	20	,047
Lineārā saistība	1,671	1	,196
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 24 šūnās (80,0%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,05.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Šķērstabulācija

Skaits

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Baznīcas tradīcijas un rituāli ir tikpat svarīgi kā Bībele	Grūti pateikt	3	0	0	0	0	3
	Pilnībā nepiekrītu	20	1	20	17	2	60
	Drīzāk nepiekrītu	22	2	8	5	3	40
	Drīzāk piekrītu	9	1	2	0	2	14
	Pilnībā piekrītu	2	9	0	0	0	11
	99,00 N/A	2	0	1	0	0	3
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	91,919 ^a	20	,000
Iespējamību attiecība	67,462	20	,000
Lineārā saistība	,795	1	,372
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 22 šūnās (73,3%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,16.

Simteriskie mērījumi

	Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla Pīrsona R	-,078	,067	-,891	,374 ^c
Pēc kārtas Spīrmana korelācija	-,194	,081	-2,250	,026 ^c
N no derīgo gadījumu skaita	131			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Šķērstabulācija

Skaits

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Glābšana ir iespējama caur darbiem	Grūti pateikt	1	0	0	0	0	1
	Pilnībā nepiekrītu	46	3	28	22	4	103
	Drīzāk nepiekrītu	6	0	1	0	0	7
	Drīzāk piekrītu	2	5	0	0	2	9
	Pilnībā piekrītu	1	5	1	0	1	8
	99,00 N/A	2	0	1	0	0	3
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	70,185 ^a	20	,000
Iespējamību attiecība	56,570	20	,000
Lineārā saistība	,582	1	,445
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 25 šūnās (83,3%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,05.

Simteriskie mērījumi

		Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla	Pīrsona R	-,067	,068	-,762	,448 ^c
Pēc kārtas	Spīrmana korelācija	-,056	,082	-,639	,524 ^c
N no derīgo gadījumu skaita		131			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Šķērstabulācija

Skaits

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Ādams un Ieva ir vēsturiskas personas	Grūti pateikt	1	0	0	1	0	2
	Pilnībā nepiekrītu	4	1	2	0	0	7
	Drīzāk nepiekrītu	1	3	0	1	0	5
	Drīzāk piekrītu	12	3	7	4	1	27
	Pilnībā piekrītu	40	6	22	16	5	89
	99,00 N/A	0	0	0	0	1	1
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	37,960 ^a	20	,009
Iespējamību attiecība	22,835	20	,297
Lineārā saistība	5,336	1	,021
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 24 šūnās (80,0%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,05.

Simteriskie mērījumi

		Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla	Pīrsona R	,203	,090	2,350	,020 ^c
Pēc kārtas	Spīrmana korelācija	,083	,085	,946	,346 ^c
N no derīgo gadījumu skaita		131			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Šķērstabulācija

Skaits

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Jēzus ir vienīgais Glābējs	Drīzāk nepiekrītu	1	0	0	0	0	1
	Drīzāk piekrītu	0	0	0	1	0	1
	Pilnībā piekrītu	57	13	31	21	7	129
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	6,246 ^a	8	,620
Iespējamību attiecība	5,231	8	,733
Lineārā saistība	,110	1	,740
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 10 šūnās (66,7%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,05.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Šķērstabulācija

Skaitis

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	Septītās dienas adventistu	Metodistu	
Jēzus piedzima jaunavai	Grūti pateikt	0	0	0	1	0	1
	Pilnībā nepiekrītu	1	0	0	0	0	1
	Drīzāk nepiekrītu	1	0	0	0	0	1
	Drīzāk piekrītu	2	0	0	1	1	4
	Pilnībā piekrītu	54	13	31	20	6	124
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	12,137 ^a	16	,735
Iespējamību attiecība	11,435	16	,782
Lineārā saistība	,058	1	,810
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 20 šūnās (80,0%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,05.

Simteriskie mērtījumi

		Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla	Pīrsona R	-,021	,095	-,240	,811 ^c
Pēc kārtas	Spīrmana korelācija	-,010	,107	-,115	,909 ^c
N no derīgo gadījumu skaita		131			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Šķērstabulācija

Skaits

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Sātans eksistē	Drīzāk nepiekrītu	1	0	0	1	0	2
	Drīzāk piekrītu	1	0	0	1	0	2
	Pilnībā piekrītu	56	13	31	20	7	127
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	4,346 ^a	8	,825
Iespējamību attiecība	4,984	8	,759
Lineārā saistība	,040	1	,841
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 10 šūnās (66,7%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,11.

Simteriskie mērījumi

		Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla	Pīrsona R	-,018	,092	-,200	,842 ^c
Pēc kārtas	Spīrmana korelācija	-,027	,103	-,310	,757 ^c
N no derīgo gadījumu skaita		131			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Šķērstabulācija

Skaits

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Jēzus nāks otrreiz	Drīzāk nepiekrītu	1	0	0	0	0	1
	Drīzāk piekrītu	1	0	0	0	0	1
	Pilnībā piekrītu	56	13	31	22	7	129
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	2,556 ^a	8	,959
Iespējamību attiecība	3,298	8	,914
Lineārā saistība	1,635	1	,201
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 10 šūnās (66,7%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,05.

Simteriskie mērījumi

		Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla	Pīrsona R	,112	,040	1,282	,202 ^c
Pēc kārtas	Spīrmana korelācija	,127	,045	1,455	,148 ^c
N no derīgo gadījumu skaita		131			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Statistika

		Kristīgās vērtības Latvijā šobrīd ir apdraudētas	Valstij būtu jāsaudzē tautas kristīgais mantojums	Brīvais tirgus ir vienīgā ekonomiskā sistēma, kas saskan ar kristīgajiem uzskatiem	Visos politiskajos jautājumos pastāv viens vienīgs kristīgs uzskats	Politikā, kas ir liberāli savos uzskatos, ir grūti būt kristiešiem
N	Derīgās atb.	131	131	131	131	131
	Iztrūkst atb.	0	0	0	0	0
Vidējais		3,3588	4,0534	1,4809	4,4885	3,3435
Mediāna		4,0000	4,0000	2,0000	1,0000	3,0000
Moda		4,00	4,00	2,00	1,00	3,00
Std. deviācija		,85995	8,43647	1,12558	16,86889	8,53299
25		3,0000	3,0000	,0000	1,0000	2,0000
Procenti	50	4,0000	4,0000	2,0000	1,0000	3,0000
	75	4,0000	4,0000	2,0000	2,0000	4,0000

Šķērstabulācija

Skaitis		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Kristīgās vērtības Latvijā šobrīd ir apdraudētas	Grūti pateikt	1	0	1	1	0	3
	Pilnībā nepiekrītu	0	0	1	0	0	1
	Drīzāk nepiekrītu	8	0	3	1	0	12
	Drīzāk piekrītu	23	1	10	10	1	45
	Pilnībā piekrītu	26	12	16	10	6	70
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	19,025 ^a	16	,267
Iespējamību attiecība	21,361	16	,165
Lineārā saistība	,369	1	,544
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 17 šūnās (68,0%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,05.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Šķērstabulācija

Skaits

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Valstij būtu jāsaudzē tautas kristīgais mantojums	Grūti pateikt	2	0	4	3	0	9
	Pilnībā nepiekrītu	2	0	1	0	0	3
	Drīzāk nepiekrītu	1	0	4	2	0	7
	Drīzāk piekrītu	11	0	10	8	0	29
	Pilnībā piekrītu	42	13	12	8	7	82
	99,00 N/A	0	0	0	1	0	1
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	36,974 ^a	20	,012
Iespējamību attiecība	42,027	20	,003
Lineārā saistība	,768	1	,381
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 24 šūnās (80,0%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,05.

Simteriskie mērījumi

		Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla	Pīrsona R	,077	,064	,875	,383 ^c
Pēc kārtas	Spīrmana korelācija	-,182	,087	-2,107	,037 ^c
N no derīgo gadījumu skaita		131			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Šķērstabulācija

Skaits

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Brīvais tirgus ir vienīgā ekonomiskā sistēma, kas saskan ar kristīgajiem uzskatiem	Grūti pateikt	13	3	10	6	2	34
	Pilnībā nepiekrītu	15	4	6	5	0	30
	Drīzāk nepiekrītu	18	2	10	5	4	39
	Drīzāk piekrītu	12	3	5	6	0	26
	Pilnībā piekrītu	0	1	0	0	1	2
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	21,005 ^a	16	,178
Iespējamību attiecība	19,050	16	,266
Lineārā saistība	,004	1	,951
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 14 šūnās (56,0%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,11.

Simteriskie mērījumi

	Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla Pīrsona R	-,005	,090	-,061	,951 ^c
Pēc kārtas Spīrmana korelācija	-,010	,088	-,116	,908 ^c
N no derīgo gadījumu skaita	131			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Šķērstabulācija

Skaits

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Visos politiskajos jautājumos pastāv viens vienīgs kristīgs uzskats	Grūti pateikt	6	4	6	3	0	19
	Pilnībā nepiekrītu	28	0	8	14	2	52
	Drīzāk nepiekrītu	16	1	8	4	5	34
	Drīzāk piekrītu	6	4	6	0	0	16
	Pilnībā piekrītu	1	3	2	0	0	6
	99,00 N/A	1	1	1	1	0	4
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	46,155 ^a	20	,001
Iespējamību attiecība	49,381	20	,000
Lineārā saistība	,035	1	,851
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 21 šūnās (70,0%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,21.

Simteriskie mērījumi

		Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla	Pīrsona R	,016	,074	,187	,852 ^c
Pēc kārtas	Spīrmana korelācija	-,011	,076	-,123	,902 ^c
N no derīgo gadījumu skaita		131			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Šķērstabulācija

Skaits

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Politikā, kas ir liberāli savos uzskatos, ir grūti būt kristiešiem	Grūti pateikt	8	3	5	4	0	20
	Pilnībā nepiekrītu	7	0	1	0	0	8
	Drīzāk nepiekrītu	6	2	3	1	2	14
	Drīzāk piekrītu	19	1	12	13	4	49
	Pilnībā piekrītu	18	7	10	3	1	39
	99,00 N/A	0	0	0	1	0	1
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	28,327 ^a	20	,102
Iespējamību attiecība	30,469	20	,063
Lineārā saistība	1,450	1	,229
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 22 šūnās (73,3%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,05.

Simteriskie mērījumi

	Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla Pīrsona R	,106	,051	1,206	,230 ^c
Pēc kārtas Spīrmana korelācija	,009	,083	,107	,915 ^c
N no derīgo gadījumu skaita	131			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Statistika

		Latvijā ticības mācība būtu jāmača obligāti visās skolās (vismaz pamatskolā)	Abortu veikšanu būtu jāaizliedz pilnībā	Homoseksuāliem pāriem nedrīkst piešķirt tādas pašas tiesības kā heteroseksuāliem pāriem	Eitanāzija ir grēks un to nedrīkst legalizēt
N	Derīgās atb.	131	131	131	131
	Iztrūkst atb.	0	0	0	0
Vidējais		3,7023	2,9847	4,2977	4,7710
Mediāna		3,0000	3,0000	4,0000	4,0000
Moda		4,00	4,00	4,00	4,00
Std. deviācija		8,47230	1,30670	8,40210	11,83968
	25	2,0000	2,0000	4,0000	3,0000
Procenti	50	3,0000	3,0000	4,0000	4,0000
	75	4,0000	4,0000	4,0000	4,0000

Šķērstabulācija

Skaitis		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
	Grūti pateikt	2	1	1	1	0	5
Latvijā ticības mācība būtu jāmača obligāti visās skolās (vismaz pamatskolā)	Pilnībā nepiekrītu	5	0	4	4	0	13
	Drīzāk nepiekrītu	5	2	9	6	1	23
	Drīzāk piekrītu	13	1	6	9	0	29
	Pilnībā piekrītu	33	9	11	1	6	60
	99,00 N/A	0	0	0	1	0	1
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	36,745 ^a	20	,013
Iespējamību attiecība	43,085	20	,002
Lineārā saistība	,769	1	,380
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 21 šūnās (70,0%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,05.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Šķērstabulācija

Skaitis		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Abortu veikšanu būtu jāaizliedz pilnībā	Grūti pateikt	4	0	2	5	0	11
	Pilnībā nepiekrītu	7	0	2	3	0	12
	Drīzāk nepiekrītu	2	0	1	5	2	10
	Drīzāk piekrītu	20	1	5	5	2	33
	Pilnībā piekrītu	25	12	21	4	3	65
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	40,583 ^a	16	,001
Iespējamību attiecība	40,691	16	,001
Lineārā saistība	1,648	1	,199
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 17 šūnās (68,0%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,53.

Simteriskie mērījumi

	Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla Pīrsona R	-,113	,085	-1,287	,200 ^c
Pēc kārtas Spīrmana korelācija	-,094	,091	-1,076	,284 ^c
N no derīgo gadījumu skaita	131			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Šķērstabulācija

Skaits

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Homoseksuāliem pāriem nedrīkst piešķirt tādas pašas tiesības kā heteroseksuāliem pāriem	Grūti pateikt	3	0	0	3	0	6
	Pilnībā nepiekrītu	2	0	3	0	0	5
	Drīzāk nepiekrītu	1	0	0	2	0	3
	Drīzāk piekrītu	4	1	1	2	3	11
	Pilnībā piekrītu	48	12	27	14	4	105
99,00 N/A		0	0	0	1	0	1
Kopā		58	13	31	22	7	131

H² kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona H ² kvadrāts	34,129 ^a	20	,025
Iespējamību attiecība	29,180	20	,084
Lineārā saistība	1,072	1	,301
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 25 šūnās (83,3%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,05.

Simteriskie mērījumi

	Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla Pīrsona R	,091	,058	1,036	,302 ^c
Pēc kārtas Spīrmana korelācija	-,098	,097	-1,115	,267 ^c
N no derīgo gadījumu skaita	131			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Lūdzu, sniedziet atbildi uz zemāk minētajiem apgalvojumiem?”

Šķērstabulācija

Skaits

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Eitanāzija ir grēks un to nedrīkst legalizēt	Grūti pateikt	3	0	1	6	1	11
	Pilnībā nepiekrītu	0	0	1	1	0	2
	Drīzāk nepiekrītu	3	0	2	3	1	9
	Drīzāk piekrītu	11	0	4	5	1	21
	Pilnībā piekrītu	41	13	22	6	4	86
	99,00 N/A	0	0	1	1	0	2
Kopā		58	13	31	22	7	131

Hī kvadrāta tests (Chi-Square Tests)

	Vērtība	df	Asimp. Sig. (divdaļīga)
Pīrsona Hī kvadrāts	32,693 ^a	20	,036
Iespējamību attiecība	35,365	20	,018
Lineārā saistība	,902	1	,342
N no derīgo gadījumu skaita	131		

a. 25 šūnās (83,3%) skaits ir sagaidāms mazāks par 5. Minimālais sagaidāmais skaits ir 0,11.

Simteriskie mērījumi

		Vērtība	Asimpt. Std. kļūda ^a	Aptuveni T ^b	Aptuveni Sig.
Pēc intervāla	Pīrsona R	,083	,056	,950	,344 ^c
Pēc kārtas	Spīrmana korelācija	-,209	,094	-2,431	,016 ^c
N no derīgo gadījumu skaita		131			

a. Nepieņemot nulles hipotēzi.

b. Izmantojot asimptomātisko standarta kļūdu, pieņemot nulles hipotēzi.

c. Pamatojoties uz normālo aptuveno vērtību.

Rezultāti par anketas jautājumu: „Uz skales no 1 līdz 10, lūdzu, novērtējiet, cik harizmātisks Jūs esat (harizmātisks - pievilcīga personība, kas iedvesmo/aizrauj cilvēkus)”

Deskriptīvā statistika

	N	Minimums	Maksimums	Vidēji	Std. deviācija
Uz skales no 1 līdz 10, lūdzu, novērtējiet, cik harizmātisks Jūs esat (harizmātisks - pievilcīga personība, kas iedvesmo/aizrauj cilvēkus):	125	1,00	9,00	5,8800	1,82102
Derīgās atb. N (<i>listwise</i>)	125				

Predicted by Observed

Target: Uz skales no 1 līdz 10, lūdzu, novērtējiet, cik harizmātisks Jūs esat (harizmātisks - pievilcīga personība, kas iedvesmo/aizrauj cilvēkus):

Statistika			
	Vidējais	Std. deviācija	N
Uz skales no 1 līdz 10, lūdzu, novērtējiet, cik harizmātisks Jūs esat (harizmātisks - pievilcīga personība, kas iedvesmo/aizrauj cilvēkus):	6,0845	1,58336	71
Cik gadus Jūs kalpojat kā garīdznieks?	11,0563	7,52118	71
Aptuveni cik cilvēku Jūsu draudzi apmeklē nedēļas nogales dievkalpojumā(-os)?	102,2394	151,70850	71
Kādi ir Jūsu draudzes aptuvenie gada ieņēmumi, kas iegūti no brīvprātīgiem ziedojumiem?	9918,1690	22721,04998	71

Statistikas kopsavilkums							
	Vidēji	Minimums	Maksimums	Diapazons	Maksimums/Minimums	Izmaiņas	N skaits
Vidēji	2509,387	6,085	9918,169	9912,085	1630,069	24397529,931	4
Dispersija	129067296,715	2,507	516246112,314	516246109,807	205918393,114	66625526894585520,000	4
Savstarpējā korelācija	,091	-,087	,540	,627	-6,221	,047	4

Statistika			
Vidējais	Variance	Std. deviācija	N of Items
10037,5493	520020400,165	22803,95580	4

Rezultāti par anketas jautājumu: „Vai Jums ir izveidojušies cieši personīgi kontakti/attiecības ar politiķiem vai cilvēkiem, kas ir pietuvināti politiķiem?”

Vai Jums ir izveidojušies cieši personīgi kontakti/attiecības ar politiķiem vai cilvēkiem, kas ir pietuvināti politiķiem?

	Biežums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Jā	44	33,6	33,6	33,6
Nē	70	53,4	53,4	87,0
Grūti pateikt	17	13,0	13,0	100,0
Kopā	131	100,0	100,0	

Vai Jums ir izveidojušies cieši personīgi kontakti/attiecības ar politiķiem vai cilvēkiem, kas ir pietuvināti politiķiem?

Rezultāti par anketas jautājumu: „Vai kāds Latvijas politiķis vai viņam pietuvināta persona kādreiz ir lūgusi Jūs viņus atbalstīt publiski (aicināt cilvēkus par viņu balsot vēlēšanās, piedalīties kādā publiskā sanāksmē)?”

Vai kāds Latvijas politiķis vai viņam pietuvināta persona kādreiz ir lūgusi Jūs viņus atbalstīt publiski (aicināt cilvēkus par viņu balsot vēlēšanās, piedalīties kādā publiskā sanāksmē)?

		Biezums	Procenti	Derīgie procenti	Kumul. procenti
Derīgās atb.	Jā	52	39,7	39,7	39,7
	Nē	73	55,7	55,7	95,4
	Neatceros	6	4,6	4,6	100,0
	Kopā	131	100,0	100,0	

Vai kāds Latvijas politiķis vai viņam pietuvināta persona kādreiz ir lūgusi Jūs viņus atbalstīt publiski (aicināt cilvēkus par viņu balsot vēlēšanās, piedalīties kādā publiskā sanāksmē)? Šķērstabulācija

		Kādas konfesijas pārstāvis Jūs esat? *					Kopā
		Luterāņu	Katoļu	Baptistu	SDA	Metodistu	
Vai kāds Latvijas politiķis vai viņam pietuvināta persona kādreiz ir lūgusi Jūs viņus atbalstīt publiski (aicināt cilvēkus par viņu balsot vēlēšanās, piedalīties kādā publiskā sanāksmē)?	Jā	26	6	11	8	1	52
	Nē	28	7	20	12	6	73
	Neatceros	4	0	0	2	0	6
	Kopā	58	13	31	22	7	131

Vai kāds Latvijas politiķis vai viņam pietuvināta persona kādreiz ir lūgusi Jūs viņus atbalstīt publiski (aicināt cilvēkus par viņu balsot vēlēšanās, piedalīties kādā publiskā sanāksmē)?

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.